
HONI SOIT QUI MAL Y PENSE

PROSPERI ALPINI,

Maroſticenſis Philoſophi, Medici &c.

HISTORIÆ NATURALIS ÆGYPTI

PARS SECUNDA,

SIVE, DE

PLANTIS ÆGYPTI

LIBER

Auctus & emendatus.

Accedunt Tabellæ Æneæ LXXVII. Plantis ſummo artificio inciſis; ut & Diſſertatio ejuſdem de LASERPITIO, & LOTO ÆGYPTIA.

Cum Obſervationibus & Notis

JOANNIS VESLINGII,

Equitis,

In Patavino Gymnaſio Anatomiæ & Pharmaciæ Profeſſoris Primarii.

Accedunt Ejuſdem

JOANNIS VESLINGII

Paræneſes ad Rem Herbariam & Vindiciæ Opobalſami cum Indicibus Neceſſariis.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud GERARDUM POTVLIET,

MDCCXXXV.

PROSPERI ALPINI
ÆGYPTI
HISTORIÆ NATURALIS

TOMUS POSTERIOR.

INCLITÆ
NATIONI
GERMANÆ
Theologorum, Philoſophorum, ac Medicorum in Lyceo Patavino.

Quod boni viri ſemper habitum fuit, pluribus prodeſſe, ſi me pro viribus conatum fatear, nihil vel à meo munere, vel à modeſtia alienum fecero. Quum enim curæ in primis mihi eſſet, ut quam adieram ſtudio Spartam, ſi non locupletaſſem, aliquâ ſaltem ratione exornarem: meum de re literaria benè merendi ſtudium non minus probatum iri cenſui, ſi eorum Monumenta in lucem revocarem, qui eruditorum conſenſu poſteritatis famâ digni, quàm qui recens aliquam ſibi laudis opinionem pepererunt. Utrumque dum adnitor, operâ ſanè mihi digna ſunt viſa, quorum utilitatem etiam commendaret amœnitas. Inſtituto meo Icones Stirpium divitis Ægypti commodè obtigerunt, quarum Hiſtoriam Proſper Alpinus ingens ſui ordinis noſtrique Gymnaſii ornamentum olim in publicum dederat. Quo ingenio teſtatur ſatis Libri genius,

qui eâ aviditate exceptus; ut plurimis nunc annis ab eruditis, maximeque quos à nobis diviserunt Alpes, quovis pretio expetitus fuerit. Horum itaque commodis ac voluntati ut porrò satisfieret, desideratum diu Clarissimi Viri Opus longè quàm antea emendatius, novisque celeberrimi Doctoris & civis vestri Joannis Veslingii Observationibus auctius profero. Quod verò inter cæteras potissimùm Inclitæ Nationis Germanæ nomen præscripserim, summum ita suasit ejus in Auctorem studium, quod, nî fallor, earundem literarum similitudo conciliavit. Quis enim orbis angulus ita remotus, quem gens illa magnis cœptis nata non perlustrat? cui uberrimus improbi laboris fructus, quòd juxta divinam humanamque Sapientiam rei Medicæ, maximeque Herbariæ spatia cumulatissimè ampliaverit. Vos igitur, Generosa pectora, quorum laudatissima indoles majorum exemplis lætè succrescit, certum hoc mei in vestram virtutem obsequii & affectus argumentum habete. Deus nobilem consessum vestrum in Patriæ & Athenæi nostri decus perennem conservet. Patavii Cal. Januar. clɔ lɔcxxxx.

D. D. V. V.

Devinctissimus

PAULUS FRAMBOTTIUS.

JOANNI MAUROCENO,

ANTONII FILIO,

Patritio Veneto Clarissimo,

PROSPER ALPINUS S. D.

Plantarum cognitionem, Joanne Maurocene Clarissime, à magno illo Chirone Centauro, Saturni filio, vel ab Apolline, vel denique ab Æsculapio (quos pro Diis aliquando cæca mortalitas coluit) inventam, cum Pythagoras, Sapientia clarus tum alii prodiderunt. Posteaque perspectis ad corporum sanitatem ipsarum apud omnes admirandis viribus, multi non

ſolum ſapientiſſimi Philoſophi, inter quos Democritus, clari nominis vir, iſtius ſcientiæ amore multas regiones peragravit, verum etiam maximi Reges (quorum nomina id ſignificantia hucusque in aliquibus plantis conſervantur) in earum ſtudio plurimum inſudarunt. Non eſt itaque, cur cuipiam mirum videatur, ſi & ipſe de Plantis, quas olim in locis Ægypti inſpexi ac obſervavi, Librum a me conſcriptum, nunc in lucem editurus, Tibi, Viro Generis Nobilitate, ac ſingularium virtutum claritate Illuſtri, dicare voluerim; cum præſertim omnium etiam diſciplinarum ſtudiis Te maxime delectari ſciam. Speravi enim ex hac nova Stirpium Hiſtoria Te non parum voluptatis ſuſcepturum. Accedit etiam, quod cum hic Plantarum Liber, quem una cum aliis Libris, de Medicina Ægyptiorum vocatis, Tuoque Illuſtriſſimo Patri dicatis, nuper conjunxeram, nunc Studioſorum commodo ſeparatim ſit edendus, Tibi, tanquam Patri, cui in primis una cum aliis fuerat deſtinatus, propriori offerendus erat. Quod eo libentius feci, ut plurimam in Te

quo-

quoque ac reliquos Fratres, quibus ſemper fui addictiſſimus, meam obſervantiam perſpectam redderem. Accipe itaque, Vir Clariſſime, hoc Munuſculum a me hilari vultu (etenim, ſi majus quid, vel præſtantius, quo Te dignum ſcio, nunc habuiſſem, Tibi libentius adhuc obtuliſſem) atque ipſum ut a detractorum linguis defendas, Te etiam atque etiam rogo, Vale diu felix meique memor. Venetiis, Anno Salutis humanæ MDXCII.

LECTORI OPTIMO.

Poſt Libros de Medicina Ægyptiorum, en Tibi, Optime Lector, Libellum exhibemus, qui eſt De Plantis Ægypti, quem primo cum illis Libris conjunxeramus, nunc vero tuis commodis conſulentes, ſeparatim inprimendum curavimus. Accipe igitur hilari animo Munuſculum hoc meum, in quo id ſaltem aſſequuti videmur, ut, ob rerum varietatem & Peregrinarum Stirpium Hiſtoriam, atque earundem Effigies, egregie, ut opinor, delineatas, non indigna penitus elegantioribus auribus ſcripſiſſe arbitremur. Vale.

PROSPERI ALPINI
DE
PLANTIS ÆGYPTI
LIBER.

Caput I.

Cur de Plantis in Ægypti locis provenientibus sit agendum.

ALPINUS, GUILANDINUS.

QUINTA nunc agitur dies, ex qua in viridarium nos colloquendi causa convenimus, in quo ubi medicinæ ejus, quæ penes Ægyptios habetur, historiam ad finem perduxerimus, nihil aliud de illorum medicina dicendum nobis superfuisse, arbitror. Quare aliis nos sermonibus hac die in solito hujus amœnissimi viridarii recessu, sub harum arborum umbra sedentes, animum recreabimus. GUILAND. Quid? an non etiam illorum locorum plantæ agnoscendæ sunt? de quibus quidem te sermonem quoque facturum aliàs es pollicitus: cum ipsarum historia, ob varias in medendo utilitates, ad sermones hactenus de Ægyptiorum medicina inter nos habitos

maximè pertinere videatur? nec enim minus ex his utilitatis, atque voluptatis, quàm ex illis nos eſſe ſuſcepturos ſperamus; cum à nullo hactenus illæ rectè obſervatæ, ac traditæ ſint, maximeque quoad ipſarum veras icones, quas nemo profectò hucuſque rectè & accuratè cognovit. Quod quidem ex Caſſia Ægyptiaca, quam vulgus medicorum, fiſtulam, aut ſolutivam vocat, Paliuro Athenæi, quam ii Napca appellant, ex alcanna Avicennæ ſcilicet liguſtro Ægyptio, Cypro à nonnullis dicto: ex balſamo, Acacia, Lycio, Tamariſco, Faba Ægyptia, Stratiote, atque aliis quamplurimis noſtri temporis plantarum ſtudioſis prorſus ignotis, plane eſt manifeſtum. Itaque Ægyptiarum plantarum ſic ab omnibus deſiderata Hiſtoria, non eſt à te nunc ſilentio prætereunda. ALPIN. Poſteaquam te has plantas, quas loca Ægyptia producunt, tantopere ex me audire delectat, cur ego tui obſervantiſſimus, tibi plane morem gerere non debeo? Illas igitur hac die, quoad potero, diligentiùs tibi omnes aperire tentabo, ac præterea quos hæ ad medendum uſus apud eas gentes habeant. GUILAND. Nunquam equidem de plurima tua erga me humanitate, & benevolentia dubitare potui. Quare nihil optatius, ac gratius mihi contingere poterat. Pluresque ideo nunc tibi gratias habeo: tuaque erga me hæc animi promptitudo eſſet nunc multis laudibus efferenda, quod minime faciam, ne ſummam tuam modeſtiam offendam. At hæc nunc omittamus, neque in his hodiernum tempus conteramus. Ubi itaque in viridarii hujus amico receſſu, quo Solis radii pertingere nequeunt, ſub iſtac umbra conſedimus, ut plantarum illarum hiſtoriæ principium facias tempus ſuadet; ac primum ab arborum narratione exordiens, de caſſia fiſtula agito.

CAPUT II.

De Caſſia fiſtula, Chaiarxambar vocata.

ALPIN. Caſſia fiſtula, quam Ægyptii Chaiarxambar appellant, eſt, arbor nuci, trunco, ramis, foliiſque pro-

CASSIA FISTULA CHAIARXAMBAR. p. 2.

TA. I.

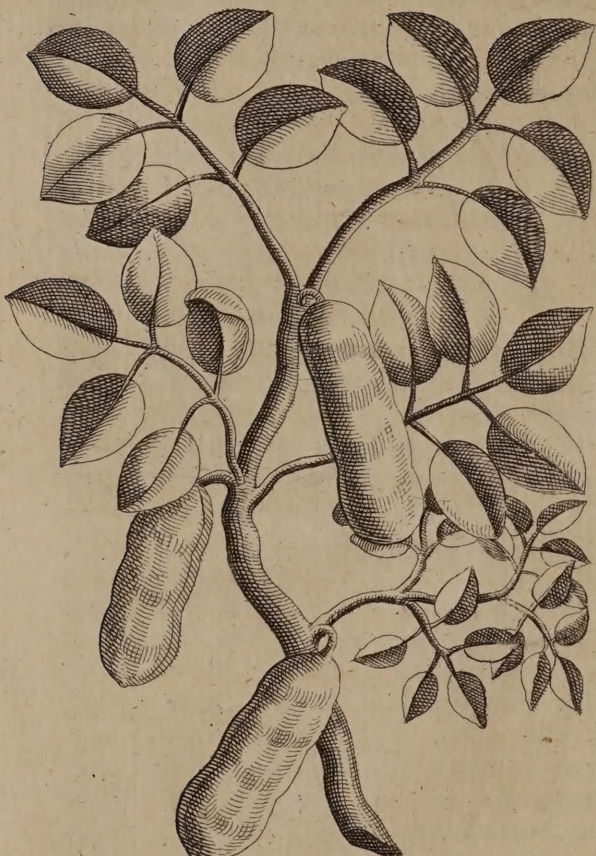
proxima, truncus corticem habet planum, mollem, atque cinericium, qualis omninò in crefcenti nuce fpectatur. Folia multo plura quàm in nuce, alæ adligata pendent, in alis folia decem fpectantur: totque ex qualibet ferè ala pendere obfervantur, utrinque ordinatim quinque pofita; funt etiam hujufce arboris folia nucis foliis duplo longiora, & in extremo aculeata. Flores fert aureos, multos, leucoiis proximos, fed multo majores, numerofioresque, florum anagyridis inftar, alæ adligatos, ac pendentes: alæ fiquidem omnes innumeris fermè floribus onuftæ ac graves deorfum vergere cernuntur, funt etiam hi valde odorati, præfertimque oriente Sole. Ægyptii diluculo per Caffiarum loca deambulare fæpiùs odoris caufa confueverunt: quippe aura à caffiis, eximium ac gratiffimum odorem fpirantibus, ad ipfos delata, oblectantur. Apud illos enim florentes arbores aer matutinus perpetuò eximium, ac fuaviorem odorem redolet. Flos quilibet in medium multa capillamenta, tenuiffima, rofarum flofculis fimilia habet, quæ paulatim crefcentia, in craffiores fiftulas poftea mutantur. Spectantur primo ipfa tenuiffima, obliqua, ac obtorta, deincepfque magis perau&ta, craffiora evadunt, ac magis recta, tandemque juftam magnitudinem adepta, rectiffima, ut Calami fiunt. Fiftulæ majores cannæ craffioris magnitudine fpectantur, atque duorum ferè cubitorum longitudine. Arbor florere incipit menfe Junio, floret toto etiam menfe Julio Alexandriæ & Cairi. Pelufii verò, nunc Damiatæ, caffias menfe etiam Septembri florere vidi. Cannæ, vel fiftulæ toto anni fpacio maturantur, totoque anno femper hæ in arbore manent, quas Ægyptii Junio tantum menfe Cairi colligunt, quo tempore multæ, parvæ, recenter ex primis floribus productæ virides fpectantur, phafeolorum filiquis valde fimiles: quæ paulo poft crescentes, paulatim viridem colorem in nigrum commutant. Has recentes & parvas, virides aqua in primis ebullitas faccharo illi condiunt. Quarum fic conditarum ingens copia in varias regiones afpòrtatur. Quæ Pelufii in arboribus leguntur, corticem habent craffiorem, & parum intus fubftantiæ obtinent. Cairinæ verò, & Alexandrinæ cortice conftant tenuiori, mul-

A 2 ta-

taque ſubſtantia intus plenæ, ex quo hæ cæteris omnibus bonitate præferuntur. Quæ, ut aliàs quoque dictum eſt, duplicis ſunt differentiæ: etenim aliquæ albæ ſubrubræ, quas Abes vocant, à colore illusce gentis, cernuntur: quæ ſunt omnium optimæ, & aliæ nigræ. Quod de caſſiis aliqui dixere, optimas cannas manibus concuſſas ſonum non edere, ibi planè falſum obſervatur, quandòquidem omnes recentes motæ ſonum edant, atque etiam in arboribus cannas à ventis motas, ſeminibus intus motis, multum ſonum edere quotidie propè eas habitantes, audiant. Quod etiam dulces ſiliquæ faciunt. Quæ verò ex caſſiis non ſonant, ab Ægyptiis vituperantur, opinantibus id ob aqueam humiditatem intus collectam, vitiata pulpa accidere. Neque immaturæ colliguntur, ut aliqui referunt. Emuntur verò ſæpeſæpiùs ab advenis mercatoribus ſenio confectæ, cum ingens copia ſæpè in ædibus ad eam rem paratis, annos ad usque quadraginta adſervetur. Collectas enim ex arbore continuo in opportuna loca ſic ii claudunt, ut nullus aër ingrediatur, cum ex minimo aëris contactu caſſiæ corrumpantur. Hincque ſæpiſſimè ad nos vetuſtate vitiatæ ac etiam acidæ mitti ſolent; quam ob rem rogatos eſſe velim omnes pharmacopolas, ac medicos, ne poſt hac ſe decipi ſinant, & ſemper ex illis ſeligant recentes, quarum ſubſtantia ſubdulcis eſt, antiquasque acidum, ponticumque ſaporem ſapientes effugiant. Ægyptii caſſiis non utuntur recentibus, ſed ſaltem poſt quartum menſem: quandoquidem juniores, recentioresque inutiles neque à noxa immunes obſervantur. Utuntur vero, atqué noſtri quoque faciunt, fiſtularum pulpa vel in bolis, vel in potione, parata. Eſt hæc pulpa quoad calorem temperata, atque humida ſupra primum gradum, bilemque, ac etiam pituitam à ſtomacho, atque venis meſenterii educit, & ſanguinem calidiorem contemperat, atque puriorem reddit. Abiſſina vocata cœteris in urbe Cairi præfertur ad morbos bilioſos, ac melancholicos, præcipueque in affectibus pectoris, à diſtillatione acutorum humorum concitatis, quibus mire ſubvenit. Pulpa hac cum ſaccharo candido, & liquiritia pro ſecreto uti ſolent ad renum, veſicæque vitia: renum enim ex-

tin-

Siliqua dulcis,
CARUB et CARNUB vocata.

tinguit immodicum calorem, humoresque ab his partibus abſtergit, atque per urinam expellit: proinde ipſius frequenti uſu homines ſe à calculis præcavent. Ea etiam utuntur ad tusſim antiquam, dispnæam, aſthma, & orthopnæam cum agarico. Pro calidis articulorum doloribus, maximeque in podagra, dolentibus partibus, emplaſtri modo ipſam adhibent, nec non ad calidas inflammationes eodem modo ejus uſum ſequuntur. Siliquas verò caſſiarum, proinde ac phaſeoli parvas virides in aqua prius parum ebullitas, & mox in umbra ab humiditate ſiccatas, ſaccharo, vel melle condiunt, atque ad uſum ſervant puerorum delicatarumque mulierum; exhibent verò ad ſummum eas usque ad uncias quatuor, & ad unciam in pueris, hiſque utuntur ad eosdem nuper dictos affectus. GUILAND. Placuit mihi hæc caſſiarum hiſtoria, ſed cupio ut tu mihi & caſſiæ, & aliarum, quas obſervaſti, plantarum figuram oſtendas, quandoquidem te probe omnes delineaſſe, ac pinxiſſe certò ſciam, quod nemo antea recte id nobis præſtiterit. Quamobrem prius viſa caſſiæ arboris icone, alias plantas narrare mihi pergito.

Caput III.

De ſiliquis dulcibus, Carub, ab Ægyptiis vocatis.

ALPIN. Caſſiæ proxima eſt arbor, Carub vel Carnub ab Ægyptiis dicta, quæ cum in Ægypto naſcatur, dicenda quoque à me erat. Arbor eſt nobis notiſsima, cum harum arborum in multis etiam Italiæ locis multa ſit copia, quales ſunt, quæ in Neapolitano agro, & Apulia cernuntur: in iis locis etenim copioſiſſimi aluntur. Ex hac arbore Ægyptii ſiliquarum tantum uſum cognoſcunt; Mel quidem ex ipſis extrahunt dulciſſimum, quo Arabes ſacchari loco, caſſias ſolutivas recentes ac parvas, zinzibere, mirabolanos, Tamarindos, atque alios multos fructus condiunt. Hujus quoque mellis uſus eſt frequentiſſimus vice veri mellis ad Clyſteres, & aliqui etiam per os ſumendum concedunt ad ſubducendum alvum: ipſo etenim alvus non minus quàm pulpa caſſiæ ibi ad excretio-

nem movetur. Utuntur etiam in renum inflammationibus eo, intus extraque appoſito. Ad tuſſientes, aſthmaticos ipſum non ſecus quàm caſſiam exhibent, valdeque ipſos juvat; non minus decoctum ex ſiliquis paratum eadem hæc præſtat. At modo de ſpina Ægyptia, acacia vocata, multis hactenus ignota loquamur. GUILAND. Nihil mihi carius eſſe nunc poterit, quàm te de hac planta dicentem audire, quem planè in illis locis ejus veritatem cognoviſſe ſcio.

Caput IV.

De Acacia.

ALPIN. Acacia, quam Sant Ægyptii appellant, in Ægypti locis à mare remotis naſcitur: hujuſque arbores copioſiſſimæ in montibus Synai, penes Rubrum mare poſitis proveniunt. Creſcuntque ad mori magnitudinem, ramoſque ſurſum latiùs expandentes; quod etiam Dioſcorides admonuit, dicens: arborem non in rectum ſe attollere. Caudex quanta eſt pruni magnitudo cernitur corticemque habet nigrum, aſperum, multis acutiſſimis ſpinis munitum. Arbores, quæ in prædictis montibus ſpectantur, ſpinis albis horridiſſimæ exiſtunt, aſperrimoque cortice truncus cernitur: Folia oblonga, parva minutiſſimè inciſa habet, tanaceti proxima, & Flores parvos, pallidos ſubflavos, atque etiam albos rotundos, parvos lanæ floccos imitantes, platani fructibus forma plane ſimiles, his tamen longe minores, & nihil aliud flos hujuſce arboris videtur, quàm mollis lanugo parvum rotundumque globulum efformans, non ingrati eſt odoris. Quæ Cayri aluntur, flores habent flavos vel pallidos, & quæ ſunt in montibus Arabiæ, albos. Ex floribus ſiliquæ lupinorum æmulæ proferuntur, ipſis veruntamen minores, inprimis virides, & mox nigræ apparent; quæ ſemina dulcium ſiliquarum ſeminibus ſunt ſimilia, & in ſiliquarum folliculis ſunt concluſa. Folia, flores, ac fructus guſtum aſperitate multa ac ſtipticitate feriunt. Ex immaturis ſiliquis, viridibus ſuccum exprimunt, quem coquunt,

Acacia, SANT, & AKAKIA.

TA. III.

ut indurent. Nonnulli etiam ex foliis, floribus imperfectis ſuccum parant, ſed eo eſt hic bonitate inferior. Cairi Coriarii ad denigrandas pelles multam copiam illiuſce ſucci adſumunt. Hujus arboris mas atque fœmina reperitur, Mas quidem ſpinis eſt horridus, fructus non edit. Fœmina ſpinis paucioribus, mollioribuſque referta eſt, eaque intra ramos non habet, ſed tantùm extra. Quæ arbor eſt fœcundiſsima, floreregue orientibus Pleiadibus, Novembri ſcilicet Menſe incipit, & rurſum iiſdem occidentibus: ſcilicet menſe Martio, biſque in anno fructus fert, atque maturat. Sine dubio hanc arborem eſſe veram antiquorum Acaciam, vel ſpinam Ægyptiam, ex notis affirmandum eſt: præcipueque quia nulla alia arbor ſpinoſa in Ægypto reperitur, quæ magis notis acaciæ tributis reſpondeat, atque multo magis quod illi Kachiam quoque nominant. GVILAND. Hinc ego multos non poſſum non vehementer admirari, qui neſciant acaciæ verum ſuccum hùc ex Ægypto quotidiè comportari. Nunc enim pauci pharmacopolæ exiſtunt Patavii, ac Venetiis, qui eum ſuccum ignorent, quem Orientalem acaciam appellant, ad illiuſce ſucci, quem multi pro acacia ſubſtituunt, differentiam, qui ex ſylveſtribus prunis à quibuſdam paratur. Neque minus etiam miror nonnullos, quod hanc plantam non à Clariſsimorum Venetorum Conſulum medicis, vel pharmacopolis in Ægypto multos annos verſatis acceperint potiùs, quàm ex Græcia, quam acaciæ feracem fuiſſe nemo antiquorum dixit, veluti multi, quòd in Ægypto hæc planta vivat, ſpinam Ægyptiam ipſam nominarunt. Hujuſmodi itaque plantæ genus non ex Græcia, ut Andreas Mattheolus Byzantio ſe habuiſſe ait, in quo tamen non parùm deceptus fuit, ſed ab Ægypto foret petendum, in qua omnes ſcriptores acaciam copioſiſsmè provenire affirmarunt. Tibique acaciæ illam imaginem, quam Mattheolus pinxit, planè falſam eſſe notiſſimum ex dictis puto. ALPIN. Aliud de acacia erit animadvertendum, quippè multos ſic etiam erraſſe, ut putarint gummam, quam arborem hanc ferre multi meminerunt, apud nos utique non reperiri, neque ex Ægypto veram comportari, quod ipſam forma vermiculari conſtare Dioſcorides

des prodiderit. Gummamque hanc, quam falſo Arabicam appellant, ajunt, eſſe ſimilem potiùs aliarum arborum quippè ceraſorum, prunorum, perſicorum, pomorum, pyrorumque gummis. Quare veram Arabicam, vel Ægyptiam, quæ in Caudice acaciæ arboris, ut ſcriptores herbarum prodiderunt, gignitur, nequaquam reperiri. GVILAND. Quid tu ea de re ſentis? ego vero horum eſſe nugas puto. ALPIN. Hoc certè ſcio, me ſæpiſsime hiſce manibus Cairi in Viridariis multis acaciæ arboribus refertis, ex ipſorum truncis multam collegiſſe: ac præſertim in Viridario propè ædem Veneti Conſulis poſito, in quo ſunt multæ arbores acaciæ; ex quibus Gumma manat, pace Dioſcoridis dixerim, non tota, ſed pauciſſima, quæ vermiculari forma ſpectetur, neque tota alba, ac clara. Uno etenim colore,ac una figura neutiquam omnes acaciæ arboris gummæ ſpectantur, talemque formam vel figuram accipit gumma, qualem motus ſucci è cortice manantis fit. Nam, interim ubi admodum eſt craſſus, non multum deorſum movetur, ſed ſtatim ferè excretus coaleſcit, granoſaque gumma tunc fit, tenuiore vero ſucco exeunte, multumque fluxili, aliquando oblongam gummam reddit, atque uno verbo dico, me vidiſſe gummas acaciarum, figura atque colore pleraſque ceraſorum prunorumve gummis haud diſſimiles. Præterea ſcies quoque, totam gummarum quantitatem, quæ ad nos ex Ægypto convehitur, eſſe acaciæ arborem: quandò nulla ibi arbor ſit, hac excepta, quæ gummas educat. Ægyptus ſiquidem ac Arabia, prunis, ceraſis, pomis, atque aliis gummoſis arboribus omninò caret. Ex quo non ex alia, quàm ex acacia gummas Arabes ac Ægyptii colligunt. GVILAND. Vera loqueris, ſed dic quæſo etiam ejus medicos uſus, quos tu apud eam gentem probè obſervaſti. ALPIN. Ægyptii acaciæ arboris utuntur ſucco ex ſiliquis immaturis expreſſo, vel etiam ex floribus, foliis, vel ex fructibus etiam. Succi hujus uſus apud eos frequentiſſimus eſt ad oculos roborandos, atque ab inflammationibus, quæ ibi ſunt frequentiſſimæ, tuendos: ad oris, auriumque omnia ulcera, nec non ad labiorum fiſſuras, ad dentes collabentes roborandos, atque firmandos, ſucco in pulve-

verem redacto, poſt ablutionem ex decocto ejuſdem ſucci, vel foliorum, vel florum, parato, factam, utuntur ſupra gingivas aſperſo, ac eo dentibus confricatis. Sanguinem ſpuentibus dragmam ſingulo mane aliquo liquore diſſolutam, potandam offerunt, mirasque ad quamcumque ſanguinis fluxionem firmandam ſemper vires habuiſſe apud eos cognitum eſt. Ego ſæpiſſimè hoc ſolo auxilio multas mulieres ab immodico uteri profluvio penè mortuas revixiſſe, atque ſanatas fuiſſe certo ſcio. In iis quidem, quæ has immodicas patiuntur vacuationes, clyſteribus ex acaciæ foliorum florumque decocto paratis, in uterum injectis utuntur, atque etiam ſucco pulveriſato, prædicto cum decocto diſſoluto, atque immiſſo. In alvi fluxionibus eodem modo tum clyſteres frequentant, tum per os ſuccum feliciter exhibent. Ad anum, uterumque foras procidentem ſucco diſſoluto cum foliorum, florumque decocto, nihil habent præſtantius ac frequentius quo utantur. Ad eos, qui ex quacumque cauſa articulos debiles habent, fomentum, ex iisdem omnibus paratum pro præſentaneo auxilio habent; neque immerito; cum acacia prævalidiſſima adſtringendi vi prædita ſit. Omnes ejus fomento utuntur ad defendendos articulos ab humorum decurſu. atque non minus in iisdem tumefactis; atque inflammatis, præſertim in principio dum humores adhuc in curſu exiſtunt. Hincque uſus ad podagricos dolores frequentiſſimus eſt, maximamque vim habet acacia, ut à podagricis incurſibus homines præſervet. Non deſunt, qui ad ea mala non modo foris fomenti, vel balnei modo acacia utuntur, verum etiam ſucci modicum per os ſumere ante fluxionis tempus per aliquot dies conſueſcunt, ut ipſæ internæ viæ anguſtiores factæ minùs curſui humorum pateant. Aliqui, etiam ex ſucco acaciæ, atque aceto linimentum parant, ad liniendos articulos debilitatos, quo ſanè mirifice eos roborant, ac firmant. Multos novi recenter à podagra tentatos, uſu aſſiduo acaciæ planè convaluiſſe; qui ſingulis diebus per horam ad minus, pedes in decoctum acaciæ calidum detinebant; eoque fomentabantur, pedesque abſterſos linimento ex ſucco acaciæ opobalſamo, acetoque parato etiam inungebant. Ad pudendorum, aliarum-

que debilium partium ulcera difficilia, ſucci aqua pluries loti pulverizati uſus eſt illis familiariſſimus, decocto etiam utuntur, ad exſiccandas puſtulas omnes, præſertimque Gallicas, ſed decoctum parant etiam cum modico ligni Guajaci. In pueris etiam ad achores in capite orientes, & decocto, & pulvere utuntur. Hicque acaciæ eſt uſus apud eam gentem nunc frequentatus.

CAPUT V.

De Paliuro Athenæi, Nabca appellato.

ALPIN. Arbor in Ægypto, quam illi Nabca dicunt, loti magnitudine ſpectatur, inſtar acaciæ ſpinoſa, folia ferens jujubæ proxima, veruntamen latiora, & flores jujubæ floribus quoque planè ſimiles, albos ac parvos, à quibus erumpunt pomula rotunda, odorata, dulcia, guſtuique valdè ſuavia, ceraſorum majorum Maroſticenſium appellatorum æmula, quæ apud primates Ægyptios, ac Turcas ſunt in magno pretio. Arbor bis in anno, ſcilicet vere, ac auctumno flores, fructusque maturat, fæcundiſſimaque exiſtit, veruntamen vere fructus non perfecte maturant, nec ut in auctumno perficiuntur, plerique enim ipſorum prius putreſcunt, quàm matureſcant. Auctumno perfectiſſima ac optima evadunt. GUILAND. Sine dubio hanc arborem eſſe paliurum & connorum olim ab Alexandrinis appellatum, Athenæi ſcriptis conſtat. De qua arbore ſic in lib. 14. ſcripſit: „ Meminit de „ iis Agathocles Cyzicenus his verbis libro Hiſtoriarum Patriæ „ tertio: „ Cum in ſepulchrum fulmen irruiſſet, arbor ex tu- „ mulo pullulavit, quam illi connorum nominant. Eſt autem „ planta ulmi piceæque magnitudine, nihilque minor. Trun- „ cos habet frequentes, & oblongos, ſpinasque paulum pro- „ minentes: Folium eſt tenerum ac viride, phyæque ſimilli- „ mum. Fructum bis quotannis producit, vere ſcilicet, ac „ auctumno, qui dulcis eſt omninò, & olivæ, oleaſtrique fru-

„ ctui

NABCA,
Paliurus Athenæi credita.

TA. IV.

„ ctui ſimilis. Carnem osque illi ſimile habet: at differt, ſuc-
„ ci voluptate, cujus fructus etiam viridis comeditur." AL-
PIN. Sine dubio puto prædictam arborem eſſe cannorum, ſive paliurum eandem, quam Athenæus prodidit, etſi fructus osque non videatur omnino ſimilis Nabca fructui, ac oſſi, quando ii ſimiles pomis ſint, oſſaque rotunda, & non oblonga, qualia in olivis cernuntur exiſtant. Nusquam tamen in Ægypto ex ſiccatis illis fructibus farinam fieri apud eos animadverti. Sed præcipuus uſus ipſorum eſt recentium, ac viridium pro cibo; eis ſiquidem omnibus, atque noſtris, ceraſa mandere, conſuetudo eſt. Sed nunc ad ejus uſum in medicina explicandum tranſeamus. GUILAND. Fructuum uſus eſſe videtur, Arabibusque notiſſimus, de quo Serapio ſic ſcripſit:
„ Sadar duæ ſunt ſpecies: una eſt Affri, & alia eſt Adhal:
„ ſed Affri non habet ſpinas acutas: & folia ambarum ſpe-
„ cierum ſunt lata, & rotunda: & Nabuch ex Adhal ſunt par-
„ vi; & meliores ex eis ſunt illi, qui ſunt ex ea regione, &
„ offeruntur Regibus: & ſunt dulciores omnibus aliis: & me-
„ lioris odoris, & aromatizant os comedentis, & indumenta,
„ ſicut alia aromata." Horum fructuum facultas eſt frigida & ſicca in primo gradu, perfectè maturi aliqualem habent humiditatem, ſunt omnes adſtringentes ante maturationem, quorum uſus frequens eſt ad ſtomachi alvique relaxationem firmandam: ad quæ mala ſuccum etiam ex ipſis immaturis expreſſum, familiariter tùm per os ſumptum, tùm Clyſteribus injectum ſequuntur. Utuntur etiam iiſdem fructibus ſiccatis, atque in aqua infuſis; aqua enim infuſionis ipſorum utuntur, ut dictum eſt, ad relaxationem inteſtinorum, atque etiam ad ulcera inteſtinorum. Sed maturorum ſiccatorum decoctum, vel infuſio familiariſſima eſt ad omnes peſtiferas febres: ajunt enim hos fructus miram adverſus venenoſas qualitates, & putredinem efficaciam habere, corque ſtrenuè roborare. Succus perfectè maturorum optimus eſt ad purgandam bilem à ſtomacho, atque à primis ductibus venarum. In omnibus putridis febribus infuſione ex ipſis parata libenter ad ſedandum calorem utuntur. Eſui ſum-

mè jucundi exiſtunt hi fructus, præcipueque maturi, tamen parùm nutriunt, facileque, ut ceraſa, in ſtomacho corrumpuntur, ſi immoderatè ipſorum eſui indulgeatur, ſtomachusque offenditur. GUILAND. Non deſunt multi, qui (neque immeritò) inter jujubas hanc arborem recenſent, quo factum eſt, ut mirum non ſit, aliquos etiam viros doctiſſimos jujubam paliurum eſſe voluiſſe. Sed arboris hujus nunc detegas figuram.

CAPUT VI.

De Sycomoro Gjumez vocata.

ALPIN. ARbor vaſtiſſima ab Ægyptiis Gjumez vocata, in Ægypto provenit, quam noſtri Sycomorum, ac ficum Ægyptiam appellant. Hanc proceram arborem in arenoſis, ſterilibusque Ægypti locis Natura ſagaciſſima produxit, ſub qua poſſent homines ab injuria radiorum ardentium Solis aliquandò ſe tueri. Maxima ſiquidem arbor eſt ramosque ſic latiſſimè ſpargit, ut magnam umbram viatoribus præbeat, quæ in hujusmodi calidis locis, arenoſis, ac ferè Solis calore inflammatis, libenter expeti ab omnibus ſoleat. GUILAND. In lib. 11. de Alim. Facul. Galenus ſcripſit, ſe Alexandriæ Sycomorum vidiſſe parvæ ficui ſimilem: quamobrem creſcentis adhùc, juvenisque Sycomori, & non adulti magnitudinem ſpectaſſe arbitror: quòd tàm grandem arborem, omnibus communem, ipſe non animadverterit. Dioscorides meliùs ipſam deſcribens, dixit. „ Sycomorum aliqui etiam ſycaminam, id eſt morum vocant, cujus fructus Sycomorum, „ propter inefficacem guſtum appellant. Arbor eſt magna, „ ficui ſimilis; frondoſa, multo lacte abundans, foliis mori, „ pomum ter aut quater anno fert, non ramis, ut ficus, ſed „ caudice ipſo caprifico non diſſimile, dulcius groſſis, ſine „ granis interioribus: quod non matureſcit, niſi ungue, aut „ ferro ſculpatur." ALPIN. Hæc deſcriptio veram utique Sycomori figuram exprimit, ſed ubi ait, foliis mori, adderem craſ-

Sycomorus GIVMEZ *appellata.*

TA. V.

craſſioribus, candidioribus, atque aſperioribus, quod hæc folia non niſi magnitudine ac forma, à ficus foliis differant. GUILAND. Unde Ægyptii dicunt tantam hanc arborem habere cum fico & moro ſimilitudinem, in qua utriuſque figura ſpectatur? ALPIN. Inſitionem fici ſupra morum plures illorum affirmant, veluti Muſam inſitam quoque fuiſſe cannæ ſaccharum ferentis ſupra radicem colocaſſiæ aliquibus eſt ſuaſum: quod tamen nondum experientia verum eſſe didici. Sine dubio in hac arbore, truncus, rami, cortexque ipſorum, fructus, lac, foliorum aſperitas, colorque fici apparet; & foliorum figura, magnitudo moro reſpondet. Fructusque tardè, neque perfectè maturefcere, atque ſaporem aqueum & injucundum habere: hinc ajunt mori frigiditatem impedire, quominus fructus perfectam maturationem conſequantur. Haec arbor, ut multi etiam meminerunt, ſic eſt fœcunda, ut nunquam multis fructibus careat, qui caudici adnascuntur, minimeque ramos, neque fructum hæc arbor producit, niſi prius multis verberibus ſæpè laceretur, ſic ut caudicis quoque cortex vulneretur; ex quibus vulneribus lac continuò exit, undè ramus parvus, ficus ferens interim ternos, interim quinos, interim ſeptenos, & plures etiam. Hæc arbor ex ſeminibus non naſcitur, cum ficus ſeminibus careant, ſed ramis inſertis propagatur, eſtque ex iis, quæ citò crescunt diutiſſimeque, quod mirum videtur, vivunt. Quæpiam Sycomorus in Matherea viſitur, quæ ſic ab habitatoribus credita eſt antiqua; ut omnes pro certo habeant in illius trunci cavitate quadam olim Virginem beatiſſimam, iram Herodis Hieroſolyma fugientem, illùc ſe recepiſſe, & Chriſtum puerulum Servatorem noſtrum per multos dies occultaſſe: ex quo ea arbor apud multos in multa eſt veneratione, maximèque ejus trunci meatus, qui Chriſtum occultavit, quem ipſi Dei magni Spiritum fuiſſe fatentur. Fabuloſum eſt quod dicit Matthæolus, truncos ramosque hujusce arboris nunquam ſiccari, ni prius in aqua projiciantur, & morentur aliquantulum. Uſus ficuum in cibo eſt ſtomacho nocuus, ipſumque laxat, labefactat atque ſubvertit. Eas verò ficus utiliter comedunt, qui vel itinere, vel Sole

incaluerint, refrigerationeque opus habent, & humectatione: fructus siquidem hi frigidi temperatè existunt, multumque humidi, alvum facilè lubricant, atque relaxant, tumores omnes calidos, atque duros ficubus, emplastri modo usi, sanant. Pauci sunt, qui succum, ut meminit Dioscorides, ex trunco vulnerato colligant: affirmant tamen præsentaneum esse auxilium ad emolliendos scirrhosos tumores, atque ad pestem non ignobilem usum habere.

Caput VII.

De Palma Dachel.

ALPIN. PAlma notissima est arbor non modo Ægyptiis, Arabibus, Syris, aliisque Orientalibus populis, sed Italiæ quoque multis populis, de qua ob id paucis mihi agendum puto. Arbor est simplici caudice in rectum se attollens, viginti passuum & amplius altitudine. Folia ensibus similia habet, deorsùm cannarum modo decidentia. Vere floret. Ramus enim quodam involucro oblongo, veficæ modo, ad ver usque clauso, & tunc aperto præditus, flores emittit parvos, albos, odoratos, racematim deorsùm ab involucro residentes, ac pendentes. Martio siquidem mense involucra illa suis alis adligata aperiuntur, è quibus globus filorum insitorum prosilit, floresque his filis, vel capillamentis appensi cernuntur, a quibus dactili parvi virides, uvarum racemos imitantes producuntur, qui Auctumno maturantur. Varii hi fructus inter se observantur magnitudine, figura & colore. Alii etenim oblongi, magni, crassi, perindè ac pruna alba (quæ Julio mense in agro Bassanensi maturantur) spectantur. Alii sunt parvi, longi, glandibus quercuum similes, alii rotundi, crassi. Alii virides, alii albi, alii flavi, aliique rubri, immaturi omnes sapore aspero stypticoque feriunt, maturi dulcissimi; qui vero propè sunt, ut perfecte maturentur, gustum Castanearum, dulciorem, suavioremque representant. Hæc arbor alternis tantum annis copiosiores fructus edit, neque (quod dictu valde

Palma DACHEL.

p. 14.

TA. VI.

de mirabile videtur) fœminæ concipiunt, ac fructificant, ni in ramis maris fœminæ ramos aliquis permiscuerit, ac se quasi osculari permiserit. Plerique fœminas ut fœcundent, non ramos, sed pulverem intra maris involucrum inventam supra fœminarum ramos, atque cor spargunt, vel alii flores maris pulveris loco spargere solent. Ni enim Ægyptii hoc fecerint, sine dubio fœminæ vel nullos fructus ferent, vel quos ferent, non retinebunt, neque hi maturescent. GUILAND. Haud credendam istam palmarum conceptionem, quæ fit arte à te narrata, arguere videntur innumeri dactili, qui in Arabiæ desertis feruntur; in quibus sylvestrium palmarum sylvæ reperiuntur, quæ sine hominum cultu optimos fructus ac copiosos producunt, retinent, ac maturant, ex quo judico fœminas ad fœcunditatem moveri non ramis, vel pulveribus, aut floribus marium, ut Plinius, atque alii quoque meminerunt, sed magis non secus quàm aliæ arbores radicum marium, atque fœminarum contactu facere solent, se ad fœcunditatem parare. ALPIN. Arabes palmarum cultus periti respondebunt, palmarum fœcunditatem in Arabiæ desertis, licet arte non fiat (quando in his locis hæ arbores, ut dictum est, sine ulla cultura fructus producant) adjuvare ventos, marium è ramis pulveres, floresque ad ramos fœminarum asportantes. Radicum utriusque sexus palmarum mutuam conjunctionem esse conceptionis causam, dicendum non puto, quando sic brevioribus radicibus palmæ omnes donatæ sint, ut etsi ferè simul cohæreant, nullus tamen radicum contactus inter eas esse possit, mirabileque dictu, palmarum altissimos vastissimosque caudices seu truncos posse sic brevibus, tenuioribus, paucioribusque radicibus in aëre subsistere, neque sua multa gravitate, ventisque etiam vehementibus sæpe ipsos quatientibus humi concidere. Accedit, quod caudicis postrema pars humi proxima, pondus totius arboris sustinens multo gracilior, atque debilior reliquo caudice existit. Hinc plures Ægyptiorum hoc miraculo ducti dixere, palmas non terra radicibus attracta, sed aere ex sublimiori arboris parte ali, ac vivere; quod hac etiam conjectura sibi ipsis persuadent. Quia si palmæ sublimior pars,

quam

quam cor ipſi vocant, excidatur, univerſam plantam ilicò a-
rescere obſervarunt: quod non accidit inferiori radicum con-
ciſa parte. Non eſt alia ulla arbor palma humano generi u-
tilior, ſiquidem ex truncis domorum trabes faciunt, ex ramis,
parietes, multaque alia lignea vaſa ad uſum, quæ Cuffaz no-
minant; ex foliis flabella & ſportas, è caudicis cortice funes
pro navibus. Fructuum verò utilitas ſatis omnibus nota eſt. Sed
quem ipſi ad medendum uſum habeant, nunc quoque dicam.
Ex fructibus tria ſunt præcipuè, quibus ſanitatis gratia utun-
tur, quippè ſpartum, pulvis ſparto, vel involucro contenta,
atque dactili. Sparti igitur membrana tùm pulvis facta utun-
tur, tùm ex ea parato decocto. Pulvis maximum uſum ha-
bet per os ſumpta ad Diarrheam, lienteriam atque dyſente-
riam, non minusque ad omnes alias vel ſanguinis, vel alterius
humoris innaturales vacuationes firmandas: præcipuè verò ad
hepaticum fluxum, hæmorrhoidum, atque ùteri cruentam va-
cuationem, atque ad ſputum ſanguinis. Hoc pulvere quoque
utuntur ad firmanda ulcera depascentia, ad uvæ relaxatio-
nem, ad ad dentium commotionem. Decocto ad omnia præ-
dicta quoque utuntur, ſed ſæpè cum eo miſto prædicto
pulvere, articulos debiles aptosque fluxionibus mirum in
modum ipſum juvat, eos firmando & roborando. Pulvere
vero albo in involucro veris tempore inventa, quandò ſcili-
cet palmæ florere incipiunt, utuntur familiariſſimè, ad faucium
raucedinem, tuſſim, & ophthalmias cum ſaccharo miſto, eſt-
que ipſe dulcis ſubadſtringens, mulieres eum habent familia-
riſſimum, ad firmandos menſes retinendumque fœtum. Eun-
dem utique uſum habent dactili immaturi tùm in cibum uſita-
ti, tùm ipſorum decoctum, ad ſputum ſanguinis, & quam-
cumque ſanguinis vacuationem cohibendam: & ad lienterias,
diarrhæas, & dyſenterias: ad vomitum ſanguinis, hæmorrhoi-
das exſiccandas, atque ad ulcera vulneraque ſimplicia perſa-
nanda. In frequentiſſimo uſu ad nuper dictos affectus habent
ſyrupum ex dactilis immaturis confectum. Iisdem dactilis utun-
tur probè maturis, qui tunc admodùm dulces exiſtunt, cum
obſcura adſtrictione. Idcircò eos frequentant ad faucium rauci-
ta-

p. 17.

SEBESTEN DOMESTICA.

TA. VII.

p. 17.

SEBESTEN SYLVESTRIS.

TA. VIII.

tatem, tuſſim, dispnæam, pleuritim, ac peripneumoniam; non minusque ipſorum decoctum frequentatur ad adjuvandas variolarum in pueris excretiones. Vocant arborem Dachel, & ramum cui appenſi ſunt dactyli Samarrhich, dactylorumque involucrum, dux, ac dactylum recenter enixum prorſus immaturum talla, & grandiorem factum nin, & ramich perfectiorem ſive penè maturum, maturumque bellan. Siccos maturos tamar, & qui ferè putridi ſunt rotob, foliaque arboris Zaaf.

Caput VIII.

De Sebeſten.

ALPIN. Sebeſten arboris in Ægypto naſcentis duplex genus reperitur, alterum ſylveſtre pruno ſimile, atque domeſticum alterum, foliis latioribus, craſſioribus a ſilveſtri differens. Utraque arbor flores fert albos, parvos, geranii proximos, à quibus fructus creſcunt parvis prunis rotundisque ſimiles, quorum nuclei tricoſtati cernuntur. Illa arbor fert fructus minores, tardè maturescentes, imperfectiores iis, quos domeſtica Sebeſten profert, qui ſunt majores, melioresque. toto autem anno in arbore fructus cernuntur. Vere florent, Autumnoque fructus maturant, ex pulpa ipſorum optimum viscum conficiunt, quippe Sebeſten maturos contundentes, atque lavantes. Sunt aliqui, qui maſticando, pulpam ab oſſe lingua exſpuentes, viscum parant; quantitatem horum fructuum in vaſe collectam, parum quoad aquea humiditas abſumatur, bullientes. Visco utuntur omnes emplaſtri modo ad omnes ſcirrhoſos tumores. Ipſe quidem calidus eſt in primo gradu, atque humidus in ſecundo, vimque habet attractoriam, attenuatoriam, & reſolventem; reſolvit omnes tumores, & emollit omnem duritiem. Aliqui ad tuſſim ex eo paratos bolos cum ſaccharo candido, & radicis liquiritiæ pulvere multis diebus ſumunt. Fructuum uſus familiariſſimus eſt ad tuſſim, dispnæam, orthopnæam, pleuritim, peripneumoniam;

C &

& ad vocis raucedinem, parato ex ipsis decocto, quo etiam ad multas febres uti consuescunt, præsertim pectore aliquam noxam patiente. Sed nunc de Tamarisco loquamur.

CAPUT IX.

De Tamarisco, atle vocata.

ALPIN. Tamarici, quem Miricam & Tamaricem Dioscorides nuncupat, sylvestris genus, Italiæ est notissimum, nasciturque propè fluminum ripas, aridaque & saxosa vel arenosa loca, potiusque apud stagnantes aquas, ut docuit Dioscorides. de hoc non loquimur, quandò ipso Ægyptus plane careat. Alterum vero tamarici domesticum genus in Ægypto spectatur, proceritate figuraque admodum á sylvestri diversum, quòd ad magnæ olivæ magnitudinem crescat. audioque etiam supra Ægyptum in loco Sahit ab iis populis vocato, crescere ad magnæ quercus magnitudinem, cujus ex lignis carbones faciunt, quibus tota Ægyptus, & Arabia utitur. ex eoque ligno multa vasa conficiunt, ad multorum ægrotantium usum. Folia fert sylvestris tamarici foliis proxima, tamen longiora, & graciliora, apparentque multa capillamenta viridia, qualia in aliquibus equisetis visuntur, ramo appensa, semper virentia, fructus fert paucos, raros, virides, nucum magnitudine, duros, lignosos, sine nucleo, & videntur ejusdem substantiæ esse cum gallis: omnes verò figura inter se differunt, quamquam in omnibus aspera & inæqualis observetur, quando alii longi, alii breves, alii rotundi, alii lati, alii crassi, aliique graciles existant. Usus Tamarici tùm in Ægypto, tùm magis supra Ægyptum, ubi harum arborum copiosus est proventus, est ad ignem major quando nulla ferè alia ligna ad comburendum habeant. Folia hujusce arboris usum habent ad lienem induratam, obstructam, & refrigeratam. Vasaque ex ligno, ut dictum est, conficiuntur, quo lienosi uti consuescunt: ob ejusque multam, quæ ex hoc ligno habetur, ad id morbi genus utilitatem, mirari non debemus,

TAMARICUS ATLE.

p. 19.

TAMARINDUS DERELSIDE.

TA. X.

bemus, ſi Plinius (quod tamen fabuloſum eſt) dixerit, ſues aſſuetos cibum capere in vaſis è ligno tamarici confectis, liene carere. Mulieres decocto ex Cortice parato utuntur, per os ſumpto, ad ſiſtendas menſtruas purgationes, ex quo parant etiam inſeſſiones, & clyſteribus in uterum injiciunt decoctum. idem quoque fructus facere ajunt. iis ſiquidem utuntur in ſputo ſanguinis, in lienteriis, & in menſtruis plus juſto fluentibus, atque hæmorrhoidarum immodico fluxu. dentes etiam commotos, atque collabentes ipſorum decocto firmant: atque in iis concitatum dolorem demulcent. Utuntur etiam ad oculorum lippitudines incipientes, in collyriis atque ad oris ulcera. Cinis quoque corticum & fructuum ulcera curat. De ligno vero multi decoctum, non ſecus quam noſtri ex ligno Indo ad curandam luem Gallicam facere ſoleant, parant, quod exhibent leproſis, ſcabioſis, atque aliis multis, puſtulis & ulceribus affectis, feliciori cum ſucceſſu. Idemque faciunt in melancholicis, ictericis nigris, & hydropicis ex refrigerato obſtructo, ac indurato liene, concitatis. arborem illi vocant Atle.

Caput. X.

De Tamarindo Derelſide vocata.

ALPIN. TAmarindus, quem Derelſide appellant, arbor eſt pruni magnitudine, ramis denſis: myrti foliis Sesban proximis prædita: flores fert albos mali aurantii floribus perquam ſimiles, è quorum medio exeunt quatuor fila alba, & tenuiſſima, ex quibus ſiliquæ craſſæ producuntur primo virides, tandem maturæ cineritiæ, quæ intus nonnulla ſemina craſſa inæqualia, duraque, atque pulpam nigram guſtui acidam, continent. In Ægypto non ſunt admodum hæ arbores copioſæ, neque ſunt patriæ: ex fœlici etenim Arabia atque Æthiopia illuc convehuntur, in viridariisque ſervantur. Miraculi loco habetur, quod dicitur, unam arborem in deſerto Divi Macharii, propè monaſterium Aſſiriorum, vivere, in

quo solo nulla alia planta vivit. Hæc planta hoc mirabile habet, quod ejus folia Solem semper sequuntur, Solisque sequia dicuntur: nam ipso occidente omnia in se clauduntur, eodemque oriente, aperiuntur, atque hæc motio tantam vim habere in iis observatur, ut siliquas dum habent, occidente Sole, easdem foliis in se arctissime claudant, & retinere spectentur. eodemque oriente, aperiantur, siliquasque relinquant. Hanc foliorum conversionem pluribus Ægyptiis aliis plantis communem animadverti, quippe Acaciæ, Abrus, Absus, Sesban, atque Tamarindo. Utuntur foliis Tamarindi in pueris ad vermes necandos, atque etiam ipsorum vel infuso, vel decocto ad solvendum alvum. acida sunt folia atque gustui non insuavia. Arabes condiunt siliquas seu cannas hujus arboris parvas ac virides saccharo, vel mel Carub, tum etiam grandiores factas atque maturas, condiunt ipsarum pulpam saccharo, quam per itinera, quæ in desertis Africæ locis conficiunt, secum viatores deferunt. Qua sæpè, calefacti, ac ex calore itinereque inflammati valdè sitientes refrigerantur, atque sitim restinguunt, per alvum plurimum calidorum humorum subducentes atque vacuantes. In febribus verò pestilentibus, atque omnibus aliis ex putridis, exurentibus, aquam, in qua multa copia Tamarindorum infusa fuerit cum saccharo ebibunt: potus siquidem sitientibus ex calore jucundissimus est, maximeque refrigerat, & sitim exstinguit. Ad omnes denique febres putridas à biliosis, exustisque humoribus concitatas, ad hepatisque atque renum calefactiones ac inflammationes, præterea ad gonorrhæam usum Tamarindorum frequentant; vocant Delelside.

Caput. XI.

De Agibalid.

Arbor cernitur in medio cujusdam Eunuchi Turcæ viridario, quod parum ab æde Veneti Consulis distat ex Æthiopia asportata, magnitudine pyri sylvestris, ramis raris non multis, in rectum inæqualiter delatis, ordinatim acutissimis,

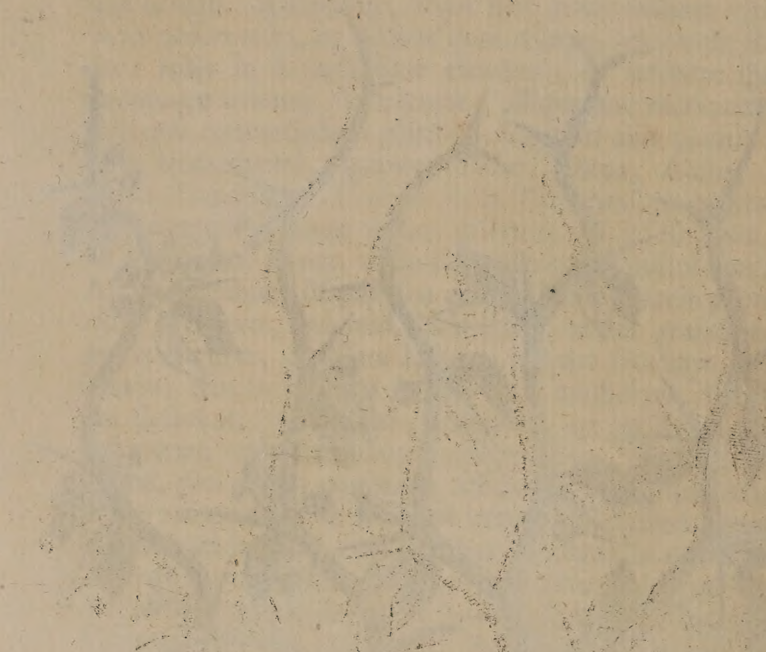
multis

A G I A H A L I D.

p. 20.

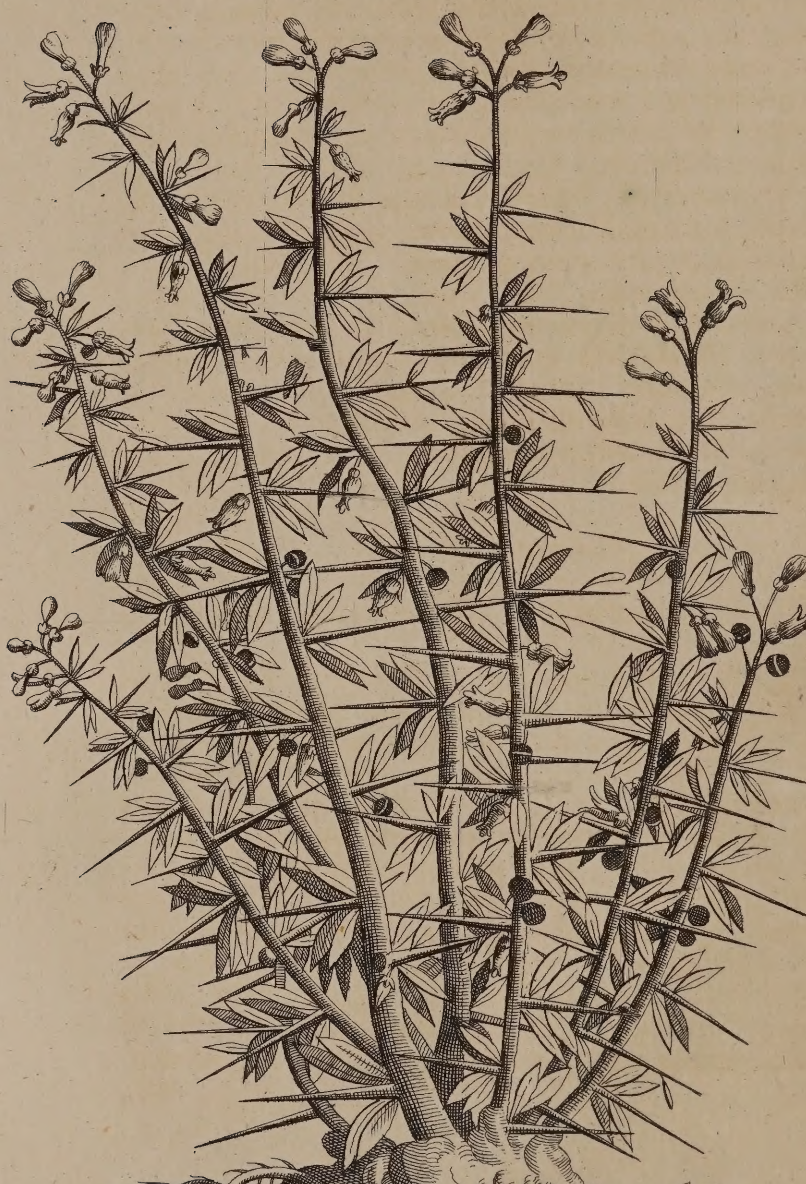
TA. XI.

p. 21.

U Z E G,

Lycium Indicum creditum.

TA. XII.

multis ſpinis obſita, folia præſeferens buxi proxima, tamen latiora, pauca, rara, ſingula, bina æqualibus interſtitiis adnata. Flores habet parvos, albos, Hyacinthi orientalis floribus ſimiles, ſed minores, à quibus prodeunt fructus nigri ebuli ſimiles, guſtu ſubamaros ac adſtringentes. Folia guſtum acido ſapore feriunt, cum aliqua adſtrictione. Hujus arboris foliorum uſum ad pueros vermibus vexatos, in Æthiopia audivi eſſe familiariſſimum. Quid? an non Lycium hanc arborem eſſe putandum eſt, cum Dioscorides de hoc ſic ſcripſerit: Lycium, quod aliqui Pixacantham vocant, arbor eſt ſpinoſa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, foliis buxi, denſis, fructu piperis, nigro, lævi, amaro, denſoque cortice, pallido, non diſſimili Lycio madefacto, radicibus multis obliquis lignoſis. GUILAND. Agihalid, ut ex tua deſcriptione, quam vidi, non frutex, ſed arbor videtur. Lycium verò fruticem potius eſſe, quàm arborem, ex Dioscoride didicimus. Præterea hic frutex foliis denſis & non raris cernitur, qualia in tuo Agihalid exiſtunt.

Caput XII.

De Uzeg; atque an ſit Lycium Indum.

ALPIN. Fortaſſe arbor illa Agihalid vocata, pro Lycio aſpernanda non eſſet. Sed nunc verum Lycium Indum tibi prodam: quem fruticem longe ab Alexandria Civitate ſupra ripas rami Nili Calig vocati, decem millia paſſuum inveni: quem incolæ Uzeg appellant. eſt igitur frutex multis ramis rectiſſimis, ac radicibus multis, duris, lignoſis obliquè incedentibus, longitudine trium cubitorum & plus obſervatis, ſursùm aſſurgens, ramisque ſpinæ acutiſſimæ, & longæ multæque inſunt, quorum quædam foliolis veſtita ſpectantur. Folia verò hujusce fruticis ſunt olivæ ſimilia, iis tamen candidiora & anguſtiora, vel minus lata. Flores Agihalid planè ſimiles habet, quippè parvos, albos, Hyacinthi orientalis forma & magnitudine æmulos: à quibus fructus nigri parvi producuntur,

tur, Buli fructibus prorſus ſimiles, leves, guſtu amari & adſtringentes. GUILAND. Cui dubium hanc arborem Lycium Indicum fore judicandum, modo Dioſcoridi credendum ſit, qui ipſum his profectò verbis deſcripſerat, dicens: „ Tradunt In-„ dicum fieri Lycium ex frutice Lonchitide appellato: id ſpi-„ narum generi aſcribitur, ramos rectos habens ternum cubi-„ torum longitudine, majoresve, rubo craſſiores, à radice nu-„ meroſos. fractus cortex rubeſcit folio oleæ ſimilis. " Ex hujus fruticis radicibus forſitan verum ſuccum à nobis deſideratum illi colligunt, ipſumque pro uſu illis non deeſſo puto. ALPIN. Quamquam ibi multa copia Lycii circumferatur, tamen neſcio an ex hoc illum frutice conficiant, quandò neque hanc plantam copiosè in Ægypto provenire cognoverim, neque ſcio illis eſſe notam. Siquidem Lycium ab illis uſitatum falſum ac adulteratum eſſe arbitror. Hic enim ſuccus, qui ex Arabiæ locis aſportatur, durus eſt nigerque exterius, Acaciæ ſucco valde ſimilis. fractus intus colorem aloes præſeferre videtur, odore obſcuro, non ingrato, ſapore ſubdulci, adſtringente, nullius amaritudinis participe: viſcoſusque eſt, digitisque contrectatus adhæret. ex quibus verus Lycius à me is non creditur, præſertimque cum neque amaritudinem habeat, neque igne ſuccenſum, ſive ignitum, rubescentem edere ſpumam, ut multi de vero Lycio tradiderunt, obſervamus. GUILAND. Sed cur tu verum ſuccum ex Uzeg perquirere non ſtuduiſti, eaque via certam Lycii ſucci cognitionem venatus non es? ALPIN. Hanc plantam tantum ubi in patriam redirem mihi ſpectaſſe contigit, quando ex urbe Cairo Alexandriam per Nilum flumen navigans, propè hanc urbem ſupra ejusdem fluminis, ut jam dictum eſt, ripas, nonnullos frutices ferè ſæpem facientes, cum floribus, & fructibus jam maturis inſpexerim. Ex quibus ramum decerpſi, atque mecum Alexandriam detuli. Quo frutice ſatis conſiderato, Lycium eſſe ipſum cognovi. neque ipſo cognito tempus mihi ſuperfuit ad experiendum ejus ſuccum à radicibus expreſſum, quippe coactus, quamprimum Alexandriam pervenerim, navim nos pro itinere ibi morantem, conſcendere, experiri non

potui

p. 23. *Ligustrum Ægyptium* ELHANNE *vel* TAMARHENDI.

TA. XIII.

potui ſuccum, qui pro Lycio circumfertur. inter calidum & frigidum medium conſtituunt: ſed ſupra primùm gradum ſiccum, ſtipticum, proinde omnibus ulceribus loto utuntur, præſertimque ad oris, aurium, narium, ani, inteſtinorumque ulcera. uſus maximus eſt in collyriis ad ophthalmias arcendas, mulieres enim paratum linimentum ex Lycio & Antimonio habent, quo quotidiè oculos liniunt, ut oculos defendant ab humorum fluxionibus. eo etiam illi ad ventris fluxum utuntur, non minusque ad dyſenteriam. Ad ſputum ſanguinis eo maxima ſpe utuntur, non minusque ad uteri profluvium cohibendum, eo peſſi modo intromiſſo: ad ulceraque pudendorum, præſertim ad caries illum frequentant, ad gingivas corroſas & ulceratas, nec non ad dentium commotionem. in lienteriis, dyſenteriis, atque in fluxu hepatico, clyſteribus eo uti conſueſcunt, atque non minus ipſo aliquo liquore diſſoluto atque ebibito. Nulli dubium quod illitum quamcumque partem à curſu humorum valenter defendit. ex quo ipſum podagricos dolores retardare, compertum eſt. Uzeg appellant.

CAP. XIII.

De Liguſtro Ægyptio, Elhanne, vel Tamarhendi vocato.

GUILAND. Vidiſtine tu ibi ligiſtrum Ægyptium, quod Ægyptii Elhanne, ac Tamarhendi appellant. Ibi ſiquidem ipſorum maximum eſſe proventum audio. ALPIN. Sæpiſſimè inſpexi, ibique ea arbor tùm copioſiſſima eſt, tum etiam omnibus notiſſima: etenim ex foliis magna ubi fiunt commercia, etenim iis utuntur ad tingendum aureo colore. Vere hæc arbor Liguſtro ſimilis apparet, floribus fructibusque exceptis, in quibus videtur aliqua diſſimilitudo inter Elhanne, & liguſtrum, nam etſi flores racematim perindè atque liguſtra ſpargant, tamen & colore, & figura, & odore ab his differunt. florum ſiquidem Elhanne non

non albus color, ſed cineritius eſt, floresque figura ſambuci floribus proximi apparent, illis tamen ſunt minores; odor etiam Elhanne eſt admodùm acutus, & Liguſtri ſuavior. Fructibus non minus inter ſe differunt, quando Liguſtri ſint baccæ juniperi ſimiles, & Elhanne ſemina rotunda coriandros imitantia exiſtant. Fert etiam folia Liguſtro minus lata, anguſtioraque & candidiora. Fructus, ut jam dixi, ſemina nigra, parva, multa folliculo concludunt, qualia in granis uvarum cernuntur. GUILAN. Quid? dubitas, eſſe hunc arbuſtum Liguſtrum? certé inter liguſtrum & hunc aliquam eſſe differentiam, negandum non eſt. quæ ſoli diverſitate etiam accidere poſſet; quandò omnibus conſtet, quantum eædem plantæ in diverſis locis natæ inter ſe differunt figura, atque etiam ſæpe facultate. ut in Rhabarbaro, & Rhapontico videtur, quorum radices, viſu, guſtu, eædem videntur, nihilominùs facultate manifeſte differre compertum eſt. At de Elhanne quanquam aliquo pacto fruticis figura, floribus, & fructibus à liguſtro differat, tamen ad eosdem valere morbos cognitum eſt, quibus Liguſtrum ſubvenire Dioscorides, atque alii prodiderunt; ſed quid plura? cum apertiſſime Dioscorides voluerit hanc arborem eſſe Liguſtrum: ut ex ipſius verbis planè conſtat, quæ hæc exiſtunt. „ Liguſtrum arbor „ eſt, quæ circum ramos folia fert olivæ proxima, ſed latio- „ ra, teneriora, & magis viridia & flores albos muscoſos, „ atque odoratos, ejus fructus eſt niger Sambuci fructui ſimi- „ lis. Nascitur electiſſima in Ascalone & Canope. Folia ad- „ ſtrictoriam vim habent, quare commanducata ulceribus o- „ ris medentur, illita, fervidis inflammationibus, carbuncu- „ lisque proſunt; decoctum eorundem igne ambuſta capil- „ lum ruffant trita folia, quæ in radiculæ ſucco maduerint. „ Flos ex aceto fronti illitus capitis dolorem ſedat." Et de Elhanne, quam Alcanna Avicenna vocat, hæc ferè eadem prodidit, dixit quidem, folia habere adſtrictoriam facultatem, in vulneribusque eandem vim cum draconis ſanguine habere, conferreque decoctum foliorum calidis inflammationibus, & exuſtis ab igne particulis, & oris ulceribus: & cum aceto conferre capiti dolenti. ALPIN. Verè Elhanne Ægyptiorum Li-

gu-

guſtrum eſſe Dioscoridis, conſtat, multo magis, quod nunquam in Ægypto Italicum Liguſtrum inveniatur, in Canopeque tantum Elhanne reperiatur, quæ ibi eſt copioſiſſima, differt verò hic locus ab urbe Alexandriæ decem millibus paſſuum. GUILAND. Hinc quoque apparet hanc arborem eſſe Cyprum Plinii, de quo ipſe lib. Naturalis Hiſtoriæ XXIIII. ſic ſcripſit: „Liguſtrum eadem arbor eſt, quæ in oriente Cyprus." atque in Ægypto nasci etiam his verbis libro 12. „Cyprus in „Ægypto eſt arbor ziziphi foliis, ſemine Coriandri, flore „candido, odorato. Coquitur hoc in oleo, premiturque po„ſtea, quod Cyprus vocatur. pretium ei in libras quinque „optimum habetur è Canopica in ripis Nili nata, ſecundum „Aſcalone Judeæ. Tertium Cypro Inſula, odoris ſuavitate. „Quidam hanc eſſe arborem dicunt, quæ in Italia Ligu„ſtrum vocatur." ALPIN. Flores ſunt in uſu frequentiſſimo dolenti capiti appoſiti, non tamen cum aceto, ut Dioscorides, atque alii meminerunt, quod ſi feciſſent, manifeſtius, ut arbitror iis floribus juvarentur, intus medicamenti vi, aceto penetrationem adjuvante, deducta. Ex foliis pulverem conficiunt, quem Archenda illi appellant. Hac mulieres utuntur ornatus gratia, manus ac pedes colore aureo tingentes; non autem in ſucco Lanariæ vel Struthii, ut ait Dioscorides, ſed ſimplici aqua eam miſcentes, aquam auream faciunt, quæ aureo colore tingit, quod arcanum noſtræ mulieres ſi agnoviſſent pro deaurandis ipſarum capillis, nil haberent, quo ſecurius uterentur, neque ſub radiis ſolis ſe urerent, variisque modis caput læderent. ex hac pulvere, cum aqua mulſa parata utuntur, ad humidos pedes fluxionibus obnoxios, ac multum exudantes fœtentesque emplaſtri modo pedibus ipſis appoſita, ac per horam retenta, maxime enim pedes, & quascumque alias partes corporis, appoſita exſiccat, ac adſtringit, Nihil habent, quod exudantes pedes plus exſiccet, quam prædicta iſtæc maſſa appoſita, & aliquandiù retenta: pulvere etiam hoc ad ulcera oris, gingivarumque, & pudendorum maximè utuntur.

Caput XIV.

De Balfamo, Balaffan ab Ægyptiis vocato.

GUIL. Nunquid Balfami planta ampliùs in Ægypto vivit? ALPIN. Nequaquam, fed in Arabia Fœlici, quam Balfami feracem omnes tùm Ægyptii, tùm Arabes prædicant. GUILAND. Igitur Diofcorides, Theophraftus, Plinius, Juftinus atque alii ex antiquis Scriptoribus permulti, qui Balfamum tantum in Ægypto & in Judæa olim vixiffe prodiderunt, decepti funt. ALPIN. Sine dubio illos non modo de loco Balfami patrio, fed etiam de arbore quoque, fucco, fructibus atque aliis deceptos fuiffe arbitror, ex quo etiam dubitandum effet ipfos Balfami arborem viventem nusquam vidiffe. GUILAND. Rem valdè admirabilem prædicas, de qua tibi non ita facile medici certam fidem adhibebunt; quæfo an non Diofcoridi, Theophrafto, Plinio, Serapioni atque aliis graviffimis Scriptoribus de Balfamo magis quàm tibi credendum putas, qui in docenda herbarum ftirpiumque materia, cæteris præferuntur, ac fide digniores habentur? ALPIN. Etfi in Dialogo olim Cairi confcripto Balfami veritatem planè menifeftam me reddidiffe puto, nihilominus quandò me nunc ut veram Balfami hiftoriam narrem provocafti, ut tecum de ipfa colloquar, atque commenter, effugere nunc non poffum, quare iterum eadem, quæ olim fcripfi nunc repetere, cum res agatur tanti momenti, non me pigebit, & ne longiùs rem producam, dico: Arabiam Fœlicem Balfami locum patrium perpetuò fuiffe; ac nunquam Ægyptum, ac Judæam Balfami terram patriam fuiffe, facile hinc conjicitur, quòd omnes, qui de planta Balfami mentionem fecerunt, eam in viridariis folùm cuftoditam, minimeque in aliis incultis locis fpontè natam, prodiderunt, ut Theophraftus, Plinius, Solinus & Strabo figillatim meminerunt. Plinius ait: „Sed omnibus odoribus præ„fertur Balfamum uni terræ Judææ conceffum, quondam in duo„bus tantum hortis, utroque regio, altero jugerum viginti non „amplius, altero pauciorum." & Strabo de Balfamo Vallis Hierici-

BALSAMUM, Ægyptiis BALESSAN. p. 26.

TA. XIV.

rici scribens, dixit: „ Ubi & regia est, & Balsami viridarium,
„ quæ arbor aromatica est & fruticosa, cythiso & terebintho
„ persimilis.” Nulli dubium est plantas peregrinas in viridariis tantum summa cura custodiri, & patrias non solum in viridariis vel hortis, sed multis aliis in incultis locis, sponte natas observari. Sed cur studeo tibi persuadere Balsami plantas in Judæa advenas fuisse, cum Joseph. lib. 5. de Antiquitatibus Judaicis rem planè claram effecerit, qui ibi meminerit, Sabam reginam primam ex Arabia Balsami plantam in Judæam dono Salomoni Regi tulisse: ex qua postea aliæ propagatæ fuerunt. De Balsamo Ægypti eadem dicenda sunt, cùm eam plantam ibi in viridario prope locum el Mattharia vocato, summa diligentia perpetuò custoditam vixisse, omnium Ægyptiorum relatione liquidò constet: quod omnes antiqui ac juniores Scriptores fatentur, minimeque in alio Ægypti loco inculto unquàm vivere inventam fuisse, non semelque ibi periisse. atque ex Arabia rursum asportatam insertamque ac renovatam fuisse, omnes Cairini affirmant. Anno à partu Virginis Beatissimæ MDLXXV. Ægypti præfectus Eunuchus Messinor nominatus, dùm quasdam partes Ægypti viseret, præsertimque el Mattharia, quem locum ob Virginis Beatissimæ honorem ac obsérvantiam singulis hebdomadis die Veneris, quem diem isti, ac nos Dominicum sanctificant, adire ac visere, in ipsoque loco orare consueverat; proximè cùm esset in viridario, videns omnes plantas Balsami exaruisse, ac periisse, è Meccha quadraginta plantas afferendas curavit, quæ sane in eodem viridario insertæ fuerunt, paucisque annis rursum curatorum negligentia periere. Quamobrem Ægyptii Balsamum semper ex Arabia habuerunt; quæ res scitu ibi non est difficilis, cum sæpius multi è Meccha per Rubrum Mare Cairum veniant. Iter quidem à Cairo in Meccham est facillimum, & frequentatissimum; verùm non esset inutile nunc me historiam peregrinorum, qui annis singulis illa loca religionis causâ adeunt, atque visitant, subnectere, sic enim certiora de loco, ex quo veniat nunc Balsamum, habere poteris; nec non undè Rex Turcarum multum opobalsami habeat. GUILAND. Perplacuit mihi ex te

audiviſſe Arabiam Fœlicem nunc, perpetuoque fuiſſe Balſami feracem, ex Ægyptiorum Arabumque teſtimonio. Quod veriſſimum exiſtimo, quandò Dioſcorides, Theophraſtus, Plinius, Solinus, Serapio, Sethus, atque alii ſcriptum reliquerint, ſolum Ægypto ac Judeæ fuiſſe olim Balſamum conceſſum. Quibus Scriptoribus plena fides fortaſſe haud omninò, me judice, erit adhibenda, cùm permulti alii ex antiquis Arabiam olim quoque Balſami feracem fuiſſe teſtatum reliquerint. Diodorus etenim Siculus in 2. libro ſuarum hiſtoriarum, Balſamum in quadam Valle Arabiæ naſci, & non alibi memoriæ prodidit. & Strabo in 10. lib. Geograph. ait: „His proxima eſt „fœliciſſima Sabeorum terra, quæ maxima natio eſt, apud „hos thus & myrrha, & cinamomum naſcitur, in ora etiam „Balſamum, & alia quædam herbula valde odorata" & Pauſanias lib. 9. „De Viperis verò iis, quæ in Arabia inter Balſami „arbores verſantur, diverſum quidem accepi." Sed cur nos magis Dioſcoridi, Theophraſto, atque aliis de Balſamo quam Ægyptiis & Arabibus propè Balſameta natis credere debebimus? præcipuè quia incertus ſum illos unquam viventem Balſamum offendiſſe, ac inſpexiſſe, & hi in Balſami locis nati (quandò omnium cùm priſcorum, tum hujus ætatis ſcriptis firmiſſime conſtet, Ægyptum Balſami plantas aluiſſe) quàm facilè potuerunt has plantas vidiſſe, ac verè agnoviſſe, à quibus cum conſtet Ægyptum has ex Arabia habuiſſe, cur amplius dubitabimus Arabiam eſſe patrium Balſami ſolum? quæ res apud Ægyptios & Arabes demonſtratione nulla opus habet, cum hi omnes certò ſciant non modò ſuperiori, ſed præſenti quoque ætate Balſami innumeras plantas ex Arabia adductas vivere, atque omnes, quas hactenus Ægyptus habuit, exindè exportatas & ſæpeſæpius eo modo renovatas fuiſſe. Apud me itaque amplius dubium non erit, Dioſcoridem, atque alios Balſamum ſolo Ægypto, ac Judææ conceſſum olim fuiſſe aſſerentes, plurimum deceptos, idque ex aliorum relatione magis, quàm ex vera ſcientia, litteris prodidiſſe. Sed tu tamen ne oblíviſcaris jam propoſitam peregrinorum Ægyptiorum hiſtoriam nunc recenſere: quæ mihi gratiſſima erit. ALPIN. In Arabia Fœlici

lici civitas eſt primaria Meccha dicta, quæ eſt ad Mare Rubrum ſita: ab ipſaque altera, Medina vocata, diſtat itinere octo dierum, in qua eſt ſepulcrum Mahemetis ipſorum Pſeudoprophetæ; ad quod ſingulis annis ex Ægypto duodecim vèl quindecim millia peregrinorum ſe conferunt, ſacrificaturi, & holocauſtum oblaturi. His præficitur Dux quidam, qui trecentorum militum præſidio illos omnes peregrinos Meccham, Medinamque conducat, & mox Cairum reducat incolumes ab injuriis Arabum, qui non raro in his deſertis eos invadunt, & occidunt, ac deprædantur. Vivunt enim Arabes hi rapina victum quæritantes, ſuntque ferociſſimi, atque audaciſſimi, habentque equos velociſſimos, quibus utantur, legeque ſancitum etiam habent, ut alicubi nunquam conſiſtere queant, ſed continuò equitent, degentes ſub tentoriis. Peregrini itaque duce illo, quem Hamirag appellant, recta via Meccham pergunt, deindè redeuntes proficiſcuntur ad ſepulchrum Medinæ, quod iter perficiunt diebus quadraginta: Medinæ & Mecchæ per alios viginti morantur. Turcarum Rex Medinam mittit duos præfectos, quorum alter ſacris præeſt, & alter prophanis & militibus. Mecchæ verò, quæ Turcarum imperio non omninò obedit, præeſt quidam Arabum princeps, quem Seriph appellant, hoc nomine vocant omnes, qui à Mahemet oriundi ſunt, & ſe illius cognatos ſcripto oſtendunt. Habet hic princeps equitum armatorum decem millia, & viginti quoque millia peditum: quibus timens à Turca ſibi hac itineris occaſione inſidias fieri, ſtatim cum audit peregrinos ad ſua loca appropinquare, recedit à Meccha & in montes ſe recipit, ubi usque dùm abierint peregrini, moratur, quibus quotidiè minatur, niſi diſcedant poſt viginti dies, ſe aquas intercepturum, quandò aquæ omnes defluunt ex montibus. Mittit Rex Turcarum huic Seriph munera hæc, quippè chlamydem auratam, ejusque filiis & fratribus centum & quinquaginta millia aureorum ſingulis annis, pro quibus muneribus ipſe Regi Turcarum dono mittit quadringentas petias lineas Indicas ſubtiliſſimas, cujuſmodi eſſe byſſum, de quo meminere ſacræ litteræ, exiſtimari poteſt. Ampliùs cum eo biſſo mittit etiam Regi opobalſami tres quatuorve li-

 bras,

bras, & præfecto Cairi libram, atque Hamirag peregrinorum femilibram. Sunt etiam alii duo duces five Hamirag cum multis peregrinis, fcilicet alter è Damafco, & alter ex Arabiæ Fœlicis locis, Meccham & Medinam vifitatum venientes, quibus omnibus donat parum opobalfami. Poftquam omnes Ægypti, Damafci, Arabiæque peregrini Meccha difcedunt, ad montem quendam proficifcuntur, quem appellant Arafat, ad cujus radicem eft locus, quem Maure vocant, ubi facrificant in memoriam facrificii, quod fecit Abraham, credentes illum effe locum facrificii. In medio verò itinere, quod redeundo conficitur, mons eft arenofus, in quo multas balfami plantas vivere affirmant, quas miraculo Mahemetis in fterili illo monte natas affirmant. Cæterùm ne ex hac hiftoria dubites, tantum opobalfami habere Seriph, fcito, ibi à Seriph opobalfamum folere locari, folvuntque, ut audio, aliquot millia aureorum in fingulis annis; & qui habent ab ipfo conductum, quibus volunt, vendunt opobalfamum, atque hæc eft hiftoria de peregrinorum ad eas urbes itinere, ut ex ea etiam fcias undè ad Turcas tantum opobalfami accedat, atque ut etiam tuam hac de re retineas fententiam, quippè Arabiam Fœlicem effe proprium balfami folum, Ægyptum verò peregrinum. GUILAND. Quàm gratiffimum mihi fuit, ex te diligentem peregrinorum Ægyptiorum peregrinationis hiftoriam audiviffe, nec non ex Arabia folum Regem Turcarum opobalfamum habere: nunc verò illiùs planta eft à te defcribenda. ALPIN. Balfamum arbufculum eft viticofum, quod crefcit ad altitudinem Elhanne, feu Liguftri vel Cythifi, folia pauciffima gerens rutæ proxima, non tamen, ut dicebat Diofcorides, iis candidiora, fed potius lentifci foliis fimilia cernuntur, fcilicet colore viridi, fubalbido, perpetuoque virentia. Ejus lignum gummofum, leveque apparet, colore exterius fubrubro, cujus ramuli eodem colore confpicui funt, longi, recti, graciles, paucis foliis inordinatim referti, foliaque fimul terna, aut quina, aut feptena alæ adnata aliquo pacto lentifci foliorum æmula. Sunt ramuli odorati, gummofi, digitisque contrectati eis tenaciter adhærentes. Flores fert parvos albos Acaciæ floribus proxi-

proximos, ternos ſingulis alis appenſos, quaſi in umbellæ formam, ſummè odoratos, odor paululò temporis reſolvitur, à quibus ſemina promanant flava folliculis nigris ſubrubeſcentibus contenta, valdè odorata, intusque humorem flavum melli perſimilem habentia, ſapore ſubamaro parumque acri linguam ferientia opobalſamumque redolentia, terebinthi fructuum figuræ & magnitudinis æmula, extrema aculeata & medium craſſum obtinentia; opobalſamum æſtate à ſcarificato cortice caudicis diſtillat, ſtatimque eductum colore albeſcit, & poſteà in viridem, tertiò in aureum, atque demùm in melleum mutatur. Stillatum etiam eſt clarum, quod mox turbatur, craſſeſcit, & tertiò tenuiſſimum atque clariſſimum fit, tandemque ſenio confectum, ut terebinthina craſſeſcit; olet in principio recentiſſimè deſtillatum acutiſſimo atque eximio odore, quod multis capitis dolorem concitare ſolet, & aliquibus etiam ſanguinem ex naribus promovere; odoris verò illa acuties ac vehementia, ac in Zebet fit, tempore obtunditur, & gratior evadit, ſenio verò confectum vix ſentitur in eo aliquis odor, & ob id Dioſcorides dixerat inutile eſſe antiquum. Eſt etiam in principio leviſſimum, & dilui facillimum, ita ut ſi in aqua vel lacte ex alto diſtillet, in imum vaſis reſidere non patiatur; clarum verò aureumque redditum, ac ab omni fece purgatiſſimum mediocri lævitate præditum eſt, ita ut inſtillatum in aqua, etſi fundum petat, tamen citò rurſum in ſuperficiem aquæ feratur, cum eaque citò reſolvatur; quæ omnia quò annoſius, eò obſcurius habet. Hincque meritò dicebat Dioſcorides, optimum Balſami ſuccum eſſe recentem, validi odoris, ſincerum, non ad acorem vergens, dilui facilem, levem, adſtringentem, ac modicè mordentem guſtum. GUILAND. Dubium in colore natum eſt, cum tu dixeris in primis opobalſamum ſtatim eductum colore albeſcere, atque hunc colorem brevi tempore in viridem oleoſum mutari, & mox in aureum, & tandem in melleum, & Dioſcorides, quem tu haud negabis verum opobalſamum inſpexiſſe, dixerit ipſum colore lacteſcere. ALPIN. Succum Balſami in aqua inſtillatum & liquatum colorem lactis accipere Dioſcorides ſcriptum reliquit;

quod

quod verissimum est; quinimò hoc est signum inseparabile proprium, quod fideliùs ostendit verum succum balsami ab aliis vitiatis, pro opobalsamo à multis receptis. Multa de opobalsami sinceri & adulterati notis, essent à nobis dicenda, non minusque de carpobalsamo, & xylobalsamo, de quibus medicamentis dubii sunt ferè omnes recentiores Medici, sed quia aliàs de his omnibus fusissimè à nobis in Dialogo de Balsamo scriptum est, quæ omnia cum te jampridem legisse & considerasse, certò sciam, nolo tempus amplius in iis consumere, sed sermonem nostrum ad alia traducere, proindè qui absolutam ac perfectam plantæ, succi, fructuum, & virgarum rationem audire, ac agnoscere cupiunt, Dialogum illum legere non graventur, ad quem te quoque pro aliis quæ de Balsamo superessent, dicenda, remitto. Balsami plantam apud me viventem verissimam Jacobus Contarenus Senator Clariss. Joannes Vothus nobilis Anglus, Fran. Ferrerius Gallus, Joachimus Jungermannus Germanus, Marcus Fenarius Venetus pharmacopola & plures alii viderunt, verumque etiam opobalsamum ab ejus foliorum alis dissectis instillavisse; quod multis maximè mirum fuit, cùm aliàs Italiam hanc plantam habuisse, nusquam appareat; usus tamen in medicina, quos apud Ægyptios habeat, opobalsamum carpobalsamum & xylobalsamum, tibi quoque detegere, ac referre nunc conabor; ab opobalsami dotis desumpto principio. GUILAND. Galenum paucos usus Balsami in medicina hinc novisse putandum erit, quod ipse in lib. : de Simpl. Med. Facult. omnium simplicium medicamentorum usus copiosè docendo, de Balsamo nihil ad hanc rem protulerit, ut ex ejus his verbis constat: „ Balsamum deficcat & excalefacit „ secundo excessu; est autem tenuium partium adeò, ut odoratum sit. Sed liquor ejus subtiliorum etiam partium est, quàm ipsa planta, non tamen adeò calidus, ut quidam existimant, tenuitate partium falsi. Porrò fructus ejus persimilis genere facultatis est, cæterùm longè in subtilitate partium inferior." Sed age tu dic usus illius apud Ægyptios frequentatos. ALPIN. Nullum certè ibi est medicamentum, quo magis, ac frequentiùs gens illa medendo utatur, quàm opo-

bal-

balſamum, quod quidem illi ferè ad omnes morbos, ac ſymptomata adhibent ad eosque maximè, qui vel ex ſimplici temperie frigida & humida, vel à frigidis humidisque ſuccis, vel à venenis, concitantur. Summa cum laude eo utuntur ad omnia vulnera, quo mirificè curantur; quod ego experientia in Petro Mariano Veneto mercatore, in capite à Turcis nocte quapiam usque ad os peſſime lignis vulnerato, didici: Balſamo ſiquidem inuncta ea vulnera per diem tantum, ferè omninò coaluerunt, & eo quàm pauciſſimis diebus, ut is teſtis eſſe poteſt, perfectè ſanatus eſt: utuntur etiam ipſo ad ulcera ſordida, quæ eo mundantur, atque ſanantur. In venenatis, & demorſis à ſerpentibus, atque ictis à Scorpionibus tùm epotum, tùm illitum maximè juvat. In peſte, ut ab ejus contagio defendantur, nihil majus habent, quo utiliùs & tutiùs utantur, ſingulis diebus ejus ſemidragmam deglutientes. Multasque etiam putridas febres eo epoto illi ſanant, largiori ab ipſo erumpente ſudore. In chronicis febribus à crudis frigidisque humoribus, obſtructionibusque viscerum, nihil utilius ac præſtantius experiuntur, quàm opobalſami binos ſcrupulos, vel dragmam per os quotidiè exhibere: liberat enim valenter viscera ab obſtructionibus, caloremque naturalem fovendo crudos humores concoquit, ac digerit. Hincque ejus uſus ad omnes frigidos morbos, ac ſymptomata, apud eos eſt frequentiſſimus. Oculis viſum deperditum, atque auribus auditum inſtillatum reſtituit, auriumque dolores ſanat, præterea ad convulſos ex humiditate ac frigiditate, ad vertiginoſos, epilepticos, reſolutos, trementes, ad tuſſimque ex frigido humore, orthopnœam, & omnem ſpirandi difficultatem, pulmonum fluxiones, humiditates, & dolores, ad ſtomachique frigiditatem, cruditates, atque ad omnes flatuum moleſtias, ad uteri frigidam humidamque intemperiem, ad præfocationes, dolores, ſterilitatem, albos fluores, ad interceptam urinam ex frigiditate, flatu, vel lapidibus, ad calculosque in renibus valenter frangendos, ac abſtergendos, uſus opobalſami eſt apud omnes illos populos notiſſimus, & ad hæc omnia mala præſtantiſſimum illi auxilium experiuntur. Mulieres verò Ægyptiæ

ſteriles eo tùm epoto tùm ſuppoſito, tùm ſuffito feliciori ſucceſſu ſæpè ad removendam ſterilitatem utuntur. Non minori in uſu etiam habent, ad pulchram faciem efficiendam, quandò eo ipſa illita à rugis defendatur; audio etiam aliquas eo ad conſervandam faciei pulchritudinem ac juventutem non inutiliter uſas fuiſſe. GUILAND. Sed quomodo hæ illo ad conſervandam juventutem utuntur? hic enim uſus quamquam in ore multorum ſit, nihilominus à nullo id diſcere potui. ALPIN. Ut mulieres faciei cutem, dum juvenes ſunt, perpetuò conſervare poſſint, opobalſami uſum in hunc modum ſequuntur. Balſamanda enim mulier (ut ſic loquar) in balneum calidum in primis moratur quouſque multum incaluerit, quo tempore cutem opobalſamo multoties copioſe illinit; à qua linitione per horam & amplius in balneo valdè calido, quouſque rectè cutis opobalſamo imbibatur & areſcat, morata, balneum egreditur, ſolitaque munia exercet, permanetque ſic, facie atque pectore opobalſamo inuncta per tres ad minus dies, in quibus nunquam peruncṫam cutim abluit, vel mundat: ac tertia die ab inunctione, rurſum in balneum eodem jam dicto modo ſe confert, faciemque ac pectus valdè calefactum copioſo opobalſamo multoties perungit: aliquæ ſunt, quæ vel decies una die cutem inungunt, obſervantes commodum intervallum, quo recte cutis peruncta totum opobalſamum imbibat, atque paululum areſcat, ut promptius ſuccum intimiùs haurire queat. Quam opobalſami unctionem hoc modo præſtitam multoties moliuntur; ſaltem diebus triginta. In quibus cutem nunquam lavant, vel mundant; à quibus quindecim & etiam amplius, ſic cute opobalſamo inuncta quieſcunt, quouſque nihil liquoris oſtendat, probeque ab eo ſiccata fuerit; quo tempore aqua fabarum ſtillatitia, prius ad eas partes præmiſſa modica olei amigdalarum amararum inunctione ſe lavant, cutemque multis diebus abſtergunt; atque hæc de viribus opobalſami ſint dicta. Seminum atque virgarum quoque recentium uſus apud illos eſt familiaris. Eis ſiquidem ad omnia ferè, ad quæ opobalſamo, utuntur; præſertimque ad robur ſtomacho conciliandum; ejus enim pulverem cum decocto ſpicæ nardi,

ad

p. 35.

CALAF seu BAN.

TA. XV.

ad binas dragmas exhibent; idem præstat decoctum, quo maximè colorem naturalem fovent, augent, & roborant; utuntur & ipso in spirandi difficultate, tussi frigida, atque aliis morbis à frigiditate nascentibus. Usum frequentissimum habet pulvis, & decoctum ad humiditates uteri exsiccandas, ejusque calorem vivificandum; suffitum ex his frequentant ad morbos omnes uteri à causa frigida concitatos; eodem modo & ligni usus est. Succus enim, semina, ac lignum iisdem facultatibus donata sunt, ad eademque usum habent; veruntamen opobalsamum, efficaciùs potest, eoque minùs carpobalsamum, omniumque minimè xylobalsamum; at tempus est, ut finito hoc sermone, nos ad alias plantas narrandas transeamus. GUILAND. Istorum trium medicamentorum usus omnes etiam Dioscorides, Avicenna, atque alii multi præclarissimi Medici docuerant, ex quo mirum non est, si iis adhibitis ad multa mala, voti compotes Ægyptii fiunt. Sed de Calaf tempus est ut loquaris, priùs tamen Balsami vera visâ icone, quàm à Peruis Bei tuo familiari amico Turca Sangiach receptam, aliàs ex te audivi, atque ex tua vivente planta describere potuisti.

CAPUT XV.

De Calaf seu Ban.

ALPIN. Arbusculum fruticosum in Ægypto reperitur, quod mea quidem sententia, Salicis genus existit, nasciturque in locis humidis, foliis aliquatenus Salici proximis, sed multo majoribus; quippe longioribus, ac latioribus. Floresque ejus sunt quidam globuli oblongi, albi, lanuginosi, caudici ponè foliorum radices adnascentes, quotque in arbore folia existunt, tot flores emittit; crescit arbusculum hoc ad vitis magnitudinem ramis multis, sive stolonibus rectis: ex floribus, ut audio distillant aquam macahalaf vocatam, quam insignes vires ad exsiccandam putredinem, atque ad venena, & cor recreandum habere, illi prædicant, in Febri-

busque peſtilentibus ipſa pro ſecreto auxilio apud illos habetur. Aquam etiam, in qua multi flores infuſi aliquandiu manſerint, vel in qua ebullierint, exhibent ad dolores capitis, atque ad virium recreationem, quam & ipſam validè putredini ac venenis obſiſtere experti ſunt. eſtque ipſorum decoctum, ac infuſio in aqua parata, ad quoſcumque Febricitantes, apud illos in maximo uſu.

Caput XVI.

De Bon.

ALPIN. Arborem vidi in viridario Halydei Turcæ, cujus tu iconem nunc ſpectabis, ex qua ſemina illa ibi vulgatiſſima Bon, vel Ban appellata, producuntur: ex his omnes tùm Ægyptii, tùm Arabes parant decoctum vulgatiſſimum, quod vini loco ipſi potant, venditurque in publicis œnopoliis, non ſecus quàm apud nos vinum: illique ipſum vocant Caova. Hæc ſemina ex Fœlici Arabia asportantur. Arbor quam me inſpexiſſe dixi, Evonomo ſimilis obſervata eſt, ſed tamen folia craſſiora, durioraque habebat, viridiora, perpetuoque virentia. Uſus eſt illorum ſeminum omnibus notiſſimus, ad parandum jam dictum decoctum, quod quo pacto ab illis paretur, aliàs à me dictum eſt. Utuntur tamen eius decocto ad roborandum ventriculum frigidiorem, adjuvandamque concoctionem, & non minùs ad auferendas a visceribus obſtructiones; in tumoribusque hepatis lienisque frigidis, & antiquis obſtructionibus, feliciori cum ſucceſſu decoctum multos dies experiuntur. Quod etiam uterum maximè reſpicere videtur, ipſum enim excalfacit, obſtructionesque ab eo aufert, ſic enim in familiari uſu eſt apud omnes Ægyptias, Arabasque mulieres, ut ſemper, dum fluunt menſes, ipſorum vacuationem, hujus decocti ferventis multum paulatim ſorbillantes, adjuvent. ad promovendos etiam, in quibus ſuppreſſi ſunt, uſus hujus decocti, purgato corpore multis diebus, utiliſſimus eſt. GUILAND. Avicenna de his ſeminibus meminit, ſimilesque vel

eos

p. 36.

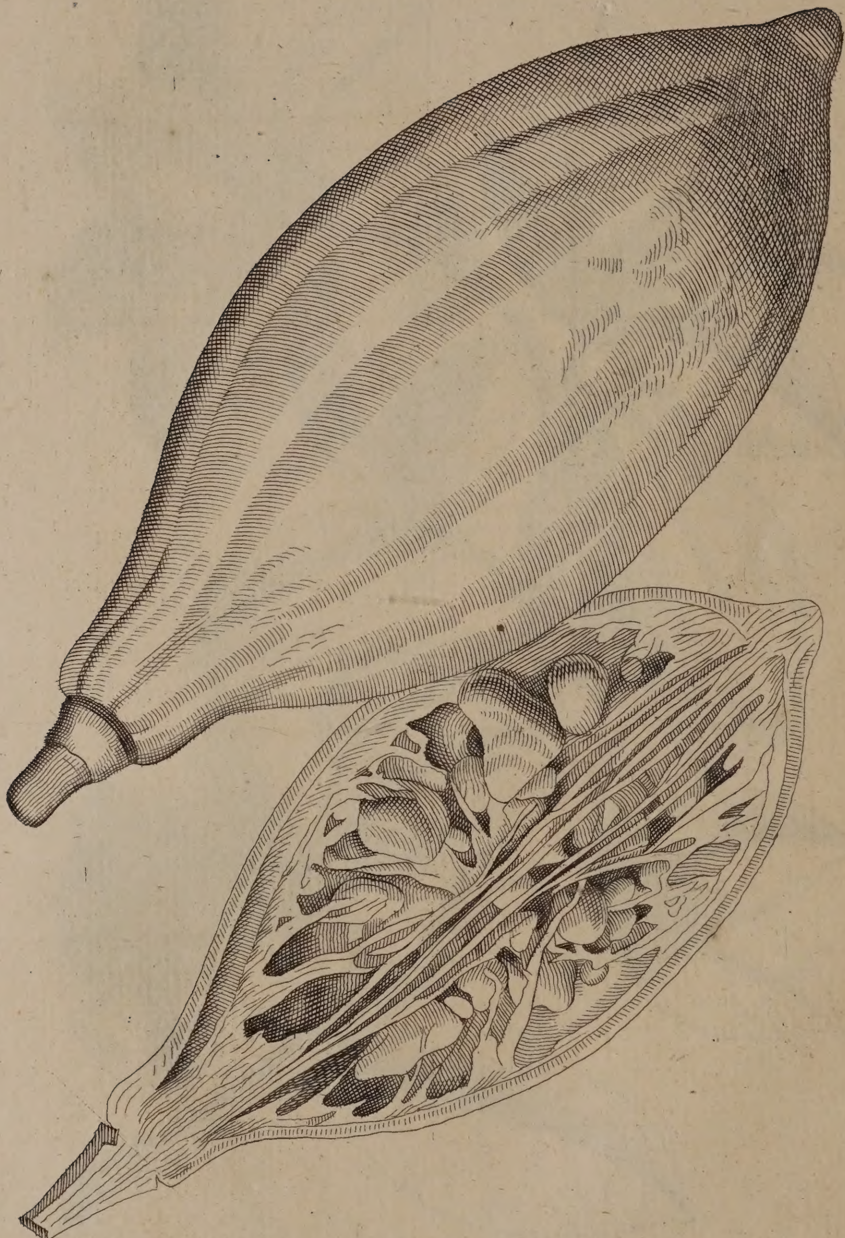

TA. XVI.

BAHOBAB.

TA. XVII.

TA. XVIII.

eosdem usus à te narratos de his seminibus memoriæ prodidit. ipsumque semen calidum in tertio, & siccum in secundo gradu constituit, quod tamen verum non videtur quando semen sapore dulcescat, cum pauco amarore nullamque acrimoniam præseferat. Nihilominus ipsum obstructionibus viscerum, frigidisque tumoribus hepatis, vel lienis multum conferre docuit. Sed ait, stomacho nauseam concitare, pituitamque purgare, atque multa alia hæc semina præstare, experientia penes Ægyptios didici. atque hæc est arbor, quam Cairi olim inspexeram.

CAPUT XVII.

De Bahobab.

ALPIN. Bahobab est fructus magnitudine mali citri, cucurbitæ similis, intus semina nigra, dura, extremis in unum se miarcum quasi inclinantibus, & substantiam cucurbitarum similem habet, quæ in recentibus est humida, rubra, sapore acido non ingrato; Fructus recenter ab arbore excisus, gustui admodùm gratus est, in Æthiopiæ inflammatis locis, acido sapore, quem contemperant divites saccharo, sitim valenter exstinguit, multumque refrigerat. Ibi, ut audio, eo utuntur ad omnes calidos affectus, febresque omnes putridas, præcipueque ad pestilentes, tùm ejus pulpam cum saccharo comedentes, tùm succum expressum cum saccharo potantes, vel ex eo paratum Syrupum accipientes. Cairi etiam, quo loco recens fructus non habetur, ejus pulpa in pulverem parata ii utuntur, quæ est terra rubra, adstringenti acidoque sapore gustum feriens qualis in terra Lemnia observatur: estque apud multos familiarissimus illiusce terræ usus ad pestiferas febres, tùm ad sputum sanguinis, ad lienterias, dysenteriam, cruentumque hepaticum fluorem, nec non ad uteri menses firmandos; alii ejusce terræ in subtilissimum pulverem redactæ dragmam cum aqua plantaginis dissolutam, ad eadem exhibent, alii decocto, alii infuso utentes. Arborem quæ hos fructus fert, vidi ego in quodam viridario, foliis magnitudine ac figura aurantiis valdè similem.

CAPUT XVIII.

De Gossipio arboreo, Gotnemsegiar appellato.

GUILAND. Multam ne ibi gossipii copiam Ægyptii colligunt? Syria etenim, atque Cyprus hujus plurimam copiam producit. ALPIN. Gossipium Ægyptii ad ipsorum usum aliundè advehunt, neque enim apud ipsos herbacea illa planta, ex qua Syri, vel Cypri Gossipium colligunt, adnascitur, sed tantùm quæ arboreus frutex est, quæque in quibusdam tantum viridariis provenit, pluribus annis vivens, dissimilis ab herbacea tantum proceritate, caudicis, ramorum atque foliorum figura. Crescit autem ad decem usque cubitorum altitudinem, stipite, ramisque duris lignosis. GUIL. Quid audio? arboreum Gossipium ibi spectari? nova certè omnibus herbariis planta, nusquam hactenus, visa, aut cognita. Sed dic quæso multæne ibi illius Gossipii plantæ nascuntur, ex quibus, queant usum illius usitatissimæ lanuginis explere? ALPIN. Paucæ, & non nisi in viridariis, Gossipii arbores illæ spectantur, quæ eandem, quam herbaceum, ferunt lanuginem: quæ (ob modicam penes ipsos quantitatem) in usu non est, sed aliundè advecta. Utuntur Ægyptii, linearum petiarum loco, quibus nostri tantum utuntur; ad ulcera, vulneraque omnia sananda: quandò lineis petiis, apud nostros ad vulnera ulceraque frequentata, illi non utantur; adhibent & ipsa, uti nostri faciunt, ad fluentem sanguinem sistendum. Seminum quoque mucilaginis usus est frequentissimus ad omnes Febres exurentes, atque venena erosionem ventriculo, & intestinis inferentia. Ad tussientes ex acrium, salsorumque humorum distillationibus, Gossipii plurimus est apud eos usus. In Arabia ex hac xylini lanugine telas illas tenuissimas (quas sessa illi appellant, atque multis byssum antiquorum esse persuasum est) parant, quæ utique ob pulchritudinem ab omnibus commendantur.

CA-

Gossipium arboreum GOTNEMSEGIAR.

TA. XIX.

SAMBAC LESMIN *Arabicum.*

TA. XX.

p. 39.

Phaseolus niger LABLAB.

TA. XXI.

CAPUT XIX.

De Sambac Arab. sive Gelsimino Arabico.

ALPIN. Cairi est frutex sarmentosus, qui sarmentis serpendo altiùs se extollit, foliis mali aurantii proximis, flores albos, octonis foliis præditos, omninò similes vulgaribus Jesmini floribus, à quibus differunt numerosioribus foliis, magnitudine odoreque prævalidiori, ac suaviori; usus florum est magis ad ornatum corporis, quàm ad sanitatem; nihilominus parant oleum, quo utuntur mulieres in balneis ad uterum calefaciendum & laxandum, ejus enim scirrhosis tumoribus maximè conferre expertæ sunt, ut partum etiam faciliorem reddant, oleum hoc & bibunt calidum, & ipso liniunt extrinsecas uteri partes. Utuntur quoque èo exterius inungentes thoracis regionem, tùm per os ipsum calidum bibentes, ad tussim, anhelitusque difficultatem, & ad pleuritim lethalem, in qua sputum maxima cum difficultate educitur, & ad peripneumoniam, atque ad dolores vehementes stomachi, intestinorum, atque uteri. Parant hoc nostri unguentarii ex dulcibus amygdalis atque sesami seminibus, ex quibus odore florum Jesmini imbutis oleum exprimunt valdè odoratum.

CAPUT XX.

De Phaseolo nigro Lablab vocato.

ALPIN. Est arbor sarmentosa, quæ crescit ad vitis magnitudinem, sarmentisque vitis modo extenditur, ac expanditur foliis, figuraque similis est omninò vulgari Phaseolo, flores fert bis in anno, vere, ac autumno, Phaseolorum floribus aliquatenus similes, à quibus siliquæ longæ, instarque fabarum latissimæ cernuntur, quæ semina nigra Phaseolis planè similia continent, quorum alia nigra, alia subrubra cernuntur. Hæc arbor vivit annos centum, & ampliùs perpetuoque viret.

Ægyptii

Ægyptii Phaſeolos illos in cibo frequentant, noſtriſque non minùs guſtui ſuaves exiſtunt. Mulieres utuntur decocto cum croco ad excitandos menſes; præterea utile eſt ad tuſſim, & dispnæam, & ad urinam ſuppreſſam movendam.

Caput XIX.

De Phaſeolo rubro, Abrus vocato.

Eſt etiam arbor fruticoſa, ſarmentoſa, volubilis, atque Lablab modo ſerpens, ac altiùs ſe extollens, latiusque ſe expandens, foliis Dereiſide vel Tamirindi, planè ſimilibus, ſed longè minoribus: moventurque etiam non ſecus, quam de Tamarindi foliis dictum eſt, ad Solem: Occidente quippè Sole clauduntur, totaque clauſa manent, quousque Sol denuò oriatur, quo tempore rurſum aperiuntur. Flores audio ferre hanc arborem Phaſeolis proximos, atque ſiliquas quæ intus habent ſemina parva, rotunda, rubra, dura, Phaſeolis omninò ſimilia: quæ quidem corallorum uniones, quas collo puellæ geſtare ſolent, omnibus planè videntur. Phaſeolorum guſtum & ipſa habent, quorum uſus eſt ad cibum, iisque Ægyptii in jure elixis vesci conſueverunt. Sunt verò cæteris omnibus difficiliora, ex quo ſtomacho maximè infeſta ſunt, flatusque multos concitant, & hypochondriacis valdè noxia obſervantur, ægerrimeque in ſtomacho concoquuntur, & pravum ſuccum etiam generant.

Caput XXII.

De Mauz ſeu Muſa.

ALPIN. Mauz arbor apud Ægyptios vocata, creſcit in multis locis Ægypti, præſertimque Damiatæ, olim Peluſii, ad mali Punici magnitudinem, ſed ramis caret; nam inſtar cannæ folia ſua ſpargit, quæ ſic longiſſima ſunt, & latiſſima, ut ſex, ſeptemqne cubitorum in quibusdam viſa ſit longitu-

Phaseolus ruber ABRUS.

TA. XXII.

MAUZ seu MUSA.

TA. XXIII.

gitudo, & latitudo ferè duorum; ajunt multi infitam hanc plantam olim fuiffe cannæ faccharinæ fupra culcaffiæ radicem, vereque imago utriusque in ea cernitur, longitudinem cannarum, & latitudinem culcaffiæ in foliis adepta perpetuò viret, nunquam folia decidunt. Hæc planta fructus fert multos, parvis cucumeribus fimiles fed racematim multos appenfos. Color ipforum exterius aureus cernitur, corticesque fuaviffimum odorem, atque aromaticum fpirant; fubftantiæ ipforum cucumerorum perfimilis aliquatenus exiftit, fed eft tamen mollis, pinguis, lenta, dulcis, atque adprimè fuavis, eam comedere affuetis, feminum, vel nucleorum expers. Stomachum gravat, difficulter concoquitur, multum nutrit, fuccumque craffum ac lentum generat, quo viscera obftruuntur, præfertimque hepar: eft tamen auxilio tuffientibus, fufpiriofisque ex calore factis ejusque decocto utiliter utuntur, ad tuffim ex calidorum humorum deftillatione genitam, atque ad pleuræ & pulmonum inflammationem, atque ad renes inflammatos, & ad eos, qui mingunt difficulter; ajunt etiam fructuum efum, vel decoctum affumptum, venerem augere. Fructuum cortices exficcatos multam vim habere ad roboranda omnia viscera illi adfirmant, cordique opem ferre ex ipfis paratum decoctum in aqua calaf. Ufusque hujus decocti ad febres peftilentes apud eos dicitur valdè utilis: pulverem quoque ipforum corticum in cordis paffionibus cum aqua calaf diffolutam epotant. GUILAND. Planta hæc Theophrafto fub nomine palmæ fuit nota, atque Serapioni, qui de ipfa ea, quæ ad hominum falutem ex te recitantur, eadem ferè dixerunt. Neminem verò novi, qui, quod tu nunc ex Ægyptiorum relatione prodidifti, affirmarit, quippè hanc plantam è canna faccharum gignente, fupra radicem culcaffiæ infitam effe: quamquam folia longitudine atque latitudine, utriusque plantæ, foliorum imaginem referre videantur, de qua hæc fufficiant.

Caput XXIII.

De Sesban.

ALPIN. Sesban ibi frutex eſt myrrhi magnitudine, foliis ſecuridacæ, ſed longioribus & anguſtioribus, ramos habens herbaceos teneros; flores fert croceos, anagyridis perquam ſimiles, racematim multos ab ala vel ramulo pendentes, à quibus ſiliquæ longæ producuntur, fænugræco proximos, in quibus ſemina ſunt etiam ſeminibus fænugræci non parùm ſimilia. His fruticibus Ægyptii utuntur ad ſepes texendas pro agrorum diſtinctione. Semina hos in medicina uſus habere novi, etenim ajunt, humentem ſtomachum ſiccare, roborare, & ipſorum quoque uſum tùm in decocto tùm in pulvere affectant ad cohibendum quemcumque alvi fluxum, atque non minùs ad menſtruorum immoderata profluvia ſiſtenda, ex ipſis inſignem utilitatem experiuntur: & ut uno verbo dicam, in omnibus vacuationibus firmandis illorum ſeminum uſum habent frequentiſſimum.

Caput XXIV.

De Sophera.

ALPIN. Sophera eſt planta fruticoſa cubitalis altitudinis, galegæ proxima, duris ramis, foliis myrti, tenuioribus multis, utrinque ordinatim alæ appenſis: flores fert croceos, caſſiæ florum æmulos, inodoros; ex quibus ſiliquæ parvæ promanant, quatuor aut quinque ſemina habentes, Sesban planè ſimilia. Ajunt ſemina eſſe venenum hominibus.

SESBAN.

p. 42.

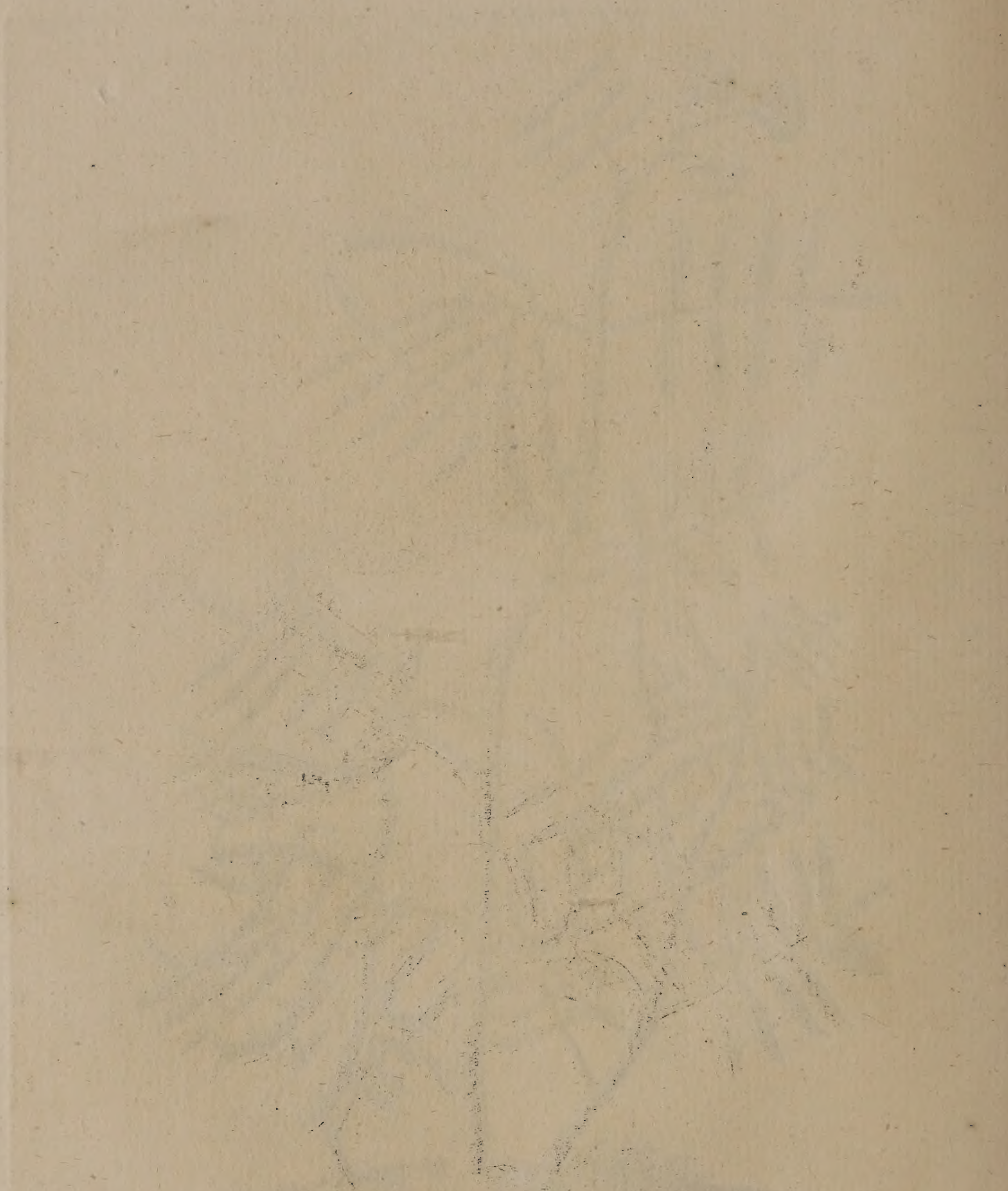
TA. XXIV.

S O P H E R A.

p. 42.

TA. XXV.

BEID EL OSSAR.

TA. XXVI.

Fructus BEID EL OSSAR.

ACHAOVAN ABIAT.

TA. XXVIII.

Caput XXV.

De Beid el offar.

ALPIN. Beid el offar nafcitur in humidis locis prope Alexandriam in ramo Nili Calig vocato, & Cairi in loco prope el Mattharia ferè perpetuò humido, ac ferè paluftri, ex aqua Nili ibi diù manente; eft planta herbacea, fruticofa, multis ftolonibus ab radice rectis furfum ad duorum ferè cubitorum altitudinem fe extollens, foliis latis oblongis, rotundis, ut Aloës folia, craffis, & candidis, ex quibus diffectis lac album manat; totaque planta lacte abundat; flores fert croceos ranunculi floribus proximos, à quibus loco fructuum duo teftes invicem adligati pendent, fatis hominis teftibus perfimiles, in quibus alba lanugo & femina parva, lata, lactucæ feminum æmula continentur. Foliis contufis, tùm crudis, tùm in aqua coctis utuntur emplaftri modo in frigidis tumoribus, & doloribus; ex lanugine parant cubilia, quibus utuntur. Utuntur etiam ea ad excipiendum ignem ex filice excuffum, tanquam efca, ac pabulo; tota planta lacte calidiffimo, ac exurenti fcatet, quem plures in quibusdam vafis colligunt ad expilanda coria, ea fiquidem in eo lacte fi aliquo tempore maneant, pilis nudantur. Lac quoque ficcatum præftantiùs corpora folvit, atque dyfentericos fluxus etiam lethales facit. Eft etiam præftantiffimum remedium ad impetiginem curandam, & ad plures alias cutis infectiones fanandas, eo fi inungantur partes.

Cap. XXVI.

De Achaovan abiat, id eft Artemifia alba.

ALPIN. Nafcitur Cairi in locis multis quædam planta fruticofa, ramis denfa, quæ trium cubitorum usque ad altitudinem affurgit, foliis artemifiæ intus nigris, atque extra candidis, tota planta lanuginofa, feu hirfuta, floresque fert umbellæ modo, multos, aureos, fenecioni proximos; qui

tandem in pappum degenerant; flores, foliaque ſunt parum odorata, ſapore ſubdulci cum aliqua ſtipticitate; hanc volunt multi ipſorum eſſe Achaovam majorem ac albam, quippe Artemiſiæ ſpeciem, ex quo ipſi eam appellant Achaovam El chebir abiat. Quam plantam noſtri temporis herbarii alii cinerariam, alii Jacobæam marinam, vocant, Ægyptii ea ad multa utuntur, quippe decoctum ex foliis paratum ad renum, veſicæque calculos pollere ajunt, nec non ad ſanandas viſcerum antiquas obſtructiones, præſertimque ad uteri obſtructiones, frigiditatem, ſtrangulationem, ſterilitatem, inflationem, atque ad menſes interceptos revocandos, proindè paratis ex foliis, floribusque in aqua inſeſſionibus mulieres hyſtericæ maximè juvantur. GUILAN. Nova quidem eſt planta. Antiquis incognita, niſi ſub Artemiſiæ ſpecie quis ipſam reponat.

CAPUT XXVII.

De Bammia.

ALPIN. Bammia eſt planta ad altheæ magnitudinem, foliis floribusque malvæ, aureis tamen, à quibus fructus fiunt, ſimiles quibusdam parvulis cucumeribus, qui ſemina parva, ſubnigra, rotunda continent; quæ apud illam gentem ad cibos in uſu exiſtunt; ex quibus ſeminibus non ſecus quàm noſtri ex phaſeolis, piſis, aliisque leguminibus fercula parant. Frequentiſſimeque his ferculis veſcuntur plerumque in jure carnium paratis; folia, fructusque frigidos eſſe, & humidos in primo gradu ajunt, habereque vim ipſos reſolventem, ac emollientem; proinde pectori ac pulmonibus convenire, ventrem emollire, atque lubricum reddere; fomenti vel emplaſtri modo folia appoſita inflammationes reſolvunt, dolores mitigant, tumores emolliunt, concoquunt, ac ad ſuppurandos movent. Mulieres ad uteri duritiem, tum fomentis, tum emplaſtris, tum inſeſſionibus ex foliis ac fructibus procuratis, multa cum utilitate utuntur; in renum verò inflammatione, & calculis, ex iisdem paratum decoctum per os cum

fac-

TA. XXIX.

MELOCHIA.

TA. XXX

faccharo candido fumptum aliquibus diebus, pro feleċtiffimo auxilio habent; ad ophtalmias etiam finita fluxione decoctum collyrii modo frequentant, atque cum eo fomentare latus dolens in pleuriticis folent.

Caput XXVIII.

De Melochia.

ALPIN. Melochia eft herba blito perfimilis, folia tamen anguftiora, longiora, acutioraque habens, flores ejus funt parvi, crocei, leucoris minoribus, e quibus femina parva, nigra melanthio proxima, in quædam obliqua cornua conclufa, producuntur; femina funt in maximo apud eos ufu ad omnes affectus, quibus femina Altheæ conducere compertum eft; nam melochia facultate planè fimilis Altheæ videtur: proinde ad fuppurandos vel concoquendos, refolvendos, atque emolliendos tumores duros, ejus maximus ufus eft: habet etiam majorem vifciditatem ejus mucilago, quam Althea. In cibis nihil eft ipfa Ægyptiis familiarius, vel gratius: decoquunt enim in aqua vel jure carnium, ut nos betam elixare folemus. Convivia carentia melochiæ ferculis ab his parum reputantur; cibus quidem illis populis melochia eft familiariffimus, ex quo multi tamen malè fe habent, nam parum nutrit, & fuccum vifcidum gignit, ex quo in difficiles obftructiones vifcerum, qui eam in cibo frequentant, incurrunt, nihilominus melochiam in cibis non omittunt, præcipueque vifcofiorem mucilaginem facientem, avidè omnes efitant. Eft tamen totius plantæ, vel maximè foliorum decoctum pectori amicum; ipfum enim humectat, ex quo ficcis, afperisque tuffibus præfentaneum cum faccharo candido eft auxilium; atque ægrè fpirantibus; Semina quoque pondere duarum drachmarum fumpta copiofiffimè purgant omnes humores.

CAPUT XXIX.

De Zatarhendi.

ALPIN. Vocant ii quandam herbam Zatarhendi (quod ex India illuc comportetur) parum crescentem, foliis craſſis, rotundis, ac albis, ſucco plenis, multum odoratis, quæ neque flores, neque fructus edit; quam multi, ut origanum, ſiccatam pro obſonio comedunt. Audio apud multos ad tuſſim, ſpirandique difficultatem, & ad provocandam urinam, ac menſtruas purgationes in uſu eſſe.

CAPUT XXX.

De Pipere longo.

ALPIN. Eſt quædam herba in viridariis quibusdam cuſtodita, junci foliis, ſed craſſioribus, è quibus ſectis ſuccus quidam flavus manat, valdè acris, ac exurens, totaque planta eſt calida in quarto gradu, magis quàm Piper exurens. Ea utuntur emplaſtri modo appoſita, ad coxendicis dolorem, nec non ad frigidos articulorum dolores; corrigunt verò nimium ejus calorem oleo roſaceo, vel myrtino.

CAPUT XXXI.

De Abſus.

ALPIN. Eſt etiam quædam herbula creſcens palmi magnitudine, vel aliquantò major, foliis trifolii, ſed rotundioribus, quaternis ſingulæ alæ appenſis. Flores parvos, albos, & ſemina pyri ſeminibus proxima ferens. quam Ægyptii Abſus vocant

ZATARHENDI.

TA. XXXI.

FELFEL TAVIL,

seu Piper longum.

TA. XXXIII.

p. 47.

SEMPSEN seu Sesamum.

TA. XXXIV.

CAPUT XXXII

De Sesamo seu Sempsen.

ALPIN. Sempsém, à noſtris Seſamum, planta eſt unius caulis, recti, ſe ad unius cubiti altitudinem extollens, foliis denſis ordinatis totum caulem veſtientibus, ſolatro proximis, floribus albis parvis, à quibus ſiliquæ producuntur quadricoſtatæ, parvæ; ſemina flava, lini ſimilia continent quæ guſtui dulcia exiſtunt; ex quibus oleum, quod Zeid taib appellant illi, quod ad cibos in frequentiſſimo uſu eſt, majorique pretio, quàm olivarum oleum ibi venditur. Folia, ſemina, &. oleum ferè ejusdem facultatis eſſe experiuntur, quippè calidæ temperatæ, atque humidæ ad ſecundum gradum accedentis, reſolventis, & emollientis. Plantæ decocto utuntur ad ophtalmias reſolvendas, fomenti modo oculis adhibito; atque ad tuſſim, anhelitusque difficultatem, pleuritidem; peripneumoniam, & tumores duros ſcirrhoſos; mulieres pro uteri duritie inſeſſiones, ex planta, ſeminibusque cum modico mellis paratas frequentant: eodem ad cutis vitia utuntur, quippe ad furfures capitis, livoresque faciei, & nigrores ex ſanguine congelato exortos, calido fomenti modo ſæpè appoſito; ex planta & ſeminibus in aqua concoctis cum modico mellis emplaſtra ad tumores ſcirrhoſos, atque ad exſiccatos nervos parant, quibus utiliter ſemper uti ſolent: quæ etiam ad combuſtas partes utiliter frequentant, non minus quam ad calidas inflammationes reſolvendas, vel ſuppurandas; decoctum etiam in clyſteribus ad colicos dolores, & ad emolliendam alvum affectant. Mulieres ad movendas menſtruas purgationes, decoctum ac infuſum in aqua paratum pro ſecreto auxilio habent; neque ſua ſpe hæ, quibus præ craſſitie ſanguinis, venarumque uteri obſtructione menſes non veniunt, fruſtrantur. Seminis ad cibum uſus eſt antiquatus apud omnes Ægypti accolas, pauci tamen eſt nutrimenti, ſed alimentum unctuoſum ac craſſum præbet; ex quo, quamobrem ipſorum frequenti eſu mulieres impinguescant, facile deprehenditur; quæ verò ipſarum corpora

pora pinguefieri cupiant, femina à cortice mundata comedunt, plus pinguefacit oleum ex feminibus expreffum, omniumque maxime fæx olei tachine ab illis vocata. Oleum fæcemque ejus bibere, adhoc ut impinguescant, mulieres in balneis familiariffimum habent. Oleo etiam ad multa alia Ægyptii uti confueverunt, quippè ad cutis puftulas, asperitatem, ac omnem defædationem ex humore melancholico concitatam, tum epoto, tum in cibis frequentato, vel ipfo affectis partibus inunctis. Secretum apud quosdam auxilium eft, ad cutis pruritus abolendos, ejus quatuor uncias multis diebus bibendam exhiberi; eo etiam illi utuntur, ad anhelitus difficultatem, pleuritim defperatam, in qua nihil exfpuunt ægroti, atque ad peripneumoniam, nec non ad movendos menfes, atque ad vehementes ftomachi, inteftinorum, uterique dolorum cruciatus demulcendos, intus, extraque prælito. GUILAND. Tibi gratias multas habeo, qui mihi hujusce plantæ tot tantasque utilitates medicas ab ea gente compertas dixeris, quas dignas auribus noftrorum quoque medicorum cenfeo, quandò non folis Ægyptiis hæc manifefta fuerint, fed multi alii præclariffimi Medici eadem ferè in pofterum memoriæ prodiderint, ut eft Rafis, Avicenna, Haly, Serapio, atque alii. Sed nunc reftat, ut plantæ iconem fpectemus, & an ea fit, quam aliqui pinxerunt, qui in illa dubii ex Theophrafti lectione decepti videntur; hanc plantam Sempfem appellant.

Caput XXXIII.

De Culcas five colocaffia.

ALPIN. Nulla planta Ægyptiis colocaffia, quam illi Culcas vocant, eft magis nota, neque magis in ufu, quandò omnes radices hujus plantæ in jure coctas, atque aliis multis modis in cibis paratas affiduè efitent. Non fecusquàm noftri rapas; agri colocaffiis pleni ibi fpectantur, atque quod mirabilius videtur, nemo illorum aliquam ipfarum plantarum floribus, vel fructibus usquam præditam vidit. Ego ex innume-

CULCAS seu Colocassia
Faba Ægyptia.

TA. XXXV.

meris illis viventibus à me ſæpè inſpectis, nullam unquam florentem videre aut cum aliquo fructu, vel aliquo caule, potui. Ex quo dubitandum videretur, eam plantam eſſe Græcorum fabam Ægyptiam; planta hæc ibi ſpectatur foliis nenupharis, longioribus, ari proximis, ſine caule, flore, atque fructu: ejus radix magna, craſſa, chinæ radicibus ſimilis cernitur, ſapore ſubamaro acri cum aliqua viſcoſitate, quæ cocta dulceſcit, quotidiè paſſim toto anni tempore per urbem innumeræ radices venduntur, viliori pretio. Hinc ſanè multum ſemper miratus ſum, Dioſcoridem, Ægyptiam fabam flores, atque fructus ferre, & eam item colocaſſiam eſſe prodidiſſe. Quam plantam quoque eo nomine Ægyptii nominant, quippè culcas. Quam nuſquam floruiſſe, nullumque fructum dediſſe neque vidi, neque aliquem vidiſſe unquam audivi: cujus litem relinquo aliis libentiſſimè dirimendam. Eam tùm crudam; tùm coctam libentiſſimè Veneri indulgentes mandunt, tùm quia putant ſemen multum gignere, tùm libidinem prævalidè movere.

CAPUT XXXIV.

De Loto Ægyptio Nuphar vocata.

ALPIN. Proximo de Colocasſia cognito errore, hic alius à nobis de Loto Ægyptio animadvertitur, quandò hæc planta planè eadem ſit, quam noſtri nympheam, atque Arabes Nuphar appellant. In toto quidem flumine Nilo Ægyptia loca lambente nulla alia planta eſt inventa quæ notas loti præſeferat, quàm nymphea ipſa, quæ profectò planta ſimilis eſt, ut de Loto affirmat Dioſcorides, Colocaſſiæ, ſeu Fabæ Ægyptiæ, floremque fert album (loquor de majori nymphea) lilio valdè ſimilem, quam clariùs expreſſit Theophraſtus, qui dixit; & flos candidus, liliis foliorum anguſtia proximus; verè enim hic majoris nympheæ flos eſt, qui Sole occidente clauditur, atque ſub aqua occultatur, atque oriente ſupra aquam aſſurgit, & foras exit, aperiturque. Quod

non modo in Ægypto, verum in multis Italiæ locis in hac planta obſervatur, maximeque in locis omnibus circum Venetias lacunoſis vel paluſtribus. Valles ſiquidem Margheræ, ac Meſtri plurimas has plantas ferunt, in quibus quiſque quod à Theophraſto, Dioſcoride, atque aliis multis de Loto dicitur, planè obſervare poteſt. Et quid? nonne etiam ex flore caput producitur, papaverum capitibus valde ſimile? in quo ſemina multa minuta, qualia verè milii exiſtunt, continentur, radixque craſſa eſt? Non poſſum non vehementer admirari Theophraſtum, Dioſcoridemque, atque alios, qui omnes à nymphea, diſtinctiſſimis capitibus lotum Ægyptium ſejunxerint, quando utraque unum atque idem planè ſit, & mirandæ ad Solem converſiones de Loto celebratæ eædem ſint, quæ in communi nymphea ab omnibus animadvertitur. Ipſa enim occidente Sole florem claudit, deindè tota, cum foliis ſub aqua occultatur, eoque oriente, florem primò extra aquam demittit, aperit, atque paulò poſt cum omnibus foliis ſupra ipſam aſſurgit. Ægyptii caules crudos cum ſuis capitibus per æſtatis calores mandunt: ſubdulces enim ſunt, atque humidi, admodumque refrigerant & humectant, quos appellant Razelnil. GUILAND. Miror equidem non parum Plinii diligentiam, qui hæc ſcripſerit L.11. c.17. & 18. „ Mirum eſt quod præter hæc tra- „ ditur. Sole occidente, papavera ea comprimi, & integi foliis. „ Ad ortum autem aperiri donec matureſcant, flosque, qui „ eſt candidus, decidat. Hoc amplius in Euphrate tradunt, „ & ſcapum ipſum, & florem veſpera mergi usque in medias „ noctes, totumque abire in altum, ut ne dimiſſa quidem ma- „ nu poſſit inveniri. Verti deindè, paulatimque ſubrigi, & „ ad exortum Solis emergere extra aquam ac florem patefa- „ cere, atque etiamnum exſurgere ut planè a aqua abſit altè. „ Quandò in communi, ut tu dixti, nymphea ponè locum Marghera appellatum, in ſtagnantibus aquis dulcibus, iſthæc omnia plane obſerventur, atque propè Meſtrim civitatem in omnibus illis convallibus. At Nympheæ vel Loti Ægyptii medicos uſus populis cognitos nunc prodeas. ALPIN. Utuntur floribus & foliis contuſis ad omnes calidas inflammationes, at-

que

51. *HAYHALEM EL MAOVI,*
id est STRATIOTES.

TA. XXXVI.

que etiam ſucco, præſertimque ad demulcendos dolores, à calida cauſa obortos, lacte atque oleo roſaceo miſto, eodemque itidem modo oleo, quod ex floribus parant ad calidos dolores, inflammationes, exuſtiones, ulcera, & dolores capitis in febricitantibus, vigiliis, tùm exterius folia contuſa applicant, tùm ejus ſucco cum oleo & aceto frontem & tempora, illinunt; ad conciliandum ſomnum ſyrupum ex eo paratum frequentant, atque tùm ſeminum, tùm radicis pulverem ægrotis cum ejus decocto exhibent. Uſus radicis, ſeminumque ſecreti loco habetur apud multos, ad Gonorrhæam, & in mulieribus ad album profluvium firmandum, & ad Dyſenteriam. Multi verò ab hujus plantæ uſu cavent, ejus loco alia ſequentes, eò timore ne eis coëundi tum deſiderium, tùm vires minuantur; apud eos etenim omnes compertum eſt uſum ſeminum, atque radicis homines reddere ad Venerem valdè frigidos, ac tardos. Hinc uſum hunc multos ibi ſanctos Heremitas ſequi audio, ut faciliùs vitam cælibem ducere queant. Sed jam ad papyrum ſermo à nobis convertendus eſt, quandò hæc planta quoque in Nilo flumine naſcatur. Verùm quoniam omnia de hac planta tùm ad cognitionem, tùm ad uſum pertinentia te in Plinii capitis de papyro commentario (quod Papyrum vocaſti) planè proſecutum fuiſſe ſcio, paucis de ea mihi nunc agendum puto.

Caput XXXV.

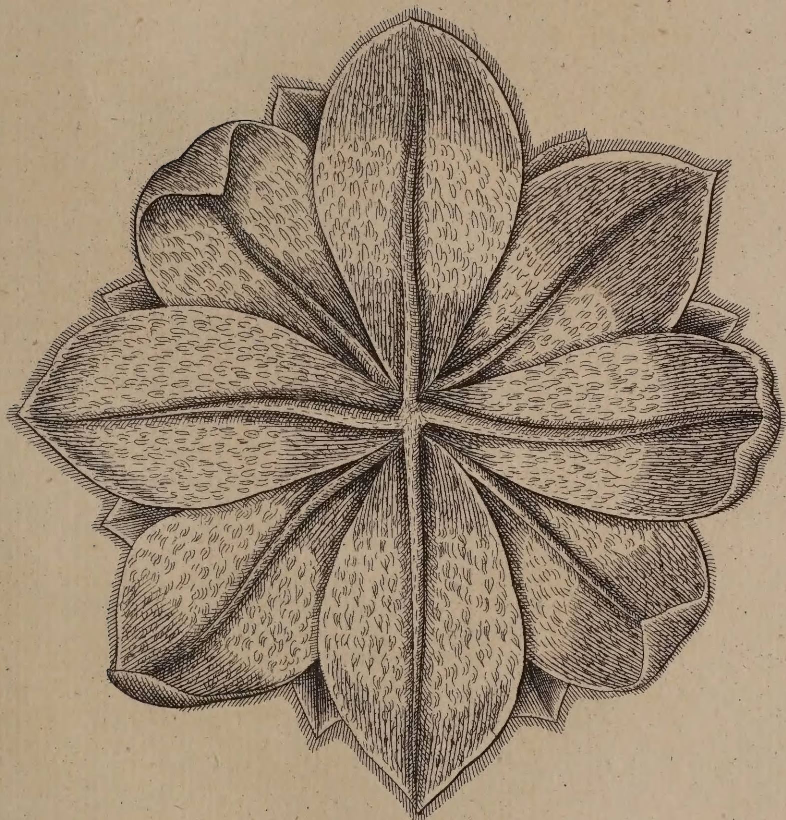
De Stratiote, Hay alem el maovi vocato.

ALPIN. PELUSIUM nunc Damiata vocata, civitas in Ægypti humiliori ſolo poſita eſt; quo fit, ut Nilo flumine ad eam perlabente (quod penè ipſam ſpacio quinque millia paſſuum in mare mediterraneum evomit) largiùs ejus ſolùm inundetur, & ad libitum irrigetur. Hincque multo lætiora atque amœniſſima, quàm in toto Ægypto reperiantur propè hanc urbem, viridaria caſſiis, limonibus, muſis, vitibus conſita, atque inter ſe more Italico foſſis (quæ alibi in tota Ægyp-

gypto nusquam reperiuntur) aqua fluminis decurrente plenis, distincta spectantur. In illis itaque fossis quæpiam herba copiosè provenit, aquæ lenticulæ palustris modo supernatans, sine caule, foliis Cynoglossi, brevioribus, latioribus, densioribus, durioribus, hirsutioribusque ac albidioribus, à quibus pro radicibus exigua ac rara quædam lanugo pendet. Quæ planta majori sedo, vel sempervivo est similis, Quam appellant Hay alem el maovi, quasi dixerint aquosum sedum. Nullo odore est referta, eo excepto, quem ab aqua accipit; sapore tamen adstringenti, ac sicco linguam ferit, non secus quam acacia faciat. Ad eadem ipsa mala ii utuntur, quibus plantaginem conducere compertum est. Ex quo mulieres rusticæ, quas Bedovi vocant, ad sistendam sanguinis eruptionem ex utero, atque aliis partibus, ejus decoctum, vel succum, vel pulverem per os quotidiè ad drachmæ pondus sumunt. Rustici quoque ad vulnera sananda foliis contusis superpositis utuntur, mirificeque ea sanant; eamque frigidam usque ad primum gradum, & siccam supra secundum illi esse arbitrantur. GUILAND. Hanc plantam verum esse Stratiotem antiquorum existimo, de qua Dioscorides hæc nobis prodiderat L.IV. c.103. „ Stratiotes in aquis na-„ scens, aliquibus fluviatilis Stratiotes nuncupatur; Ægyptiis „ Tibus, Magis Æluri sanguis. Aquis supernatat, & sine radice „ vivit, undè cognomen traxit. Herba sempervivo similis, ni „ majora haberet folia, „ Ad eademque mala, ad quæ ea Ægyptios nunc uti dixisti, præstare Dioscorides etiam scribit L.XXIV. c.18. Itaque non erit dubitandum hanc herbam esse Stratiotèm. Quod clariùs Plinius demonstrasse hisce verbis etiam visus est. „ Ce-„ lebratur autem & à Græcis Stratiotis, sed ea in Ægypto tan-„ tum, & inundatione Nili nascitur, aizoo similis, ni majora ha-„ beret folia. „ ALPIN. Verùm loqueris. Sed ad alia transeundum est.

C A-

STRATIOTES
aversis foliis.

TA. XXXVII.

Papyrus BERD Ægyptiis dicta.

TA. XXXVIII.

Cyperus HODVEG.

TA. XXXIX.

Caput XXXVI.

De Papyro Berd vocata.

ALPIN. Papyrus, quam Berd Ægyptii nominant, eſt planta fluminis Nili, binis aut pluribus caulibus rectiſſimis ſupra aquam ſex, ſeptemve cubitis aſſurgens. Cauliumque in faſtigiis ſcapus innumeris capillamentis, longis, rectiſque contextus, cernitur. Foliis quoque conſtat multis rectis, enſiformibus, tiphæ aliquatenus ſimilibus, triangularibus, ac mollibus. Chirurgi illorum medulla utuntur ad ulcerum ora dilatanda. Ex ſcapique combuſto cinere, recentia ulcera curant. Qui etiam maligna augeri (ſi ſæpè aſpergatur) non ſinit. Ex ſcapis recentibus aquam diſtillant, ad oculorum ſuffuſiones, caligines, ac obſcuritates maximè proficuam.

Caput XXXVII.

De Cypero.

ALPIN. Cyperus rotundus, quem Ægyptii vocant hodveg, in Nilo flumine, atque in pluribus Ægypti lacubus vel locis paluſtribus, copioſiſſimus provenit, porraceis foliis, longioribus tamen atque exilioribus, cauleque cubitali, anguloſo, in cujus cacumine ſunt folia aliqua ſtellæ modo radiantia, è quibus ſpicæ aliquæ procedunt herbacei coloris ſemina continentes: radices nigræ, rotundæ, magnæ, olivæ craſſitie ſpectantur, multæque uni radicis capillamento appenſæ ſimul cohærentes, odoratæ, atque acuti ſaporis. Hæ calefaciunt, exſiccant ſine mordacitate, incidunt, attenuant, oraque venarum aperiunt. Apud Ægyptios maximos ad medicinam uſus habent, præcipueque ad ulcera oris, & pudendorum ſananda familiariſſimum ipſarum tùm pulvis, tum combuſtarum cinis, eſt remedium, ex ipſis paratum decoctum vel pulvis ſtomachum, cerebrum, pulmones, uterum, nervos, articulos, ali-

quibus diebus ſumpta, plurimum calfacit, ſiccat, roboratque naturalem calorem: ex quo omnibus morbis à cerebri tùm frigida humidaque temperie tum frigidorum humorum diſtillatione concitatis, hæ efficaciſſimum ſunt auxilium: non minuſque ſtomachi cruditatibus, humiditatibus, flatibus, anhelituſque difficultati, orthopnœæ, tuſſi nec non hyſtericis omnibus mulieribus ex frigido humidoque utero affectis, aliiſque morbis, ab iiſdem uteri cauſis obortis, & articulorum doloribus. Familiare ſatis remedium ad ſuppreſſos menſes eas eſſe ibi expertum eſt, nam menſes efficaciſſime revocant. Decocto ac pulvere ad frangendum tùm in renibus, tùm in veſica lapidem, ac ad provocandam urinam frequentiſſimè illi utuntur, quod etiàm non minùs in omnibus chronicis febribus, ac aliis diuturnis morbis frequentant.

CAPUT XXXVIII.

De Chaté, Abdellavi, & batecha el mavi.

ALPIN. In uſu habent Ægyptii genus quoddam cucumerorum Chatè vocatum; quæ planta à commuui cucumere alia quidem re non differt, niſi magnitudine, colore, & mollitie, quandò Cucumis Ægyptia folia habeat minora, albiora, molliora, atque rotundiora, fructuſque producit admodum à noſtratibus differentes, quandò his longiores, viridiores ſint, ac cortice plano molli, æquali ſpectentur, guſtuique ſint dulciores, atque concoctu faciliores. Horum uſum corporibus in cibo ipſis tùm crudis, tùm coctis veſcentibus, ſalubrem eſſe apud omnes eorum locorum incolas creditur. Medici aliqui ibi nonnullis febricitantibus crudos etiam mandendos concedunt, præſertimque peſti affectis, quibus cucumeres hos crudos eſitatos ſummè conducere omnibus (neſcio qua ratione) perſuaſum ſit. Coctos in ardentibus febribus, utiles eſſe ratione confirmatur, quandò refrigerent, atque humectent. In renum & veſicæ calidis morbis, cum lacte coctos cucumeres multis diebus non ſine multa utilitate in cibo ſequuntur. lac etiam ipſorum ſeminum pro iiſdem malis per os ſumere ſæpè ſo-

CHATE.

T A . XL .

ABDELLAVI.

TA. XLI.

ſolent. Ad oculorum verò, aliarumque partium calidas inflammationes pulpa contuſa cucumerorum lacti miſta utuntur. Et ad ſedandos podagricos dolores à cauſa calida concitatos, ſuccum lacte oleoque roſaceo miſtum, partes liniendo, ſequuntur. Stillatitiam aquam ad libram ad jecoris caliditatem corrigendam & ad ſanandos renes tùm inflammatos, tùm à calculis vexatos multis diebus ægrotos bibere conſulunt, quibus ipſam ſatis iis conferre experientia compertum eſt. ſunt aliqui, qui ad hæc eadem mala aqua ſtillatitia lacti eorundem cucumerorum ſeminum miſta, uti ſolent. ex Melonibus etiam quosdam à noſtratibus planè diverſos Ægyptii habent, quos Abdellavi vocant, ad differentiam aliorum, quos etiam Chajar nominant. quorum uſus ad cibum haud multum jucundus percipitur, cæteriſque omnibus inſipidiores ac molliori pulpa obſervantur. Habent tamen ſemina, quæ aliis omnibus longè magis ad refrigerandum præſtare putant. Qua de re, omnes ea plus aliis in uſu frequentiori habent, aliorum melonum ſemina parvi facientes. Planta noſtratibus non multum differt, ſed fructus fert oblongos, acutos, extrema, & medium valdè craſſum habentes, Bahobab nuper narratis fructibus proximos. Habent etiam Angurias à noſtratibus non niſi magnitudine quoad aſpectum differentes: noſtris quidem majores, cortice flaviore, quæ intus ſemina tantum, & aquam dulciſſimam continent. Quam ad ſitim arcendam, caloremque multum in ſtomacho, vel hepate vel renibus corrigendum largiùs epotant. Ad febres non minus ardentes, & tertianas, uſus illiuſce aquæ ſummoperè laudatur, atque ab his frequentatur. Sunt qui diſtillatione aquam tenuiorem ad ſiticuloſos, ſtomachos bilioſos, ad jecur reneſque calidos, & à calculis vexatos, eliciunt. quam certè ii multæ utilitatis eſſe experiuntur. Turcæ Ægyptii, Arabeſque laſciviorem vitam agentes, per æſtatis ſummos calores, harum anguriarum aquam in potu frequentant, eique aliqui modicum aquæ roſaceæ, moſchi, atque ambræ miſcent. His Advenas honorare conſuetudo Ægyptiis eſt, eas ſcilicet edendas obferentes. Illas per annum in paleis incorruptas conſervant: aliquandoque ſic cariori pretio ibi ad ægrotos venduntur, ut

unam

unam argenteo aureo venditam cognoverim. Sic verò ejus aqua diuretica eſt, ut ipſius uſum aſſidue ſequentibus, hernias, ad teſtes defluxa, incredibili magnitudine facere ſoleat. Hinc ibi plures herniofos ſpectare licet.

Caput XXXIX.

De Achaovan, ſeu parthenio inodoro.

ALPIN. Achaovan, eſt planta herbacea camomelo proxima, quæ tamen non adeò alta extollitur, ſed parum ſupra terram latiùs expanditur, foliis parthenii, minoribus ac denſioribus, floribus camomeli æmulis. Herba ſaporis odorisque expers percipitur, ſed flores odorem gravem, perobſcurumque ſpirant. Florum, foliorumque decoctum in uſu habent ad tollendas viſcerum obſtructiones, præſertimque ad Ictericos. GUILAND. Si ſapor acutus in hac planta ſentiretur, cotula Serapionis, ſine dubio eſſet. ALPIN. Hæque plantæ exiſtunt, quas Ægypti patrias eſſe obſervare potui.

Caput XL.

De Nejem el ſalib ſive gramine Crucis.

ALPIN. Gramen quoddam naſcitur exile, radicibus ſerpens albis, geniculatis, dulcibus cum aliquali acrimonia, communi gramini proximis, digiti altitudine, geniculati, ramulis aſſurgens, foliis communi gramini ſimilibus ſed minoribus, ramuli habent quatuor ſpicas, Iſchami, vel graminis ſanguinarii ſimiles, perfectam crucem figurantes, quam æquè omnes uno modo formant: ex quo ipſum Ægyptii nejem el ſalib vocant, quaſi dixerint, gramen crucis, in quibus fiunt ſemina minutiſſima ſeminibus communis graminis ſimilia. Maximum uſum ſemina apud omnes habent ad eos ſcilicet, qui tùm renum, tùm veſicæ calculis laborant, atque ad frangendos lapides

ACHAOVAN, seu Parthenium inodorum. p. 56.

TA. XLII.

TA. XLIV.

des in vefica concretos. Quod genus morbi ibi eft familiariffimum, & quafi endemium, ex caufis aliàs narratis. Mulieres radicis decoctum tùm ad pueros variolis, atque morbillis correptos maximè fequuntur, tùm ad feipfas, ubi cupiunt interceptas menftruas purgationes rurfum evocare. Sunt aliqui, qui pro fecreto auxilio habent decoctum, ex feminibus modice contufis paratum, ad adjuvanda exanthemata in febribus peftilentibus, quas peticulas noftri appellant. Ad ufum quoque vulnerum & ulcerum, non parvum apud eos, tota herba, præcipuè radices, habent ufum. Ajunt radicem frigidam atque ficcam effe, tenuiffimarumque partium. Quamobrem non defunt multi, qui ad movendum fudorem ejus decocto familiariffimè utuntur.

Caput XLI.

De Meliloto Ægyptio Alchimelech vocato.

ALPIN. Melilotus, quo Ægyptii utuntur, femen minutum eft rotundum, fubnigrum, declinans ad rubrum, odoris non omninò expers, fapore ftiptico cum aliquo amarore. Planta, quæ ipfum producit, eft parva herba fupra terram expanfa, modicè repens, ferè nihil, aut parùm in altum fe attollens, foliis trifolii filiquofi, minoribus tamen, floribusque parvis multis, longis, racemi modo ordinatis, croceis, odoratis, à quibus promanant filiquæ, parvæ, obliquæ, femen, quale dictum eft, continentes, Hujus plantæ femina tantum apud illos in ufu exiftunt. Quæ putant ii quoad calorem & frigiditatem effe temperata, fed ficcare, refolvere, ac ftipticitate roborare, ex quo ad hepatis tumores ipforum ufus apud illos eft frequentiffimus: quoniam fine aliqua relaxatione digerit, & refolvit. Ad omnes quoque dolores, quafcumque corporis partes occupantes, fomentis ex ipforum decocto utuntur, maximè ad pleuritim, peripneumoniam, & ad hepatis, coli, & ventriculi dolorem; quibus dolore vexatis, ipforum decoctum ad libram bis in die calidum bibunt. Mulieres quo-

que uteri ſtrangulationibus, flatibus, ac doloribus eo ſubveniunt, præſertimque ex eo etiam inſeſſionibus paratis; quæ etiam fœnugræci, linique ſeminibus, paratæ, & camomeli floribus, efficaciùs ad illius, & aliarum partium duros tumores adminiſtrantur, atque ad evocandos menſes retentos. Ad roborandum ventriculum, & aperiendas obſtructiones venarum decocto ſummè proficuè utuntur. GUILAN. Nunc ex te verum eſſe intelligo, apud Arabes Meliloti uſum eſſe ſeminum, quemadmodum Græci non ſemina, ſed flores in uſum admittunt. An verò hæc planta verus ſit melilotus, aut potiùs ea, quam noſtri lotum urbanam, atque ſertulam campanam (quæ eſt planta magna fruticoſa) appellant, aliàs declaramus, huic enim diſputationi hic non videtur eſſe locus. Ego tamen hoc tantum dico, me libentiùs Ægyptiorum opinioni declinaturum. Sed Iconem nunc apponito.

CAPUT XLII.

De Kellù, Pſyllio, Melanthio, Cappare, Urtica, Solano ſomnifero, Coriandro, Ocymo, Hyoſciamo albo, Conyza, nuce methela, Secamoné.

ALPIN. Propriis Ægypti à nobis hactenus cognitis plantis, nonnullæ communes pluribus aliis locis, priuſquam hunc ſermonem claudamus, prætermittendæ quidem non ſunt; maximeque ex his, Kellù ab Ægyptiis vocata planta, à quibuſdam Antyllis, Pſyllium, Melanthium, Capparis, Urtica, Solanum ſomniferum, Coriandrum, Ocymus Goriophyllatus albus Hyoſciamus, Conyza, Stramonium, Secamonè, de his ipſis igitur aliquid commentemur. GUIL. Aliquid te de his ſcitu dignum dicturum puto; proinde ut lubet loquere. ALPIN. Kellù, noſtri quoque Kalli, plantæ tres utique in Ægypto ſpecies aluntur, ex quibus omnibus combuſtis cineres fiunt, ad vitra, ſaponem, & alia multa; prima ſpecies eadem eſt

plan-

TA. XLV.

p. 59.

KELLU seu KALLI II.

TA. XLVI.

KELLU seu KALLI III.

TA. XLVII.

planta cum ea, quam noſtri Kalli geniculatum, appellant. Altera eſt, quam nonnulli album Kalli vocant, Tertiaque Ægyptiis magis propria, foliis conſtat paucis ajugæ foliis proximis, ſed valdè longioribus, uno cauleque non omninò recto, à quo tres, quatuorve cauliculi exoriuntur, qui rectè ſurſum feruntur,quilibetque ipſorum in cacumine ſcapum quinque aut plus foliis chamepythios proximis, at deorſum in arcum recurvatis, inclinantibus conflatum, à cujus medio floſculi roſarum ſimiles exſurgunt multi. Hæ omnes plantæ ſalſæ, atque acri ſapore linguam feriunt. GUILAND. Sine dubio utræque hæ plantæ à te poſtremo deſcriptæ ſub Anthyllidis ſecundæ genere reponendæ ſunt. Dioſcorides ſiquidem Ajugam docens ſic ſcripſit: „ Herba in terra „ repens, incurva, foliis ſempervivi minoris, multo tenuiori- „ bus, hirſutis & pinguioribus, circum ramos denſis. „ In capite verò de Antyllide ipſam Ajugæ foliis proximam eſſe ſtatuit. Sed ſequere reliqua enarrare. ALPIN. Ex his ſanè tribus Sole in primis exſiccatis, & mox combuſtis cineres eæ parantur, quæ illinc Venetias convehuntur ad vitra, atque alia conficienda. Ajunt multi illorum folia trium harum plantarum, ſed maxime ſecundæ atque tertiæ kalli in pulverem reducta, per os ſumta phlegma atque bilem exuſtam purgare. Idemque ex foliis expreſſum ſuccum facere.

Pſyllium copioſiſſimè ibi provenit. Cujus ſeminum apud eos uſus eſt, præſertimque mucilaginis ab ipſis paratæ cum aqua roſacea, in omnibus febribus bilioſis, ardentibus, inflammationibusque pectoris, uti in Pleuritide & Peripneumonia. Sed extrahunt cum aqua hordei, & cum ſaccharo candido exhibent. In aqua roſacea extracta Pſyllii mucilagine ii utuntur in bilioſis Diarrhæis, & dyſenteriis; ad externaſque omnes inflammationes, emplaſtri ac fomenti modo tum ex viridis plantæ foliis, tùm ex ſeminibus pſyllii tota planta utuntur. Quam plantam vocant Chetùn. Nigella ibi etiam provenit, quoad flores pulcherrima, quando floribus majoribus, ac numeroſioribus foliis præditis ſpectetur, ejusque ſemen in uſu eſt frequentiſſimo in pueris, ad necandos vermes, contuſiſque ſeminibus cum aceto emplaſtri modo ad plures cutis infectiones utuntur. Mulieres etiam, quæ non purgantur, eo ſi ſuffiantur,

maximè juvantur, vocantque hanc plantam Suneg. Cappares Alexandriæ majores quàm alibi inveniantur, proveniunt, quos cappar quoque appellant; ex quibus cortices radicum in ufu habent frequentiffimo ad vermes necandos, ad movendos menfes, atque ad quofcunque tumores duros: præfertimque lienis fanandos, pro quo indurato membro, exhibent decoctum per os multis diebus, exteriùs ex corticis pulvere, & aceto facto emplaftro, cui aliqui modicum mellis mifcent, quo præfidio utuntur ad cutis maculas, & infectiones, eas linientes. Alexandriæ Urtica prima, quam ii vocant Angiar, provenit copiofiffimè, & proinde ejus femina multos ufus ibi quoque habent, maximumque ad venerem excitandam, præfertimque in frigidis corporibus, fi cum vino dulci bibantur. Nonnulli ad idem ex feminibus iis, radiceque buzeidam, ac melle componunt electuarium, cujus femunciam quotidiè fumunt. Ufum non minorem femina habent ad pectoris, pulmonumque vitia, ejus enim decocto cum melle parato in tuffi, anhelitus difficultate, orthopnæa, & peripneumonia à craffo frigidoque humore concitatis, familiariffimè utuntur; farina quoque cum melle eclegmatis modo ad eadem mala, cujus ufum cum aceto emplaftri modo ad omnes difficiles cutis puftulas fequuntur,& ad omnes maculas cutis ejufque infectiones,tumores duros non minus,præfertimque ad parotidas. Mulieres nihil habent, quo valentiùs uterum calefaciant, mundent, atque ab obftructionibus fanent, quam urticam, ex quo ad movendos menfes feminum decocti, atque fuffiti ufus eft apud ipfas frequentiffimus, maximeque addita myrrha. Cinere ex feminibus parato, ad omnia ulcera maligna & cancerofa utuntur. Solanum fomniferum in Alexandriæ ruderibus copiofiffimè provenit, ficque crefcit, ut magnus frutex appareat. Utuntur incolæ radicum corticibus ad drachmà pulverizatis cum aqua lactucæ, vel folatri, fumentes ad fomnum conciliandum. Hujus plantæ cortex non fecus per os quàm nux methel, five ftramonii femina, apud plures malos homines eft in ufu, ut aliquid mali faciant clam dum dormiunt, hujùs corticis in epulis ponunt. Foliis contufis emplaftri modo ad calidas inflammationes utuntur, atque illito ex ipforum fucco fronte, temporibus, ac

aliis

aliis partibus corporis in quibus pulſus ſentiuntur, vel iiſdem contuſis emplaſtri modo appoſitis, ad ſomnum familiariſſimè utuntur; non minuſque ad exuſtiones. Nux etiam Methel ibi naſcitur, ſed non uſque adeò copioſa, uti ſolanum prædictum, eſtque verum Dioſcoridis ſtramonium; uſuſque planè eoſdem habere ii ajunt, quos de ſolano ſomnifero diximus. Adeſt quoque hyoſciamus albus admodum à communi figura differens, naſciturque Cairi propè pyramides, foliis communis longè grandioribus, latioribus, craſſioribus, & albidioribus. Quo utuntur non ſecus quam ſtramonio. Ubique verò in viridariis coriandrum provenit copioſiſſimum, quod omnes Cusbarà appellant. Herbæque virentis uſus in cibo eſt apud omnes Ægyptios familiariſſimus. Etenim ferculum non parant ſine foliis coriandri, quamquam ingrate oleat. GUIL. Quid audio? nonne ii ipſum mandentes maximè læduntur, & ab ejus uſu in phreneſim labuntur? quod Dioſcorides, Avicenna, tùm multi alii tradidere. ALPIN. Ridiculum, quis unquam vidit aliquem, coriandrorum cauſa (quæ in uſu apud quoſque tùm ſanos, tùm ægrotos familiariſſimo exiſtunt) læſum fuiſſe, aut ei aliquos ſenſus turbatos, niſi immoderatè eis fuerit uſus? Quid miraris? quaſi ejuſdem cum Galeno non ſis ſententiæ, qui coriandrum calidum, reſolvens ac modice adſtringens ſtatuit. Non ne demonſtrat Dioſcorides vel hanc ejus facultatem fateri cum dixerit, chæradas coriandro cum comento ſanari? Quod nunquam a frigidis frigidi tumores diſcutiantur, ac curentur, cum medicamenta aliàs à Dioſcoride ad ſanandos duros tumores chæradaſque præſertim memoriæ prodita, calida facultate fuerint. Neque videtur planè hoc ſiluiſſe Avicenna, cum dixerit, chæradas coriandro ſanari, vel ex proprietate, quam ad illum ſanandum tumorem habet, vel ex partium ſubſtantiæ tenuitate, qua permeat profundè tumidam partem. Sed quis ignorat nihil à frigido reſolvi, etſi multa fiat permeatio partis tumefactæ, ſed omnia reſolventia calida eſſe? GUILAND. Veram ſententiam rectè defendiſti, quam quis modo negabit, ſciens ex te Ægyptios virentem coriandri herbam in cibo ſequi citra aliquam noxam?

multo minùs feminum ficcatorum ufus erit exinde timendus. Hincque erraffe non parum Arabes liquidò conftabit qui coriandro frigidam facultatem narcoticam, ftuporem inducentem atque fenfus turbationem concitantem, ac exitium tribuerit. Idemque & de pfyllio fuiffe apud illos à te compertum eft, quando pfyllium pro veneno à Diofcoride, atque aliis receptum, innoxiè in febricitantibus frequenter non modicam ægrotis feminum mucilaginem exhibeant. Herbam in aqua elixatam illi efitant. Sed ea multo plus femina ad roborandum ftomachum valere ii affirmant, debiles etenim ventriculos, ufu feminum affiduo maximè roborant, ejufque calorem ipfa fovent, augent, flatufque refolvunt, ac difcutiunt proindeque in colico dolore, atque aliis à flatulento fpiritu concitatis ufum feminum fequuntur: ipfis fcilicet, vel in pulverem reductis, vel ex ipfis parato decocto, utentes, quo uteri quoque frigiditatibus, & humiditatibus occurrunt. Præfertimque ad menfes immodicè fluentes, & ad gonorrhæam firmandam, quod infit illi quoque facultas adftringendi, ex quo puto apud eos plantam quoque emplaftri modo, ad podagricos & alios articulorum dolores in maximo ibi effe ufu, quòd eas partes adftrictione, ne humorem partes recipiant, roboret, atque etiam contentos refolvat, difcutiat, vel exprimat. Ocymus ibi in viridariis copiofiffimus crefcit ad altitudinem trium & plus cubitorum, foliis noftratis longioribus, tenuioribus, colore rubro fuffufis, odoremque eximium fpirantibus. Suavitate enim odoris noftris omnibus præferendus meritò videtur, ob quem illi hanc plantam Rihan appellarunt, quod idem eft, ac fi dixeris, odorem, ita, ut hic Ocymus præ odoris jucunditate eximia, odor per excellentiam ab iis vocetur. Qua planta odoris caufa ii utuntur, medicos verò ufus apud eos ipfa paucos habet, qui ab aliis multis perdocti funt. Nafcitur etiam fponte ibi quædam planta repens, altius faliens, feque aliis arboribus convolvens, foliis duris longis, Sefeli Æthiopici proximis, fed majoribus. Flores fert albos ftyracis fimiles, à quibus producuntur filiquæ, longæ ac craffæ, quales in rhododendro cernuntur, plenæ lanugine alba, ac feminibus parvis. Ex

hac

p. 63.

SECAMONE.

TA. XLVII

hac planta fuccus manat flavus, urens, quem ficcatum Ægyptii valenter tenues humores purgare, ajunt. Hanc illi effe Scammonii fpeciem affirmant, quam Secamonè appellant cujus tamen nullus ufus in medicina, apud eos novi. GUIL. Fortaffè hanc plantam effe Apocynum Diofcoridis affirmare poterimus. Cum illiufce notæ, notis à Diofcoride traditis convenire confpiciatur, eaque, fortaffe putanda, quam aliquis è Syria veniffe, Periplocam vocatam, prodiderunt. At verum Apocynum nunc in Italia cognitum eft.

Fænugræci germina mox è feminibus erumpentia; ex ipfisque ftatim profilientia plebei comedunt, præfertimque mulieres, pinguefieri cupientes, per urbem multas maffas terræ, plenas feminum recenter productis germinibus, vendendas ii ferunt. Plures aliæ funt plantæ ibi nafcentes, quæ cum pluribus aliis locis communes exiftant, non eft de ipfis à nobis ampliùs fermo proferendus. Sed jam de medicina apud illos populos ufitata, fermonem, deque plantis illis in locis nafcentibus claudere debemus; cum nihil fuperfit dicendum.

Caput XLIII.

De plantis per iter obfervatis.

GUILAND. Plurimas gratias tibi refero, quòd tantum laborem hactenus mea caufa fuftuleris. Nihilominus ne aliquid omittamus; quod utile ad hanc hiftoriam judicem, cuperem, antequàm nos huic fermoni planè finem imponamus, ut de plantis etiam per iter olim in Ægyptum à te navigando variis in locis obfervatis, aliquid diceres. ALPIN. Non arbitror te ignorare, noftro olim audito itinere, parum temporis mihi per iter illud conceffum fuiffe, ad indagandas illorum locorum plantas: veruntamen, quas tunc viderim, quamquam neque tuis doctiffimis auribus fatis dignas eas exiftimem, referre etiam nunc non recufabo. Memini me Rhabarbari plantam Corcyræ infpexiffe, in antiqui illiufce propugnaculi quodam viridario, quam quidam ex Syria illùc navi ad-

advectam habuerat: quique ipſam à viro Perſa Tripolim olim fuiſſe adductam etiam affirmabat. Quæ planta plane foliis rumici viſa eſt proxima, quæ tamen erant latiora, craſſiora, lanugineque quadam alba obſita. In illa eadem inſula inveni Cyperi radices longas admodùm odoratas, & Chamedrim arboream, duorum ferè cubitorum altitudine propè Butrinto viventem, quæ folia duplo & triplo Italicis majora habebat. Zacynthi oxalidem, qua ejus inſulæ pharmacopæi ad medicinam utebantur, inſpexi, admodùm à noſtris oxalidis omnibus diverſam, quippè exilis herba ipſa eſt, foliis parvis, craſſis, oblongis, calthæ foliorum æmulis, guſtum non minis quàm noſtra acido ſapore ferit. Ibi quoque creſcit Acacia ſecunda Mattheoli, quàm ego florentem menſe Februario inſpexi foliis, floribuſque minoris anagyridis proximis, quæ guſtata, ſapore adſtringenti feriunt, pauciſque tamen ac mollibus ſpinis obſita. Neque arbitror eſſe veram acaciam, quam in Cappadociæ & Ponto naſci Dioſcorides prodiderat, quòd minime convenire cum prima Acacia ſeu ſpina Ægyptia videatur. Aliud agnovi in illa inſula, quippè Smilacem aſperam eſſe veram Salſam parillam, qua medici utuntur ad ſanandam luem Gallicam. GUILAND. Copioſiùs quoque hanc plantam in quampluribus Italiæ locis naſci ſcio, quare iſtud, quod ibi didiciſti, novum apud me non eſt. ALPIN. Verùm dicis, etenim ipſam aliàs in multis aliis locis offenderam ac obſervaveram, verùm perpetuò, an eſſet falſa parilla, anceps, ac dubius fui. In hac verò inſula ea ſpectata, clariùs cognovi verè eam utique eſſe. GUILAND. Quamobrem in Italiæ locis cum eàndem ipſam ſpectaveris, ejusdem non fuiſti ſententiæ, ſcilicet eam eſſe Salſam parillam. ALPIN. Quoniam omnes Smilaces aſperæ, quas hactenus videram, exiles admodùm breveſque, ac capillares radices habebant, ſed quam in Zacyntho inſula videram, longas, craſſas, aſportatis Hiſpania radicibus Salſæ parillæ omninò ſimiles. Quo pacto verò has agnoverim, tibi jam explicabo. Ego enim, ut otium diuturnæ moræ effugerem, forte fortuna collem illiuſce inſulæ perreptans, in valle quadam ad ſæpem oculos conjeci, lentiſcis ac multis aſperis ſmilacibus contextam, cujus

jus à radicibus omnibus terram impetuoſa torrentis aqua ſic abduxerat, ut illarum plantarum ſepem texentium omnes radices, non ſecus quàm venæ, arteriæ & nervi humani corporis à carne ſeparati, nudæ conſpicerentur, Smilaceſque aſperæ longos ſanè ſerpentes imitatæ, aliiſque radicibus convolutæ, mira longitudine, ac craſſitie mihi ſe obtulerunt. Ita ut quaſdam illarum duorum, & amplius cubitorum longitudine, & craſſitie communium Salſæ parillæ radicum inſpexerim, ex quo continuò eas Salſæ parillæ radices eſſe judicavi. Et dùm hæc ſimul cum aliis, qui unà ibi mecum aderant, conſidero, augurium contingit opportuniſſimum. Nam ex tranſeunte Græco homine ejus loci accola, & agricola, peto, quomodo ibi illa planta appellaretur, qui reſpondit, Smilachiam nuncupari, ipſamque in uſum apud ipſos eſſe pro curanda Gallica lue: ex quibus verbis exploratiùs eam conſiderans, video radices ejus longiſſimas & craſſas, eadem ſubſtantia præditas, nullumque præſeferre ſaporem, uti radices Salſæ parillæ: ex quibus colligo ſtatim, Smilacem illam aſperam veram eſſe Salſam parillam. Pharmacopola ejus loci multum lucri ſe feciſſe his radicibus nobis affirmavit, quod ſæpè harum radicum ibi collectarum multos faſces collegerit, & in alia loca miſerit, quas pro veris Salſæ parillæ radicibus ſæpiſſimè vendiderat. Quam mercaturam clam agebat, ne eam plantam alii diſcerent. Addo Cairi me in Salſæ parillæ faſcibus ex Hiſpania apportaris vidiſſe fruſta radicum nodoſarum, vel geniculatarum aſperæ ſmilacis; à quibus procedunt radices, quibus medendo nos utimur, cum foliis ejuſdem plantæ, tum ramulis ſpinoſis, ſic manifeſtè, ut nemo, qui viderit, eos faſces Salſæ parillæ, eſſe ex Smilace aſpera ſelectos, negare potuiſſet hanc plantam eandem eſſe cum Salſa parilla. GUILAND. Placuit multum mihi, te veritatem de Smilace aſpera probè agnoviſſe, cujus quidem ſententiæ non ſolùm me ſed quamplures alios fuiſſe tibi perſuadeas volo, in primiſque Gabrielem Faloppium, herbarum materiæ doctiſſimum, qui in libello de morbo Gallico, in capite de Salſa parilla hæc prodidit. „ Aliàs eredebam eſſe radicem Ebuli, & perſtiti

 „ in

„ in ea sententia plurimis diebus, donec Hispanus ad Ducem „ Florentiam integram adportavit plantam, & hinc patuit er- „ ror meus, & vidi efse radicem Smilacis asperæ, de qua „ Dioscorides libro quarto, & scriptores antiqui mentionem „ fecere. Quod magis confirmavi experientia; nam cum in „ monte Sancti Iuliani Pisis vidissem Smilacem asperam, cura- „ vi effodiendam, & semper usus sum loco Salsæ parillæ, & „ per biennium illud, quo ibi fui, semper cum felici successu „ plurimos à lue Gallica liberavi. „ Quam etiam sententiam confirmat Amatus Lusitanus medicus, quamvis Hebræus, non spernendus; in libro quinto suarum centuriarum. Quare te hac de re evehi non oportet, quando alii ante te multi eam noverint. Sed quomodo afferere possumus ejus insulæ Smilacem, probe Salsam parillam delineatam demonstrare, minimeque illam, quam Italiæ loca ferunt atque alunt. Quod tamen fieri puto terræ, qua ipsa serpit, diversitate, etenim in duro solo, sicco, & squalido effossam Smilacem videbimus radices minores, gracilioresque Salsa parilla habere, & in mollissimo solo, quod in eo facile queant serpere, longiores, crassioresque, Salsæ parillæ planè proximas. Ea siquidem Smilacis planta, quam in ea insula olim cum in illis locis diversarer, inspexi, solo mollissimo, pingui ac humido nutriebatur, ex quo mirum non est, si longis, crassisque radicibus fuit inventa; in sicco verò, duro, nequeuntibus, terræ duritie obsistente, radicibus liberè serpere ac meare, Smilax aspera radicibus brevioribus, tenuioribusque apparebit. Quales à me observatæ fuere in Zacynthi insulæ, Corcyræ, Cretæque locis saxosis & durioribus. Adde multos decipi in agnoscenda Salsa parilla ex Smilace aspera, non omnes Smilacis, Salsæque radices animadvertentes, ac observantes. Etenim in aspera Smilace duæ radicum differentiæ spectantur. Ipsa siquidem in primis ex stipite radices procedentes habet albas, rotundas, nodosas, digiti crassitie, cannulis parvis persimiles, quæ sanè radices non admodùm longæ existunt, ex quarum geniculis vel nodis aliæ proficiscuntar atque exsiliunt à primis planè diversæ, in duroque solo parvæ, breves, tenuesque, non secus quam capillamen-

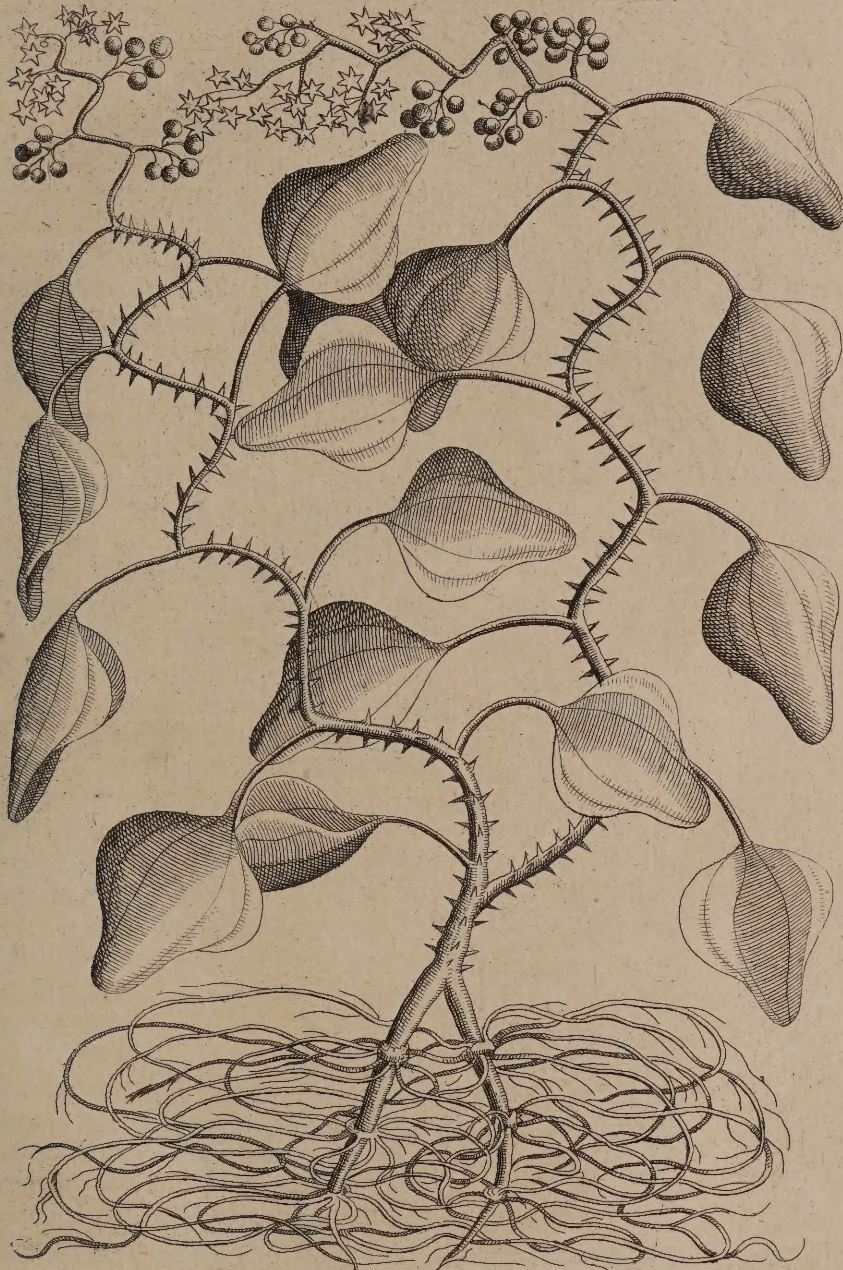
menta quæpiam cernuntur, atque in molli longæ, craſſæ; quales in Salſa parilla, inveniuntur. Ex quo apparet radicum Smilacis differentia, quæ itidem in Salſæ parillæ planta ex Hiſpania advecta facilè obſervatur ac reperitur, adeò ut quæque harum plantarum habeat primas radices à ſtipite ſtatim procedentes albas, nodis æqualibus intervallis diſtinctas, cannis proximas, non tamen intus pervias, ſed plenas, digiti minoris craſſitie, refertas, & ſecundas ab harum nodis uti capillamenta exſilientes ac exeuntes, longas, primis graciliores, æquales, nodis carentes, ſive non geniculatas. Qui itaque negant Smilacem aſperam veram eſſe Salſam parillam, dicunt radices utriuſque plantæ eſſe inter ſe differentes, forma quippè ac etiam magnitudine, forma quidem, quoniam Smilacis tantum primas radices nodoſas albas, breves, craſſas ſpectantes, ſecundis à primarum nodis naſcentibus longis, gracilibus non nodoſis, æqualibus comparantes, manifeſtiſſimam inter has differentiam faciunt; quam confirmant etiam ex eo, quod primæ craſſæ, & breves, hæque graciles, longæ exiſtant. Errant quidem iſti non rectè radices invicem, ut par eſſet, comparantes, quoniam ſi radices Salſæ parillæ graciles longas, quæ ſunt ſecundæ radices, non primis Smilacis aſperæ craſſis, nodoſis, candidis, brevibus, ac ſecundis à nodis primarum naſcentibus comparaſſent, ſine dubio nullam differentiam inveniſſent, hac excepta, quòd Smilacis radices ſecundæ Salſæ parillæ radicibus breviores graciliores loci cauſa obſervantur. Quam differentiam ſoli terræve mollitiei, & duritiei ratione, vel ejuſdem diverſitate, ac fortaſſè etiam cælo calidiori fieri nobis perſuaſum eſt. In duro enim ſolo atque in frigidiori cœlo radices non ita creſcunt, & craſſeſcunt. ALPIN. Veritatem attigiſti, atque iſtæc omnia ad radicum Smilacis attinentia à te prodita, ego oculatim in Zacynthi Inſula ſedulò obſervavi, atque cognovi. Quæ veritas ex plantæ e vivo delineata icone planè clara elucеſcet, in quo utræque tùm primæ radices nodoſæ, craſſæ, breves, tùm ſecundæ aliæ ab harum nodis naſcentes, longæ, graciles, æquales ſine geniculis manifeſtiſſimè ſpectari poſſunt. GUILAND. Ex viſa Smilacis hujus

I 2 Ico-

Icone, atque ex iis, quæ tu de ipsa hactenus dixisti, facilè eam Smilacem, quam tu in Zacynthi Insula nasci prodidisti, esse à Smilace aspera Italiæ in locis inventa multum differentem, cognoscitur, tum ex foliis brevioribus, tum ex diversa foliorum figura, tùm multo magis ex radicibus illis nodosis, quæ in aliis Smilacibus asperis non inveniuntur.

Perge modo reliquarum à te conspectarum plantarum narrationem ac historiam absolvere, cum nobis de hac planta nihil dubii relictum sit, quin credamus ipsam veram esse Salsam parillam. ALPIN. In Creta insula inter aliàs plantas ibi Thymum, Thymbram, Epythimum, Marum, Ladanum, Aspalathum, Styracem offendi. Thymum utrumque vidi, quippe magnum ac parvum, magnus est planta sarmentosa, foliis satureiæ proximis sed aliquatenus asperioribus, latioribus, & viridioribus, sapore valdè acri ac odorato: quam plantam falsò multi Tragoriganum esse Dioscoridis statuunt. Thymus secundus minoribus foliis, tenuioribus, albioribusque totæ Italiæ est notissimus. Tymbra est planta in Creta Insula nascens copiosissima, similis Thymo majori, ramulis duris lignosis, foliis Thymi latioribus, mollioribus, herbacei coloris, non ordinatim, ut aliqui prodiderunt, nascentibus: neque inter hæc alia foliola nascuntur; ex qua planta communiter pro secunda Thymbra delineata, non vera esse conjicitur, quam ibi vidi cum Epythimo, admodùm differentem. Epythimum verò in loco ejus Insulæ Frascbya vocato, Cuscutæ modo, Thymo, Thymbræ, atque aliis plantis convolutum inveni; ex quo falsum esse duas esse Epithymi species, dignovi, quippè unam Thymi florem, atque secundam capillarem hanc herbam Cuscutæ æmulam. Epithymum namque nigram bilem purgare omnes affirmant, Thymi verò flores id præstare nemo dicet. Aliqui ex Cretensibus ajunt Epiphymum, atque Epithymbram purgare sanguinem calore exustum, multosque inter se differentes morbos ex illius capillaris herbæ supra varias plantas inventæ usu sanari; etenim, quæ origano convoluta collecta est, morbis omnibus purgatione conducere adfirmant, quibus origanum per se solum subvenire compertum est. Sicque in aliis plantis reper-

SMILAX ASPERA.

TA. XLIX.

pertam & ab ipfis exceptam vel collectam, vim habere purgandi humores, è quibus concitatis morbis hæ plantæ fuccurrere, atque auxiliari facultate folent. Marum apud aliquos Cretenfes vidi, noftro Amaraco planè fimile; etfi tamen gracilioribus, minoribus, afperioribufque foliis amaraco conftet, multoque noftro Amaraco fit odoratior, & præftantior, quam plantam, fylveftre amaracum, & non Marum nuncupandam judico. Plantam verò, ex qua Ladanum Cretenfes colligunt, planè differentem ab ea, quam hactenns ferè omnes prodidere, infpexi, hæc fiquidem Cyfto fœminæ perfimilis eft, foliis tamen cyfti longioribus prædita, Salviæque proximis. Florefque fert fylveftribus rofis omninò fimiles: qui rofeo etiam colore, quippè communium rofarum fuffufi fpectantur. Quæ planta à cyfto fœmina florum tantum magnitudine differre videtur. Deceptufque fuit Mattheolus Diofcoride dicente, Ladanum effe cyfti genus longioribus foliis nigrioribufque refertum; quæ notæ in cyfto, ex quo Cretenfes Ladanum colligunt, utique omnes obfervantur; quandò hæc planta omninò cyfto fœminæ fit fimilis, cum iifdem foliis floribufque fpectetur, etfi majoribus. Afpalathum, etiam ut aliàs quoque dictum eft, copiofiffimum propè Frafchyæ portum in quodam colle virentem atque florentem fæpè infpexi, odorifque eximia fuavitas ex hujufce plantæ floribus ad me delata, fuit in caufà, ut ipfum agnoverim. Quæ planta eft frutex denfis ramis, fpinis albis duris horridis, cortice caudicis albo, ad trium cubitorum & plus altitudinem in altum affurgens; floribus multis parvis, croceis Spartii fimilibus, fed fummè odoratis. Hujus arbufti radices duræ, longæ craffæ, colore flavo, atque cortice fummè odorato, tunc temporis à me fuere obfervatæ. Multafque meus Pharmacopæus decerpfit, Cairumque ad ufum medicinæ meo juffu detulit. Plures Styracis arbores ibi quoque infpexi propè illius loci rivum virentes, quarum multas mecum in Ægyptum detuli. Quo in loco cœli caufà non vixerunt. Sed quid te ampliùs de ejus Infulæ plantis, tibi plufquam mihi notiffimis? Quæ enim Græciæ pars nunc eft, quam tu plantarum defiderio fæpiùs non peragraveris? Et hæc de plantis Ægypti à nobis dicta fufficiant.

 Qui-

Quibus absolutis ad alia transeundum est, & fortasse ad studium de ambiguis nonnullis simplicibus medicamentis agnoscendi, sæpè à me desideratum. Diù enim summoperè desideravi inter nos absolutissimam de omnibus priscorum medicorum usitatis medicamentis simplicibus, quæ hactenus apud plerosque nostrorum medicorum dubia habentur, haberi disputationem. GUIL. Iam historiam de Ægyptiorum tùm usitata medicina, tùm plantis illis in locis crescentibus finem habuisse video; qua de re, ac de isto mea causa suscepto labore, tibi ego plurimum dum vivam debebo; maximæque nunc tibi à me agendæ sunt gratiæ, perpetuoque habendæ. Disputatio verò à te de simplicium medicamentorum, dubii aliquid penes nostros medicos habentium, ratione proposita, dignissima sanè videtur, quæ à nobis perpendatur. Hoc tamen in præsentia faciendum non puto: Sole enim jam ad Antipodes descendente, parum hujus diei nobis superest. Quamobrem sermo hic in aliud tempus nobis accommodatius, remittendus est. Interim nosmetipsos paululum à labore laxabimus quietis ac otii aliquantulum animis concedentes. Quamprimum tamen tempus oportunum ad eum sermonem tibi videbitur, ad me redibis, ut hac de re aliquid dignum commentemur. ALPIN. Ita faciam, sed antequam nox ingruat, me domum redire consultius est. Vale atque me, ut soles, amato. GUIL. Ubi mecum manere non est animus, ut lubet, hinc discede. Interim mei semper esto memor, tibique me esse addictissimum, atque tui observantissimum, scias velim; i felix.

PRO-

p. 73.

LASERPITIUM.

PROSPERI ALPINI DISSERTATIO DE LASERPITIO, ET DE LOTO ÆGYPTIA

LASERPITIUM.

Plantam in Horto Medico alimus, quam primo vidimus Patavii, in Horto, Bembo vocato, quo tempore illiusce Horti curam habebat Horatius Bembus, civis Patavinus, in Herbarum ſtudio adprime verſatus, & poſtea in Horto Perilluſtrium Muſſatorum, ſtirpibus rarioribus maxime conſpicuo. In quo horto, quum menſe Julio eam plantam conſpexerimus, caule procero, longitudine trium cubitorum, recto, cavo, brachii craſſitie, magnitudineque longitudineque ferulæ cauli ſimile, quin etiam & eodem colore infecto, ita ut videretur in omnibus ei quam ſimilimus, & folioſus ab radice, foliaque ſelinis foliis ſimilia ferre, etiam foliis ſylveſtris Angelicæ æmulantia, licet majora eſſent, atque ipſius radicem brachiali craſſitie, & longitudine præditam obſervaverimus. Iſtiusceque plantæ caulis antequam in ipſo umbella eruperit, brachialis craſſiti-

ei eſſet, atque in cacumine veluti conum habere viderimus, & tunc temporis magnitudine & figura caulem Laſerpitii, qui in antiquis Jovis Ammonis Numiſmatibus impreſſus cernitur, prorſus æmulari videretur; ferreque hunc caulem in umbella ſemen latum, foliaceum, & particulatim, ut de Laſerpitio expreſſit Theophraſtus, quale eſt Atriplicis Hortenſis, poſtea viderimus, atque etiam quod Laſerpitii proprium eſſe videbatur per æſtatem, quo tempore caſu eam plantam offendi, & caulis & radix copioſius lacteum ſuccum odoratum fundere vidiſſemus, ſponteque ex caule, ramis & radice copioſum emanaret; quod lac primum colore verè lacteo cernebatur, poſteaque collectum & aliquamdiu ſervatum colore fulveſcebat, & eſt odoratum, alicujus excalefactionis non expers. Tunc quippe ex iis ſignis obſervatis, eam plantam Laſerpitium eſſe Theophraſti, Dioſcoridis & Plinii facile animadvertimus; quod certe ſi Theophraſto, Dioſcoridi atque Plinio (qui ſoli ex Veteribus Laſerpitii plantam deſcripſerunt) credendum ſit, a ratione non abhorrebit, ut omnibus perſuadeatur, verum eam plantam eſſe Laſerpitium, neque immerito ita nos iſtam plantam nominaſſe; cum præſertim eorum Veterum teſtimonio conſtet, olim Laſerpitium fuiſſe plantam ferulaceam caulemque habuiſſe longitudine & craſſitie, ut ferula; in cujus cacumine producebatur ſemen latum & foliaceum, qualis in Hortenſi Atriplice (auctore Theophraſto viſitur) foliaque habuiſſe itidem apii foliis ſimilia, & radicem craſſam, ex qua & ex caule erumperet ſuccus lacteus, odoratus. Quæ ſingula cùm in noſtra planta recte animadvertantur, mirum haud erit, ſi nos ipſam plantam Laſerpitium vocaverimus. An vero Cyrenaicum ſit, non au-

de-

75. *NYMPHAEA seu NUPHAR Ægyptium.*
quæ et LOTUS Ægyptia.

demus affirmare, ut fortaſſe, quod vel in Syria, vel Armenia, vel in Media olim naſcebatur. Nos in apertione Horti Medici annis præteritis de hac planta diſcurſum accuratiſſimum habuimus. Tota planta calida eſt, ut ex odore grato, & ex acri ſapore conjicitur; ſed tamen non hactenus experientia cognovimus, quos uſus ad medicinam habeat. Singulis tribus annis cauleſcit & ſemina producit, quibus maturefactis planta emarceſcit. Hanc plantam primo ex ſeminibus ex Thracia delatis nobis natam fuiſſe, quæ in ſolo Patavino libenter vivit, & in ſole & in umbra, ſcias.

LOTUS ÆGYPTIA.

Tametſi in noſtra Hiſtoria Ægyptiaca ſatis ſuperque & de Loto Ægyptia ſeu Nilotica, & de Colocaſſia egerimus, nihilominus placuit nobis, ut denuo de eadem planta ea occaſione ageretur, quod Mattheus Carbonus (multos abhinc annos in Ægypto moratus, medicus Venetæ nationis percelebris, quique in ea provincia medicinam apud Turcas proceres, & apud alias gentes faciendo, præſertimque ad perſanandam nationem Venetam, magnam & laudem & famam aſſecutus eſt) a me rogatus, magna inibi uſus diligentia, nullis laboribus periculiſque parcens, tandem Niloticam Lotum haud procul a civitate Cairi, in quibuſdam lcis, aqua Nili fluminis æſtate de more ſolito aucti, inundatis, ac veluti lacunis effectis (quos lacus Birchas Ægyptii vocant) offendit, ac nactus eſt, uſque adeo copioſam, ut folia aquæ ſupernatantia illiuſce plantæ undique aquam lacuum occultarint, audivitque prope Roſſetum (Ægyptii Raſſit adpellant) in ſimilibus lacunis aquæ copioſe Lotum

provenire. Hujus plantæ florem cum ſuo caule vocant *Arais el Nil*, folium cum itidem caule ſive pediculo *Bis el Nil*, atque radicem *Biarum*; quo nomine etiam magnus Abimbetar ſuo ævo radicem ab indigenis vocatam fuiſſe, in Libro de Plantis Ægyptiis ſcriptum reliquit. Hac, inquam, occaſione (quod ad me Medicus hic illuſtris, & plantas Loti cum floribus, fructibus, caulibus, foliis atque radicibus miſerit, & accuratam deſcriptionem totius hujus ſtirpis, & ſingularum omnium partium accuratiſſime inibi, cum aliis, quos ſecum duxerat, Mauris, factam, mihi per literas ſignificaverit) iterum hic de eadem planta, ſumma voluptate agendum, non immerito inſtitui, ut ipſius veritas mortalibus tandem certa claraque eluceat; atque etiam non minus, ut ſtudioſi rei Botanicæ ceſſent amplius de Nilotica Loto quidquam dubitare. Id proprii hæc planta habere videtur, quod pertinet ad ipſius magnitudinem, ut Carbonus oculata fide vidit, quippe ipſam creſcere in aqua lacuſtri, uſque ad aquæ ſuperficiem, adeo ut, quanta ſit in lacuna altitudo aquæ, tanta itidem iſtiuſce plantæ eſſe videatur. Namque ſi aqua (exempli gratia) ſit hominis altitudinis, eadem magnitudine Lotus itidem deprehendatur. Unde conſtat hanc ſtirpem ubique locorum æqualem altitudinem non habere, proprietaſque eſt, ut in aqua ſolummodo vivat, ad ejus ſolummodo ſuperficiem adſcendens, floreſque nunquam intra aquam aperiens, ſed ſupra ſuperficiem aquæ. Neque deprehenſum eſt ab ipſo atque ab iis, quos ſecum habuit, Mauris, ut flos & caput ſupra aquæ ſuperficiem multum aſcendat, ut Theophraſtus & Plinius, locuti de mirabili iſtiuſce plantæ ad ſolem converſione, affirmarunt. At de hac Loti pro-

pri-

p. 77. LOTI AEGYPTIAE quatuor prima folia et caput.

p. 77. LOTI AEGYPTIAE quatuor prima folia et caput.

proprietate paulo poſt aliquid dicemus ; ſed ad plantæ deſcriptionem redeo. Primum diximus tantam eſſe iſtius Plantæ altitudinem, quanta eſt aquæ a fundo uſque in ſuperficiem, at neceſſe eſt tamen plantæ flores & capita ſupra aquæ ſuperficiem aliquantum emergere, ſi vera eſt ejus ſolaris converſio, magnopere ab antiquis concelebrata. Foliis vero hæc planta conſtat multis, numeroſis, colore atque figura albæ Nympheæ floribus proximis, unde nos, cum Ægypti loca perluſtraremus, hanc plantam in lacubus ſæpius viſam pro Nymphea mirum haud eſt, ſi ea ſimilitudine decepti, acceperimus, negligenterque, ut nunc fatemur, eam neglexerimus. Habent ſingula hæc folia ſuos caules aut pediculos ab radice exeuntes, ut in Nymphea alba. At nedum folia Nympheæ ſimilia habet, ſed quin etiam capita & radicem, eique Nympheæ habenti radicem rotundam, quam radicem Loti *Corſiam* in noſtra Hiſtoria Ægyptiaca vocavimus, quam abhinc plures annos in Margheræ lacunis prope Venetias poſitis invenimus, & eruimus, erutamque dipinximus. Itaque Loti flores ſimiles ſunt albis Nimpheæ floribus, & magnitudine & figura & foliorum colore, atque etiam, quod ſinguli ſingulos caules virides rotundos habeant, in quorum cacumine poſiti ſunt flores quam ſimilimi albis Nimpheæ floribus, magni, candidi, aliquantulum odoris leviſſimi, ad violæ odorem inclinantis, reſpirantes.

Flos Loti Ægyptiæ, ſeu quatuor prima folia, Florem totum claudentia.

Flos vero, ut particularia attingam, quatuor primum

 foliis

foliis oblongis, magnitudine florum lilii & figura, exterius circumclauditur, quæ exterius viridi colore, in nigrum inclinante, ſpectantur, habentque exterius ſigna ſive lineas quinque vel ſex, vel ſeptem ad plus, per longum diſcurrentes. Intus vero hæc folia lenia ſunt, candidaque ut lac, abſque ullo ſigno vel macula. Quæ quatuor folia hac quidem & magnitudine & figura extrinſecus cernuntur.

Flos Loti Ægyptiæ mediis foliis arcuum modo inflexis.

His quatuor foliis apertis, alia folia, numero fere duodecim ſed paulo minora ſuccedunt, quæ ut in Nymphea flore excluduntur exterius intuſque ex toto candida, abſque ullo ſigno vel macula, atque hic eſt ſecundus foliorum ordo. Tertio ſuccedunt alia folia numero fere viginti quinque ad quadragena, quæ longa & acuta in trianguli modum, ſcilicet quæ a principio uſque ad medietatem candicant, & a medietate in extremitatem uſque luteo colore cernuntur, per longum linea tenui recta diſcurrente. Sunt & alia in flore folia oblonga tenuia, in obtuſum angulum deſinentia, colore luteo, quorum quædam majora quartum ordinem, & quædam minora, quintum in flore ordinem facientia obſervantur, atque in medio quædam alia folia, parviſſima ac veluti capillamenta craſſa, ſurſum quodam tempore intorta, veluti intro arcus modo inflexa & incurvata, cumque flores prope ſunt, ut folia abjicere incipiant, quippe flore diclinare incipiente, in medio, tanquam centrum poſitum, adnaſcitur parvus globulus durus, piperis nigri magnitudine & colore, ex quo

au-

p. 78.

Flores LOTI AEGYPTIAE.

augeſcente fit magnum caput ſemina continens. Hujuſmodique eſt Loti flos, in quo poſt aliquod temporis intervallum folia primo lutea defluunt, reliquis flacceſcentibus, atque paulo poſt itidem decidentibus. Inter folia vero omnia ſola quatuor externa perſiſtunt, uſque ad fructus ſeu capitis perfectionem. Flos vero, quando habet interna foliola ſurſum arcuum modo incurvata, inflexa, eſt iſtiusmodi figuræ.

Flos Loti Ægyptiæ foliis expanſis ad naturalem fere magnitudinem.

Flos vero, & magnitudine & figura naturalem imitatus, cum omnibus foliis cujuſque ordinis, apertis expanſiſque, erit cujuſmodi hic picturam damus.

Loti Ægyptiæ Caput, in quo ſemina continentur.

Floribus ſuccedunt capita rotunda, meſpilo magno, magnoque fuſtui albæ Nympheæ ſimilia, cortice viridi contecta, intus veluti longos parvoſque folliculos habentia, quæ ſemen continent minutum, braſſicæ ſemini ſimile. Caules, ſeu pediculi, tum florum tum foliorum, ſunt longi, craſſi ut minimus digitus, rotundi, cavi, ut in alba Nymphea cernuntur. Pediculi florum fere decem numero ab radice exeunt, totidemque & foliorum.

Loti Ægyptiæ folium integrum.

Folia vero magnitudine & figura Nympheæ albæ folia æmulari videntur, undique crenata ſunt, atque etiam Loti folia pluribus lineis vario modo per ſuper-

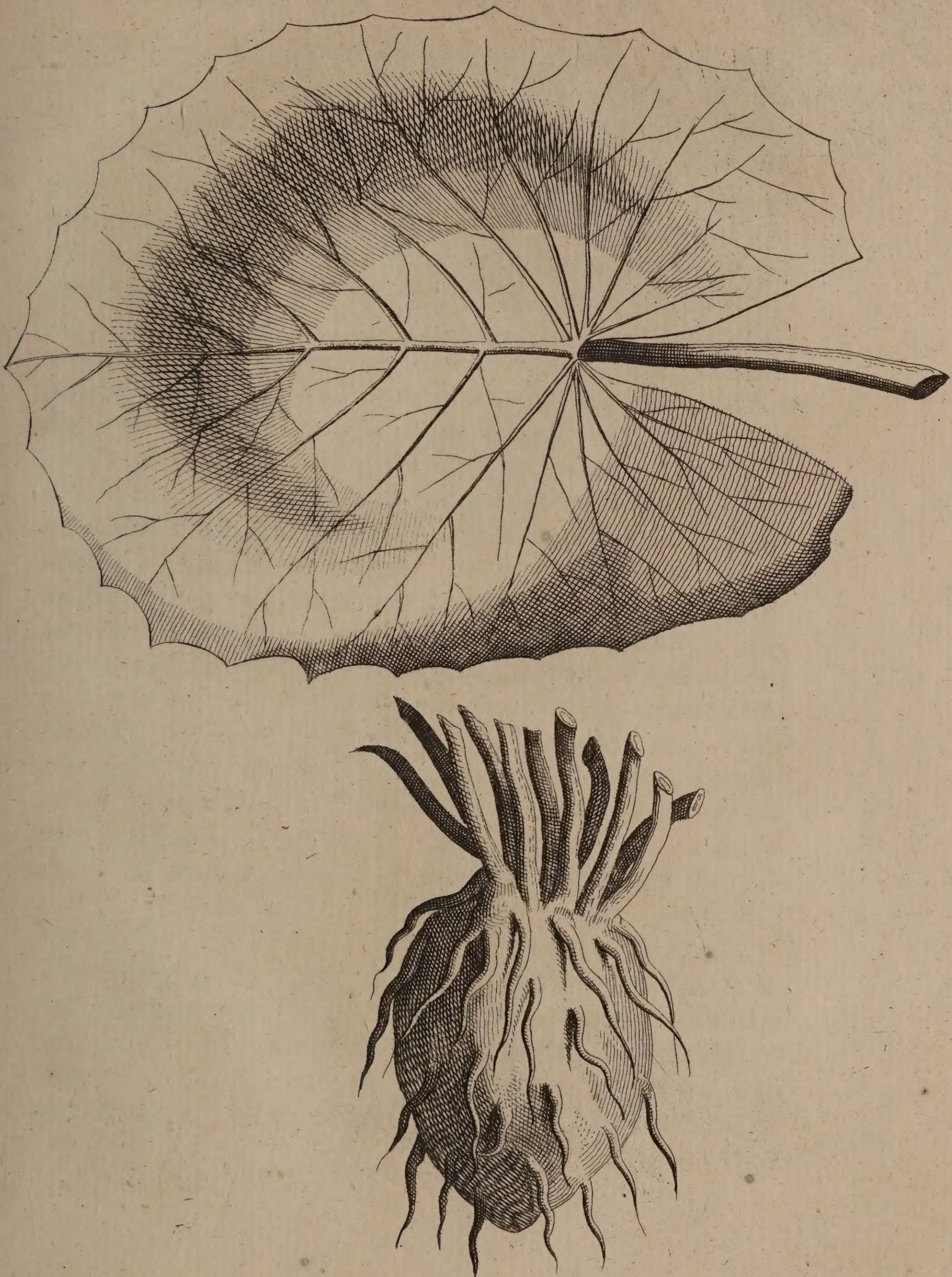
ficiem

ficiem veluti nervulis discurrentibus infecta observantur. Colore virescunt, in obscurum inclinante, non dissimili a Nympheæ foliorum colore, ita enim abundant lacus quidam (sed potius loca quædam campestria, quæ ut lacunæ per æstatem ab aqua Nili fluminis aucti inundata aliquamdiu manent) Loti plantis, ut tota aquæ superficies foliis contecta occultetur, viroreque eo amænissimo undique oculi gaudeant. Plantaque hæc vivens supra terram cernitur quoad tota aqua terra fuerit absorptaa tque siccata, quod fieri solet Novembri mense, quo tempore Loti plantæ sub terra occultantur, marcescentibus tum foliis tum floribus tum fructibus, cum totis suis plantis; quo constat, Lotum esse annuam plantam. Hic damus folium ex majoribus adfabre ex vivo delineatum.

Loti Ægyptiæ radix.

Radix vero, cui tota hæc planta nititur, rotunda in oblongum, magnitudine atque figura ut pyrus parva, exterius nigra intus flavescens, pulpa sane carnosa & dura, gustu adstringens & subdulcis. Prorsus vero aucta non superat magnitudinem magni ovi gallinacei, Indigenæ ex jure coctam libenter comedunt, videtur cocta intus colore ovi rubrum imitari. Ab hac radice crassa & carnosa, innumeræ fere fibrosæ, tenues, colore albicantes procedunt. Atque hæc est *Arais el Nil*, a Mattheo Carbono descripta. Quam plantam esse Lotum Dioscoridis & Theophrasti non videtur dubitandum, cum omnes notas hæc stirps habere videatur quas Theophrastus Loto Niloticæ tribuisse visus est, cum de ea ita scripserit Lib. IV. de Hist. Plant. cap. 10. *Lotus Ægyp-*

LOTI AEGYPTIAE *folium et radix* .

gyptia in planis parte maxima provenit, cum rura inundantur. Huic plantæ caulis ſimilis fabæ, & fructus eodem modo, verum minores, gracilioreſque. Naſcitur fructus in capite modo quo in faba. Flores candidis liliis foliorum anguſtia proximi, multi ac denſi promiſcue exeunt. Sole occidente ſe comprimunt caputque integunt. Ad ortum aperiuntur & ſuper aquam aſſurgunt; idque faciunt dum caput perficiatur, floreſque defluant. Capitis magnitudo quanta papaveris maximi, & præcingitur inciſuris, non alio modo quam papaver, niſi quod in his fructus frequentior habetur, qui milio non abſimilis eſt. In Euphrate caput floreſque mergi referunt, atque deſcendere uſque in medias noctes, tantumque abire in altum, ut ne demiſſa quidem manu capere ſit; diluculo deinde redire, & ad diem magis. Sole oriente jam extra undas emergere, floremque patefacere. Quo patefacto amplius inſurgere, ut plane ab aqua abſit alte. Ægyptii capita ipſa acervis putrefaciunt, cumque tegumenta putruerunt in flumine lavando ſeparant fructum & ſiccantes pinſenteſque panem faciunt, eoque cibo utuntur. Radix Loti Corſium *appellata, rotunda eſt cotonei mali amplitudine; cortice nigro, quali nux caſtanea tegitur, corpus internum candidum. Elixum aſſumque in ſpecimen albuminis vertitur, gratum cibis. Manditur etiam crudum, ſed gratius decoctum, ſeu aqua, ſeu pruna.* Atque hæc Theophraſtus de Loto Ægyptia. Quibus conſtat Lotum plantam naſci in planis Ægypti, aqua per æſtatem inundatis. Hujuſmodique plantam flores ferre albos liliis proximos, a quibus fiunt capita ut papaveris capita magna, plena ſeminibus, milio haud abſimili-

L bus

bus, & radix eſt rotunda, exterius nigra, intus candida, cotonei mali amplitudine. Quod hæc planta ſit illa, quam hac noſtra ætate vocant *Arais el Nil* omnes Ægyptii, quo nomine, proprie magis loquendo, intelligunt florem cum ſuo pediculo, veluti folium, vocant itidem *Bis el Nil* & *Ab el Nil* caput, & radicem *Biarum*; nulli profecto dubium debebit, cum flores ferat candidos, liliis ſimiles, a quibus capita producuntur quanta ſunt papaveris magna, quæ ſemen continent milio ſimile, cum hæc planta habeat radicem rotundam, cortice nigro, & intus colore flaveſcat, ſitque & cruda & cocta edulis; & præſertim cum Abimbetar, medicus Ægyptius, in capite de Loto (quam plantam vocat *Biſnil*) dixerit radicem eſculentam *Biarum* ab Ægyptiis fuiſſe nominatam, quo nomine hujus temporis Ægyptii itidem hanc radicem intelligunt. Unum eſt, quod notatu dignum eſſe videtur, apud Theophraſtum legi de radice, *amplitudine mali Cotonei* eam fuiſſe. Dioſcorides ex Theophraſto dixit, *ſimilitudine mali Cotonei*, neutrum verum eſſe deprehenſum eſt, ſiquidem radix potius eſt pyriformis, & magnitudine ovum gallinaceum magnum non excedit. Libenter crediderim Theophraſtum, pro Loti Corſia radice, Colocaſſiæ rotundæ radicem cognoviſſe; quæ verè amplitudine & figura rotunda malum Cotoneum æmulatur. Accedit etiam quod addidit, intus eſſe candidam, cum Loti radix exterius ſit nigra, & intus flavi coloris; unde merito decocta colore ovi luteum æmulari, vel etiam Dioſcorides expreſſit. Quibus quidem colligo, *Arais el Nil* Ægyptiorum eſſe legitimum Lotum Niliacam Theophraſti & Dioſcoridis. Nos vero, priuſquam hanc plantam vidiſſemus, ſuſpicati fuimus eſſe Nympheæ ſpe-

ſpeciem, ex ea etiam famoſa illiuſce plantæ converſione ad ſolem (de qua abunde ſcripſimus in noſtra Hiſtoria Ægyptiaca) cum in Margheræ lacunis in Nymphea alba eam converſionem fieri ſedulo obſervaverimus, & etiam inibi invenimus Nympheam albam radice rotunda, quam ejuſdem eſſe deprehendimus, cujus eſt *Arais el Nil*, quæ eſt Lotus Nilotica. Mirum certe eſt, cur veteres Lotum Nympheæ ſimilem non fecerint, & foliis, & caulibus, & floribus, & capitibus, ac vel etiam radice rotundæ Nympheæ, cum folia ſimilia & figura & magnitudine ſint, licet ailquantum minora ſint, & undique ſerrata, & habentia longe plures nervos parvos per longum & latum folii diſcurrentes. Quid de floribus? an non ex toto ſimiles ſunt? an non habent etiam in medio foliola, longa, tenuia, ſurſum oblique inverſa? quæ Dioſcorides, de Nymphea locutus, Crocum appellavit, an non iidem prorſus longi, rotundi, cavi, & colore viridi in nigrum inclinante? Quid de capitibus? an non & figura, & magnitudine, & colore, ea, quæ in Nymphea ſunt, æmulantur? In ſemine aliquantum differunt, quoniam Nympheæ capita habent ſemina longe majora, non tamen nigra, ut Dioſcorides meminit. Radix vero Nympheæ albæ, a nobis in Margheræ lacunis effoſſa, rotunda, haud abſimili a Loti Corſia nobis viſa eſt. Cujus imaginem, & totius plantæ dedimus in Hiſtoria Ægyptiaca. Addo radicem Nympheæ Loti Corſiæ habere eundem guſtum, quem *Arais el Nil* habere me obſervaviſſe ſcio. Unde mirum non eſt, ſi Theophraſtus in libro nono de Hiſt. Plant. cap. 13. ſcripſerit, *Nymphea radix dulcis eſt, quæ naſci in lacuſtribus ſolet; ut Orchomenienſi agro, & Marathone, & in Creta inſula. Bœoti Madoni-*

am hanc appellant, fructumque mandunt. Gerit folia super aquam ampla, trita imposita plagæ sanguinem sistere traditur, utilis & ad difficultates intestinorum pota. Non dissimile traditum fuit a Plinio Hist. Nat. lib. XXII. cap. 21. de Lotometra, quæ fit ex Loto sata, ex cujus semine, simili milio, fiunt panes in Ægypto, a pastoribus maxime, aqua vel lacte subacto. Negatur quidquam illo pane salubrius esse, aut levius dum caleat, refrigeratus difficilius coquitur fitque ponderosius. Hunc panem usu ad medicinam cum Nymphea convenire vel etiam hisce verbis nobis tradidit; dicens: *Constat eos, qui illo vivant, nec dysenteria, nec tenesmo, neque aliis morbis ventris infestari.* Quare ex iis nos haud male fecisse putamus, cum *Arais el Nil* esse Lotum Niloticam Theophrasti & Dioscoridis affirmaverimus, atque non minus hanc plantam inter Nympheas albas esse comprehendendam, & hic & alibi demonstraverimus.

JO-

JO. VESLINGII
MINDANI,
EQUITIS,

Et in Patavino Gymnasio Anatomiæ, & Pharmaciæ Professoris primarii,

PARÆNESES
Ad Rem Herbariam

Publicis plantarum ostensionibus præmissæ.

ILLUSTRISSIMO DOMINO
JULIO JUSTINIANO
JOANNIS FILIO
JOANNIS VESLINGIUS F. P.

DIſſertationes iſtas, quibus deditam medendi ſcientiæ juventutem, ad rei herbariæ ſtudium incitare, tardantibuſque calcar addere debui, eas dare Tibi & dedicare; non abs re, tum à conditione tua alienum, tum ab inſtituto meo diverſum quiſpiam judicaverit, Illuſtriſſime JULI. Deducere enim videbor a nobiliſſimi ſtemmatis faſtigio, ad agreſtia quædam, & humi repentia: devotumque ſummis honoribus pectus, murice purpuraque velandum, non utilibus Sereniſſimæ Reipublicæ curis implere; ſed privatis occupare levibuſque oblectamentis. Ego verò in parte quadam felicitatis meæ pono, quod eum Te cognoſcam, quem hic non ut exhortandum proponere debeo; ſed ut exemplum, ad quod alii ſe componant, longè clariſſimum. Vix enim pubertatis annos attigeras, cum in amœniſſimo Burgofori conſepto, non obvias tantum Italiæ plantas, vel partium elegantia, vel præſtantia virium inſignes, ſed petitas ex Creta, Syria, Ægypto, Indiis, exquiſitiſſimas Floræ delicias, tot pulvillis alveoliſque fictilium digeſtas, præſenti mihi, pariterque miranti, ſingulari dexteritate recenſeres.

Ma-

Magiſtrum hic ducemque nactus, Illuſtriſſimum NICOLAUM CONTARENUM, avum maternum, ingens celſiſſimi Senatus ornamentum, & Botanicorum quotquot hoc ſeculo claruerunt, tum natalium ſplendore, tum ſtirpium omnigenarum peritia longé principem. Neque in his tamen excellenti ingenio metam figis: imò pergis inoffenſo curſu, ad ipſa

Edita doctrina ſapientum templa

Non in apicibus aliquot phyſices detentus, ut nunc plerique adoleſcentes ſolent, titulos ſuos, neſcio adepti magis, an meriti; ſed animo ſtudioque univerſum hoc complexus; inquiris corporum naturalium principia, & cauſas: quænam vis ſolida terrarum agitet, convellat: mare quid certis fluendi, refluendique vicibus impellat: in aëre unde tumultus, fragores tonitruum, fulminum jactus, ventorum prælia. Rectrix corporis anima quî nutriendi, generandique officium conſummet, quî ſenſus, ac motus conjugata munera, tum principes illas intelligendi, volendique facultates. Quamvis poſt cognitas Geometriæ apodixes, potiſſimùm in cœlo verſeris, & circa perennes lucidoſque ſiderum ignes. Vel hoc argumento plebeis, & humilibus animis ſuperior, quod delectant te divina, quòdque rebus cœleſtibus non ut alienis interſis; ſed ut Tuis. Obſervas, ubi quæque ſtella primum lumen oſtendat, ubi culmen attingat ſummum, ubi deſcenſum,

Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet,

Quoſque ignis cœli Cyllenius errat in orbes.

Maximè terris finitimi ſideris deſiderio teneris, cui majeſtatem ſuam tueris, confirmato diligenti ſpeculatione

tione propriæ lucis decoro. Jamque eò progressus es, ut vir magnus, Fortunius Licetus, quum hæc eadem meditaretur, non dubitarit te dogmatum suorum assertorem, scriptis orbi publicare: non contemnendo in hoc adolescentiæ Tuæ flore, industriæ, & ingenii fructu. Addes porrò sanctiorem sapientiæ partem, quæ fontes humanarum perturbationum investigat, quæ valla & arces extruit, quibus arceat, defendatque cupidinum insultus, quibus spei, & timori metam, aut modum ponat, animum adeò ipsum Virtutum omnium comitatu, atque ornamentis honestet. His junges quæ vitam civilem, communemque tranquillitatem stabiliunt: Rempublicam benè constitutam servent, augeant, adflictamque redintegrent. Rectorem populorum, quid sideri benefico simile reddat,

—— quod tumida æquora placet,
Collectasque fuget nubes, solemque reducat.

Quid curam ejus in excubiis pro salute singulorum intendat, benevolentiam civium, fidemque solidet, ut insidiantium mucronibus se pro illo objiciant, cumque per stragem humanam ad incolumitatem iter aperiendum est, corpora sua substernere non pertimescant. Quibus bonis succinctum, clarè prospicio non minus ad capessenda Serenissimæ Reipublicæ munera, idoneum Te futurum, quàm revocatum ex plantario Cyrum, è Linterni hortulo Scipionem Africanum, è Salonensi rure Diocletianum, & è villis suis tot priscos Quirites, manu consilioque egregium publicum afferentes. Habeas igitur, Illustrissime JULI, hæc ad herbarum studium ὁρμητήρια, affectus in Te mei, & observantiæ qualiacunque monumenta. Quæ non ingrata tibi fore,

re, tanto magis confido, quanto minus de singulari erga me affectu, & humanitate tua mihi ambigendum fuit. Vale feliciter, & in antiquam splendidamque familiam tuam, præter Virtutes, & laudes quibus Europa universa personat, magnanimitatis, constantiæ, pietatis, ipse novum atque augustum illud decus inferas doctrinæ, & literarum.

Patavii Idibus Januarii Anno salutis cIↃ. IↃC. XLIV.

PLAN-

PLANTARUM, ET HUMANÆ

NATURÆ, AFFINITAS.

INsolitum vobis Auditores, & ab officii mei instituto forsan alienum videtur, quod, incultus alioquin Orator, nec rerum majestate, nec verborum ornatu satis instructus, ex umbris Anatomici theatri in apricum prodeo, & amœnum hunc Floræ circum; ex brumæ rigore medio, in suavem hanc anni vernantis temperiem. Equidem corporis humani perita dissectio, arti Medicæ stabiliendæ necessaria; res tamen est, cum ob partium varietatem laboris plena, tum propter actionum obscuritatem difficultatibus circumsepta quàm plurimis. Ipsumque fato suo jam functum hominis corpus, suborto putredinis tædio, curiosas manus abarcet; nec jam Minervæ se deberi clamat; sed Libitinæ, non Theatro; sed sepulchro. At mollia hæc, & circumfusa plantarum agmina, quamvis incredibili specierum varietate nomenclatoris memoriam fatigant; qualitatum tamen, quas in Scholis Manifestas appellamus, facili perceptione, promptiorem sui notitiam sensibus pandunt: & post obitum quoque gratissima cadavera, inter gestantium amplexus, inter odorantium oscula, si quam possident, odori halitus suavitatem, largiter mortalibus inspirant.

Fateor, optimi Auditores, diversitatem hic aliquam intercedere, contrarietatem autem obstare nullam, quæ vel Anatomici officium, vel Medici contemplationem excludat. Quod mihi probare proclive fuerit, si quam in Theatro differenti patientiam commodastis, in hoc jucundo herbarum compendio, pari cum benignitate junctam concesseritis. Nam expendenti mihi quid cum homine rectius in comparationem

veniat, opportunè suggerit Homerus, humanæ sapientiæ promus condusque venustissimus,

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.

Quale foliorum genus est, tale quoque virorum.

Vocem egregiam, & quam natam arbitror, in istis areolis hortorum, & pulvillis! Homini quidem cæleſtem originem aſſignat, maximus philoſophorum conſenſus, partemque divini ſpiritus corpore demerſam. Mirum nullum eſt, inquit Romani porticus Zeno, hominem ad Deos ire: Deus ad homines venit, imò quod proprius eſt, in hominem venit, & bona mens ſine Deo nulla eſt. Hinc illa ex Arato divi legati vox,

Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν —

Numinis illius genus homines ſumus. Quid verò plantæ? quas cæleſti quodam vigore plenas exiſtere, tam facilè ſibi perſuaſere ſelectiſſimæ gentes, ut flores pleroſque natos crederent, ex ſucco & ſanguine immortalium Deorum. Nec dubium eſt, è ſtirpium materie, tam numinum templa, quam ſimulacra fuiſſe conſtructa, priſcoque ritu ſimplicia rura, cæteris excellentem arborem Deo dicaſſe, cum non magis auro atque ebore fulgentia ſigna, quàm lucos, & grata in iiſdem ſilentia adorarent. Mitto hæc profana. Ille ipſe rerum æternus conditor, qui, (ut pie loquitur Damaſus)

—— *dignatus iniquas*

Aetatis perferre vices, hominemque ſubire,

non dedignatus, inquam, plantas eſt. Nam triumphata morte ab inferis redux, non palmato victoris indumento; ſed ſub vili & agreſti habitu, in hortis primùm ſpectandum ſe præbuit. Titulum ipſum, ac nomen haud ſprevit, unicum humilitatis exemplar, cum in ſacris Odis, floſculum ſe campeſtrem, convalliumque lilium appellaret, & ad florum, utpote rerum caducarum providam conſervationem rimandam, oculos mortalium invitaret, lento ſolicitudinum vinculo animos ipſorum expediturus.

Homo ſemine fœcundo generis perennitatem conſequitur, & deliteſcit in eo peritiſſimus plaſtes, quem Medendi præceptor

tor admiratus, τέχνην σοφίην τε μεγίστην, artem ſapientiamque ſummam vocat, qui ex rudi illa ſeminum congerie corpuſculum efformat, partium decenti magnitudine, figuræ concinnitate, nexu item, poſituque ſingularum partium ad amuſſim exactiſſimum: non ut Phidias aliquis circa ſuperficiem tantùm occupatus; ſed internis pariter atque externis, minimis maximiſque ſolerter efformandis ſufficientiſſimus. Idem in plantis obtinet, quorum ſemina generis diuturnitatem ſpectantia, vim poſſident elaborandæ ſobolis peritia penitus admirandam, quæ radicum multiplicem plexum, & oſcula terrenum uber avidè ſiccantia, tum caulium thyrſos, ramoſiſque brachiis validam ſtirpem, foliorum ornamenta, floremque totius operis coronidem ſpecioſiſſimam, immota quadam, licet ignota nobis lege, quàm accuratiſſimè conſummat. Inſtrumentorum quoque ratio par eſt. Nam ut humani, ſic vegetabilis quoque fœtus productionem calor adjuvat, quem non inſcitè cum philoſopho ſiderum elemento analogum pronunciaverim: cujus adminiculo natura, per humidi terreique variam miſturam, partium ſingularum temperamenta, raritatem, craſſitiem, aſperitatem, lenitudinemque molitur. Sed hominem reconditum intra parentis viſcera, & illa naſcentis rudimenta quiſquis indagaverit, non in admirationem; ſed ſtuporem dabitur, cùm obſervaverit, ſuſcitatam à vitali calore ſecundinarum veſiculam, & fluitantis in ea corpuſculi tenuem, rudemque contextum, vix apiculæ magnitudinem mole membrorum ſuperantem, tum bullis aliquot pellucidis diſtinctum caput, enormes oculorum orbes, & ab umbilico ſurgentia venularum tenuiſſima capillamenta, adeoque homuncionis

Omnia, tunc verè tenui pendentia filo.

Imò ſi non piget leves cognoſcere curas, admovete tenellis lactucæ rudimentis fideles oculos, & obſervabitis in iis oleris univerſi elegantiſſimum exemplar, manifeſto quidem cum diſpendio magnitudinis; nullo tamen habitus, externæque formæ. Videte ſub germinis emiſſionem fœcunda leguminum ſemina, & in illis artifici veluti penicillo expreſſam totius plantæ ſpem. Dividite Lilionarciſſi vernantem bulbum, & agnoſcetis intra

collecta etiamnum foliola, velut intra fecundinas, minutum flofculi veftigium, & hærentem cauliculo furgenti novi bulbi globulum; confeffuri cum rerum Naturæ graviffimo fcriptore, nufpiam eam magis quàm in minimis totam effe. Homo vitalibus auris jam maturus, ruptis quibus induebatur fecundinis, non fine matris tormento, clauftris uteri erumpit. Initio rerum omnium egenus; fed adaucta fenfim ætate provectus, tum fibi, tum parenti abundè fufficiens, &, ut verè conqueritur Plinius, fortunæ munera homo complexus non alumnum fefe ejus, fed partum exiftimat. Nec vegetabilia fanè, quamvis de ipforum fenfu nullus fit homini fenfus, citra feminalium involucrorum divifionem genetricis corpore dirimuntur. Quin vel hoc ipfo felicius aufpicari vitam videntur, quod in eorum difcrimine nullum ferè matri difcrimen eft: non alia vel Nixia, vel Levana, quàm cœlefti Lucina nafcentibus plantis opem ferente. Formatæ verò, profundifque radicibus terram implicantes, etiam fpernere poffunt fortuitorum omnem impetum, quamvis eas valido robore,

Alpeftres Boreæ, nunc hinc nunc flatibus illinc,
Eruere inter fe certent ——

Iam in corporis humani partes quicunque diligentius inquifiverit, fenfuum utique indicio, fimplices alias deprehenderit, alias ex fimplicium concurfu compofitas. E fimplicibus habentur conjugati nervorum ordines, Venarum quiefcentium micantiumque purpurati ductus, offa partium molliorum valida fulcimenta, & carnes, tam vifceribus, glandularumque fpongiolis affufæ, quàm toris lacertorum infarctæ, membranarum item, & vinculorum multiplex apparatus, ad tutelam omnium fœderifque focietatem conducibilis. Eundem in modum res de plantis habet, in quibus fimplicium partium rationem fibræ obtinent, five nervi, quæque nervis fucci pleniores funt, altrices illæ venæ, quas per foliorum planitiem ftabili quadam ferie diftributas, facili obtutu quilibet deprehendit. Addo carnem, in mori cerafique fructibus molliorem, folidiufculam in pyris, & malis, in amygdalis nucibufqne duriorem. Quid ligna interpofitis nodis variè articulata? nihil aliud, quàm offe-

osseum plantis arborescentibus robur. His tamen omnibus tegumenta adjecit providus opifex, corticumque libros, & æmulas epidermidis cuticulas; quibus externorum noxas à penetralibus suis excluderent. Nec verò, quod humano corpori constans medicorum suffragium tribuit, plantis deest, calor & humiditas. Imò utrumque adest, ob causam rationemque similimam. Etenim ut constituerentur simpliciter, humido opus erat, quo terrena materies stipata, lentorem, partiumque continuitatem nancisceretur; tum calore, quem ἔμφυτον appellat Aristoteles, cujus ministerio singula jungerentur, miscerentur. Constitutæ plantæ ut porrò servarentur, iterum aliunde accersenda, totque radicum osculis haurienda fuit humiditas, squaloris, marcorisque remedium unicum; tum operis promotor blandus ille, ac cœlestis calor: quorum uno, vel utroque deficiente, amisso jam corpore, vitam penitùs exsolvi necessum est. Opportunè verò suppeditatis his præsidiis, videre licet ferè tabe confectas plantas vires sumere, &, ut cum Lucretio loquar,

—— hilari grandescere adauctu,
Paulatimque gradus ætatis scandere adultæ.

Diversitatem etiam humorum hic quoque notamus: in tithymalis & soncho lacteus abundat succus, in anchusis santaloque purpureus, flavus in crocis, & chelidoniis, in pluribus viridis, nonnullisque fuscedine quadam atratus.

Cæterùm, compositæ ex simplicibus partes, aliæ per regiones in homines dispositæ sunt, aliæ per extrema seu artus. E regionibus infima, corporis universi promptuaria cella, viscera continet, quæ vel alimentis concoquendis, vel substituendæ soboli Natura comparavit. Intermedia altera, vitæ arcem includit, robustis costarum veluti cratibus obvallata: denique suprema illa, præ cæteris nobilior regio, cranii valido propugnaculo succincta, hominis, ut ait Plinius, cælum: quod in tranquillo affectuum statu serenum, in perturbato nubilum irarumque fluctibus procellosum, mille modis homines hominibus collidit. Similis in plantis compositarum partium ordo est, & regio illa infima qua terræ cohærent, & inhærent, vegetabilium ab-

do-

domen eſt, in quo promiſſis radicibus ac bulborum cirris, alimenti ſeminiſque reparationi incumbunt: altera item in germinis radicumque medio conſtituta, ἐγκάρδιον complectitur. Ita enim cum Dioſcoride partem nomino, à qua diffuſis tam radicibus, quàm venis origo eſt, & per omnes plantarum tractus vitalis vigor diſtribuitur. Supremam regionem, in arboreſcentibus ab encardio caudex deſcribit, qui per ramos ramorumque frondes, & ſurculos, tanquam artus, & extrema finditur. Hic foliorum amœna congeries, & fructus vegetæ naturæ fœtus, fructuumque ſive ornamenta ſive indicia flores hoſpitantur. Suſpicimus autem in homine potiſſimùm vultum, & expreſſa in illo providi conditoris noſtri argumenta clariſſima. Oſculum illud venuſtate plenum, orationis ſuaviſſimæ promp uarium: odorum cum ſpiritu biforem viam, diffuſamque genis virtutis purpuram, oculos luce viſionis illuſtres, errantemque circa lacteam frontem comantis juventæ cæſariem, & quicquid apud elegantiarum arbitros amor invenit. Eadem flores exhibent, non ſine ſenſuum omnium manifeſto conſenſu. Inſpicite iſtos e calycibus, hos è gemmis, illos è vaginis ſuis protuberantes, hiſcentibus ad ſolis conſpectum labellis blandè renidentes, quum halitus ſuaviſſimi prodiga oblatione rerum parentem ſalutant. Videte mihi, vel in uno aliquo genere pulchritudinem, hoc aurum, hanc purpuram, has nives, hanc flammam, &, ut cum Plinio loquar, naturæ pingentis varium amabilemque luſum: quem Apelles aliquis coloribus adumbrare forſan queat, non adæquare: adæquare, non ſuperare. Fragile tamen bonum eſt, externum hoc formæ decus, & exigui temporis munus exiſtit, quodque nulla non dies veluti ſpolium formoſo corpori ſubducit. Id verò multo magis in flores convenit, fugacis pulchritudinis languida ſimulacra, quibus aut inclementior contactus, aut pluvia gravior, aut immitior aura, protinus interitum accelerat. Adeò verè doctiſſimus Poëta,

Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει ἄλλα δὲ πέσσει.

Illa parit Zephyrus, ait, idem celer obruit iſta! Quod fit cum foliorum aureus ille fulgor in lanugines, tenueſque pappos, ventorum ludibria, faceſſit. Et expreſſum in hoc communi

fra-

fragilitatis typo hominem, ſi quis intueri non erubeſcit, orchidis florem videat, eum quem ἀνθρωποφόρον appellant, & in porrectis brachiolis, diductiſque cruribus lepidam humani corporis effigiem, & ab involucrorum infirma galeola pendulam, ut floris inſtar hominem florere, juxtaque cum illis apparere tantiſper, atque iterum diſparere, non ignoremus. At hominem cum non ſibi tantum vacare vellet; ſed in conſortium aliorum, ſuppetiaſque deducere, ſexuum aliquod diſcrimen effecit ſapientiſſimus rerum omnium parens. Simile de plantis dudum cum Empedocle receperunt peritiores Hortenſii. Inter quas ex eadem ſpecie, ſtirpis habitudine ſicciores, fœtuque tum ferendo, tum nutriendo minus exhauſtas, confidenter maſculorum ordini adſcribunt, quas aliter affectas notant, ſequiori ſexui annumerant. Exemplum ejus rei clarum palmæ exhibent, è quibus mares comis erectis hiſpidos, propriùs adſitas fœminas, afflatu, viſu, ipſo etiam pulvere fœcundare, veteres Naturæ diligentiſſimi indagatores prodiderunt. Fœminas tanquam intellectu Veneris inclinatas, blandioribus comis in mares nutare, iiſdemque exciſis ſterileſcere. Hominum certè promiſcuus ille cœtus, alios habet cultos, alios agreſtes. ingeniique durioris. Ex quo fit, ut quibuſdam rapaces Virtutum animi, & ex ſeſe fertiles videantur, ſine longo magiſterio honeſta comprehendentes: nonnulli, ut nativa ſurgentes pulchritudine, in rectum exeant, tam præceptis adjuvandi, quàm exemplorum adminiculis ſtatuminandi ſunt. Multis gravius obſtat frigus, quibus abſque ſeveriore lege profectus extundi non poteſt. Inter plantas ea res evidentior eſt, quarum pars ſylveſtris, & horridioris indolis, pars mitior, quæque ſponte ad cultoris ſui vota properat. Sunt, quibus aut natale ſolum, aut conſuetorum uſus eripi non poteſt, quædam non niſi conculcata terra proficiunt: quarundam in tenellis herbis depaſcenda luxuries, & implexa ramorum congeries amputatione coërcenda. Sycomori ſine vulnere fœcundi non ſunt, olerumque plurimis nec vitæ diuturnitas, nec ſaporis gratia conſtat, niſi primum germen nutricis gremio ſubducatur. Itaque divina illa, non ruſtica Muſa, vere cecinit,

 - - - *pater*

— pater ipse colendi
Haud facilem esse viam voluit, primusque per artem
Movit agros, curis acuens mortalia corda.

Actionum porrò si comparationem instituamus, homini quidem communiores eæ sunt, quas naturales rei medicæ auctores pronunciarunt, nutritio, & generatio. Cum enim insitus partibus calor humidum, tanquam pabulum suum, avidè carpat, ne fluidum hominis casurumque corpus, veluti oleo defecta flammula citò marcesceret, alimento restaurandum erat, quod in ventriculo præparatum, in jecore ulterius elaboratum, in corde perfectum, reliquis deinde membris per venas suppeditatum omnia reficit, & ad vigorem usque ætatis justis incrementis adauget. Ut sobole generata caducam stirpem homo redintegraret, semen producere debuit, fœtus novelli fundamentum, quod præparatum intra pampiniformes vasorum ductus, in varicosis flexibus elaboratum, in capsulis denique spermaticis consummatum, tandem in hortulo conjugis, arvoque Naturæ sereret. Quantò verò manifestiores sunt in plantis hæ naturales functiones, quas porrectis in terram altricem copiosis radicibus, nutritionis officium tam gnaviter exsequi certum est, ut multis huic tantum muneri operam navare perhibeantur. Non idem tamen omnibus alimenti modus, non eadem æquè suavia. Sunt quibus largior nutrimenti portio sufficienda: cappares, & verbascum paucis contenta. Frigida plerisque commodior; ocymum tamen affusa calida magis proficit. Omnes ferè dulcem postulant humorem; ex oleribus nihilominus eruca, & brassica, salsis nitrosisque juvantur. Unde contingit, cum non idem habitus sit, cultusque locorum,

— quod non omnis fert omnia tellus.
Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ,
Arborei fœtus alibi, atque injussa virescunt
Gramina —

Fœcundam verò plantarum vim, quis non obviam undique oculis agnoscit. Aliquæ nullo cogente sponte sua proveniunt: aliæ posito de semine surgunt; quibusdam ab radice pullulat densissima sylva. Atque hos propagationis modos primùm na-

tu-

tura dedit; quid ars deinceps, & cultorum induſtria non adjecit? dum aut ſtolonum avulſorum tranſlatione, aut propaginibus in terram depreſſis, depactiſque novis ramis, proventum uberiorem vegetabilibus imperat.

Quin & caudicibus ſectis, mirabile viſu,
Truditur è ſicco radix oleagina ligno.

Has nutriendi ſeſe, generandique vires, ut in homine, ſic in plantis vitalis quoque facultas promovet. Languidam eam quis arbitretur? Imò ſi rem æqua lance penſitemus, vix humana fragilitate debiliorem. Et ſtirpibus quidem blandum illud adoleſcentiæ ver, juventutis vegetum florem, & confirmatæ jam ætatis fructus, longa annorum ſeries reparat. Homini, inquit Catullus,

—— *cum ſemel occidit brevis lux,*
Nox eſt perpetuò una dormienda.

Quod ſi majores illas reſpicimus ſtirpes, abundè notum eſt, annoſa tot arborum robora, Statiliam, Neſtoremque vivacitate ſuperare. Quæ verò planta par eſſe queat homini, cum ſpectamus os ejus ſublime, & erectum ad ſidera vultum. Fertur enim ad ſimilitudinem ſui excellens natura, & ſimulacrum refert cæleſtium animorum decerpta quadam ab iis aura. Quis nobiles illas intelligendi atque eligendi dotes herbulæ tribuat? tum ſenſuum vigorem, & arbitrarii motus agilem expeditionem: affectuum vim, quorum impetu fruſtra ſæpius obluctante ratione, præceps fertur. Nolim tamen, humaniſſimi Auditores, tantum humano ingenio tribuatis, ut exhauſtam ab eo plantarum naturam omnem, perfectamque cognitionem acquiſitam arbitremini. Nam quod Bion olim de negotiis humanis aſſerebat, ea initiis ſuis eſſe ſimilia: verè hic quoque dixerim, & hanc ipſam rerum naturæ peritiam, ut confitetur Seneca, non magis abſolutam eſſe, quàm conceptus inchoatos. Negat Ariſtoteles vegetabilibus ſenſum ineſſe; quem tamen iiſdem aſſerebat Plato, vir, authore Cicerone, ingenii doctrinæque princeps: fecit idem Anaxagoras, quique præ cæteris herbarum viribus indagandis clarior, Democritus. Is enim & ſexum plantis, ſenſumque tribuebat, & mente pariter cognitioneque non carere credebat. Obſervarunt enim vi-

ri fapientiffimi, plantas affumpto alimento fuaviter refici, & efflorefcente nativa pulchritudine partibus fingulis in hilaritatem diffundi. Obfervarunt florum plerofque ad folem, fiderum ducem rectoremque converti, tanquam beneficum ejus influxum tacitis votis nunquam non exoptarent. Notarant quercum oleamque fibi commiffas, manifefto quodam diffenfu in contrarium flecti. Vitem quoque brafficam vicinam faftidire, & aliorfum converfis flagellis, ab ejus contactu refugere. Cucumeres aquæ defiderio evidenti affici, & in proximam illam toto fe corpore demittere; oleum autem propinquum tam acriter averfari, ut ab eo tanquam inimico fe fubducturi incurventur. Motus autem in plantis argumenta cur folicitè conquiram? Notiffimum arbitror florum non paucos, Sole oriente, vel ad occafum feftinante, finus foliorum & fyrmata modò pandere, modò recolligere, totque convolvulorum ordines, mira fublimitatis aviditate, exporrectis quaqua verfum claviculis veluti manibus adminicula arripere, quibus in altum enitantur, & imminentia omnia fuperent. Taceo Pudicam nomine arborem, quam veluti modeftiæ fymbolo, homine accedente, ramos contrahere, eodemque recedente, diducere tradunt rerum Indicarum infpectores. Tum alteram illam, cujus frondes humi prolapfas obrepere, manufque infectantium fugere memorant. Anne penitus admirandum, Lyfimachiam collo ferocium animalium fufpenfam, eadem cicurare, & ad manfuetudinem componere? Scyllam à foribus ædium pendulam incantamenta averruncare. Dæmones ipfos Hyperico fugari veterum diligentia compertum eft.

Denique in humano corpore, ftabilis naturalium actionum vigor eft, fi temperamentum falvum eft, fi conformatio decens, fi partium omnium unio & communio non labefactetur. Ita res in plantis habet, quibus, ut ex doctiffimo Poëtarum colligimus, temperamentum partium vitiat rapidi potentia Solis:

Acrior, & Boreæ penetrabile frigus - - -
- - - quoties ruit arduus æther,

Et

Et pluvia ingenti fata diluit - - -
Aut cum exuftus ager morientibus æftuat herbis.

Has enim noxas vermiculatio, rubigo, fideratio, fphacelufque comitatur, vitia cum internecione plantarum conjuncta. Conformatione morbofa fiunt vegetabilia, cum impedita Plaftes Natura, vel corpufculum ipforum totum, vel partes aliquot, minutas, afperas, curvas, aliifque modis præter inftitutum contortas producit. Unio perit, cum quid abfceffu prætumidum, vulnere faucium, rimifque fiffum fuerit. Cæterum ægritudines humanas, interdum fola fuis pollens viribus Natura expellit, quoties onere moleftum fanguinem apertis venarum ofculis excludit, noxiofque fuccos alios per ductus corporis & meatus eliminat. Interdum arti corolla debetur, quoties victæ propemodum à morbo Naturæ fuppetias affert: cum per Æfculapios fuos reductum ab orco Hippolitum in auras vitales vindicat. Eadem in plantis fiunt, in quibus ægritudinum impetum nonnunquam fola Natura fuftinet. Cum gravata humiditatum copia, lacrymas viti, pruno cerafoque, gummi, lentifco & terebintho refinas, falubri penitus eventu exprimit. Frequenter ab arte præfidium plantis venit, utpote quæ nafcentibus obftetricis inftar opitulatur, externas cœli folique injurias providè avertit, fordefcentibus coloris nitelam conciliat, odorum gravitatem infolita fragrantia commutat, & fimplicem florum habitum, Protei inftar, multiplici formarum varietate diftinguit. Quid memorem infitionis prodigiofum artificium? quæ diverfas germinum traduces, alienis vifceribus inolefcere docet, ut, accinente Marone,

Exeat ad cœlum ramis felicibus arbor,
Miretur que novas frondes, & non fua poma.

Et, ô ingenii humani portentum! non defuerunt hoc ipfo fecu-lo Virbii novi, qui deftructo jam, combuftoque plantæ corpore, è fœcundis cineribus lepidam vegetabilis Phænicis umbram Hermetica opera in lucem revocarunt. Humanum tandem corpus, quod vitæ munere jam perfunctum, melle condiviffe veteres, apud Xenophontem legimus. Simile de plantis fit, quarum vel integra corpora, vel partes, faccharo aut melle

recondimus, ut etiam poſt obitum non ingrata hominibus cadavera, vel tanquam gulæ ſcitamenta, vel tanquam bonæ Valetudinis fulcimenta placeant.

Ex quibus omnibus conſtare vobis arbitror, Auditores humaniſſimi, quàm ex verò profecta ſit Homeri vox, genus humanum plantis eſſe ſimile, quàmque cognata ſint officia, corporis humani contemplatio, & amœnior hæc plantarum potentium inſpectio. Conjunxerunt utrumque munus viri per Europæ tractus celeberrimi, qui tam in hoc nobili Patavino Lyceo, quàm in aliis florentiſſimis Gymnaſiis, & Anatomica, & Botanica publicè profeſſi: quibus volupe fuit, exantlatas à cadaverum diſſectione moleſtias, jucundo rerum hortenſium exercitio diluere.

Eſt etenim alternis facilis labor —

Horum veſtigia, quamvis longo intervallo, ſereniſſimæ Reipublicæ Venetæ decreto ſequenda mihi ſunt, & intermiſſa jam ab aliquot annis grata plantarum contemplatione, rerum Anatomicarum inſuavitas mitiganda. Vos quoque lectiſſimi juvenes, generoſa pectora, & ad patriæ decus nata, ſtudium utrumque complectamini, quodque cælo deſcendiſſe fertur, γνῶθι σεαυτὸν, Noſce te ipſum, tam ex miranda partium corporis humani ſtructura; quam lepido hoc vegetabilium omnigenorum cœtu, exemplis jucundioribus perdiſcatis.

PLAN-

PLANTARUM

EXIMII CULTORES.

Receptus à vetustissimis seculis mos fuit, Auditores, legumque sanctione deinceps confirmatus, ut sacris certaminibus victores arborum ramis coronarentur: atque hostibus domitis clarissimi duces, inter bellicos honores, connexum è flosculis sertum, fortitudinis testimonium sumerent. Adeoque princeps olim terrarum populus, haud nobiliorem ob servatos exercitus coronam; quàm gramineam imperatoribus a milite dandam concessit. Et placuit simplex hoc institutum, dum intemerata placuit virtus, non aliunde; sed à se ipsa pretium, æstimationemque consecuta. Sensim tamen obrepente priscæ frugalitatis deliquio, contempta fuerunt obvia hæc Naturæ blandientis ornamenta, primusque Crassus ille dives, ex argento auroque folia coronarum imitatus. Non aliò sanè exitu, nisi ut suavem & æthereum honesti spiritum, sordida vulgi aviditate, veluti olenti fæce corrumperet, ipsusque fortunis amplissimis devolutus infamem sese creditoribus decoctorem objiceret. Simile de medendi scientia dixerim, quam pestilenti quodam sidere adflatam judicarunt viri magni, postquam à portentosis ingeniis spreta penitus herbarum potentia, remediorum gratia metalla tantum quæsita fuerunt, &, tanquam parum benigna fertilisque tellus foret, qua parte calcatur, in viscera ejus penetratum est, & horridam Manium sedem, ut tormenta conquirerentur, quibus in morbos pugnaretur, de quibus incertum, luxata sæpius secunda valetudo, an adversa restituta fuerit. Quorum insaniam, si paucis mihi perstringere dabitis, humanitatis vestræ munus agnoscam, Auditores, & eximiæ benevolentiæ argumentum certissimum.

Nam

Nam fi providus ille rerum auctor humanæ valetudinis præfidia in metallis præcipuè repofuit, quid eft, quod oculis illa mortalium fubduxit? quod ad inferos ufque demerfit, ac rebus veluti noxiis damnoque generis humani prodituris in medium, toto pondere terram inftravit? Ecquis ad falutem inventa credat, quæ fine certa pernicie conquiri non potuerunt? valere hominem per illa debuiffe, quæ actis per montium fpatia cuniculis improbo atque indigno labore vitam ejus attritura? quæ fidentibus infirma cervice fornicum rimis, repentina morte operarium oppreffura? fpiritum anhelantis tetro lethalique fumo ftrangulatura? atque utcunque perditæ cupiditati cætera benè vertant, lucis incertam ufuram, certis umbris ac tenebris damnatura? Protrahantur è latebris fuis tandem metalla, & curiofi artificis judicium pariter ac manus delaffent; non habebunt inter falutares notas, quo fenfuum fidem provocent. Nam tactui immitè protinus frigus infinuant: odoratui & linguæ, aut nihil, aut infuave quid, & naufeabundum: ut cum ad experimentum procedendum eft, non ad amuffim artis exactum opus; fed temeritate, atque audacia plena periclitatio committenda fit. Claudicet enim neceffe eft ἐμπειρία quæcunque rationis fulcro non fubnixa, & in errores impingat, quæ recti judicii Thefeio veluti filo non directa. Nec aliam arbitror caufam fuiffe, cum jam antiquitùs fatis obvia metalla forent, quod in tanta prifcorum diligentia, vix habeant graviffimi fcriptores, quo morbis præfentibus internum illorum ufum perfuadeant: quibus tamen (ut feriò fatetur Plinius) nihil intentatum inexpertumque fuit: nihil deinde occultatum, quod prodeffe pofteris vellent. Abfcondiffe eos abftrufos naturæ thefauros, vitamque bonis alienis defraudaffe, tantum abfuit, ut etiam ingratis eos divulgarint, diuque fummum ingeniorum emolumentum duxerint, ne intra unumquemque præclara inventa perirent. Cur imponi mihi patiar ab hodierno chymicorum vulgo, patere nunc metallorum arcana, atque interiore naturæ facrario concepta horum principia, Vulcani minifterio detecta? Quamvis enim hæc in auro, in ftibio, in hydrargyro, non illaudabili ftudio quæfiverint plurimi; tamen irritos fuiffe

cona-

conatus, tum demum agnovere, cum per tot ignium gradus, aquarumque Stygiarum vires exercitatam materiam, habitum tantùm mutaſſe deprehenderent; non exuiſſe corpus: nec talaria poſuiſſe unquam volaticum illum divum; ſed vel Proteo mutabiliorem, poſtquam vario ſub ſchemate diutius luſiſſet, remeaſſe tandem in priſtinam libertatem, vomicam æterni liquoris, & rerum omnium venenum. Aperto ſatis indicio fruſtra ab his ſolis morborum auxilia exſpectari, quorum intimæ vires in notitiam hominis haud pervenerunt, nec pervenire forſan debuerunt.

At illa quæ adverſus ægritudinum impetum efficaciſſimè pollere voluit, rerum optimarum æterna ſcaturigo Deus, è tellure ipſum produxiſſe ſacris literarum monumentis dudum conſignatum eſt; adeoque tot herbarum fruticumque genera, quemadmodum edita fruge victus neceſſitatem homini explent; ita fœcundo medicamentorum proventu Valetudinem proſperam conſervant, adflictamque morborum ſævitia priſtino vigori reſtituunt. Plantarum opera, infeſtum vitæ penetralibus frigus ſuperamus, ardorem æſtuantium viſcerum demulcemus, ſuffuſos partibus humiditatum imbres exſiccamus, ariditatem earumdem ſqualoremque temperamus. His jubente Deo utendum eſt, imò imperante; ut quamvis neceſſariò ad fatalem illam metam homini eundum, præſto nihilominus ſit, quod externorum præcipitem incurſum avertat, corporiſque cruciatus ſubinde propulſet, & ad cataſtrophen vitæ molli magis, ac naturali via, deducat. Nec locus ullus aut regio cæleſti munificentia deſtituitur: non abditæ ſolitudines, & horridior omnis naturæ facies, non juga montium nubes excedentia, exuſtique ſideribus terrarum tractus. A Mæotidis palude, & ultra Herculis columnas ipſoque rerum naturæ defectu, herbæ petitæ ſunt, quas in ſanitatis uſum induſtria medendi converteret. Homini utique felicitatis ſuæ culmen etiamnum obtinenti, domicilium primum, & veluti ſedem beatioris ævi, hortum adſignabat, beneficum Numen, ut ambiguum ipſi relinqueret, plura utilitatis ejus gratia condidiſſet, quàm voluptatis: cum & neceſſitatibus ſingulis proſpectum eſſet, & amaretur

usque in delicias. Reficiebant utrunque sensum partim scintillantes varieque micantes flores, etiam non suspicienti siderum desideria renovantes: partim ingenuus ab iisdem & gratissimus halitus, & quocunque animum oculosque convertebat homo, ex vegetabilium uberrimo lætissimoque proventu, facile cognoscebat, & ignaro sibi divinitùs parata esse hæc beneficia, & suppeditari porrò vel ingrato.

Nec obscurat muneris præstantiam, quod hispidus aliquot plantarum aspectus, quod productis spinis tangentium manibus truces. Munire enim quasdam Natura debuit, & aculeis veluti telis armare ut tuta homini magisque salva remedia forent: quæ vel avida quadrupes depascere, procaces digiti rapere, vel neglecta vestigia facilius obterere poterant. Ita hoc pariter quod in vegetabilibus displicet, hominis causa excogitatum arbitremur. Fateor quidem non omnes plantas æquè gratas esse: multas qualitatum insitarum excessu, morborum atrocium causas debellando, asperitatem aliquam exserere: quasdam sub floridula specie toxica parare. Attamen hæ ipsæ quæ valetudini hominis penitus infestæ videntur, numerosis tot seculorum experimentis, in usum aliquem humanæ salutis conversæ fuerunt. Quamvis autem admirabilem hanc ex plantis remediorum varietatem summus ille dynasta cùm genuerit, tum homini largitus fuerit; occasionem tamen inveniendorum, & cognoscendorum effectuum ansam, non raro bruta dederunt animantia. Nam caligantium oculorum nubeculam chelidoniæ succo discuti hirundinum inventum est, quæ implumibus pullis hujus adminiculo visum, vel acuunt retusum, vel restituunt amissum. Canes gramine manso stomachi fastidium deducunt, rejecta per vomitum cum medicamento pituita. Serpentium morsui Elaphobosci pabulo resistunt cervæ. Dictamni quoque vires, infixa corpori extrahendi patefecerunt eædem, cum, ut loquitur Maro,

—— *tergo volucres hæsere sagittæ.*

Pastis enim dictamno cervis lethales arundines protinus deciderunt. Anguis degustato fœniculi surculo spolium hybernum exuere, ciconiam ægrotantem ex origano medelam ex-

cer-

cerpere, aprum ex hedera, magnis fcriptoribus proditum eft.

Atque hinc natæ porrò obfervationes, prima falutaris fcientiæ fundamenta locarunt: quas ipfas tamen non humile vulgus fibi tribuit; fed Dii, quique æmula poteftate Deorum fimulacra funt, reges, principefque tanquam proprias vindicarunt; plantas etiam fingulas nominibus fuis adoptantes. Laudatiffimam herbarum, quamque à Diis Moly appellari cecinit Homerus, Mercurio inventori adfignat: idem & contra fumma veneficia remedium prædicat. Panaces ipfo nomine morborum omnium auxilium promittit, fpecie numerofum, & Diis pariter indagatoribus adfcriptum: hujus radice tellure evulfa, fcrobem replere vario genere frugum religio fuit, & terræ genetricis piamentum. Myriophyllum Achilles invenit, fortiffimus heros, quem non ignorare decebat, ut loquitur Statius,

—— quonam ftaret medicamine fanguis,
Quid faceret fomnos, quid biantia vulnera claudat.

Plantam ipfam morbis militum fublevandis utiliffimam effe, facto ejus in Telepho curando felici experimento comprobavit. Cratævas Mithridati Scordium acceptum refert, potentiffimo regi, atque in fumma non minus ingenii, quam imperii magnitudine, medicinarum peculiariter curiofo, Eupatoria quoque regiam auctoritatem habent, nec viribus fuis penitus indignam, quum femen ex vino potum unicè dyfentericis opituletur. Gentianam Illyriorum quondam principi Gentio debemus, nobiliffimam plantam, & alexipharmaca virtute pauciffimis inferiorem. Quid memorem Chironem, Lyfimachum, Teverum? cum mulieres quoque conftet hanc gloriam affectaffe. E quibus Artemifia, Maufoli regis conjunx, adoptata herba, quæ Parthenis feu virginea antea nominabatur. Nec verò frivolam exiftimemus hanc vitæ juvandæ curam, & ne quid profuturum feculis diutius lateret. Quofdam enim fingula inventa Deorum numero addiderunt: vitam omnium fanè, & morborum tyrannidi exemerunt, & clariorem reddiderunt cognominibus herbarum: excitata quoque pofteritatis memoria rerum utilium inveftigatoribus gratiam benigne retulit. Sola

O 2 enim

enim hæc Naturæ placuiffe remedia cenfebantur, utpote non difficilia inventu, parata vulgò, citraque vitæ difpendium quærenda. Inculpata magis omnia fuerunt, cum nondum per fraudes hominum, ingeniorumque capturas, venalis valetudo effet: nondum compofitiones, atque inexplicabiles mifturæ decantarentur, ulcerique parvo ex Indiis, aut Mari Rubro medicina imputaretur, ut feriò conqueritur rerum Naturæ graviffimus fcriptor.

Atque inventores quidem herbarum tales tantique fuerunt quid illuftres, & ab omni ævo fplendidiffimos plantarum inventarum cultores filentio involvam? Et, ne Alcinoum Adonidemque reges è fabulis accerfeam, in veris hiftoriis Cyrum legimus, imperatorem celebratiffimum, plantaria manu fua inftituiffe, atque hoc ipfum apud Lyfandrum Lacedæmonum legatum in aliqua gloriæ fuæ parte collocaffe. Attalum fane Pergami dynaftam, non pretiofiffimæ fupellectilis fulgor, non fecundantis fortunæ blandimenta detinebant, quin, omiffa regni adminiftratione, hortorum ftudio, plantarumque fatu, defeffum aut aberrantem animum recolligeret. Semiramidis penfile viridarium, admirata fuit antiquitas, & Africa celebrem novumque Mafaniffæ cultum. Apud Romanos adeò vetus reperitur hæc propenfio, ut reges imperii fundatores, pofitis aliis curis, hac potiffimùm fuerint in cura. Tarquinium cognomento Superbum palàm eft, decuffis in horto, papaverum capitibus, fævum illum, ut loquitur Plinius, & fanguinarium nuntium filio remififfe. Scipio Carthaginis terror, Hannibalis, atque Antiochi victor, Linterni, horto fubigendo, triumphalem manum exercebat: adeòque fuavem experiebatur hortenfem operam Diocletianus Cæfar, ut lactucas ad Salonam, & olera, diademati, imperiis, fceptrifque cunctis præferret.

Quanquam palmam florei hujus cultus præripuiffe omninò videantur prifcis, hodierni proceres, induftria dicam, an feculi potius felicitate fingulari, à quo tempore ad ortum, occafumquè folis patefactis Indiis, Europa univerfa, non minus pretiofiffimis mercibus locupletata, quàm utiliffimis plantis venuftif-

nuftifque floribus exornata fuit. Quis fama non accepit Ely-fia illa hortenfia, quæ Ludovicus Decimus tertius, feliciffimus pariter, ac juftiffimus Gallorum monarcha, regio fumptu non ita pridem excitavit? In quibus non folùm ampliffimi regni delicias, & avita lilia; fed utriufque Indiæ florea miracula, æmulo terrarum fitu peritè difpofita, vigere juffit. Atque ut propinqua tantum delibem: Ex Romanis illis, religionis, Sa-pientiæque purpureo fplendore eminentiffimis patribus, cogni-tum habetis Francifcum Cardinalem Barberinum? Igitur & fupra Tantali, Hefperidumque five pretium, five operam con-ftitutos, ornatiffimos ejufdem hortos, in quos, tanquam divi-ni nectaris fœcundis apibus flofculi honorem impetratura Chlo-ris, prodiga manu congeffit quicquid horum eximium habet, nofter, aut alter orbis. Te verò quem memorem,

—— *ò quà fol habitabiles*

Illuftrat oras optime principum,

Ferdinande Secunde, magnorum Hetruriæ ducum, qui, veluti cum imperii folio fcientiarum virtutumque fceptrum obti-nes, fic in cultiffimo Pifarum viridario fplendidè inftruendo, tum è quæfitiffimis floribus temporaneam; tum in pofteritatis memoria coronam confecutus es fempiternam. Efflorefcit do-ctiffimi Petri Caftelli aufpiciis, in Mamertini gymnafii ufum, hortus Meffanenfis Siculus. Non favillis atque uftilagine flam-mas eructantis Ætnæ decolor; fed Floræ nitidioris fuaveolen-tibus deliciis eximiè decorus. Lugdunum illud Brtavorum, cla-riffimas Belgii Athenas, haud minus eruditiffimorum profeffo-rum celebritas commendat; quàm adjunctus fplendidæ Acade-miæ cultiffimus hortus: in quo, præfide Adolpho Vorftio, alte-ro hujus ævi Theophrafto, præpotentium Ordinum confœde-ratorum nutu, non ebur, aromata, gemmas; fed flores fuos in-ter Europæas hofpitari plantas Indi mirantur. Vigent in Germa-niæ finu Altorfinæ Tempe, induftria Ludovici Jungermanni, incomparabilis Botanici, in medicarum virtutum compendi-um redactæ amœniffimum. Ac ne vegeta magis cœli tempe-rie felices terras, his floriferis hortorum fpatiis gaudere tan-tum credatis, illas ad extremum fiderum ambitum, gelida-

que Aquilonis conceptacula porrectas regiones, hac parte à rerum natura damnatos non esse, ostendit Regius apud Danos Hafnienſis Academiæ paradiſus, Othonis Sperlingii, viri præſtantiſſimi, ſtudio, Europæis, Americaniſque plantis ornatiſſimus. At quid auguſtiſſimæ Reipublicæ Venetæ munificentia dignius erat, quàm ut in hoc nobiliſſimum bonarum artium Aſylum, bonæ valetudinis præſidia reciperentur? ut in Muſarum cœtu Phœbus ſurgeret, Phœboque ſubjectæ plantæ plantarumque vires agnoſcerentur. Immò prima omnium Veneta prudentia, utiliſſimi inſtituti metam aſſecuta fuit. Nam ut rebuspublicis per orbem reliquis, laudatiſſimi regiminis, civiliſque tranquillitatis normam præbuit, ita publicis liberalium diſciplinarum Gymnaſiis, quid ad rei Medicæ perfectionem conduceret, exemplis ſuis docuit, ſplendidè conſtructo, non ligneo tantum illo, in quo Valetudinis fundamenta diſſectio cadaverum patefaceret; ſed etiam lapideo hoc plantarum amphitheatro, in quo tum incolumis Hygieæ munimenta, tum ejuſdem afflictæ præſidia locarentur, ac recenſerentur validiſſima.

Quæ nunc obvia vobis, Auditores, & in ſtudiorum veſtrorum emolumentum comparata curiosé perluſtretis. Quod ſi enim ad ſanitatis amiſſæ recuperationem neceſſarium ducitis, mirabilem corporis humani contextum viſcerumque ſingulorum temperamenta rimari: quidni pariter neceſſarium exiſtimetis, ſedula obſervatione ea præcipere, quibus ſacrum illud opificium ſartum tectumque ſervandum, quibus labefactata morbo viſcera ad temperiem priſtinam revocanda ſunt? Et obſervanda quidem eò religioſius, quo calamitoſior ex præſidiorum inopia eventus, & ex inexplorato remedii uſu damnum gravius redundat. Ducem utique belli non immeritò vituperetis, qui hoſtem irruentem aggreſſurus, ignorat, militem ſub ſignis habeat validum, an viribus fractum, armatum, an inermem: Druſiano gladio, an plumbeis telis inſtructum. Non diſſimilis fuerit Medici, imprudentia dicam, an temeritas? ſi graviſſimarum ægritudinum agmen profligaturus, incognitum habeat, quæ medicamenti natura, quis habitus: robore integrum

grum ſit, an vetuſtate obſoletum: blandè opus expetitum abſolvat, an concuſſione quadam valli, partiumve perturbatione: vix à priſcis illis empiricis diſcrepaturi, qui per capitalem inſcitiam ex periculis ægrorum diſcebant, atque experimenta agebant per mortes. Veneremini ergo in tanta remediorum ubertate cæleſtem benignitatem, & plantarum eximios ſive inventores, ſive cultores pleno gradu ſequamini. Vos quoque dignos exhibituri, ſi quæ celſiſſimi Senatus provida cura communi utilitati largiri voluit, iis, qua par eſt gratitudine, modeſtiaque perfruamini.

E X PLANTARUM CULTU UTILITAS.

DEgebant olim in Phaliſcorum agris, inclytæ, & per omnium ora vulgatæ Hirporum familiæ, quæ ſacrificium ad montem Soractis Apollini ſolemniter facturæ religioſis geſticulationibus operabantur, & impune ardentium lignorum ſtruibus inſultabant, flammis (ut loquitur Solinus) in honorem rei divinæ parcentibus. Myſterium hujus devotionis, munificentia Senatus Romani, proſecuta fuit, Hirpiſque, perpetuo decreto, munerum omnium vacationem conceſſit. Quibus verò non dignos honoribus arbitremur, Auditores, genuinos Apollinis myſtas, qui non vanis geſticulationibus, & doloſo per ignes

ignes ſaltu; ſed inventorum Apollinis ſedulo cultu, herbarumque potentia benignè poſteris tradita, nominis celebritatem adepti, rerum ipſius Naturæ munificentiam tantum non ſuperaſſe videntur,

Dii illorum umbris tenuem, & ſine pondere terram,
Spirante ſque crocos, & in urna perpetuum Ver!

Jurè cum ſatyrico exclamem. Nullum eloquentiæ flumen, nulla ſermonis ubertas ſuppetit, qua vel extollere ſatis beneficii magnitudinem libeat, vel utilitatem digerere, quæ ex fonte hoc in ſalutem humani generis, & commodum redundat.

Summum antiquitùs Deorum munus homini datum, ſylvæ arboreſque intelligebantur. Ex his utique templa primùm dicata, & ſimulacra ante exſculpta fuerunt, quam excogitato beluini cadaveris pretio, probatoque pietatis nomine luxuriæ jure, ex eodem ebore Deorum ora ſpectarentur, ac menſarum pedes. Imò numen ipſum arboribus ineſſe, denſa mentis caligine circumfuſi mortales ſibi perſuadebant, ad eas victimæ immolari ſolitæ, atque ex hominis ſanguine factæ luſtrationes. Hinc illa apud Lucanum nemora,

—— lucique vetuſta
Religione truces, & robora numinis inſtar
Barbariei ——
—— tum humanis luſtrata cruoribus arbor.

Neque id feciſſe videntur, quod magnitudinem tantum arborum ſuſpicerent, aut ſub frondibus earum, excluſa luce, opacam quietem, & ſilentia adorarent; ſed quod eximium in pleriſque uſum agnoſcerent, ſine quo vitam penitus vivere non potuerunt. Herbarum foliis mollior ipſis ſpecus erat: cumque jam è rudi, & ſolivaga vita ſocietatem inire, domoſque ſtruere cæpiſſent, non montes cedebant in marmora; ſed è ramis ſtirpium tuguriola ſua caſaſque conſtituebant. Etiamnum gentes ita degunt, & per vaſtos Indiarum tractus, non operoſa lapidum congerie; ſed ramis palmarum, cannarumque facili contextu, ædiculæ ſurgunt. Aliis non deſunt ingentis magnitudinis arbores, è quarum integro trunco domicilia excavent, atque è cortice unico lintres, mari fluminibuſque trajiciendis, homi-

hominum quinquaginta capaces. Ut mirari jam desinamus celebratam in Lycia platanum, quæ laxo specu Mucianum consulem cnm duodevigesimo comite haud incommodè excepit. Alterum item in Veliterno rure, quæ latis ramorum trabibus, & tabulato amplo, Cajo principi, cum quindecim convivis epulanti, simulque ministerio triclinium præbuit. Nec domus tantum è stirpibus; sed corporum etiam tegumenta, in nuditatis remedium, è plantis quærebant. E sparto calceamenta parabant pastores, & vestem. Herodotus è Phleo herba operimenta Indos gestasse prodit, quàm è flumine demessam, & contusam, atque sportæ in modum côntextam, veluti thoracem pectori aptabant. Porrò cum usus, & excitatum rebus egenis ingenium, varias artes extunderet, ex Acanthii lanugine demptis spinis vestes effecerunt: potissimùm autem ex fruticum & arborum lanis, quas Xylon distinctiùs, & gossipium veteres appellarunt. Illarum uberrimo apud Indos, Arabesque proventu, non indigenis tantum; sed Europæis quoque populis in vestimentorum apparatum prospicitur. Lanas sanè pecudum, tanquam segnissimi corporis excrementum, rebus divinis operanti minime purum amictum præbere, ex Orphei, & Pythagoræ monitis credebatur. Arborum autem inter optimas terræ fruges exortam lanam, tam sacerdotibus Aegyptiis vestiendis, quàm rebus sacris operiendis singulariter usurpatam fuisse confirmat Apulejus. Quid linum referam? vilem & sine cura passim obrepentem herbam: cujus tamen inter confessa vitæ commoda, vix par est aliarum, quas impenso studio colimus, auctoritas. Eo multipliciter passo contusoque, & in mollitiem lanæ coacto, post tot lucri cupidorum ingeniorum inventa, ne nunc quidem inter indumenta carere possumus. Byssum quoque noverunt veteres, cujus Elæorum agrum feracem fuisse scribit Pausanias, è qua pretiotissimum, & in mulierum potissimùm delicias expetitum lini genus colligebant.

Patebat etiam mortalium oculis olim Oceanus, &, tanquam vinculum orbis terrarumque simplex custodia foret, diu humanæ experientiæ intentatum fuit: donec è scirpo primùm, & compactis arundinibus scaphæ, ex arborum trunco lintres, è

ſparto funes invenirentur, tandemque ex alno pinoque navigia majora, tum è lino velorum diſpares ſinus, ventum procellaſque recipientes, quo longo maris intervallo ſejunctis populis, & extra ſiderum utramque metam poſitis, ſalutaris commercii viam aperuiſſet. Memoriam ipſam antiquitatis, & omnes hiſtoriæ theſauros perdidiſſemus, niſi à claris ingeniis, è corticibus arborum tenuioribus, libri comparati fuiſſent, quibus inſcriberent, atque caudicibus earundem in tabellas æquatis codices: tum lintea ceris obducta, quæ ſtylo exarata literas ſervarent. Quin & foliis plantarum non oracula tantum mandarunt; ſed etiam prolixiores doctrinæ tractatus. Illaque de ignibus aeriis ſuaviſſimi Poëtæ carmina,

Lævis in aridulo malvæ deſcripta libello.

Seculis deinde provectis è Biblo ſeu Papyro circa ripas Nili creſcente, chartæ paratæ ſunt, quum in prætenues, ſed latiſſimas philuras acu dividi cæpiſſet: quibus Pergamorum principes membranarum uſum adjecerunt.

Et libros tantum loquor, veſtimenta, domos, templa: ne vivere quidem ſine plantarum ſubſidio priſci mortales potuerunt. Ferarum atque animantium cæde, victus neceſſitatem eos expleviſſe, cur exiſtimem, Auditores, cauſam habeo nullam. Etenim inter vetuſtiſſimos Syros, Aegyptios, Perſas, Indos, quotquot aut religioſo Deorum cultu, aut continentiæ laude cæteris præſtabant, à carnium eſu abſtinebant: ſive animantibus tanquam rebus ſacris parcerent, animæ nobilioris indolem venerantes, ſive partium nobiſcum ſimilitudinem ſuſpicerent, ſpeciemque ſanguinis communem. His igitur, ut Homerus teſtis eſt,

—— καρπὸν ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα
Αὐτομάτη ——

—— *fructum dedit optima tellus*
Sponte ſua ——

Ex arboribus primò gentibus cibum fuiſſe refert Plinius, ſic inductas cœlum ſpectare, ſic paſci. Tandem, ut cecinit Maro,

—— *cum glandes atque arbuta ſacræ*
Deficerent ſilvæ, & victum Dodona negaret;

au-

auctis hominum cœtibus, frumentis quoque labor additus fuit, inventique fruge blandiores fucci hominem mitigarunt. Ex his membra recreans olei liquor, virefque reftaurans vini potus, tot denique fapores annui fponte provenientes, & menfæ etiamnum fecundæ: quamvis ciborum caufa cum feris depugnetur, & pafti naufragorum corporibus pifces expetantur. Imò confiderate vel in fingulis, quæ retuliffe videor de multis. Nafcitur in Mexicanis oris Magneii dicta incolis planta, aloës genus, firmo in extremis foliis aculeo fpinofum. Hujus truncus ligni ufum præbet, folia tegularum, aut imbricum. Ex iifdem lini cannabifque modo variè paffis fila, calceamenta, cingula, chlamydes, ftoreas, & funes concinnant. Spina fubulæ, vel acus vicem fuftinet, tum collectus in excavata radice fuccus, mel, faccharum, & acetum exhibet. Nec palmam huic plantæ concedit Palma, quæ & ipfa lignum ad ædificiorum trabes fuppeditat, ramis ejus parietum latera ftipantur, & inftrumenta parantur ad ufus privatos plurima. Foliis palmæ, ut auctor eft Plinius, fcriptitatum fuit, eadem ad futilium nexus, & levia capitis umbracula findebantur. Hodie fportulas præbent, & ad æftum aëris temperandum flabella. Cortice caudicis funes plectuntur: medulla ramis fubjecta, & dactylorum vel in unica palma proventus infignis, alimentum præbet fuaviffimum, & ex iis arte elicitus liquor Vinum,

Quod lene tormentum ingeniis admovet
Plerunque duris ——
Quod fpem reducit mentibus anxiis
Virefque ——

Sed, ô vocem egregiam!

Non eft vivere; fed valere vita.

Cur in mortalium numero nos pofitos gaudeamus, ut cibos potionefque, percolemus, ut corpus hoc fluidum, & infirmum ne cadat fubinde farciamus? Verèque natura non materna benignitate, fed novercæ odio genus humanum profecuta diceretur, nifi præter victum, è vegetabilibus ea quoque fubminiftraffet, quibus valetudinem fulcire, morborum impetum retundere, dolorum atrocitatem lenire queamus. Quid enim eft,

quod amiſſa corporis ſanitate felicitatem hominis ſtabiliat? an regiæ Perſarum Gazæ? an Arabum intacti theſauri? an univerſum quod ſignandum aviditas dedit aurum? næ illa præ ſano corpore ludibria ſunt, ac vitioſæ nuces! Nemo tam demens, qui Indis imperare amet, affectus elephantiaſi, diadema geſtare capite ſiderato; manibus ſceptrum geſtare, chiragra implicitus. Sola valetudine propitia, etiam in triſti felle dulcedinem, adverſâ eadem etiam in mero melle ſummam amaritudinem experimur. Κρεῖσον θάνατος ὑπὲρ ἀῤῥώστημα ἔμμονον, inquit Panaretes, Tolerabilior mors eſt pertinaci ægritudine.

Tanti autem tamque exoptati boni curam, & tutelàm, in plantis iſtis, herbarumque facultatibus præcipuè collocavit, prodigus utilitatum omnium conditor. Harum quàm plurimis calorem indidit, quo noxium partibus internis frigus expelleremus, cruditates, phlegmatumque proventum impediremus. Atque ex illarum ordine, quædam ſingulari temperamenti blandimento, frigore concreta laxant, & remolliunt, æmuloque naturæ miniſterio indigeſta concoquunt, dolorum cruciatus leniunt, ad ſobolis generationem ſemen parentum augent, ad generatæ ſobolis nutritionem, lactis abundantiam matribus ſuppeditant. Quorundam acrior calor eſt, & altius penetrando, laxatiſque ſpiramentis obſtructa viſcera expediunt, tumores diſcutiunt, hærentem in uteri venis ſanguinem ſpiſſum fluxilem reddunt, aquarum ſtagnantium copiam imminuunt, partem earum ad ureterum canales deducendo, partem rivulis ſudoris excitatis per tenuiſſimos meatus eliquando; vermium item importunos fœtus, atque ante obitum corpus humanum funerantes interimunt. In quibuſdam plantis igneus vigor eſt, quorum exceſſus, quamvis uſu interno tutus non ſit; attamen dum excitato forinſecus ardore, & dolore, ex alto vitioſos ſuccos attrahunt, atque inductis ulcuſculis revellunt, & derivant: excreſcentia ſupra Naturæ modum abſumunt, moleſtiore quidem ſenſu, ſed eventu felici, graviſſimas ægritudines frequenter domant. Contrario profunt opere plantæ, quæ frigore ſuo fervorem æſtuantium viſcerum temperant, tenues humo-

res

res, & cum periculo ruentes intercipiunt, fiftunt, repellunt, dolores maximos immiffo partibus ftupore fopiunt. Evidens pariter auxilium afferunt illæ, quæ vulnerum hiatus claudunt, & in ulceribus vel carne replendis, vel cicatrice velandis Naturæ adflictæ fuppetias ferunt, aliifque morbis fuperandis ftrenuè militant. Atque hæc omnia tantum manifefto qualitatum robore præftare videntur: quid mira deinde, neque explicabili fatis formarum proprietate? qua vitiofos corporis fuccos ut expurgari poffint, ad fefe pelliciunt: quemadmodum cervum è latebris attrahere ferpentes fcribunt rerum naturalium inveftigatores. Addite vim fingularem, qua languidis vitæ præfidiis robur afpirant, teterrima venena hoftili veluti odio perfequuntur, & profligant. O favorem numinis & cœleftis benignitatis fontem limpidiffimum! Quid dubitemus an vera fit Plinii fententia, Mithridatis commentaria, quibus vires plantarum, & effectus complexus fuerat, non minus communi vitæ profuiffe; quàm regna potentiffimi illius principis, & provinciæ imperii Romani limitibus à Pompejo Magno adjectæ.

Harum itaque diligens, & curiofa inveftigatio, non ad alios magis fpectat, quàm ad vos, ornatiffimi Juvenes, quibus humanæ valetudinis commoda fervanda, incommoda falutari manu, & confilio avertenda fuerint. Utique fi bene medendi gratiffimum finem fanitatem agnofcitis: hæc autem five confervanda fit, alimenta: five à morborum tyrannide vindicanda fit, medicamenta, tanquam media expofcat, quibus proficiat: in confeffo planè judicetis, ad vos pertinere cognitionem mediorum, ad quos acquifitio hujus exoptati finis. Quod fi tamen omnibus hic fcopus propofitus non eft; rem tamen indignam arbitremini, animantia bruta, quæ ipfis falutaria funt noffe; hominem autem ea fine quibus vivere, fine quibus valere non poteft, ignorare.

EX PLANTARUM CULTU JUCUNDITAS.

Consulebat oraculum Delphicum Gyges, rex olim terrarum amplissimus, ecquis in communi hominum cœtu præ cæteris felix esset. Responsum tulit, Aglaum Psophidium, inter mortales feliciorem à Diis judicari. Hic verò ætate jam senex, in angustissimo Arcadiæ angulo prædium colebat, parvum quidem, sed annuis victibus largiter sufficiens, è quo nunquam fuerat egressus. Iniqua sanè splendido regi videbatur sententia, ignobilem pariter, atque ignotum senem, haud imperii majestate formidabilem; sed hortuli privati cultura penè despiciendum, feliciorem habitum iis, in quos propitia Fortuna bonorum omnium cumulos prodiga manu congessit. Beatam adeò vitam non esse, ut recenset Poëta,

Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut testudineo jacere lecto,
Aut plumæ latus abdidisse molli,
Aut auro bibere, aut cubare cocco,
Regales dapibus gravare mensas,
Et quicquid Lybico secatur arvo,
Non una positum tenere cella,

Nihil enim horum in hominem conveniebat, qui ad rastrum, & bipalia relegatus, vitæ mollioris lubentias vix primoribus, ut ajunt, digitis attigerat. Agere tamen Psophidii causam princeps voluit Lyricorum Horatius, & beatum asseruit eum, qui ceu prisca mortalium gens, procul amotis negotiorum turbis, pater-

paterno in rure, vitæ, victuique neceſſaria quærit. Nam, inquit,

Neque excitatur claſſico miles truci,
Neque horret iratum mare:
Forumque vitat, & ſuperba civium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine,
Altas maritat populos.
Inutileſque falce ramos amputans,
Feliciores inſerit.
Hinc quum decorum mitibus pomis caput,
Autumnus arvis extulit.
Ut gaudet! inſitiva decerpens pyra,
Certantem & uvam purpuræ.

Mihi, humaniſſimi auditores, in re propoſita, nec editum divinitùs oraculum ſpernendum eſt, nec à poëtica tamen levitate pondus conquirendum, ut oſtendam, non aliam, inter externa & fortuita, ingenuam magis, homineque dignam voluptatem eſſe, quàm quæ ex ſtirpium plantarumque cultu in eundem redundat. Quòd mihi quidem ut evincam facilè fuerit, ſi benevolentia veſtra, veluti zephyro blanditer aſpirante, vela mentis meæ, conatuſque promovebitis.

Nam, ut inde ordiar, haud facilè delectationem aliam reperiatis, in quam ab omni ævo tam cupidè conſenſerit humanum genus: arcanâ quadam, eademque congenita vi, tam civiles; quàm barbaros animos ad hortorum ſtudium ſuaviter, nec minus efficaciter impellente. Sacras luſtretis, ac profanas hiſtorias, & liquidè conſtabit, ſimul cum orbe nato, natos eſſe hortos, eorumque ſepimentis libenter ſe clauſiſſe, non illuſtria tantum capita, atque inter illa philoſophos & egregii publici moderatores; ſed humile pariter vulgus, & quotquot ſimpliciores, nec ambitione mala faſcinatæ mentes fuere. Quid enim ſingulari cura non proſequerentur ea, quæ non in cibos tantum; ſed etiam ciborum ſuave condimentum cedebant. Non recenſebo pretioſas Indorum merces, piper, caryophyllos, macem, cinnamomum, ſine quibus opiparè vix degitur, aliaque exoti-

ca

ca ſtirpium munera: cum illa ipſa quæ nobis viliora ſunt, cepas, & allia, ex omnibus Europæ radicibus, tanquam ſuaviora gulæ ſcitamenta, languidoque ventriculo robur conciliantia, Indiarum incolæ ſeligant, ut auctor eſt Joſephus à Coſta. Mel, quod dulce nectar, & cœleſte donum haud vanè cecinit Virgilius, è plantis floribuſque delibant ſedulæ, operumque ſuorum ſtudioſæ apiculæ, quotieſcunque

Crura thymo plenæ, paſcuntur & arbuta paſſim,
Et glaucas ſalices, caſiamque, crocumque rubentem,
Et pinguem tiliam, & ferrugineos hyacinthos.

Non cedit melli dulciſſimus ſuccus, quem arundinibus expreſſum, olim Indi bibebant. Ex eodem artificioſa condenſatione concreto, ſaccharum paratur hodiernum, quo nihil, tum ad edulia condienda, tum ad corrigendam medicamentorum amaritiem, uſu receptius habemus. Addite mannam, qua vix aliud inter alvum lenientia ſuavius exiſtit. Hæc autem roſcidus humor eſt, ex vapore, ſubtilibus pinguibuſque plantarum exhalationibus permiſto, productus, quem per ſerenas æſtatis noctes moderatum frigus condenſat. Jam fructuum illam, è ſtirpibus tam ſpecie, quam ſapore diverſis miram varietatem, nulla ſatis explicet facundia. Verèque apud Plinium Pomona, plurimum, inquit, homini ex me voluptatis eſt. Ego ſuccum vini, liquorem olei gigno, ego palmas, & pyra. Tellus omnia labore quærenda concedit. At ex me parata pleraque, nec cura elaboranda; ſed porrigentia ſeſe ultro, &, ſi pigeat attingere, etiam cadentia. Certavit in his igitur natura ipſa ſecum, & ambiguum reliquit, plus utilitatis ſtudio mortales ſibi devinctos voluerit, an voluptatis.

Jam odores illos, halituſque ſuaviſſimi eximiam in floſculis hiſce gratiam, quiſquis integro narium ſenſu percipit, eum fateri neceſſum eſt, fruſtra alibi quæri delinificam hanc vim, & neſcio quam ab alto infuſam ætheriæ ſubſtantiæ partem. Non enim animantium membra ulla, non abſtruſæ metallorum copiae, quicquam fragrantiæ illius poſſident, quam puriori myrrhæ, olibano, ſtyraci, ladando, electro, balſami lacrymis, cinnamomo; imò paſſim obviis roſis, caryophyllis, violis, jaſ-

mino,

mino, liliis, similibusque naturæ munificentia contulit. Imò tanti æstimati semper fuerunt, suaveolentes plantarum succi, tanquam cœlestem in homine mersamque auræ divinæ particulam exhiberent, ut non nisi Deo placando, & precibus, votisque mortalium, adeoque sacris officiis absumerentur. Hinc receptum usu passim fuit, ut cum Marone loquar,

Verbenas pingues adolere, & mascula thura.

Meritòque reprehendit intemperiem suorum physiologus Romanus, quod acervatim honori cadaverum congererent, quæ Diis per singulas micas dabantur. Neronemque principem tantum odorum concremasse, novissimo Poppææ suæ die, quantum annuo proventu non ferebat Arabia universa. Nec deëst huic odoræ suavitati eximius usus, sive bonam Valetudinem, sive adversam spectemus, utpote quæ spiritus hominis recreat, & inspirato purioris conditionis halitu, vitæ flammulam blandè excitat. Atque hæc potissimùm causa elt, ut tradit Justus Lipsius, quod veteres illi sapientes in hortis habitarunt. Eruditi hodiè, doctique viri delectantur hortis, & in iis divina illa pleraque scripta procusa, quæ miramur, quæque nulla temporum series, aut senectus abolebit. Viridi Lyceo tot dissertationes debemus de natura: umbriferæ Academiæ de moribus, & ex hortorum spaciis diffusi uberes illi sapientiæ rivi, quos bibimus, & qui fœcunda diluvie orbem terrarum inundarunt. Ex odorum mistura antiquitas unguentorum compositiones invenit, quarum præcipuis à myrrha, costo, amomo, croco, nardo, amaricoque nomen faciebat, non cute tantum, capillisque delibutis; sed iisdem luxuriæ vitio, in potus etiam additis.

Auget hortensia oblectamenta, colorum quæ in floribus dominatur, gratissima oculis spectantium varietas. Enimverò ut cœlum, ait Lipsius, & æternos illos ignes, nemini aspicere fas est, sine occulto quodam horrore, & religione; non item Floræ sacras opes, & hunc inferioris mundi mundum, sine tacita quadam gaudii titillatione, jucundoque sensu. Mirum adeò, non oculis tantum hic pabulum est, dum in caducis foliolis aurum, ebur, sanguinem, flammas, nivemque contuentur; sed etiam menti, quam nulla res suavius afficit, quàm artificis na-

turæ, vel in uno florum genere colorando folertiam, five cultum fpectaverit partium, five formam, faciemque, mille modis parem, modifque mille difparem. Pictores longa intentione hebetatam luminum aciem, ad fpecula quædam, & virores recolligunt: ita feffus gravioribus curis animus reperit in his areolis, pulvillifque micantium plantarum, quo fe recreet, & iterum excitet. Celebratur prifcorum Glycera Stephanoplocos, five coronaria dicta, quæ verficolori florum miftura, Paufiam egregium artificem, ad certamen naturæ ingeniosè provocabat. Hodiernum vulgus compofitis florum fafciculis, oculorum pariter ac narium voluptatem accendit, atque à feneftris penfili hortorum imagine, quotidiana fufpicientibus rura objicit. Aliorum major induftria, qui comminutis, concififque floribus, clariffimorum hominum, tum infignia, tum facinora, fedula Mufivi operis imitatione effingere conantur. Nec verò fenfuum tantum oblectamentum in floribus; fed etiam formæ, decorifque ftudium, ad numerofa ex iifdem experimenta humanum ingenium deduxit. Illinebant herbarum fuccis faciem barbarorum fœminæ, tefte Plinio. Mares olim apud Dacos, & Sarmatas, corpora quoque fua infcripferunt. Britannorum conjuges, murufque toto corpore glafto quibufdam in facris oblitæ, colorem Æthiopum imitabantur. Quid referam in coccifera ilice Tyrii conchylii æmula grana, quibus imperatorum paludamenta tingebantur, atque etiamnum procerum indumenta refulgent.

Imò, factum magno gentium omnium confenfu, ut ab his quantumvis caducis, vilibufque plantis, fummi honoris, & æftimationis immenfæ, fi non pretia, certè argumenta peterentur. Antiquitùs ex herbis obviis corona, non nifi Deo dabatur: ob id Homerum cœlo tantum eam, & prælio univerfo tribuiffe, fcribit Plinius, viritim, & in certamine nulli. Feruntque primùm omnium Liberum Patrem impofuiffe capiti. Flofculis herbarum manes venerabantur, animafque defunctorum. Inde Anchifes apud Maronem, obvia Marcelli umbra,

—— manibus, inquit, date lilia plenis.
Purpureos fpargam flores, animamque nepotis,
His tantum accumulem donis ——

Au-

Auguſtus Cæſar, auctore Strabone, cum in Aegypto Alexandri Magni corpus, cedri liquore, myrrha, balſami lacryma, ſimilibuſque plantarum ſuccis, à putredinis injuria præſervatum, adeòque ὅλῃ τοῦ σώματος προσόψει ἀπαράλλακτον, conſpiceret, aurea quidem coronâ; ſed & ſparſis floribus veneratus fuit. Sumpſerunt ex herbis coronam Deorum honori ſacrificantes, victimis ſimul, & aris, templorumque liminibus, feſta fronde exornatis. Romulo imperii ampliſſimi fundatori, ab Acca Laurentia ſpicea corona pro religioſiſſimo inſigni data. Noviſſimè, & in ſacris certaminibus, Olympiis, Iſthmiis, Pythiis, ex oleaſtro, apio, lauruque uſurpata corona fuit. Inde natum, ut etiam triumphaturis conferretur; ſed in templo mox dedicanda. Corona tamen nulla fuit graminea nobilior, quam exercitus totus imperatori, non imperator militibus ſingulis dedit, adeoque aureis, gemmatiſque omnibus dignior. Quod ſi civicæ honor, uno aliquo humilimo cive ſervato, præclarus, ſacerque habebatur: quid exiſtimari debuit, unius virtute ſervatus exercitus univerſus. Dabatur hæc ex viridi gramine, decerpto, indè, ubi aliquis obſeſſos ſervaſſet. Summumque diu victoriæ ſignum fuit, herbam porrigere victos, hoc eſt, terra, & ipſa altrice humo cedere.

Atque utcunque hæc omnia non ſint, quæ parvi ſanè facienda non ſunt. Quod majus eſſe poteſt humani ingenii oblectamentum, quàm in partibus plantarum pro arbitratu mutandis, rerum naturæ leges tranſcendere, eamque non ut dominam imperantem revereri; ſed ut famulam, ad nutus heriles ſe componentem, variis operibus occupare. Præbent exemplum ſteriles quædam, aut parum fœcundæ ſtirpes. Hæ enim è macra tellure, in pinguiorem tranſlatæ, proprii cineris vegeto fertilique ſale conſperſæ, tepentibus aquis crebriùs irrigatæ, gravidæ fiunt, aut numeroſo partu ſaltem mitiores. Ampliorem quiſquis deſiderat florem, foliorumque luxu ſpectabiliorem, is amputato ramorum inutilium onere, in paucos alimenti ubertatem transferat, quæ multis ſuppeditata, tenuiorem victus penſum exhibebat. Diſplicet in quibuſdam moles, & incrementum partium vaſtius. Igitur & nutrimentum parciore manu ſuf-

fundatis, & intra vaforum anguftias compingatis radices, valida magnarum ftirpium fundamenta jacturas. Quod fi vel in ufum veftrum, vel delicias maturandas tempeftivè non apparent flores, proventum eorum accelerabitis, quotiefcunque infitum plantis calorem pinguibus, acribufque fomentis excitabitis, externas frigoris injurias abarcebitis, fedula item irrigatione fqualorem prohibebitis. Retardare licet, importunè ad vota cultoris properantem florem, fruticis germinantis tranfpofitione, vel germinum in calyculos extuberantium decuffione, & folem, omnia ad exortum invitantem, abarcendo. Colorum etiam confueta in flofculis ornamenta, quifquis varietatis avidus mutare volet, colorante fucco, aut pulvere, terra & radicibus imbutis, aquas infuper ex petito pigmento infectas irrigando, ingenuum naturæ vultum fucata pulchritudine ludificabit. Sunt in quibus odor elegantiæ formæ non refpondet, manifefto narium oculorumque diffidio. Itaque, vel odorato pulvere medicatâ terrâ, vel fuaveolenti aromate radicibus infixo, vel fragrantibus aquis macerato femine, quodque portento fimile, fætidis plantis juxta adfitis, ingratum halitum, jucundiore anima flores commutabunt. Colores autem odorefque tantum? imò temperamentum ipfum, adeòque facultates plantarum, agendique vires, in beneficium humanæ valetudinis in melius convertimus, artificiofa hac cura.

Vincit tamen oblectamenta reliqua, perita plantarum infitio, qua fœcundum germen alienis vitalibus inolefcens, non folùm agreftem exuit habitum; fed fructus etiam, cum magnitudine, tum bonitate magis commendatos producit. Et cui non fuave fit fpectaculum, crefcentem in quercu rofam, in olea vitem, in braffìcæ caule perficum intueri, atque ut dudum cecinit Poëta Latinus,

> *Quod fteriles platani malos geffere valentes,*
> *Caftaneæ fagos, ornufque incanuit albo*
> *Flore pyri, glandemque fues fregere fub ulmis.*

Agite ergo, humaniffimi auditores, & obviam hanc ftirpium plantarumque feriem ftudiosè cognofcite; quippe quæ non utilitate folùm, qua præcipuè pollet, cultores fuos juvare poteft;

teſt; ſed etiam honeſta, quam exhibet, voluptate plurimùm recreare.

E X
P L A N T I S
VENENATIS EMOLUMENTUM.

SÆpe animos hominum anceps turbavit judicium, temerè ac fortuito impetu contextus hic univerſi coiverit, an provido aliquo rerum parente, & cuſtode. Sæpe, inquit Claudianus,

——— *mihi dubiam traxit ſententia mentem,*
Curarent ſuperi terras, an nullus ineſſet
Rector, & incerto fluerent mortalia caſu.

Equidem dubitandi cauſa alia aliis fuit. Illud plurimis rectæ rationis clavum extorſit, quod plantæ hæ, quas ſummum Deorum munus intelligi Plinius contendit, & ex quibus vel præcipua, vel prima homini alimenta ſunt, tot pravis, noxiis, imò lethiferis permiſtas deprehendamus, ut minima colligendi, maxima verò ſeligendi ſecernendique cura nos exerceat. A providentia ſi hæc procederent, adeoque ſummo & æterno bono, quidni bona forent ſingula, & communem ad utilitatem providè directa. Nunc homo per tot noxias herbas frequenti periculo involvitur, abripitur, nobiliſſimus creatorum, & cujus cauſa plæclaram hanc mundi naturam paraſſe Deum credimus: dum pars ingenti viſcerum incendio vitæ nectar abſorbet, pars earum penetrabili frigore flammulam ejuſdem extinguit; pars

cæco infefta veneno fpirituro anhelantis elidit. Neque cavere eas fatis poteft humana fagacitas, etiam cum cavet. Latet fub lætiffimo virore virus: nec foliis folum; fed etiam floribus venuftæ plantæ, fæpius fub blando vere fuo, hyemem mortiferum occultant: fub amabili fpecie, crudele toxicum velant. Atque utinam per Aconis tantum agrum noxia illa Aconita fpargerentur, jam abundat omnis regio, interque nitentia culta, ut Maro loquitur,

Infelix lolium, & fteriles dominantur avenæ.

Mihi verò propofitum non eft, Auditores, Numinis æterni caufam agere, non apud vos, quibus folidæ pietatis, & religionis lux adfulfit clariffima. Hoc mihi benevolentia veftra indulferit, ut oftendam, nec malas effe ex fefe, quæ noxiæ homini funt plantas, nec eidem omninò inutiles.

Nam providentia divina univerfum hoc adminiftrari, fupervacuum eft multis oftendere. Exquis enim adeò contra fenfum omnem obbrutuit, contra vocem ipfius naturæ obfurduit, cui ambiguum videatur, hunc tam certum fiderum difcurfum, & inoffenfam clariffimorum luminum velocitatem, ab æternæ providæque mentis imperio procedere: terrarum ingens pondus, fine artificis manu immotum pendere, cœlique circa fe properantis fugam fpectare; cum ne illa quidem, quæ confufa videntur, & incerta, pluvias dico, nubefque, & elifòrum fulminum jactus, & incendia ruptis montium verticibus effufa, tremores labantis foli, & alia quæ tumultuofa rerum pars circa terras movet, quamvis fubita fint, abfque ratione contingant; fed caufas fuas habeant, quamvis mira effectuum varietate, certiffimas. Nullius rei tam liquida, tam obvia veritas, quam à Deo effe machinam hanc univerfi, ab eo feriem hanc caufarum naturalium confervari. Hic verò cum non fummum folummodò bonum ipfe fit; fed bonorum omnium fons, caput, auctor, origine utique bona fuerint, illa ipfa, quæ damnofa nobis interno ufu, quæque venenata funt. A Deo autem tantum abeft, ut malum aliquod fit, quantum ut malus ipfe fit. Beneficus tantum, & falutaris eft, qui lædere æque fpernit ac lædi, & cui una fummaque potentia eft, prodeffe. Itaque

etiam

etiam prifci illi, cum fuperum illud Numen mente conciperent, rectè a juvando Jovem dixere. Errat quifquis Deum æftuare ira cenfet, & hæc quæ noxia nobis funt, tanquam tela fpargere, fulminante manu excuffa: quoniam ira, vindicta, ultio, humanæ fragilitatis argumenta funt, & nata ex imbecillitate, cadunt tantum in imbecillos. Optimè Seneca, & verè Chriftiano fenfu. Diis caufam benefaciendi effe naturam: falli hominem, fi quis putet eos nocere velle, aut poffe, nec accipere illas injuriam nec facere. Subjungit idem, primum Deorum cultum effe, eofdem credere, deinde illis majeftatem fuam reddere, reddere bonitatem, fine qua majeftas nulla eft. Sciendum illos effe, qui mundo præfident, qui univerfa veluti fua temperant, qui generis humani tutelam gerunt, curiofos etiam fingulorum. Hos verò nec dare mala, nec habere. Ut mihi quidem minus peccaffe cum Lucretio videantur antiqui illi, qui numina fua exiftimabant

Semota à noftris rebus, feiunctaquè longè,
Et privata dolore omni, privata periclis,

quàm qui fcelerum malorumque auctores fomniabant.

Origine itaque bonæ funt, quæcunque damnum & perniciem homini afferunt plantæ: addo bonas effe etiam fine, qui ab optimo illo rerum parente, non nifi optimus conftitui poteft. Is verò, quamvis apud Deum certiffimus fit; ignotior tamen nobis eft; & remotior, quàm ut intellectus humani veftigium firmiter eum premat. Illud confidenter afleverem, quandoquidemque ille opifex rerum fapienter omnia condidit, & difpofuit; ita condidit, ut fingula certo pondere, augmento, numeroque definiret, nec modum eum, generi cuique excedere, aut minuere fas erat, fine inclinatione omnium aut ruina. Igitur quemadmodum in Mufico concentu, voces acutæ, graves, longæ, breves, τὸ διαπασῶν, διάπεντε, διατέσσαρον, intra communem revocantur concordiam, & harmoniam; fic in mirabili hoc rerum fyftemate, dum humidis arida, gelidis flammea, velocibus pigra, directa obliquis amico fœdere fociavit: dum non temperata folum conftituit; fed qualitatum etiam exceffu incitata, acria, horrida frigore, ca-

lore

lore fervida, ut ex omnigenorum corporum concurſu productum hoc univerſi monumentum, rerum omnium collecta perfectio, perfectaque collectio foret. Imò κόσμον, ideſt ornatum ſuum, & mundum non habebat mundus, ſine diſtincta corporum naturalium varietate, & viciſſitudine. Solem illum pulcherrimum fatemur: ſed gratiorem eum facit roriflua nox & veluti palla tenebrarum abducta terris. Æſtatem amœniſſimam agnoſcimus; eam tamen magis nobis commendat præcedens hyems,

Cærulea glacie concreta atque imbribus atris.

Quæ ſi quis abeſſe mundo velit, revera ſenſum, gaudiumque intimum abeſſe volet, ſive caloris, ſive lucis. Ne in hac ipſa quidem terra, una nos rerum facies delectat; ſed plana videre capimur, & montes, valles & rupes, culta & arenas, ſylvas & prata: ſemperque faſtidium & ſatietas comites ſunt paritatis. Itaque & in hoc florido plantarum cœtu, non eadem nobis habitus placeat, & vultus; ſed meo quoque judicio grata illa, & dulcia, acria diſtinguant, & amara, nec ſine valetudinis, & vitæ diſcrimine uſurpanda, niſi cautius adhibeantur; meritoque inter priſcos philoſophos Empedocles, rerum naturalium præcipuas poteſtates φιλίαν τε καὶ νεῖκος, amicitiam pariter ac diſcordiam conſtituerit: ut fruſtra quis, ne dicam impiè, cœleſtem providentiam culpet, quod plantas produxerit, quæ robur virium noſtrarum ſolvunt, cum eas univerſi hujus tum perfectio, tum pulchritudo poſtulaverit. At clarior omnium finis eluceſcit, ſi propius ſingula, & æquius examinemus. Certiſſimum enim eſt, plantis homini noxiis, animantia alia ſuaviter veſci. Sturnos, & Capras cicuta pinguеſcere ſcribit Lucretius. Sues hyoſcyamo paſcuntur, coturnices elleboro, totque in pratis, & montibus degentes beſtiæ colchico, ranunculis, ſimilibuſque nobis infeſtis nutriuntur. Horum igitur animantium conſervationi ſi invigilare debuit rerum auctor, etiam alimenta ſuppeditare debuit eorum naturæ convenientia.

At malignè cum homine, & novercæ magis, quàm matris affectu egiſſe objiciunt naturam, quod herbis damnum & exitium

tium afferentibus, pulchras quibus induuntur perſonas haud detraxerit, larvas non appoſuerit hominem abſterrentes; aut loquendi ſaltem facultatem non indiderit, ut quales eſſent, eidem expromerent, ut in fabulis olim vovebat Euripides.

Fateor habuiſſe hominem de quo conquereretur, ſi mentis conſiliique inopem produxiſſet divinus Conditor. Nunc rationem ipſi comitem dedit, qua nec majus homini, nec melius quicquam concedi potuit. Quid enim aliud ea eſt, quam radius primi illius & puriſſimi ignis, atque ut de Deo loquebantur ipſo Stoici antiqui, πῦρ τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον, artifex ignis via certa progrediens. Ratione itaque præeunte, ſenſuumque miniſterio, ſapores plantarum, & odores ſcrutamur, indices temperamentorum fideliſſimos: reconditas item, & ſenſuum ſagacitatem fugientes proprietates, variis cautiſque experimentis deprehendimus. Atque hæc quidem per aſpera illa, & nocentia ſalutaribus permiſta, ad diligentiorem ſelectionem & cultum magis excitatur. Optimè Seneca, Jacet, inquit, ſine adverſario virtus. Tunc apparet quantum valeat, polleatque, cum quanta ſit, & quid poſſit, patientia oſtendit. Nec de plantarum noxiarum à ſalutaribus ſelectione aliter ſentiendum, excitari magis ingenium, quo plus difficultatum, malorumque objicitur, vincere item adverſa pleraque, & noxia vertere in humanæ valetudinis emolumentum. Atque ut concedamus plurimas eſſe ex obviis herbis inſalubres; vix tamen ullæ ſunt, quæ ſumma priſcorum diligentia non verterit ad aliquem deſideratum uſum. Plinius, ut modis omnibus utilitatem rerum conditarum afferat, naturam noſtri miſertam, venena inſtituiſſe, credendum eſſe ſcribit, ne in tædio vitæ, vel dira fames lenta morte conſumeret, ne lacerum corpus abrupta diſpergerent, ne in aquarum profundo ſepultura pabulo fieret: adeòque naturam genuiſſe cujus facillimo hauſtu, illibato corpore, nullo labore, ſitientibus ſimiles, toto cum ſanguine extingueremur. Hæc verò tam incauta Plinii ſententia, non patrocinium naturæ parat; ſed aliena potius crimina eidem impingit. Nuſpiam enim compertum eſt, eam operum ſuorum interitum intendere, quibus tam vehemens ſui conſervandi, imò & perennantis

perennandi defiderium indidit. Quantò juftiore ejufdem auctoris querela, non naturam fed hominem inveniffe venena: cavere & fugere fatis animantibus effe; quæ licet arbore acuant, limentque dentium fuorum ficas, atque ad nocendum fefe præparare confpiciantur; nullum tamen eorum tela fua veneno tingere. Hominem, & fagittas ungere, & ferro nocentius aliquid dare. Hominem, & flumina inficere, & rerum naturæ elementa. Ipfum quoque, fine quo fpiritum non ducit, aërem, in perniciem vertere: hunc folum alieno pugnare veneno, neque abominati fpiritus præmium noviffe aliud, quàm odiffe omnia.

At recta ratio, adeoque rectum judicium & fenfus, non abufum rerum naturalium nobis inculcat; fed ufum genuinum. Quemadmodum igitur inter fimplicia corpora ex igne, aqua, terra, fi quidem rectè indigentiæ noftræ aptentur, maximum homini redundat emolumentum, & verfa vice, fi pravè, & immodeftè adhibeantur, præfens acquiritur nocumentum, & damnum. Sic etiam res habet in corporibus, quæ ex elementis conflata, compofita nuncupamus. Atque inter metalla quidem notiffima funt, Stibium, & Hydrargyrum feu argentum vivum, quorum alterum vim infert naturæ maximam, humorefque cum fpiritu, furfum, deorfum, violenter & periculosè compellit: alterum adverfiffimum nativo animantium calori, non immeritò Plinio dictum eft rerum omnium venenum. Ex utroque tamen, quam efficacia quàmque falutaria medicamenta, & tantum non panaceas nobis fuppeditat falutaris Iatrice! cum legitimo Stibii ufu, febres diuturnæ, melancholiæ, maniæ, fimilefque graviffimi affectus, feliciffimè fuperentur: argento vivo ab impura Venere contracta lues, totque externæ corporis fœditates efficaciter profligentur. Similia de plantis venenatis cogitanda funt, è quibus ut pauca faltem, eaque notiora attingam, illa quæ (ut cum Ovidio loquar)

—— quia nafcuntur dura vivacia cote
Agreftes aconita vocant ——

Plinius venenorum omnium ocyffima fcribit, exque fpuma Cer-

beri

beri ipſius nata: comperta ſunt antiquis Scorpionum ictibus adverſari: innoxièque homini exhiberi, ſi invenerint, quæ in homine perimant: ut mirum ſit, exitialia per ſe venena pugna inter ſe colluctari, & utrumque in homine devinci, ut homo ſuperſit. Torpent Scorpiones aconiti tactu, ſtupentque pallentes, & ſuperari ſe confitentur. Oculorum quoque medicamentis aconitum miſceri ſaluberrimè, prodiderunt majores, aperta profeſſione, malum quidem nullum eſſe ſine conjugio aliquo boni. Ranunculi, & quotcunque aliis ab igneo fervore, & exulcerandi facultate flammularum nomen impoſitum eſt, ſi contuſa roſaceo infundantur oleo, medicamentum præbent, partibus convulſis, & paralyſi torpentibus utiliſſimum. In malignis, peſtilentibuſque febribus admotæ flammulæ ſeu ranunculi, iiſdem locis quibus anthraces, aut bubones ſeſe protulerunt, attracto intra veſiculam diro veneno, plurimis ſalutem attulerunt. Febres quartanas, ſi carpo manuum ante paroxyſmum admoveantur, frequenter ſuſtulerunt. Siccata ranunculi radix pulverem exhibet, qui attracto ſpiritu raptus intra nares, excitato pituitæ profluvio, capitis graviſſimum dolorem, Hemicraniam dictum, imminuit, imò tollit. Vertici capitis admoto ex contuſis ranunculis emplaſtro acres oculorum defluxiones intercipiuntur: eodem emplaſtro coxarum articulo impoſito, vix aliis præſidiis expugnabiles Iſchiatici dolores, attractis è profundo acribus excrementis, ſublati tandem fuerunt. Ut taceam vires, quas delendis ſcabris unguibus, ſtigmatis, & verrucis, iiſdem tribuit Dioſcorides. Ita Capſicum Indorum, quod fervidiſſimo ſemine inflammatis faucibus, brevi lethale diſcrimen accelerat; levi tamen operâ decenter præparatum, & condimentum ſuppeditat ciborum, piperis vice gratiſſimum, & medicamentum in frigidis affectibus quàm plurimis certiſſimum. Nam per os aſſumpto ſiccati ſeminis pulvere, anhelandi gravior difficultas, ſtomachi cruditates, excitata flatibus coercitis inteſtinorum tormina, renum calculi, tum diuturnæ uteri obſtructiones, exoptato ſucceſſu profligatæ fuerunt. Etiam exterius corpori admota planta, ſimilem cum ranunculis operam præſtitit.

 Jam

Jam contrarium illud venenorum agmen, & cujus non calorem; fed noxium frigus extimefcimus. Mandragora, Hyofcyamus, Solanum, & infamis Socratica morte Cicuta, atque ex papavere filveftri collectum Opium, quæ non fublevandis mortalium miferiis commoda attulerunt?

Equidem Mandragoræ radicibus vino incoctis jamdudum veteres ufi in diuturnis vigiliis, doloribufque mitigandis; conciliando præcipuè fomno, quotiefcunque aliquid gangræna corruptis membris,

Enfe refcindendum eft, ne pars fincera trahatur.

Hyofcyami femine per os exhibito, vix præftantius remedium inventum fuit, in pertinaci fanguinis, per uterum, è pulmonibus, & naribus profluvio: folia ipfa contufa doloribus partium externarum mitigandis accommodatiffima funt. Pollent iifdem viribus Solanum, & Cicuta. Solani radix vim obtinet foporiferam, fuccus oculorum hebetudinem corrigit: femen vehementer citatis urinis, tum calculofis, tum hydropicis auxilium affert evidentiffimum. Cicutæ fuccus ulcera quæ ferpunt, ignefque facros illitu compefcit: idem fpiffatus, multi in medendo ufus eft, mifceturque collyriis, quæ doloris levandi gratia temperantur. Quid Opium tandem, cujus malignum frigus adeò reformidamus? fummum profectò medicamentum, ac verè divina manus, fi ritè præparetur, dextrè item adhibeatur. Somnum commendat Tragœdus, appellatque laborum domitorem, animi requiem, partem humanæ vitæ nobiliorem; utpote qui foveat, leniatque feffos, &

Pavidum lethi genus humanum,
Cogat longam difcere mortem.

Idem rectius huic præftantiffimo remedio tribuamus, quod verum legitimumque Nepenthes eft, in quo oblivio curarum & dolorum: quod fæpe fugientem cum humoribus fpiritum revocat, fæpe fato ipfi moram aliquam blandè nectit. Addo vix fupereffe ex perniciofis plantis, cujus antidotum experientia non detexerit, cœlefti utique beneficio, quamvis humani operis inventio fit. Noftrum fuerit, humaniffimi Auditores, in hac amœna plantarum variaque ferie, potentiam

Numinis & bonitatem gratis animis agnoſcere, quæ ſalutaria ſunt, valetudini conſervandæ impendere: quæ noxia prudenter ſeligere, atque in uſum etiam ſi non internum, ſaltem externum, afflictæ ſanitatis vindicare.

DE
NATURÆ PROVIDENTIA
IN CONSERVANDIS PLANTIS.

Quod antiquitùs in Deorum operibus carpendis auſus fuit Momus, idem hac tempeſtate conantur iniqui rerum naturæ cenſores, qui cùm alia nobis obvia, tum præcipuè plantas, utilia ejuſdem, atque amœna pariter munera, tam abjectas cenſent, ut pro levi, imò vili ipſis ſit, quicquid ſervandis illis excolendiſque laboris, & curæ impenditur. Quid enim plantis magis caducum, inquiunt, & ab æternorum conſortio magis remotum? quas non ſingulas tantum perire natura voluit; ſed tollere etiam, atque ipſarum abolere ſpecies. Ubi enim Latace, deſideratiſſima omnium planta? quam Plinius ſcribit Perſarum imperatores nationum exterarum legatis dediſſe, ut quocunque veniſſent, rerum deſideratarum copia perfruerentur. Ubi Æthiopis herba, veteribus expetita, quæ in aquas conjecta, amnes &

ſtagna ſiccabat, ſoloque contactu ruptis portarum clauſtris, aditum homini ad abdita cuncta patefaciebat. Baharas à Joſepho auctore graviſſimo ſcriptis prodita planta, vix nomen amplius, famamque retinet, quæ per nocturnas tenebras lumine coruſca proprio, manibus tamen infectantium ſe veloci motu ſubtrahebat, maris tempeſtates ſedabat, & poſſeſſorem ſuum ad humanæ felicitatis culmen provehebat. Balſamum uni terrarum Palæſtinæ conceſſum, & ipſum mortalium commodis ademptum eſt, nobiliſſima ſtirpium, & lacrymæ ſuæ virtute pretioque nulli ſecunda. Sæviiſſe in eam Judæos tanquam in vitam ſuam, refert Plinius, contra defendentibus Romanis, diuque dimicatum pro frutice fuiſſe: hodie ambitiosè in Hierichuntis valle quæritur, nec invenitur. Atque ut penitiùs nobis perſuadeant, deleri poſſe fragilium plantarum ſpecies, ipſum objiciunt univerſi hujus contextum, quem periturum totum afferunt; quia minuitur, & perire videtur per partes. Terram nos intueri jubent, quam immobilem, & quod vi ſua ſtet Veſtam appellarunt veteres, illic ſpiritu intra penetralia coercito concuti, & intremiſcere, alibi ſubitâ maris innundatione minui, aut abſorberi. Nec particulas tantum in hanc labem trahi terrarum; ſed magnas pariter inſulas cum oppidis, & viris. Oceanum, ingentem & arcanam mundi partem, non habere quo conſiſtat, quotieſcunque

Incubuere mari, totumque à ſedibus imis
Una Eurusquè, Notusquè ruunt, creberque procellis
Africus, & vaſtos volvunt ad littora fluctus.

Atque ut ea non ſint; vacillare tamen videri quotidiè, dum aquarum acceſſu, & receſſu, nunc lambit aut abradit littora, nunc eadem deſerit; verèque dixiſſe Ariſtotelem, οὐδὲ τὸν Τάναιν οὐδὲ τὸν Νεῖλον ἀεὶ ῥεῖν, neque Tanain perpetuò fluxiſſe, neque Nilum. Aërem terris finitimum mutari indies, & in ventos abire, denſari nubilo, diſſipari iterum frangique turbinibus, & fulminum ictu. Nec perſuaderi ſibi patiuntur a philoſopho cœlum illud extra mutationis & ſenectutis diſcrimen poſitum. Sol enim, inquiunt, ſiderum princeps, non raro deficit, laborat, tabeſcitque Luna, amicum tenebrarum, quantumvis de-

bile

bile remedium. Stellas ipſas cadere, & labi, utcunque id excuſare, & velare conetur mentis humanæ conjectura. Sidera hoc ſeculo exorta eſſe, quorum incrementum, & decrementum peritiſſimis viris claré obſervatum, docuiſſe mortales, in cœlo quoque oriri aliquid poſſe, atque aboriri. Quæ omnia eò tendunt, ut obtineant, cum interitum mutationemque non effugiant eximia illa corpora, & ſenſu quidem hominis æterna; quanto in hoc diſpendio magis verſatur caducum illud herbularum genus, nulla ſpecie, nulloque ordine ſatis firmum. Hanc tamen ſententiam ſi a vero alienam, ſi præclaris ingeniis indignam paucis oſtendero, humanitati veſtræ, & benevolæ attentioni (Auditores) acceptum referam.

Atque ut indè exordiar, perire ſyſtema hoc rerum, minuique per partes, rectæ rationi abſurdum, & fide ſenſuum penitùs deſtitutum eſt. Nam ſi quid horum unquam certò contigiſſet, aut principiorum vitio factum, aut ἀδυναμία ſive impotentia cauſæ, hæc omnia conſervantis. Non vitio principii, ex quo, & per quod mundus & varietas hæc partium ejus exſurgit. Materia enim veluti non generatur; ita non corrumpitur, commune corporum naturalium ſubjectum, expers contrarietatis, adeòque propria conditione mutationibus haud obnoxia. Forma perfectio eſt materiæ, & ab ea tanquam bonum & divinum quid expetita, ſi nobilis hoſpitii incola fuerit, perſeverat: ſi pro domicilio carcerem nacta, ſolutis quibus impeditur vinculis, in libertatem ſuam ſe vindicat, alia locum ejus viceſque ſubeunte. Boëtius,

—— genitum nil emoritur, inquit,
Sed tranſpoſitum ultro, citroque,
Formam priorem alterat.

Non patitur quicquam cauſæ efficientis defectu mundus, utpote qui non fortuitum ac tumultuarium opus ſed ſupremum illum cuſtodem omnium, atque auctorem Deum habet, quem piè Ariſtoles τὸ πρῶτον κινῦν, ἕν, ἀΐδιον, ἀκίνητον, πάσης ἐκτὸς μεταβολῆς, ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ συμβεβηκὸς: primum movens, unicum, æternum, immobile, penitùs immutabile. Quod ſine

prin-

principio principium, absque fine finis, cui præteritum non abit, haud subit futurum: cujus velle potentia, cui opus voluntas. Ab eo itaque si rebus humanis, τὸ εἶναι τε καὶ ζῆν, & esse, & vivere, neminem arbitror in tam spissa caligine versari, qui non clarè perspiciat, sub tam provida mente, sub tam benigno vigilique conditore, ornatum hunc rerum incolumem stare posse, & quam diu visum ipsi fuerit perennare. Optimè libri de mundo aureus scriptor, Phidiam refert statuarium, Minervæ clypeo imaginem suam expressisse, latente quidem oculo artificio; solertia tamen tanta, ut eximere & delere eam nemo posset, nisi totum penitùs simulacrum dissolveret. Ita parentem illum rerum, indidisse singulis indelebilem sui characterem, συνέχοντα τῶν ὅλων ἁρμονίαν τε καὶ σωτηρίαν complexum universorum concentum pariter ac salutem. Non delassat eum, & distinet tantæ molis aut magnitudo, aut ambitus: ἄπονος γὰρ οὕτως κινεῖ. sine labore enim ullo & fatigatione sic movet, inquit philosophus. Spargit æterna illa lux quaquaversum suos radios, & uno eodemque ictu sinus omnes & abyssos penetrat, cœli, terræ, maris. Nec præest solùm cunctis à se conditis; sed interest, imò inest. Jam cœlum, divinæ gloriæ templum dicam; an theatrum, quid ni verè ille Sapientiæ humanæ promus, ἀγήρατον, ἀναλλοίωτον, καὶ ἀπαθὲς, senectutis, mutationis, & passionis expers pronunciaverit? Hoc, veluti generatum non est; ita corruptionis discrimen haud incurrit: cui sicut nihil unquam partium accessit; ita temporum decursu nihil decessit. Quod illo denique motu citatur, qui terminorum oppositione carens, duravit ab omni ævo inconcussus, & si Deo liberrimo motori placitum est, durabit in omne ævum.

Deficit, fateor, Sol, non sibi tamen, non cælo; sed nobis, quos radiorum, & ætheriæ lucis interceptio, horrore protinus ac tenebris involvit. Laborare videtur Luna, & tabescere; sed homini tantum, qui salutari ejusdem influxu privatus, seriò laborat, & contabescit. Cadunt sub cœlo, & labuntur, non stellæ, quibus & locus suus, & magnitudo salva semper existit; sed diffusi per aërem pingues halitus, mutuati luminis splen-

ſplendore ſtellas æmulantes. Obſervarunt aſtronomi rara quædam mundi ſpectacula, ſiderumque novorum incrementa, & decrementa; non tamen aſpectus è diſtantiſſimo, vel ortus, vel interitus ullum præbet argumentum. Non magis quam navigia, quæ portum ex alto accedentia paulatim majora conſpicimus; decedentia verò minora, quantumvis nihil vel addatur adventu, vel diſceſſu ſubtrahatur. Furor eſt, in anguſtum compellere cæleſtia, & limitem ponere ſideribus quorum ſemitas nunquam preſſimus. Aërem illum quod nubes cogunt, venti reciproci aperiunt, nimbi vehementes rumpunt, grandines præcipites verberant; id verò nullo cum detrimento ejus conjunctum eſt, cui ſimplicitas, ſerenitaſque ſua reddi non poteſt, niſi heterogeneis quibus oneratur, fortiter ſubindè excuſſis, & dejectis depuretur. Agitant Oceanum præliantes venti, & ab ipſo ſubvertunt fundo validæ procellæ, nullo tamen illius vel minimo damno. Quin potius motu iſto reciprocante quo littora ſua lambit, incolumitatem partium tuetur, quam torpida quies ipſi denegatura. Concutit terram coercitus occultis anfractibus ſpiritus, & ſæpè convellit: nec mirum tamen ullum eſt, pondera fulcimentis languidis innixa vibrare, ferrique deorſum, & loca ſpecubus magnis concava, luxatis fornicibus derepente concidere, quoniam naturali motu ſic ducuntur. Abſorpſit alibi inſulas mare, alibi rurſum evomuit. Eademque neceſſitas, quæ ut cecinit Virgilius,

—— *Italia Siculum latus abſcidit*,

Pharum continenti Aegypti adjunxit. Quæ curſum hic perennibus fluviis interceperunt cauſæ, alibi aperuere iterum, viamque ſtravere. Conſtat itaque mundo & præcipuis ejus partibus inviolata juventus: conſtat etiam caducis his, & mollibus plantis ſpecierum ſuarum integritas, quicquid minetur

—— *aut innumerabilis*
Annorum ſeries, aut fuga temporis.

Veriſſimè philoſophus, δεῖ ἐν τοῖς φύσει τὸ βέλτιον ὑπάρχειν μᾶλλον, oportet, inquit, in naturalibus id quod melius eſt, magis exiſtere. Præſtabilius autem ſit eſſe, quàm non eſſe, &

femper effe, quam aliquando: cùm prius horum affequi natura nequeat in iis, quorum perfectio corporis ὁμοιομερείαν, five fimplicitatem excludebat, fi fpectentur fingula; confequitur tamen, obtinetque perennitate fpecierum. Modum ipfum difertè ac divinè expreffit Ariftoteles, quem pauca vulgus arbitratur agnoviffe de rebus divinis, συνεπλήρωσε τὸ ὅλον ὁ θεὸς, ἐντελεχῆ ποιήσας τὴν γένεσιν, Implevit, inquit, univerfum Deus, perpetuam, continuamve efficiens generationem. Cecinit eadem, utcunque pluribus, Poeta vetus,

Ipfa venas, inquit, atque mentem permeante fpiritu,
Intus occultis gubernat procreatrix viribus,
Perque cœlum, perque terras, perque pontum fubditum,
Pervium fui tenorem feminali tramite
Imbuit, juffitque mundum noffe nafcendi vias.

Quid igitur eft, quod defit plantis? quo minus infita generandi facultate fpecies fuas familiafque propagent. Circumagitur etiamnum irrequieto ambitu cœlum. Fertur intra fuos tropicos Sol, temporum vices, annumque femper renafcentem ex ufu vegetabilium temperans. Excipit ea gremio fuo tellus, non hodiè minus, quàm olim benigna, mitis, indulgens, & indigentiæ mortalium femper ancilla. Generat adhuc coacta, ait Plinius, quæ fponte fundit, tot fapores, odores, fuccos, optimaque fide ab agricolis creditum fibi fœnus folvit. Nec deficiunt iifdem educandis tempeftivi imbres,

Aurarumque leves animæ, tepidique vapores.

Atque ut certius cognofcatis, nihil a mille aliquot annis ftirpium indoli, & vigori quicquam deceffiffe, exhibent eundem temperamenti modum, eafdemque agendi vires, five fecundæ Valetudini mortalium confervandæ, five adverfæ redintegrandæ operam aliquam conferant.

Et de remotis tantum loquor plantarum caufis: cum in proximis fingularum fpecierum elementis perpetuandis, incredibile fit, quantum cœleftis Providentia fe diffundat! Neque enim ut in animantibus fieri præftabat, femini tantum

tum producto vim illam genitabilem includere voluit; fed per varias ftirpium partes difpergere. Sunt igitur quæ toto caudice, & materie folidiore facilè fobolem extrudant. Hederam videatis, & reptantia gramina, quæque florem fuum in nodum colligit verbenam, quamvis attingere tantum altricem terram obferventur, per caules fuos hinc inde porrectis radicibus, cœtum fuum augere. Magna pars, à radicibus ipfis & circum radices ftolonem proferunt, ftirpium novellarum principia, quæque fponte ad juftam parentum magnitudinem excrefcunt. Quarundam radices annafcentibus denuò radiculis multiplicantur, totidemque fœtibus diftinguuntur, quot nodulis, ac veluti fpicis extuberant. Ita Narcifforum, Hyacinthorum, fimiliumque formofa progenies, è modico cœtu, non magno temporis intervallo in centurias, & myriades abit. Non paucis anni vernantis munificentia gemmulæ adnafcuntur, novarum ftirpium exilia quidem, attamen certa, generique fervando fufficientia fundamenta. Sunt quibus in fpem fobolis extremi proficiunt rami,

—— fummumque putator,
Haud dubitat, terræ referens, mandare cacumen.

In Opuntiis five ficubus Indicis, etiam folium decerptum, folo, folique commiffum, fatis ad excitandam plantam facit, ut taceam, a Theophrafto proditum effe, fœcundis aliquot lacrymis genitabilis humidi ubertate fluentibus, plantas nonnullas ortum fuum debere. Nec fufpicienda tamen magis hæc in plantis nafcendi varietas, quàm robur ipfum generatricis, & adverfus temporis & fortuitorum injurias conftantia. Oleæ dudum exficcatæ lignum radicem trufiffe novam à vetuftis fcriptoribus notatum accipimus. Ut jam portento fimile non fit, quod fide digni retulerunt auctores, clavam Herculis, quæ ex oleaftro fuit, fobolem protuliffe. Romuli haftam, quæ ex orno mafcula erat deprompta, actis iterum radicibus germen excitaffe, fcripfit in Romuli vita Plutarchus, ut Ovidio accinente, non jam ficcum effet telum,

—— sed lenti viminis arbor,
Non expectatas daret admirantibus umbras,

Aristoteles ipse lectum ligneum terra defossum, germinare potuisse, non abnuit: & quidni potuerit, quam diu perseverantem in lenta materie genitalem humorem, insitumque humori calorem & naturam, externa vis penitùs haud excusserat.

Imò corruptas penitùs sensuque nostro planè destructas plantas, non destituere protinus seminalem vim, saepè docuit illarum inopinata regerminatio. Sonchum, prae reliquis herbis familiare suibus alimentum, ex eorum excrementis per campos sparsis, iterum nasci agricolis innotuit. Neque aliud opinor est, quod vegetabilis naturae perseverantiam magis asserat, quàm artificium virorum praxi Hermetica celebrium, quo dissoluta rosarum compage, combustisque cum stirpe ramis, dum elicitum spiritum, & è cineribus collectum salem, humido terreoque elemento peritè jungunt, non sine spectantium plausu, ejusdem naturae ac speciei rosas, veluti ex Orco in lucem revocaverunt.

—— caret Phaenice secunda
Mundus, & haud ullum fovit Cunina renatum,

inquit doctissimus Satyricus. In animantia id quidem, & hominem conveniat; non convenit in plantas, quibus veluti multiplicem nascendi viam sternere voluit coelestis indulgentia; sic internum generationis principium, activum, atque ut cum Aristotele loquar κυριωτέραν αἰτίαν, causam principem, arctioribus vinculis subjecto sive materiae alligare placuit.

Jam semina ipsa plantarum, quamvis rudia vulgo videantur, & contemta naturae opera: propius tamen & aequis ponderibus examinata, maxima sunt, atque optima ejusdem opificia, quaeque, Theophrasto censore, ab eadem nisi viribus omnibus confirmata, produci nequeant. Continent enim semina quae maturitatem adepta, non tantum quae ad plantae novellae constitutionem necessaria sunt; sed etiam ejusdem constitutae conservationem. Atque haec ea sunt, quae Aristo-

teles

teles κυήματα, conceptus nominat, quales in animantium ſerie, edita volucribus ova. Igitur ut in illis, ſic in plantarum feminibus plantæ novæ ſyſtema & fundamentum adeſt, adeóque pars princeps, Dioſcoridi τὸ ἐγκάρδιον dicta, id quod cordis rationem obtinet, tum in ea facultas ipſa vegetabilis, non jam potentiâ, ſed ὑπ' ἐνεργείᾳ ſive actu præſens. Imò nata ante in fœcundo femine plantula eſt, quàm conſpicimus natam, falsòque terræ partum exiſtimamus, qui feminis, cum illa nutricis potius, & obſtetricis, quàm nomen maternæ venerationis hic mereatur. Produxit autem juxta cum novelli fœtus rudimento, ſimilem eidem humiditatem, ſive carnis eam, ſive pulpæ nomine in feminibus capiamus. Ariſtoteles τὸ πρῶτον γαλακτῶδες, primum lacteum vocat, & diſertiùs Theophraſtus τροφὴν τῇ ἀρχῇ συναπότικτον, nutrimentum principio congenitum, cujus beneficio conceptum ſuum ſuſtentat. Idque adeò copioſum floriferis quibuſdam bulbis eſt, ut extra terram non fovere tantum embryonem ſuum queant; ſed educare etiam, foliiſque, & floſculis ornare: ſicut in ſcylla, ſimilibuſque vulgo conſpicuum eſt. Vix credibile, ſcio, videri minutiſſima tot ſtirpium ſemina, & oculorum aciem exilitate ſua fugientia, plantulam continere, & neceſſarium eidem tuendæ nutrimentum. Cogitandum hic tamen cum Plinio, non minus hæc conſideratione digna eſſe, quàm turrigeros Elephantium humeros, taurorum valida colla, & truces in ſublime jactus, tigrium rapinas leonumque jubas, cum natura nuſquam magis quàm in minimis tota ſit. Ut incluſa feminibus plantarum principia, ab injuriis fortuitorum defenderet, ſpectabili rurſum artificio, tot velamentorum ſinubus omnia circumdedit. E quibus nonnulla mollia eſſe placuit, & membranæ cuticulæque leni ambitu mitia: ſolidiora quædam, & lignea duritie rigentia. Quid ſpinæ porrò & horridum acculeorum agmen? quod non paucis feminum additum obſervamus involucris. Non aliud hercules, quàm externum ſervandis iiſdem præſidium, quibus vel animantium aviditas, vel hominis procacitas, & negligentia damnum inferre poterat. Adjecit natura quibuſdam humani vultus effigiem, canum, leonum, & ſerpentium ora; thecas

aliorum, & capſulas varie contorſit, flexus cochlearum, & labyrinthi gyros imitata. Non aliam arbitror ob cauſam, quam ut impedimenta quædam, & remoras objiceret, quibus vim inferre parantes occuparet. Inſtruxit quædam floccis, & laneis papporum veluti plumis, ut tunc maximè de ſeminum tutela ſolicitam eam exiſtimemus, cum id minimè videtur, cum alas iis addit, quibus ex oculis noſtris faceſſant, &, ut cum Marone loquar,

— *volitent ludibria ventis.*

Utique perdurationem & incolumitatem ſeminum inſignem, in plurimis plantarum dudum peritiſſimi cultores notarunt; iis præcipuè quorum operimenta validiora, inſitumque fœtui alimentum ſolidum magis, ſtipatumque deprehenditur. Nec tamen etiam in languidioribus ſtirpium ſeminibus, per externas injurias facilè expugnabilis vivacitas. Laſerpitium ſpontaneo ortu natum referunt auctores Græciæ clariſſimi, imbre piceo repente madefacta tellure: eamque vim per quatuor mille Africæ ſtadia valuiſſe confirmat Plinius. Ita pluviis & aquarum inundationibus ſilvas, ubi prius non erant, ſurrexiſſe, Theophraſto credimus. Nec dubium eſt, utrumque contigiſſe, quod corpuſcula ſeminalia, vento imbribuſque abrepta, quia inſitam facultatem haud perdiderunt, alieno quidem, ſed benè præparato in ſolo, feliciter hoſpitari potuiſſe.

Degunt in ſaxis ſcopuliſque marinis androſace, & coralliorum ingens varietas. Vivunt in murorum compage, turriumque altiſſimarum minis helxine, cymbularia, hederæ, ficus; ut jure, & veluti excitatus Seneca ſcribat, conſideremus, quàm ingentem vim per occultum agant parvula admodùm ſemina: &, quorum exilitas in commiſſura lapidum vix locum obtineat, in tantum convaleſcunt, ut ingentia ſaxa diſtrahant, & monumenta diſſolvant. Naſcuntur ſub aquis plantæ non temperamenti ſolùm frigore aquæ ſimiles; ſed etiam calidæ, ut ſium, hydropiper, ſiſymbrium, dracontium. Florent ſummo hyemis rigore ellebori nigri, & ſub montium altiſſimorum nivibus incolumes perſiſtit, ciſtorum, ledorum, ſimiliumque fruticoſarum ſtirpium ingens varietas. Mirati veteres, in

fronte

fronte cervi natam hederam, auctore Theophrafto. Pauculi anni funt cum ex lapfu defixa, & relicta in humano corpore fpina, longo tempore germina proferret, afferente rem, & fcriptis vulgante Fortunio Liceto Philofopho clariffimo.

Confirmat hunc vegetum in plantis vigorem, quod fingulari naturarum propenfione invicem fufcipiant, & jungant, alienofque fœtus non fecus educent ac fuos. Indè enim eximium emanat infitionum artificium, quo non tantum quæ generis, ac fpeciei communione fibi devincta funt, coalefcunt; fed etiam utraque ratione diverfa. Non afpernatur generis difcrepantiam vitis in juglandem arborem fufcepta, rofa in quercum, in ficum ruta, quodque ætas hæc primùm agnovit, perficus in braffcam. Vitalium item munerum participationi non obftare fpecierum diffimilitudinem oftendit pyri in malum, vitis in oleam, Jafmini in rofam, braffcæ in rapum adoptatio. Quid igitur hæfitemus, Auditores, an fervare natura ftirpium queat fpecies? quarum principia tanta folicitudine tuetur, quarum generationem, tot mediis incitare voluit.

At inquiunt, fi fpecies aliquot plantarum perditæ non funt, quid eft, quod hoc feculo Æthiopidem herbam non reperimus? quæ tactu claufa omnia aperiat, quæ ftagna? amnefque ficcet: quod Achæmenide caremus? quæ in aciem hoftium conjecta trepidare agmina faciat, & vertere terga: quod Latace deftituimur? quæ rerum omnium copia nos bearet, & fimilibus aliis? Ego veteribus tantum non tribuo, ut omnia ipfis vel dicta vel fcripta fimpliciffimæ Veritatis ad normam exacta mihi perfuadeam, & herbas illas vel fuiffe unquam credam, vel fi fuere, viribus tam portentofis præditas fuiffe. Ridet has, nec immeritò, Plinius, & tanquam ftultæ opinionis, Magicæque vanitatis ludicra profcribit. Ubi ifta fuere, inquit, cum Cimbri, Teutonefque terribili Marte ululrent: cum Lucullus tot reges Magorum cum paucis legionibus fterneret? Cur Romani duces, primam femper in bellis commeatuum habuere curam? Cæfarifque miles ad Pharfaliam famen fenfit, fi abundantia omnis unius herbæ felicitate po-

tuit

tuit contingere? Nonne fatius fuit Æmilianum Scipionem Chartaginis portas herba patefacere, quàm machinis per tot annos clauftra quatere. Caufam autem harum traditionum pe-ritè fubjungit idem rerum naturæ fcriptor, &, mirum ait ef-fet, huc provectam antiquorum credulitatem, faluberrimis initiis ortam; fi modum humana ingenia noviffent. Nunc omni in re, ea animorum conditio eft, ut à neceffariis orta primùm, cuncta pervenerint ad nimium. Galenus, inter ve-teres rei herbariæ doctus pariter atque æquus arbiter, An-dræam mendacii arguit. Præcipuè Pamphilum, quem fcri-ptum de ftirpibus tractatum, nugacibus transformationibus, incantamentis, anilibufque fabulis impleviffe refert: præftigia-torem fuiffe, & cui unicum hoc ftudium erat, ut portentofa fcribendo vulgus imperitum in fui admirationem converteret. Neque aliam exiftimo caufam, quod Rufus Ephefius, Hera-clides Tarentinus, Cratævas, aliique nobiliffimi auctores, pro-digia illa herbarum filentio præterierint: neque Æthiopidi a-liud attribuat Diofcorides, quam quibus pectoris morbis au-xilium afferat, quodque Ifchii dolorem mitiget.

De Balfamo tamen perdito quod afferunt, majore fide, rationumque momentis oftendere conantur. Nam cum in Pa-læftina duobus tantum regiis in hortis, magno ftudio excole-retur, neque ullibi fylveftris extaret planta, regione tota ab Ælio Adriano peffimis exemplis devaftata, & incurfu Perfa-rum, Turcarumque iterum maximis cladibus attrita, juxta cum hortis plantas pariter Balfami deletas fuiffe neceffarium arbitrantur. Contigiffe idem Ægypto, cum Tomumbejum, ultimum hujus provinciæ regem, Selim, imperator Tur-carum, infigni facinore tolleret. Cofirmarunt hæc eadem, in-ter viros fcriptis celebriores, Hieronymus Cardanus, ab Au-gerio regis Hifpaniarum legato fic perfuafus: tum Nicolaus Manardes, mercium Indicarum cognitione clarus. At neque hæc tanti roboris funt, ut balfamicæ plantæ fpeciem è rerum natura fublatam evincant. Nam quis rei herbariæ optimè peritus, vallem Paleftinæ, cujus longitudo triginta, latitudo quindecim milliaribus terminatur, datâ huic rei fingulari ope-ra,

ra, fic perveftigavit, ut nullam in eo Balfami ftirpem fuperftitem certò conftitutum habuerit. Atque ut largiamur hoc publicæ famæ, deeffe nunc Palæftinæ tam nobile germen; minimè tamen concedemus, eandem fuiffe patriam Balfami tellurem. Cum enim, auctore Theophrafto, Sylveftrem illius plantam nullam aluerit; fed duobus tantum, ut dixi, regiis paradifis, fingulari cura, & affiduis irrigationibus educaverit, manifeftum evadit, non indigenam, fed peregrinam ftirpem fuiffe, cui fervandæ tantum laboris ftudiique impendendum erat. Expreffit autem natalem Balfami terram Jofephus, antiquitatum Judaicarum fcriptor diligentiffimus, cum Balfamum Salomoni, fapientiffimo dynaftæ â Regina Sabæorum dono datum commemoret. Erant autem Sabæi inter Arabiæ Felicis populos, cum auri, metallis, tum, odorata fylvarum fertilitate ditiffimi. Nacta itaque Palæftina tam eximiam plantam ex Arabia, in cujus non maritimis tantum, ut à Strabone proditum eft, fed etiam mediterraneis locis, & circa Badruniam oppidum, in montibus collibufque feliciter furgit. Tranflatum è Palæftina Balfamum in Ægyptum creditur Cleopatræ libidine. Seculis deinde fequentibus per Califfam, & proreges, quotiefcunque in horto Matahariæ cuftodum negligentia peffum ivit, ex Arabia propinqua frequenter repetitum fuiffe, cum incolis abundè notum eft; tum Illuftriffimis viris cognitum, qui pro Sereniffima Republica Veneta confulari munere in Ægypto perfuncti; & quotquot fubditum ejus jam à tot annis Cahirum inhabitarunt. Apud quos & mihi degenti, odorati balfami fructus, & ramuli, fragrantefque eximia fuavitate lacrymæ multoties confpectæ. Has verò genuinum illud antiquorum Opobalfamum effe, tam plantæ genetricis habitus, quàm liquoris fubftantia, qualitates, & facultates penitiffimè convincunt. Cardano dudum fe oppofuit Julius Cæfar Scaliger, Manardo Carolus Clufius, ille ingenio atque eruditione princeps; hic in ftirpium rariorum cognitione fummus. Senferunt idem mecum Petrus Bellonius, Andreas Cæfalpinus, Honorius Bellus, Joannes Coftæus, atque ex anteceflforibus meis, Melchior Guilandinus,

Jac. Antonius Cortufius, Profper Alpinus, Adrianus Spigelius, Joannes Prevotius, viri ad famam, & nominis immortalitatem nati. Mittamus igitur, humaniffimi Auditores, de perditis plantarum fpeciebus, vanam pariter atque ingratam opinionem, & perennare eas cœlefti beneficio cum mundo arbitremur, quam diu perennat mundus, quarum ad bonæ Valetudinis emolumentum, ea nobis varietas divinitùs fuppetit, ut non tam quærendi, quàm feligendi difficultate laboremus.

I. N-

JOANNIS VESLINGII MINDANI,

EQUITIS,

ET IN PATAVINO GYMNASIO

Anatomiæ & Chirurgiæ Profeſſoris primarii,

DE

PLANTIS ÆGYPTIIS

OBSERVATIONES ET NOTÆ

AD

PROSPERUM ALPINUM.

Cum additamento aliarum ejuſdem regionis.

ILLUSTRISSIMO DOMINO

D. NICOLAO CONTARENO

HIERON. FILIO,

PATRITIO VENETO,

JOANNES VESLINGIUS MINDANUS

F. P.

Sceletum æneum, artificiosam ossium corporis humani compagem, Apollini Delphico conferebat Hippocrates, si fidem Celsus meretur, omnis Medicinæ parens. Sugillabat factum hoc vulgi livor, quod vir tantus, non exornatas nobilibus gemmis pateras, non ex auro solido tripodes; sed vile satis, & injucundum spectantium oculis anathema Numini sibi propitio dicaret. Rectius tamen sentientium punctis laudatus fuit prudentissimus Senex, utpote qui Medicinæ inventori monumentum statuisset, in quo cùm salubrium actionum perfectio, tum artis inventæ dignitas clariùs quàm in auro gem-

mis-

misque refulgebat. Imitari id mihi videor, illuſtriſs. Vir, & per veſtigia illa repere magni Præceptoris, dum non ſelectum quidem, ſed per æſtiva ſtudiorum laxamenta concinnatum hoc opuſculum, exoticæ Floræ qualemcumque corollam, in Gratiæ tuæ Templo dedico; qui ſeculi hujus Apollo alter, non ſolùm generoſo, perque tot ἰσοθέους ἄνδρας, Diis ſimiles Heroes deducto ſtemmate ſplendidiſſimus es; ſed herbarum quoque ſubjecta tibi potentia, per tractus omnes Chriſtiani orbis celeberrimus. Ecquid enim eſt in hoc amœno plantarum genere, quod ad utrumque ſolis terminum porrectæ Indiæ, Ægyptus, Syria, Thracia, Creta, Cyprus, Europa deinde reliqua, vel raritate ſuſpiciendum, vel odora floreaque voluptate delinificum, vel medendi viribus admirandum, curioſis unquam oculis admovit, quod non in cultiſſimi horti tui pulvillis areoliſque decentiùs, quàm in penſili Semiramidis viridario, aut etiamnum vernet, aut olim hoſpitatum fuerit? Munificentia ſanè tua, tanquam diffuſo quaquaverſum vegeto calore, Proſperi Alpini exoticæ plantæ tenebris & oblivioni ſubductæ, non deſperant cum auguſto felicique nomine tuo viam terere poſſe æternitatis. Et hæc pariter quæ devotus exhibeo cultor, irradiante benignitate tua pervenerunt ad frugem, qui conſilio tuo in Orientales provincias profectus ſum, tuoque hortatu ad Patavinum hoc Athenæum iter relegi: ut non minùs ea Tibi deberi profitear, quàm Cereri ſpicæ, & olea Minervæ. Quamvis in amorem Tui ultrò conceſſerim, ſimul atque inundatum ingenti Sapientiæ flumine pectus tuum cominus venerari, & ab illo reconditæ Doctrinæ torrente avidum animum ſatiare licuit. Hærent plerique in veſtibulo Philoſophiæ ſalebris ar-

argutiarum malè detenti, & inſtrumentum vitæ, teſte Seneca, maximè ſerium in ludum quendam convertunt nugarum. Te ardentiſſimus Veritatis amor, & eximio ſubnixus ingenio pertinax labor, in interius illius Divæ ſacrarium facilè admiſit, ut verè Lucretianum illud tibi vindices,

—— —— juvat integros accedere fonteis
Atque haurire; juvatque novos decerpere flores,
Inſignemque tuo capiti petere inde coronam,
Unde priùs nulli velarunt tempora Muſæ.

Taceo humanitatem tuam, qua me nil tale merentem conſtanter ſuaviterque complecteris. Taceo reliqua tot Virtutum tuarum ornamenta, quæ prolixo verborum ambitu digerere, nec Modeſtia tua concedit, nec mea permittit infantia, qui ſocco magis idoneus ſum, quàm cothurno. Sume igitur, Vir Maxime, tenuem hunc libellum, nec ab ingenio ſatis excultum, nec qua decuit elaboratum induſtria. Patere quæſo, ut à clariſſimo nomine Tuo fœnerata luce, tantiſper in Famæ delubro pendeat: non ut munus, cùm nihil quidem à me proficiſci queat, quod non ex officio, imo ex debito tuum ſit; ſed veluti animi æternùm benevolentiæ tuæ vadati Sponſoria tabella. Cæterum, Providentiam veneror Cœleſtem, ut Illuſtriſſ. Ampl. Tuæ honorum omnium optabilem proventum interminus annorum recurſus inſtauret.

Patavii 1. Kal. Januarii. Anno M. D. C. XXXVIII.

In Observationes Ægyptias

V. C.

JO. VESLINGII

Equitis.

Niliacos ALPINUS Opi detexit odores:
Neglectis Hermes jam tulit alter opem.
Romanos latices miratur barbara Memphis,
VESLINGI genium quando Serapis habet.
Oceano pronus tangit dum brachia Cancri,
Non alio Phœbus nectare potus erit.

Observantiæ monumentum
S.
Jo. Rhodius.

Quintus Olympiacam jam reddidit annus olivam,
Implevit spicis horrea quinta Ceres,
Cùm sic pingebas parvi miracula mundi,
Ut stupeant circi pegmata docta tui.
At nunc affectas apicem majoribus alis,
Cum magnus prodit mundus ab arte tua,
Quem per Niliacæ lustras quinquennia Memphis,
Dum Pharii tradis germina rara soli.
Cosmographum plaudens te verum credit Apollo,
Cujus ad Ingenium Mundus uterque patet.

Paulus Marquart Slegel,
Hamburgensis.

ΩΣ ΑΠΟ

ΒΙΒΛΙΟΥ.

Ὄρχατος ἄρ' Ἀλκινόου λόγος ἔπλετο· οὐ Βαβυλῶνα
Τὴν προτέρην κήπων ἠερίων ἄγαμαι.
Ἀλπίνου παράδεισος ἔχω πλέον ἔν μοι ὁδῖτα
Δήεις ἐκ καλύκων ἄνθεα φαιδροτέρων.
Καὶ φυτὰ, καὶ καλάμους, τοὺς εὐρυπόρου γ' ἀπὸ Νείλου
Ἠλγαΐσεν μέστη Πρόσπερος Αὐσονίη.
Ἔρχεο θαρσαλέως, οὐ τίς σε Πρίηπος ἀπείργει
Καρποφύλαξ, σταχύων ἐκκεραϊζομένων.
Ἄλλος γὰρ προθύροισιν ἐφίσταται, ἤπιος ἄλλος,
Δράγματα αὐτομάτην πάντα χαριζόμενος.
Μινδανὸς γλύος ἐστι, καὶ ἡμετέρων ἀπὸ κόλπων
Ἀλδαίνει πινυτὴν τῇ δε φυτηπαυίην.
Ἀκτῖσιν τε νόου θάλπει, κατὰ δ' αὔλακας ἕλκων
Ἀρδεύει νυμφῶν νάμασι Κασταλίδων
Τηλίκον ἡμετέραις πρασιαῖς περὶ κόσμον ἔθηκε,
Δῶκε δ' ἀεὶ χλωραῖς ἀνθοκομεῖν βοτάναις·
Οὔτε γὰρ αὐχμηροῖο θέρους ἐνὶ καύματι καῦμα,
Οὔτ' ὥρης κρυμὸν δείοντα χειμερίης·
Τοῖος τοι φυτόεργος ἀεὶ ζώουσι στεφέσθω
Ἄνθεσιν ἐν ζωοῖς, ἄνθεσιν ἐν φθιμένοις·

Justus Ryckewaert.

V 2 *Fer-*

Fertur odoriferis serpens Epidaurius herbis
Hippolyti laceros composuisse sinus.
Quis potuit vitæ leges præscribere plantis?
Ut foliis redeat forma virorque suus.
Solus in exemplo est VESLINGIUS; audet utrumque
Quod docuit Phariæ torrida Zona plagæ.
Sicca papyrifero diluta novalia Nilo
Oblitum, Meroæ semen opesque ferunt.
Ignotas calamo dum Ægypti diluis herbas,
Non Pelusiacæ nomen habebis aquæ?
Non sitiet sanctam Crocodilus pestifer undam,
Progenies Coæ sed generosa Scholæ;
Nemo bibat raptim, sed labrum proluat altum;
Et licet invideat, discat amare canis.

Martinus Witting.

JO:

JO. VESLINGII OBSERVATIONES

IN LIB. PROSPERI ALPINI

CAPUT I.

De Plantis Ægypti.

AEgyptus ut animantium fœcunditate, sic plantarum quoque lætissimo proventu, non Græciæ olim, non Hetruriæ, agroque Latino, quicquam cessit. Quamvis enim Jovi Pluvio nunquam supplicet; habet tamen in privatis bonis abundè quod cælo imputet. Solem, qui vegetabilia firmat, auras, quæ suaviter demulcent, Nilum qui liberaliter educat, nobilissimum amnem & quem verè dixerim, non Trimalchionis, sed Ægypti τὰ πάντα. Nam quòd Solè adulto, ac ferventiùs radiante non fatiscit, quòd insuetæ cœlestibus aquis per annuas siccitates humor sufficitur, à Nilo est: quòd veteribus non urbis; sed orbis horreum diceretur, & imperii Romani magnitudinem, tum frugibus, tum opibus conservaret, à Nilo fuit. Quod per hæc

quoque tempora, vicinis Arabiæ defertæ incolis, Paleftinæ, Syriæ, Byzantio, copiis fuis profpicit, & Europæ reliquæ Saccharum, Caffiam, Senam, Gummi, indigenas fcilicet merces non invidet, ab eodem eft. Sed herbarum præcipuè gloriam multis retro feculis Ægyptus poffedit, & difertè eam afferit Homerus, primus ille doctrinarum & antiquitatis eruditæ parens.

Ἐσθλὰ τὰ οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις,
Αἰγυπτίη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα.

Nimirum de Helena fua loquitur fapientiffimus Poetarum, cui Polydamna, Thonis Regis conjunx, remedia dederat plurima, quæ fertili folo profert Ægyptus. Inter quæ Nepenthes illud referunt, celebre pharmacum, in quo oblivio quædam fuit à doloribus, & curis. Plinius non aliam ob caufam Ægyptum unguentis accommodatiffimam fcripfit, quæque defunctorum corpora ævis incorrupta facilè confervaret. Imò, cùm his incunabulis humanæ valetudinis præfidem artem fublimis ille Hermes, & Trismegifti hujus difcipulus Æfculapius primitùs excoluerint, factum deinde, ut vetuftiffimi auctores (Pythagoras fcilicet, & Democritus) qui vires herbarum voluminibus fuis complexi funt, regionem hanc fedulò peragraverint, quarum induftria falutaris hæc profeffio nobis plurimùm increvit. Quamvis autem plantas omnes hujus fœcundiffimæ Provinciæ fefe defcripturum polliceatur Profper Alpinus, ad eas tamen refpexit, quæ vel non obviæ in Europæo tractu, vel certè rariores. Eæ, excepto Balfamo, circa Memphim, Alexandriam, Pelufium item, & Heracleam oppida, in villis aliquot nafcuntur. Difficilè fanè exteris, in amœniores feceffus pedem penetrare. Quamvis enim hic quoque verè,

Aurum per medios ire fatellites,
Et perrumpere amet faxa,

Odium tamen religionis, hominem Chriftianum vulgo invifum reddit, quod atros Europæorum pileos non minùs execratur, quàm

quàm prifci illi lemures, & fufcas aves. Antiquitùs, quia cultus rerum omnium diligentior, herbarum pariter copia major fuit, cùm Scythico dominatu nondum premeretur Ægyptus: quo jam veluti diluvie omnia fubruente, bonæ artes in exilium compulfæ & cum gente ipfa, tum fermo, tum ingenia deleta videntur. Qui nunc Ægyptum incolunt populi, præter indigenas Chriftianos, potiffimùm Arabes funt, utrique non tam fubditi, quàm mancipia, & ab avaris Turcis peffimis exemplis habentur. Quorum animis avidis, atque infatietatibus, quia modum ftatuere nullum poffint, ea tantum in prædiis hortisque colunt, quæ cum minimo impendio quæftuofiffima norunt. Illud etiam opere fummo caventes, ne five deliciis, five elegantiis hortorum, noxios invidorum oculos perftringant. Hinc palmeta quaquaverfum videas, enormesque fycomoròn truncos, tum arbores medicum aureumque malum ferentes, denfiore fylva invicem implexas, & jafminorum fufiùs intricata germina. Cætera rus merum, & inculta arenarum vaftitas occupat.

Caput II.

De Caffia.

Arbores præcipuè feliciter educat Ægyptus, ut auctor eft Erefius ille fcriptor fuaviffimus, affertque rei caufam, τὴν πολυϋδρείαν, aquarum copiam, τοῦ ἀέρος μαλακότητα, ftatum aeris placidum five mollitiem, καὶ τὸ μηδὲν ἀντικόπτειν τῶν ἔξωθεν, quodque nihil externorum vim afferat. At hæc fuaviter magis, quàm verè fcripta effe contendes, cùm vix horum in Ægyptum aliquid conveniat. Etenim arbores cæteræque plantæ, quæ prædiorum feptis comprehenfæ, quotidiè quidem fuffufam è cifternis aquam bibunt: at quæ extra hæc, quarum major fanè pars eft, a Januario menfe ad Augufti finem, quibus intra ripas fuas decurrit Nilus, de fuo fibi fucco parciffimè vivunt, quia in mediterraneis Ægypti pluviis imbribusque nullis rigantur. Aerem verò quis mollem dixerit, qui continuata fe-

rè

rè ſiccitate ſquallidus, æſtuoſus, quemque numquam non acriùs & rectiùs feriunt illa, ut cum Lucretio loquar, radiantia tela diei; quæ, cum externæ alias injuriæ nullæ accedunt, teneris arbuſculis ſatis noxarum accelerant, utpote quæ infirmæ &, Theophraſti quoque confeſſione, οἷον τιθηνήσεως δεῖται tutelam, & nutricis officium deſiderant. Veruntamen quisquis nobiliſſimæ provinciæ genio pauculis menſibus litatum iverit, lubens hic mellito ſcriptori punctum omne detulerit. Arbores enim quæ non longè nimis vel a Nilo, vel a ductibus ejus, per quos ruptis aggeribus in arva mittitur, aquarum ſufficienti copia fruuntur, & in circumfuſo calentium arenarum æquore non ſolùm læto perpetim virore oculis ſeſe commendant: ſed etiam ad craſſitiem, altitudinemque inſignem promoventur. Ex his Sycomori potiſſimùm, & fructibus ſuis amabiliores Palmæ. Quamvis enim eas flumen ipſum non alluat, actis tamen in profundum altis radicibus, ſatis humoris alliciunt, qui in penitiores illos terræ tractus mirè ſeſe inſinuans, veluti in ſpongiam bibulam laté recipitur, & impellente trahentium ſiti rapitur. Hinc eſt, quòd etiam puteorum aquæ juxta cum Nilo creſcant & decreſcant: cum primis verò celebris illiùs, qui in arce Memphis, qua parte regiorum militum ſtatio, vulgus puteum Joſephi nominat, in quo pariter atque in Sienis puteo, de quo ſcribit Heliodorus, incrementa amnis & decrementa diſtinctiùs metiri licet: ut mirum nullum ſit quemadmodum ex Porphyrio refert Proclus, antiquiſſimam Ægyptiorum ſententiam fuiſſe κάτωθεν ἀναβλυστάνειν τὸ ὕδωρ, ab infernis partibus aquam ſurſum ſcaturire, ac terræ veluti ſudorem exiſtere. Jam verò mollitiem aëris, partim climatis parit diſpoſitio, quod à menſe Decembri ad Martium usque jucundis Zephyri auris mitiſſimum, omnes anni vernantis indulgentias pleno ſinu diffundit: partim a ſtatis producitur ventis. Nam circa ſolſtitium æſtivum, cùm fervido Sole impenſiùs alioquin aer incaleſcat, non minùs tamen a Borea mare mediterraneum perflante indies refrigerante ſpiritu, quàm rorifluis noctibus ſqualorem exuit. Denique nihil eſt hiſce locis, quæ quidem à mari longulè divertant, quod tenellis arborum fœtibus rigorem expectoret.

Vix

Vix toto quinquennio circa Memphim, bis terve pluvias ceciδisse obſervavi, nec illas ingentes, quæque ſata diluerent: nunquam imbrem turbine citatum, aut pernitioſos ignium cœleſtium afflatus, aut glomeratum fœda tempeſtate grandinem, ſimilesque calamitates. Atque ut penetrabile & adurens frigus, cœlum ipſum naſcentibus illic plantulis defendit: ita calorem Solis inclementiorem, quælibet circa radicem diſpoſita teſtula excludit.

Ad Caſſiam venio arborum Ægyptiarum pulcherrimam. Arabes illam Sagiar el ſelichet vocant, tanquam nominis egeſtate arborem ſiliquæ exprimant. Turcæ prædiorum Ægypti hodiè poſſeſſores Chaïar Xambar appellant, nigram ſcilicet Caſſiam innuentes. Actuarius ſanè primus inter Græcos recentiores Κασίαν μέλαιναν, Caſſiam nigram indigitavit: quamvis Caſſiæ nomine vetuſtiſſimi auctores, nobile quoddam & cinnamomo cognatum aroma deſcripſerint. Qui eandem Ceroniam Theophraſti nominant, non obſervant, eam & foliorum caducitate, & florum tam flavedine, quàm ſuaveolentia, manifeſtiſſimo diſcrimine ſejungi. Quamvis igitur utrumque nomen huc propriè non ſpectet; nil obſtat tamen, quo minùs Caſſiæ fiſtulæ nomine fidenter utamur, quod conſuetudo, & diuturnus loquendi uſus rei Medicæ donavit. Arbor hæc in maritimis Ægypti locis frequentior eſt: quippe declivioribus, & aquarum copia magis irriguis. Nuci juglandi ut foliorum imitamento par eſt: ita ſtirpis magnitudine & robore cedit. Partibus tamen omnibus elegantior. Nam ſive floſculis foliorum proventum anticipantibus ſuaviter aurea ſit, ſive foliorum florumque grata congerie decentiùs locupletata, ſive floribus, foliis, fructu item veteri & novello pulchrè gravida, nihil eſt quod vel comparatione in juglandem conveniat. Crepitantes autem à concuſſu fiſtulas, optimas eſſe, Alpino noſtro vendaces quidam Ægyptii perſuaſerunt: cautiores tamen mercatores, & quos crepitacula illa à ſolidiore fructu accuratè ſecernere vidi, & ſi qua fiſtulæ parte ſe diſtinctiùs offerunt, ea tenus abrumpere. Arida enim intra ſeptum ſemina continent, & pulpamento melleo deſtituta, humore tenui quo redundabant diſcuſſo. Sed ut

rerum omnium eximiarum vix diuturnus tenor est: ita maturitati jam proximum Cassiæ fructum sæpiùs immitis casus atterit. Instrepentibus enim paulò altius ventis, invicem conquassatæ siliquæ confertim decidunt, ad usum humanæ valetudinis deinceps ineptæ. Plures igitur ejusdem rami fistulæ communi vinculo in arbore colligantur, ut vel sic doceant, non prompte fortuitorum impetu diffringi, quicquid concordi fœdere privatam infirmitatem sustentat. Accedunt insidiæ à rapacissimis furibus, unde & solicitudo tuendarum major, &, ut cum Horatio loquar,

Custodes pavidi, & vigilum canum
Tristes excubiæ

pretium earum & impensas adaugent. Flores Saccharo conditi, medicamentum exhibent renum ardori contemperando, tum lentis crassisque recrementis, quæ tubulos ureterum insederunt, eliminandis utilissimum. Quod si ex assumpta Cassiæ pulpa, vel intento calore, vel acrioris urinæ concitato impetu, renum ægritudines exacerbatæ fuerint, ut observarunt Petrus Pigræus, & Fabritius Hildanus: id verò non integræ Cassiæ tribuendum, de qua hic Prosper Alpinus scribit; sed corruptæ, ac viribus obsoletæ. Neque hercules fieri potest, ut inviolatam servet indolem medicamentum, quod in tam longinquas regiones vehitur, vix in ipso natali solo cum cura servandum.

CAPUT III.

De Caròb.

Siliquam dulcem nomine magis proprio κερωνίαν appellarunt vetustiores è Græcis Botanographi, quod fructum ferat cornuum rudimenta contortis membranis exprimentem. Arabes ab hac significatione haud diversi, arborem Kernab nominant, id est Cornuum parentem, recepto ipsis loquendi more,

p. 163.

ACACIÆ vera effigies.

TA. L.

re, qui & Papaver Ab el num, patrem fomni, & Convolvulum feptifolium Om el heffenet, matrem pulchritudinis dicunt, propter ornatum quem addit hortis. Mel ipfum, quod fructus fuppeditat, Karòb nuncupant, ob craffitudinis modum quo præditum eft. Etenim Ka communis eft, qua craffitudinis fimilitudinem exprimunt, particula: Rob verè fuccum iis denotat calore denfatum. Hinc Rob' el ribes, Groffulariæ fuccus, qui faccharo per coctionem fpiffatus, quem hodiè ex Damafco locisque finitimis in Ægyptum deferunt. Vulgus tamen fusque deque habens quid loquatur, arborem, fructum integrum, & melleum ex eo fuccum communi Karòb nomine compellat. Figura plantæ hic expreffa rudiufcula eft: folia circa extremitates magis rotundata, ovalem propemodum ambitum defignant, nonnunquam finuofa & inæqualiter commiffa: Fibræ craffiores, atque ab his per trabeata intervalla nervulis aliis ad peripheriam deductis. Flofculos rubefcenti thyrfo infertos producit plurimos, lacteo candore perfufos, quorum foliolis dilapfis flavefcentes apices fuperftites remanent, & ipfi tandem decidui. In Ægypto paucas harum arborum vidi, frequentiores in Palæftina, plurimas in Judææ montibus, & circa Sacram ibidem Urbem.

CAPUT IV.

De *Acacia*.

Arbor Acaciæ inter Ægyptias Spinas antiquiffimis Scriptoribus nobilis, & ut in Sapientum Convivio refert Athenæus, injectis olim corollis quàm propriis ornamentis confpectior fuit: quàmvis & læto foliorum virore, & intermicante fpiffo flofculorum auro horridos aculeos inumbrans, per fe oculis gratiffima fit. Caudicem fpinis carentem non raró ampliorem deprehendi, quam ut brachio meo circnmdari potuerit. Non ὀρθοφυῆ, tefte Theophrafto, fed à mediocri faltem altitudine, denfiore fylva ramorum, in latus magis, quàm in rectitudinem fe exporrigentem. Folia quam in propofitæ ab

Alpino figuræ ramo duplò majora ſunt, nec circa petiolos, nec circa apicem in angulos acuminata , æquatis alarum veluti remigiis ramuli ſui latera ſtipant : ut ad Solem occidentem inter ſe commiſſa, ſic ad eundem orientem ſenſim repanda. Fructus ſiliqua concluditur , non rotunda , ut ex Democrito fertur; ſed complanata, atque ex intervallis compreſſa, nec niſi qua ſemen continet parte leviter liberata. Latitudine pollicem transverſum metitur, longitudine diſpar eſt. Nam ſiliquarum ejusdem arboris alias digiti, alias manus quoque, ſpithamæve menſuram ſuperaſſe vidi, non ternis tantùm, aut quaternis, ſed octonis etiam, denis, pluribusque ſeminibus inter arctatos lobulos invicem ſubornatis. Flores in arbore copioſi, in corollarum quoque contextum olim recepti, ſtaminum innumerabilium denſa phalange ceraſi minoris ambitum æquantes. Succum Acaciæ jam à viginti annis in Europam tranſmiſit vir optimus Cosmus de Nigris, Pharmacopæus Venetus. Is contuſis in mortario lapideo ſiliquis adhuc vireſcentibus, torculari ſuccum exprimit, expreſſum, non ut veteres olim in ſole denſat, ſed in vaſe, quod ſtanno inductum, calore furni eatenus ſenſim ſpiſſat, donec refrigerata guttula protinus concreſcat. Tunc effuſum ſupra linteum purum, ſimulac intepuit, veſicis bovillis includit. Atque hoc modo præparatus ſuccus, minimè exuſtus, modicè fulvus, non inſuaviter odorus, ad præſcriptos ab Alpino noſtro uſus utiliſſimus habetur.

CAPUT V.

De Nabca.

Nabcam Proſper Alpinus Spinoſam hic exprimit; & ſatis quidem rectè, quicquid cenſeant alii, qui nec ipſi Naturæ Veritatem iconum lineamentis accuratius aſſequuntur. Vidi & alteram in Ægypto, non ſpinoſam, cujus apud me ramum ſervo, quamvis ſimilis in reliquis utrique facies. Caudicis amplitudo, & craſſities inſignis obſervatur : nec id mirum in regione, quæ ad arborum, ut Ereſius loquitur, εὐβλα-

στεῖ

σίαν καὶ εὐκαρπίαν, & fructuum bonitatem, & germinationis affiduitatem aptiffima exiftit. Equidem quam in urbis Cayri vico Veneto, Confularis palatii limen inumbrare vidi Nabcam, trunco tam enormi affurgebat, ut eam homo quantumvis procerus amplexu cingere totam non fuftineret, ædes ipfas tertia fui parte fuperaffet, fi in rectum germen exiviffet. Folia cordis figuram æmulantur, à quorum pediolo nervi tres craffiufculi in totam longitudinem porriguntur. Horum ille qui medius vtrinque propagines minores fubmittit, reliqui duo externo potiffimum latere. Denfitas folii vix noftrate pyro minor eft. Flofculi ad foliorum exortus copiofi vifuntur, ex virore quodam albicantes. Fructus pomum exiguum tota habitudine quam exactiffimè refert, juraresque per oculos tuos mefpilum te confpicere, fi videres; fed mefpilum ἀνθηδόνα, vel Aroniam illum Diofcoridis, folo nucleo, quem Nabca continet, gemellos hos difcriminante. E fpinofa tamen Nabca poma vidi majora, quæque flavam maturitate corticem eleganti rubore purpurabant. Qui in putrida febri ægris ea indulgent, blandimentum fanè certum afferunt, emolumentum nullum. Cæterùm Nabcam Connarum Athenæi credidit Profper Alpinus, cui fubfcribit Carolus Clufius Botanicus eximius. Ambiguam tamen fidem faciunt, tam malè hærentes notæ, quum in Convivio illo fapienti Democritus Connarum δενδρίον, arbufculum nominet, τῷ φύλλῳ τέρεν καὶ περιφερές, cujus folium tenellum & rotundum, denique magnitudine, carnibus, & officulo fructum oleæ phauliæ comparet. Sanè quæ inter Ægyptias arbores de Coccymelea fcripfit Theophraftus, & præcipuè quod fructum ferat magnitudine, & natura mefpilis proximum, nifi quod rotundum obtineat nucleum, non coactè huc deduci poffunt. Plinius hanc Prunum Ægyptiam vocat.

CAPUT VI.

De Sycomoro.

Ægyptiam hanc ficum veteres συκάμινον, & diſtinctius συκόμορον nuncuparunt, Chriſtiani indigenæ Tin el Pharaòn, ficum Pharaonis dicunt. Dirimitur ferè ab humili, ſed lata ſtirpe, in truncos binos ternosve peramplos, è quibus deindè ramorum confertim digeſtorum vaſta, & robuſta brachia, opaci frigoris gratiſſimam ſcenam latè æſtuantibus obtendunt. Folia magnitudine & ſinuoſo illo ambitu, quem figura hic exhibet, prædita non ſunt. Mori quidem foliis paria, niſi quod horum denſitas major, & aſperitas diſcrimen inveniat ut rectè ſubjunxit Proſper Alpinus. Addo quod Sycamori folia perennitate donata ſunt, quæ in Moro circa brumale ſolſtitium penitùs dilapſa vidi. Fructus cùm, ex caudice, tum ex ramis in craſſitudinem adultis, qua parte trunco propiora ſunt, enaſcuntur, non autem e ramis ſummis, quod ſcire licet rectè negaſſe Dioſcoridem. Fici ipſi in tam fecundo proventu mediocre tantùm corpus faciunt, nec ut noſtrates laxiùs ventricoſi. Parum extra natalem caudicem vulneratum colla proferunt: cavitate quoque intus præditi, quæ ſubluteo minutoque retrimento conſperſa, non raró vermiculis ſuccreſcentibus hoſpitium præbet. Mattheoli ſententiam ut non immeritò reprehendit Proſper hic noſter: ita verè Plinius cum vetuſtiſſimis ſcripſit auctoribus, Sycomori lignum ſtagnis immerſum ſicceſſere, id eſt, ex raro fungoſoque denſum, magisque tractabile reddi, ſubducto quo prius ſcatebat lacteo ſucco. El Mataria hortus eſt circa Memphim Chriſtianorum cultu celebris, & a puritate ſive luſtratione quadam ſordeſcentis à peccato animi nomen traxit; quamvis ab impuro poſſeſſore indignis modis habeatur. In eo ingens illa Sycomorus, aggere humili ex aggeſtis ceſpitibus accedentium commodo ſuccincta, jam a mille quingentis annis religione Chriſtianorum nobilis, ob cauſam ab Alpino allatam. Vigent etiamnum ejus cacumina lætis frondibus, quamvis caudex circa radices fœdè mutilatus ſit, cum eidem illi qui arborem o-

ſcu-

fculis humectant, ejus particulam de folido frequenter abfcindant, animi intemperantis ftulta curiofitate labefactantes, quòd affectu pio fervare præftabat. Cæterùm, quia Sycomorus arbores Ægyptias fi non altitudine, certè craffitie plurimum excedit, jure quæfiveris, an hæc arbor illa, quam veteres in fylveftri circa Memphin regione nafci prodiderunt, tantæ molis, ut eam homines vel terni circumplecti nequirent? Sycomoros ego ea craffitie plures atque etiam ampliores circa Memphis villas prædiaque confpexi: Veteres tamen Sycaminum a vaftis illis evidenter fejungunt, tribuuntque his ligni tum pulchritudinem, tum denfitatem fingularem, quodque τῷ χρώματι λωτοειδῆ colore Celti fimilis videantur. Inter has, & illa refertur, cujus folia peculiari (ut ait Plinius) miraculo, tactis ab homine ramulis protinus cadunt. Veriùs forfan Theophraftus τὰ φύλλα ὥσπερ ἀφαναινόμενα συμπίπτειν φασίν, εἶτα μετά τινα χρόνον ἀναβιώσκεσθαι πάλιν καὶ θάλλειν: folia quafi hebetata concidere inquiunt, poft aliquod deinde tempus revivifcere, rurfumque virere. Idem folia non πτεροῖς, id eft, alis, ut legiffe videtur Plinius; fed πτέρυξιν παρώμοια, filicibus non abfimilia fcripfit: a quibus non valdè recedunt, quæ de anonymâ in Malavar planta prodidit Garzias, Mihi nihil horum circa Memphin obfervabile fefe obtulit.

Caput VII.

De Palma.

Ægyptus, ut olim nobilium fcientiarum cultu, & illo nunquam fatis laudando τῷ ψυχῆς ἰατρείῳ, animæ fcilicet medicinali, præ reliquis orbis populis palmas quas poffidebat, jure merebatur: ita hoc feculo penitùs à barbarie obfeffa, imò infeffa, quas numerofiffimas alit Palmas, nullas meretur: utpote fædiùs abjecta, quam ut agnofcat faltem priftinam omnem dignitatem. Caufa tam fœcundi proventus in telluris habitudinem referenda eft, arenofam fcilicet, & falfam, plantæ huic gratiffimam. Vidi his locis, in palmarum veluti fylvis, terram

co-

copiosissimi nitri calida nive latè conspersam, vel aquis Nili, vel roscida noctium humiditate fervidiore sole perustis. Nec opus hic maritali cinere palmæ effæminatæ vigorem incitare. Flantibus enim ab austro per Æthiopiam, & steriles Arabiæ Desertæ campos urentibus ventis, ingens nitrosi pulveris sublata vis, abundè cacumina palmarum vegetat. Arbor ipsa quò magis assurgit, eò minus ramorum abscissorum nodis horret, annosior nodos penitùs obliterat. Per tubera quædam inæqualia scansilis, scabram tamen corticem ad extremum usque senium servat. Vero scilicet Virtutis simulacro, quam callosas obtinere manus rectè pronunciavit sapiens Romanus. Fructus palmæ Dactyli sunt, unde & nomen Dachel Arabibus retentum. Uberrimus illorum quamvis à pauculis ramis exortus, meminique sic onustum fuisse dactylis suis unicum racemum, ut eum attollere à terra præ pondere vix sustinerem. Quod ramis subjicitur candidum tenerumque corpus, quidam medullam palmæ nuncupant, rectius Theophrastus ἐγκέφαλον φοίνικος, Palmæ cerebrum appellat: rectissimè omnium Dioscorides ἐγκάρδιον τῦ πρέμνυ, caudicis cor: ab eo enim infertis sibi ramis vitalis vigor suffunditur, & nutrimenti gerulæ fibræ in terram altricem descendunt. Hoc, arbore collapsa, exemptum, in cibis expetunt Aphrodisii, Veneris suæ officium spissaturi, nec cephalalgiam exinde graviorem verentur. Nicander νεοῖς ἄσπαστον ἔδεσμα adolescentibus expetitum cibum cecinit. Dactylos colore tum flavos, tum obscuriùs purpurascentes ferè conspexi: rarissimi nucleis carentes, quos ἀπυρήνυς vocat Theophrastus. Non inter majores ejusdem arboris veluti ἀσπέρμυς & imperfectos; (quos agnovisse tantùm videtur Plinius) sed probè maturos, & juxta cum reliquis in eadem arborè, suavitate eximia palato blandientes. Communibus tamen paulò minores, & colore flavescentes observavi: in quibus nuclei vicem folliculus cartilagineus sustinebat, cavitate saltem inani circa medium relicta.

C A-

Caput VIII.

De Sebeſten.

Folia Sebeſten extremis ſuis ovalem magis rotunditatem, quàm angulofum acumen præſeferunt, ſuperiore ambitu per ſpatia inæqualia variis inciſuris dentata, & nonnunquam ſegmento veluti ſubducto mutilata. Fructus brevi inſidet caliculo, rotundus, tenui ſpinoſoque umbilico leviter adſtrictus, maturaque jam ætate pellucidus, non inſuavi glaucedine incluſa ſemina manifeſtat. Succus huic expreſſus, excellens præbet remedium catarrhis ad fauces labentibus ſiſtendis. Minimam tamen ejus operam Ægyptii flagitant: inter quos albo corvo ſimilem dixeris, quem acriùs deſtillationes exercent. Cauſam agnoſcas, pro ratione Climatis, ſiccius cerebri temperamentum, & quod a vini illecebris (ſi militem excipias, & paucu-los qui Chriſtianis addicti ſunt) ex religionis edicto vulgus abſtineat. Illius enim immoderatum uſum, ut verè cecinit Lucretius,

Conſequitur gravitas membrorum, præpediuntur
Crura vacillanti, tardeſcit lingua, madet mens,
Nant oculi.

Caput IX.

De Tamariſco.

Tamariſcus non Ægyptiis tantùm Italisque, ſed aliis etiam Europæ populis, ac Germanis, qui Rhenum & Danubium accolunt, ſatis nota eſt. Sed in Ægypto amplior arbor, & non raró denſiore ſylva prædia villasque circumplexa. Luem, impura Venere contractam, verè ſcripſit Alpinus, non ſecus Tamariſci, quam Gujaci decocto profligari. Non enim adeò gravia ſunt quæ hic infecti patiuntur. Excludit mali impetum

purior corporum constitutio, tum illa sudorum, & per continuum aëris æstum, & balneorum frequentissimum usum, consueta profusio. Vidi sæpiùs pessimè affectos, & in ossa ipsa fœdè sæviente morbo, cùm extrema omnia frustra alibi tentata fuissent; in hac regione citra magnam præsidiorum vim, noxiam luem evasisse.

CAPUT X.

De Tamarindo.

Arborem hanc juxta cum siliqua sua; Arabes Ægyptum sæculo præsenti incolentes, Tamar hendi, id est fructum Indicum nuncupant, quòd ex Orientali India in Arabiam Felicem, vel ex Æthiopia, ut rectè Alpinus noster, copiosiùs in Ægyptum Arabiamque finitimam deferatur. Æthiopiam autem Indiæ nomen apud veteres obtinuisse, ex Servio, aliisque notius est, quam ut ambiguitatem ullam relinquat. Non igitur ex Arabia ad Indos, ut nonnulli scripserunt: sed ex India ad Arabes commeat nobilis hæc planta. Longiùs abeunt à vero qui à dactylis palmulisve nomen derivant. Non enim Tamar dactylum solùm denotat; sed, ut notum est Arabicæ linguæ vel tenuiter peritis; fructum omnem; imo latissimo nominis significatu, arborum animantiumque fœtus complectitur. Nam ut ipsi quoque fatentur, Tamarindus ex Palmarum familia non est, utpote cum quibus nec stirpe, nec floribus, nec foliis ulla ipsi intercedit similitudo. Addo quod nec fructu. Compara Tamarindi siliquas cum dactylis, & facilè tibi constabit, quàm distent æra lupinis. Qui Tamarindum siliquam vocant Arabicam, audaces nominum calatores, inveniant deinceps discrimen inter tot alias plantas, quæ siliquas inter Arabes producunt. Arborem amplam, foliorumque perenni vigore conspicuam, juxta caput aquæductus, qui ad arcem urbis Cayri contendit, observavi: sed cujus folia ramuli sui lateribus, intervallis insident æqualibus, numero scilicet utrinque paria, nullum relinquentia in extremo ἄζυγον foliolum, secus quàm hic ad-

adumbravit pictor. Fructus Tamarindi Acaciæ quidem ſiliqua brevior; craſſior tamen & latior, grataque medullæ aciditate inter alvum ſolventia medicamenta præcipuè deſideratus: quamvis ſegniùs opus expediat, quoties vel immaturior abripitur, vel temporis diuturnitate ſiccior aſſumitur.

Caput XI.

De Agiahalid.

Jam quadrageſimus & ſextus annus exactus erat, ex quo Proſper Alpinus Ægypto diſceſſerat, quum vicinos Conſulum Venetorum palatio hortos in Cayro urbe curioſiùs luſtrarem, nec arborem tamen Agiahalid oculis uſurpare licuit. Exciſam igitur fuiſſe ratus ſum, aut quod, ad metam ætatis provecta, obſoleti jam vigoris, atque ornatu foliorum penitùs exuta, horrida ſpinis facies, amœnis in locis amplius non placeret. Aut incuria neglectuque cultorum, aliorſum actis, vel obſtructis alluentis Nili rivulis, ut ſæpè contingit, exareſceret. Adeò verè dulciloquus Senex, τὴν ἐμφανεστάτην εἰς τὸ χεῖρον μεταβολίας αἰτίαν εἶναι τὴν ἀγεωργησίαν; manifeſtiſſimam in pejus mutationis cauſam eſſe operæ neglectum, ſcripſit: idque in aliis, quas per hæc tempora in Ægypto deſideramus plantis, obtinere, certiſſimum eſt.

Caput XII.

De Vzeg.

In urbis Cayri hortis, ædibus Conſulum Venetorum propiùs adſitis, non arborem à Proſpero Alpino deſcriptam; ſed fruticem vidi, in quatuor aut quinque cubitorum longitudinem adultum, & latiùs implexa ramorum ſerie ſeſe ſpargentem. Eum horti præfectus Agiahalid nominabat, & in curanda lue Venerea utilem ejusdem operam commendabat. Suſpicari ſu-

biit, an à proximè defignata Agiahalid, hæc fuboles fuperftes remanferit: ab illo gigante hæc coactæ brevitatis pumilionum familia, progeniem datura vitiofiorem. Revera tamen eximia planta eft, quam propofitæ Vzeg figura, fpinis, fructu, floribus, radicumque flexu fatis evidenter exprimit. Folia tamen circa fpinarum bafin non quaterna tantum; fed plura difpari magnitudine confurgunt. Olivæ foliis minora, magisque tenella: nec in acumen anguftata; fed buxeorum inftar rotunda. Flores ut minuti; fic numerofi exiftunt, non ventricofi, fed à contractiore tubulo fenfim ampliati, amabilem in rifum hiulca labella diducunt. Sinum intimum flavedine tingunt, purpureis aliquot punctis receffu foliorum infcripti: reliquo corpore Hyacinthi ferruginem violis permifcent, utroque tamen dapfili halitus gratiffimi exfpiratu longè fuaviores. An fuccus ex hoc frutice paretur, quèm Lycium Indicum vetuftiffimi auctores nominarunt; ex notis plantæ faciliùs divinare licet; quam ex Ægyptiorum fermone colligere. Sanè qui ex vicinis Arabiæ atque Æthiopiæ locis huc in utribus affertur condenfatus fuccus, faltem ritè paratus fit, Lycii Indici indolem minimè obfcuris fignis exhibet. Eum venditores Coulan appellant: circa Libanum montem ab accolis Zaroa nuncupari, & à Pfalte Regio in facris Odis Hadhad, in itineris Orientalis defcriptione Ravolfius prodidit, quamvis & Arabes nomen ufurparint. Cæterùm hodiernum Cate Indicum, quod Lycium veterum exiftimabat Garzias, quamvis viribus æmulum; ortu tamen diverfum, nec, ut prifcum illud, compofitione fincerum eft. Nam ex Hachic arboris contufis decoctisque ramis (quorum folia Ericæ vel Tamarifci fpeciem præfeferunt) tum pulvere feminum Machani, & alteriùs ignoti ligni fcobe compofitum, atque in paftillorum formam redactum, variis in locis divendi fcripfit.

C A-

Caput XIII.

De El hanne.

Plantam hanc, Arabum in Ægypto vulgus El hanne, Medici Al canna, nemo (quod ſciam) Tamarendi nominat. Non enim Indiarum fructus eſt, aut quicquam poſſidet, quo in comparationem cum Tamar Indo veniat. Fruticis potiùs vegetioris, quam arboris proceritate adultam in villis paſſim compertam habui, confuſa ramorum ſylva cultorum negligentia latiùs implicitam. Rectiùs eam ex Dioſcoride Proſper Alpinus deſcripſit, quàm icone pictor expreſſit, qui nec foliorum lineamenta, nec florum parvulorum denſam collectionem penicillo aſſecutus eſt. Olivæ foliis non abſimilia el hanne producere vidi. Breviuſcula pleraque, ſed latiora, & ſubgrato virore magis tenella. Nec ternis tantùm, quaternisve ordinibus tanquam alis, ſed pro virgularum longitudine, denis, duodenis, pluribusque ramorum latera ſtipant: ſic tamen, ut inferiora folia ampliora, ab his ſuccedentia deinceps ad extremum usque rami, paulatim minora conſpiciantur, μονοφύλλῳ circa apicem vix ullo ſuperſtite. Flores El hanne Sambucique ſuppares globi, mulierum potiſſimum deliciæ ſunt, caniſtrisque plebis in balinea deferuntur, in quibus illæ lymphatæ dicam, an lymphaticæ totos dies inguini, cuticulæque perpoliendæ operam ludunt. Decocto foliorum crines defluentes firmant, & ingratum pediculorum ſodalitium excludunt. Eodem illo unguibus hemicycli forma, diutinè hærentem notam appingunt, atque ut olim conſcripti patres lunulatis calceis ordinem ſuum; ſic illæ lunulatis unguibus, neſcio quod, elegantiæ ſpecimen profitentur, aurantii mali colore conſpectiores.

CAPUT XIV.

De Balsamo.

Arbores ſalubri ploratu lachrymas pretioſas eliquantes, magnitudine formaque diſpares, in Peruvianis ac Mexicanis oris dudum obſervarunt, qui ad occidentem ſolem poſitas Indias perluſtrarunt. Omnibus tamen, veluti nomen commodat, ſic eximia ſuavitate præſtantior eſt, qui ex vulnerato Balſami cortice promanat liquor nobiliſſimus. Verè Pauſanias τῶν μύρων εὐοσμότατον, odore præ cæteris unguentis jucundiſſimum ſcripſit, & dentis viperinæ noxium virus benigno ſucco temperare. Neque, Hercules, nugamentum eſt, quamvis Biſciolæ ſic videatur) quod ſubjungit Pauſanias, Arabes olim viperis circa Balſamum hoſpitantibus, vim omnem, tanquam ſacris, abſtinuiſſe. Plures enim eorum non, ut Pſylli, proſerpentes haſce beſtias odiſſe; ſed deprehenſas intra ædium quoque conſepta, ceu genios loci, veneratos fuiſſe, victumque ſuppeditaſſe obſervavi; quantumvis minor hodiè ſuperſtitio, quam priſcis illis ſeculis animos occupet. Cæterùm plantæ Balſami natale ſolum rectè Alpinus Arabiam aſſerit, vel hoc nomine cæteris provinciis celebriorem, ex qua ramorum, fructuum, & odorati illius ſucci copia ſatis ampla in Ægyptum defertur. Theophraſtus ἄγριον οὐδὲν εἶναι τὸν βάλσαμον οὐδαμοῦ. Sylveſtrem nullum eſſe balſamum ullibi famà acceperat: revera tamen in Arabiæ collibus, quamvis alia cura nulla accedat, felicibus ſylvis progeniem ſubmittit. Qui in Palæſtina atque Ægypto plantam hanc meliore cultura dignatus fuerit, neminem cognovi. Ita juxta cum bonarum artium ſtudio, rerum optimarum cura hiſce locis obſolevit. Inciſio ramorum, ſingulari olim ſolicitudine peracta fuit, ut ex Plinio accipimus, cumque proliciendus eſſet fragrantiſſimus liquor, artifici temperamento librata manus hoc præcipuè cavit, nequid ultra corticem violaret; tanquam, ferro læſis ejus vitalibus, protinus Balſamum emoriretur. Tacitus quoque plantam hanc ferrum expaveſcere, ade-

adeoque teftæ lapidisve fragmento corticem dividendum fuiffe tradidit. Sed hæc de tenella plantâ atque in alieno folo languidiùs adulta, habenda funt: non item de indigena illâ, quæque valida jam ftirpe terram patriam complexa eft. Hanc enim ferrum non reformidare, nec durius in compefcendis ramis fluentibus imperium, abundè mihi confirmarunt Arabes, qui horum fafces integros Cayrum deferunt. Atque huc refpexiffe videtur Theophraftus, qui ὄνυξι σιδηροῖς, unguibus ferreis incifionem caudicis factam prodidit; quem fequitur qui de fimplicium Medicamentorum facultatibus fcripfit medendi Præceptor. Non tamen exiftimandum eft, quod Memphim ex Arabia lagenulis utribusque plenis advehitur Balfamum, quantumvis odoris fuavitate gratùm admodum fit, fincerioris concretionis lachrymam effe. Minimum equidem ejus ex plaga corticis deftillat: maxima pars ligni frondiumque decoctione conflatur. Neque ipfa tamen fatis illibatæ Naturæ; fed Terebinthinæ Cypriæ adulterio plerumque vitiata eft.

Ad idem Caput.

Mahometis fepulchrum, cujus meminit Profper Alpinus, alii fub fornice templi à magnete pendulum, alii fulmine ad inferos adactum vulgo perfuaferunt, forfan odio magis religionis, quam ftudio veritatis. Contrarium tradit hominum quotannis ex Medina in Ægyptum redeuntium conftantiffimus fermo, & recepta cum expreffo monumento templi totius accuratior ichnographia. Extructum id juxta cum foceri, generique fepulchris, fimplici, fed pretiofo lapide. Triplici deinde quadrati ambitus fepto munitum eft, quorum quod proximè conditoria cingit, humilioris ftructuræ. Adamantem internâ muri facie infertum continet; quem omnium quos fol videt, magnitudine fpecieque nobiliffimum prædicant: dignum Scythico Monarcha anathema, replicatuque radiorum à Sole conceptorum, veluti cælefti fulgore jacentis Mahometis arcam perftringere. Intermedium feptum, auro gemmisque fplendidum velum exornat. Id Byzantini Imperatores folemniter Me-

dinam transmittunt, cumque per urbem Cayrum publico spectaculo defertur, Ægypti prorex & proceres, tum myriades aliquot populi, extra portas venerabundi prosequuntur. Extra hæc sepulcri consepta Fatimæ, Mahometis filiæ, monumentum, sacrorumque librorum aliquot thecæ visuntur. Sed hæc παρέργως. Ad Arabes venio, de quibus hic Prosper Alpinus, suntque ingentis illius deserti incolæ, verè ferocissimi atque audacissimi homines, adeò ad facinora omnia prompta manus, animique robur inter sævissima tormenta invictum, sive Marsyæ instar vivis detrahatur pellis, sive adactis per vitalia sudibus, lenta fœdaque morte conficiantur. Equi ipsorum habitudine pulchri, cursus velocitate vel Cyllaro pares, inedia & sitis, cum plerisque tam squalidæ regionis animalibus, patientissimi. Vidi exacto noctis ac diei integro spacio, sub fervido sole laxiùs alligatos equos, unam alteramve aquæ unciam ad refectionem satis habuisse. Equites ipsi toris lacertorum valentes, simplici tunica, & rejecto circa humeros è solocibus filis panno amicti, sagittis hastisque formidabiles sunt. Quæris, quo fomite magni adeò spiritus incrementum sumant? Semicoctus sub arenis, & sordidus panis, lac pressum, anguriæ similiumque fructuum arrosus cortex, consueta magis stomachi fulcimenta sunt. Potum Nilus exhibet, limo turbidissimus, aut é cisternis fontibusve petita purior, & carior aqua. Exclames cum Zenone Romano, si hæc videas, Quantulum est, quod naturæ satis est! Quam non multa poscit, quæ tam parvo dimittitur! Europæis nobis, haud ventris nostri fames magno constat; sed consuetudo; sed ambitio.

Serif princeps in expeditione, quam in Jamin ante septennium Turcæ moliebantur, astu blanditiisque circumventus, ab exercitus duce strangulabatur, quod cum rebellibus populis sensisse traderetur. Ea res Arabum in Turcas odium vehementiùs concitabat, factumque deinceps, ut non sagittis; sed sclopetorum inopinato fulmine rejecti a montium aditu milites, hærentem circa littus Erythræum Ducem suum, commeatu deficiente, ingloriosa manu obtruncarent.

Byssum duplicem agnoverunt veteres, maritimam, & terre-

reſtrem; quam hic linis Indicis non inſcitè comparat Alpinus. Singularis enim harum mollities eſt, & ſubtilitas, qualis vix aliis major. Xylina tamen pleraque obſervavi, priſcis Romanis ſatis cognita, nec inter Indos tantùm; ſed Arabes etiam felicioris provinciæ, atque Ægyptios elàborata, cùm graviori jugo nondum premerentur, tam eximio ferè candore, & tenuitate perſpicua, ut ventum textilem, nebulamve lineam oculis uſurpaſſe tibi videaris. Attamen antiqui Byſſum asbeſtino lino, ex quo funebres Regum tunicas texebant, æſtimatione ac raritate proximam conſtituebant; auroque non minus fulvi coloris nitore, quam pretio par fuit. Ex arboribus illam apud Indos legi Philoſtratus & Apollonius tradiderunt, qui nec à ſerico ſàtis diſtinxiſſe videntur. Inter lina ſanè Byſſum recenſuit Plinius, eamque juxta cum Pauſania, circa Elin in Achaja genitam, monumentis ſuis prodidit. An etiamnum reperiatar iisdem locis, compertum non habeo. Lipſius noſter, Muſarum ocellus, in Comm. ad Tacitum, per hæc ſecula perditis annumerat.

Ad idem Caput.

Balſami ſuccus, ut craſſitudine; ſic viribus quoque plurimùm differt: igneis aëriisque partibus cum ſuaviſſimo halitu ſenſim faceſſentibus. Quum ſenilem ſpiſſitudinem nondum contraxit, per os exhibitus, viſceribus putredinem & corruptionis labem emaculat: adeoque jecore ac potiſſimùm renibus fœdo abſceſſu laborantibus, inter præſtantiora auxilia præcipuam operam contuliſſe, dudum experimentis innotuit. Profecit itidem in pulmonibus, quos ulcera infeſtant, ſive in bolos redactus deglutiretur, ſive linctu crebro aſperæ arteriæ inſinuaretur, admixtis, cum id febrilis ardor expoſceret, quæ calorem ſucci contemperant. Vulnera omnia quàm citiſſimè conſolidat Opobalſamum; ſed hactenus, ut ſimplicia ſint, & quorum oræ invicem adduci poſſint: quæ enim ſecus habent, quæ cava, contuſaque ſunt, oſſium item ac nervorum noxis implici-

ta, tardiùs ſaneſcere certum eſt. Ubique tamen quâ putredinem abarcendo, quâ colorem inſitum refocillando, τῆς φύσεως ἐνεργούσης Naturæ adminiculantis conatus ſtrenué promovet An condiendis defunctorum corporibus adhibitæ olim fuerint ſuaviſſimæ Balſami lachrymæ, Judæorum magis vulgique ſermone percrebuit, quam vetuſtiorum auctorum ſcriptis. Quid Ægyptii fecerint, & quidem cum diligentiſſimè condirent, accuratè ab Herodoto traditum eſt, qui σμύρνης ἀκηράτου, κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων συντετριμμένων πλὴν λιβανωτοῦ, myrrha pura, caſia, aliisque contritis odoribus, excepto thure, interanea repleviſſe ſcripſit. Cum ſumptuum compendio ſtudebant, cedri tantùm ſucco infuſo, & quæ per nitrum facta ſalitione, corpora ævis incorrupta ſervabant. Subſequentibus tamen ſeculis, in externà regiorum cadaverum κομμώσει, cum aliis aromatis balſami quoque fragrantiam placuiſſe, conſtat ex Corippi Aphricani verſibus, de Juſtino principe funus patrium curante.

Thura Sabæa crepant, fragrantia mella locatis
Infundunt pateris, & odoro balſama ſucco,
Centum aliæ ſpecies, unguentaque mira feruntur,
Tempus in æternum ſacrum ſervantia corpus.

CAPUT. XV.

De Calaf.

Inter exoticas Salices, floris tum ſuavitate, tum eximiis viribus præpollet hæc, quam Calèb & Calaf vulgus Ægyptium appellat. Folia longitudine indicem digitum, latitudine verò eundem etiam geminatum adæquant, cùm adulta jam ætate planta robur ſuum collegit. Inter Syros, vicinosque alios populos anguſtioribus foliis contracta planta conſpicitur. Eam tamen nulla inſidet lanugo: nec à medio nervo productæ fibræ ambitum foliorum diviſuris interſtinguunt. Ad foliorum exortus folliculi emergunt ſinguli, rubro leviter colorati, Cordisque diaſtole ſeſe ſtringentis figuram exprimunt; unde & nomi-

nis

nis & virtutum ratio primitùs deducta videtur. Calèb enim ſive Calub Arabibus Cor denotat. Dehiſcens tandem follicu-lus floreum dicam, an laneum partum excludit, interfuſâ can-dori flavedine pictum, quem in rectum exiens incluſus femineus ſcapus fulcit. Aqua per variolas deturpatis infantulis cum Be-zoar aliquot granis utiliſſimè exhibetur.

Caput XVI.

De Bon.

In viridariis Ægypti, quæ quidem accedere licuit, arborem hanc non ampliùs conſpexi. Fructu equidèm ipſo nihil in vulgus receptius, qui ex Jamin ſeu Arabia feliciore delatus, inter publicas merces certo fœnore quàm plurimos ditat, eum-que Buncho Avicennæ arbitrantur. Potus ex hujus decoctio-ne paratus, aliquot mille tabernis in urbe Memphi divenditur, quem adhuc calentem ingens hominum multitudo pitiſſando ſorbillat, ſive otii ſui oblectamentum, ſive bonæ valetudini fir-mamentum quærat: præcipuè quum cor, aut ventriculum lan-guor occupat,

— — *Stomachoque tumultum*
Lenta parit pituita.

Nec deſunt qui ſaccharo potionis amaritudinem diluant, nu-cleumque fructus integrum ſaccharo incruſtatum, inter bella-ria ſua debellent. Neque id in Ægypto tantùm, ſed finitimis etiam vaſti illius imperii provinciis uſu frequentiſſimum exiſtit: quæ res, & pretii magnitudinem inducit, & inter Europæos utiliſſimi alioquin medicamenti raritatem efficit. Qualitatum, quas manifeſtas vocant, harmonia in hoc fructu diſpar eſt. Cortex enim frigidi particeps, cum exſuperante tamen ſicci-tate; nucleus verò moderatè calidus. Ille levi quadam acidi-tate; hic evidenti amaritudine linguæ ſenſum haud inclementer afficit. Itaque nec ſtomacho nauſeam infert, quantumvis lar-giùs decoctum hauriatur, nec intenſiore caloris gradu eidem infeſtum eſt; ſaltem modicè torrefiat, atque in marmore pi-

 ſtil-

ſtillo ligneo contuſum ſit. Corticis decoctum inter æſtivos ardores rectiùs febricitantibus exhibetur: rurſumque cùm frigidi & craſſi ſucci, viſcera communeſque corporis ductus noxio infarctu impediunt, alterum e toſto contuſoque nucleo præferendum eſt: haud neglecto tamen utriusque, cùm id uſus exigit, temperamento.

CAPUT XVIII.

De Bahobàb.

Fructum hunc Cedromelum quispiam Æthiopicum dixerit, aliquo ſanè cum diſcrimine partium; nullo tamen aut perexiguo Virtutis. Cortice velatur denſo pariter ac firmo, qui coloris fuſcedine patrii ſoli ſqualorem non obſcuris indiciis patefacit. Circa pedium, cui ſubnixus, in rugas aliquot complicatur, ſenſim tamen in Cucurbitæ lævorem plus aut minùs explanatur. Altero extremorum, vel leve quoddam faſtigium profert, vel obliterato angulo in rotundum magis ſe componit. Diſſectus per medium, ut in Ægypto venditur, ſiccior jam fructus, plexum exhibet, per latera & in longitudinem diductis fibris expanſum. In eo oſſicula diſpari magnitudine plurima locantur, coactâ preſſulaque rotunditate, hinc gibbis prominula, inde ſinubus excavata. His effractis ſemen excluditur, fuſco nigrore ſplendidum, cujus albicans pulpa non inſuavi ſapore guſtum afficit. Plexum Bahobab, atque inſertum plexui ſemen, copioſâ ſtipat materies, levi rubedine colorata, quæ facilè digitorum attritu, fructuque concuſſo in pulverem diſſipatur, quoties aqueum humorem incluſus calor dudum reſolvit. Nec diverſi generis, fructum exiſtimo, Abovo dictum, quem Cluſio ſuo doctiſſimus Bellus deſcripſit; quamvis Proſper Alpinus Bahobab utrinque acuminatum exprimat, & pollinis aciditati Lemnii ſigilli ſtypticitatem tribuat. Jam enim dudum obſervarunt rerum naturæ ſtudioſiſſimi viri, ex ejusdem Bahobab ſeminibus propagatam ſobolem, & foliorum diſſimilitudine luſiſſe, & ſaporem quoque (ut de Citriis no-

tum

tum eſt) diverſitatem exhibuiſſe.

Caput XVIII.

De Goſſipio.

Xylum tam fruticis humilitate, quam arboris inſigni proceritate, ad aquæductum urbis Cayri conſpexi. Nec dubium mihi ullum, ex arboribus eam eſſe, quas ἐριοφόρους, laniferas Theophraſtus appellavit, foliisque viti ſimiles ſcripſit. Plinius ſuperiore Ægypti parte, & in Arabiam vergente, fruticem gigni tradidit: diſertiùs Theophraſtus in Tylo Arabici ſinus inſula arborem frequentiùs aſſurgere, nec Arabibus ſolùm, ſed Indis quoque communem retulit. Folia ramulis inſident violaceo tinctis, quæ perfectiùs adulta, quinque veluti laciniis profundiùs diviſa reperiuntur, è quibus cum inferiores duæ, tum ſuperior & longior exiguo folii additamento auctiores habentur. Florem illum diluta flavedine pallidum, & circum oras, umbilicique ſinum eleganti rubore purpuraſcentem (qualis in vulgatiore Xylo notatur) in hoc vaſtiore Goſſipio videre non contigit; ſed glomum tantum laneum pomi magnitudine, intra vireſcentem membranam collectum; quâ denticulatis veluti ſegmentis hiſcente, Gallica nive candidior fœtus in auras eluctatur. Is interiore bombyce maturior, ſemina continet fuſco colore umbroſa: non uvarum congeſtu invicem contigua; ſed intervallis ſuis nonnihil dirempta. Ex lanis ingens illa pannorum multitudo elaboratur, atque ut Theophraſtus loquitur, σινδόνας ὑφαίνουσι τὰς μὲν εὐτελεῖς τὰς δὲ πολυτελεστάτας, ſindones texunt alias viliores, alias pretioſiſſimas. Ex his veſtes illæ ſacerdotibus olim Ægypti gratiſſimæ parabantur.

CAPUT XIX.

De Sambac.

Præter Myrtos vix habebant priſci illi Botanophili, quod odorati ſpiritus ſuavitate, inter Ægyptiæ Floræ delicias commendarent, Et τὴν μυῤῥίνην μὲν τῇ εὐοσμίᾳ θαυμαστὴν τὰ δ᾽ ἄλλα ἄοσμα καὶ ἀνάνθη. Myrtum quidem fragrantiâ mirabilem; alia verò omnia, cùm odoris, tum floris expertia, ſcribere auſus fuit a divina loquentia nominatiſſimus ſenex. Per hæc tempora, quam Europæis opponat Ægyptus, vix delinificâ halitus gratia nobiliorem plantam hoc ipſo Gelſimino poſſidet. Et vulgatioris quidem Jaſmini late diffuſo virgarum plexu, paſſim in hortis ſylvæ conſpiciuntur: non item excellentioris hujus; & majore cultu digniſſimi. Adoleſcit autem ſtipite robuſta, atque adverſus fortuitorum impetum firmiſſimâ, quæ ternis quaterniſque cubitis in altum porrigitur. Rami flexus omnes facili obſequio admittunt, florem exhibentes lacteo candore nitidum, qui Catalonici jasmini, aureique mali floream ſuavitatem miſturâ jucundiſſima confertim naribus ingerit. Proſper Alpinus ſimplicem in flore foliorum ordinem exprimit: ego duplicem ſæpiùs agnovi; nec octo, ſed decem aut duodecim folia, roſeâ ſerie, breviore tubulo digeſta. Theophraſtum verò Ægyptiæ Floræ acerbiùs inſultantem, quid excuſet? quum provincia illa tota odoratiſſimis hortis, nihil vel Tantalo vel Heſperidibus invideat. Scio elegantiſſimum ſenem ad pumila quædam & molliora florum agmina reſpexiſſe, atque ut ipſus ſcripſit, ὑγρότερα τὴν φύσιν ὄντα; non ad ea quæ ſicciora, & quorum parentes lignea firmitudine compactiores, altioresque ſtaturâ deprehenduntur.

Caput XX.

De Lablab.

Phaseolum hunc reptili sublimitatis aviditate, cum ab utroque latere ædium nostrarum ad cacumina evasisset, fenestrarumque cancellis non ingrata umbracula prætexisset, repentè exaruisse memini. Folia obscuriùs virescentia ramulis insident, ad nigrum tendente purpurâ coloratis. Nec dissimilis florum tinctura, qui copiosi, ac spiceo veluti congestu, non circa summum tantùm caudicem; sed sparsim juxta foliorum exortus virgulâ suâ prodeunt. Alibi candido colore lactescente nascuntur, cætera vix ab aliis phaseolis specie mutantes. Semina in siliquis rectè notavit Prosper Alpinus, alia nigricantia, subrubra alia; sed maculis ferè nigris infuscata, hilisque candentibus insigniuntur. Observavi frequenter à plebe in lusu usurpata, & projectis ad proximum parietem assulis, è scrobibus alternatim fuisse promota: quemadmodum in alveo ad tesseræ jactum orbiculi transponuntur. Laab autem apud Arabes lusum innuit, adeoque nominis ex eo derivatio non improbabilis.

Caput XXI.

De Abrus.

Ex Arabia Felici in Ægyptum delata hæc corallini ruboris pisa, rectiùs in puellarum cultum; quàm corporis alimentum cedunt. Ea cum Prospero Alpino Phaseolis omninò similia scriberem, nisi tum exiguus supra Crobi crassitiem habitus, & coactior in ovalem ambitum rotunditas discrimen aliquod inveniret. Tota verò coccineo colore decora non vidi; sed quâ parte folliculo nectuntur, splendido atrore maculata. Folia virgulis suis æquatis insident ordinibus, maximè quæ jam per-

perfectiùs adulta sunt, omniaque cœlestis caloris promum condum mirà conversione prosequuntur. Equidem ut noctu mediâ terram; sic in meridie culminante sole οὐρανόσκοποι, sublatis alarum extremis cœlum spectant. Magno equidem argumento, perfectiora esse, quæ superiora: nec hominem ipsum ἄνθρωπον esse, nisi, cùm ἀνάῤῥοπος & supra humana sese erexerit, res alioquin (ut Seneca confitetur) contemptissima. Cæterùm causas illius conversionis foliorum dudum proposuit sapiens Eresius, & nocturnæ quidem foliorum conversionis, ξυνίον, ᾗ οἷον πηγνυμένον τὸ ὑγρὸν, coactum, & veluti concretum (à frigido) humidum: quo rursum a calore digesto atque expanso, paulatim dilatatio succedit. Diurnam autem foliorum inclinationem, in ἀφαίρεσιν τοῦ ὑγροῦ, humoris detractionem refert. Eodem enim, inquit, convertuntur, quo humor radiante Sole provocatur.

Caput XXII.

De Mauz.

Mauzam hanc in pluribus Indiarum provinciis suaviter hospitari, satis recentiorum navigationibus detectum est. Quòd Palæ arboris nomine antiquitùs quoque cognita fuerit, cujus fructum Arienam appellari, plurimumque in Sydracis produci scripsit Plinius, facilè juxta cum Clusio persuadeor: haud ignarus, regionum diversitatem, in ejusdem generis arboribus, cum fructus sapore, tum foliorum lineamentis insignem parere diversitatem. Folia tenella statim in longum & excelsum emicant, cannarumque Indicarum more priùs convoluta, paulatim deinceps explicata solem admittunt. Eorum haud sylvosa multitudo est; gratissimus tamen viror. Latitudine communiter cubitum geometricum non superant: longitudine vel quater excedunt, adeoque singula in aprico quiescentium toti corpori tam umbram sufficere; quam adversus infectorum molestias operimentum præbere queunt. Nervo in longitudinem excurrente satis robusto sustinentur, â latere tamen ventorum affla-

afflatu concuſſa facilè ſcinduntur. Florem obſervavi Lilionarciſſo majorem; ſed globoſum, & Meleagridis inſtar extrema foliorum ſubſtringentem coloreque ferrugineum. Hujus oſculo commodùm aperto, ſeminalem ſalivam depluere, vulgo quidem perſuaſum eſt: abundè tamen compertum habeo ex iis quas domeſticus hortulus alebat Muſis, etiamſi nondum ad florem perveniſſent, actis in transverſum radicibus ſobolem pullulaſſe. Fructui recenti non ea ſaporis gratia eſt, ut citra Laconicum exercitium, aut condimentum Socraticum Europæis valdè placeat: corticem tamen, qua parte pulpæ conjungitur, florea Gelſimini fragrantia commendat.

Caput. XXIII.

De Sesban.

Sesban plurimis in villis præterfluentis Nili ripas amœnâ viriditate prætexens, ex Memphi urbe Heracleam proficiſcentibus ſæpiùs conſpicitur. Rami diluto virore nonnihil ruſeſcentes, aſperitudine quadam ad contactum inæquales. In iis folia virgarum latera pari ferè numero ſtipantia, ſi maturior planta fuerit. Vidi truncum ipſum fruticis, raris brevibusque ſpinis aculeatum. Siliquæ ſeminibus incluſis prægnantes, pro illorum numero, exſtinctis veluti locellis coarctatæ ſunt.

Caput XXIV.

De Sofera.

Figuram hujus plantæ duplici nomine vitioſam aliqui arbitrantur, quòd non ſervatâ foliorùm æquali ſerie, impar unum ſingulis ramorum apicibus folium inſerat, quodque ſeminum gerulas ſiliquas, non ſurrectas; ſed pronâ gravitate pendulas exprimat, eaque princeps inter Botanicos Honorius Bel-

 lus

lus notavit. Sed utriusque culpæ facilè & fidenter Profperum Alpinum purgo. Quamvis enim frequentiùs paria fint foliorum agmina; interdum tamen adjectum extremæ virgulæ privum folium: imò in eadem planta & parem foliorum ordinem, & imparem obfervavi. Ut habeas fæpiùs ubi cum Marone canas,

amant alterna Camœnæ.

Sed & ubi ἀποιβαῖον hoc fuccinas:

numero Deus impare gaudet.

Siliquæ cœlum fanè fpectant. At nec hoc perpetuum eft, cum cœleftis caloris inæqualis difpenfatio, humiditatumque modò copia, modò inopia, pofitum illarum permutet. Planta binos in altitudinem cubitos adæquat, & non rarò fuperat; fiquidem folem, folumque conveniens nacta fit. Camerarius, Noribergæ fuæ decus, Sopheram circa ramorum exortus rubentibus verruculis fpectabilem in hortis aluit.

CAPUT XXV.

De Beid el Sfar.

Beid el Sfar peritioribus Arabum Medicis Offar fimpliciter, & El Ufar dictum, fœcundis quaquaverfum radicibus actis numerofâ fobole terram hofpitam occupans, plurimis jam Europæ locis fatis vulgata planta eft. Ejus hîc accuratiorem effigiem, cum fructu, qualem in temperatiore producit climate, fubjungere placuit, Folia vides, ftabili conjugio ex intervallis confociata, atque à latiore bafi, in longum gracilefcente cono rotundata. Firma quidem illa funt, ad Aloës tamen craffitudinem minimè deducta. Nec à tenerâ folum adolefcentiâ fenili canitie, & infperfis veluti pruinis cum virore albicant; fed etiam caule, ramis, nervulisque cunctis, acre & amarum lac ubertim effundunt: quod concrefcens locis calidioribus, non faporis; fed candoris quadam fimilitudine Mann, & Saccar el Ufar appellatum fuit. Flores circa fummos ramos glomeratim, non fparfim producuntur, fenfimque porrectis

co-

BEID EL SSAR.

TA. LI.

columellis umbellæ ſpecie panduntur : quantumvis languente collo cernui terram reſpiciant. In his externa foliorum ſeries obſoletiusque colorata, verſus calycem reflectitur; reliquæ deinde rectiores, crocum ſuum vegetiori purpuræ miſcent, eductiſque ſinu roſeo ſtaminibus apices minutos appendunt. Omnes apum deliciæ ſunt, & odorantibus liberaliter inhalant, illa, ut cum Poeta loquar

aërei mellis cœleſtia dona.

Fructus rectiùs Beid el Oſſar, non tam ovum quàm teſtis Oſſar dicitur. Equidem fervidiore ſole maturatus amplior evadit, & cum ſocio ſuo camelorum teſtes pendulâ didymorum figurâ ſatis concinnè refert. Subtexta ſeminibus lanugo celeriter ignem rapit, ſericeæ mollitudinis. Externa fructus membrana, villis, & rariore veluti pube reſperſa videtur, quam El Scerà, & Sceràr Arabes nuncupant.

Caput XXVI.

De Achaovan abiat.

Non Ægypti indigena; ſed reliquis mediterranei maris littoribus cognita eſt hæc, cinereo tomento nobilis planta, totoque in leviſſimos pappos abeunte florum auro, vanitatis humanæ lepidum, & verum ſimulacrum exiſtit. Proxima quidem flore Senecioni; major tamen, & in Ægypto fruticoſâ potiſſimum altitudine conſpectior. Ramulis brachiata pluribus, ſatiſque firmis. Folia pariter ampliora, & profundioribus ſinuata diviſuris, vulgarem Artemiſiam, quâ craſſitudine, quâ viriditate ſuperant, cinere quoque ſuo cum reliquis partibus exalbida. Quâ naribus placeat, non ſpirat halitus ſuavioris auram ullam.

Caput XXVII.

De Bammia.

Bamnia obsitos passim agros circa Memphim urbem spectare licet. Adeò frequens ejus in cibis usus est. Planta quaternis quinisque cubitis erecta. Malvæ quidem cùm folia, tum flores æmulatur, ab utrisque tamen aliquo discrimine sejuncta. Nam folia non sylvestris malvæ parvitatem, aut mollitiem præ se ferunt; sed ad contactum aspera, nonnihilque villosa, tum longulè excurrente petiolo subnixa. Cucurbitini folii magnitudinem propemodum assequuntur. Flos amplior est quàm sylvestris malvæ, quinque foliorum consessu productus, aureumque pallorem umbilici purpura distinguit. Fructus Cucumeri sylvestri non absimilis, radiato insidet calyci. Alibi decagonus; hic per quina tantùm latera obtusiùs acuminatus est. Eum cum inclusis seminibus adhuc viridem jusculis incoquere vulgus consuevit.

Caput XXVIII.

De Melochia.

Tanta Ægypto ciborum ex herbis abundantia est, ut frugibus, quarum fertilissima tellus, propè sola carere possit. Inter vulgatiores herbas, & sponte suâ nascentes Corchorum quoque recenset Plinius, non illum, cui Anagallidis nomen, sed alterum, quem Alexandrinorum cibum, & præcordiis utilem refert. Hunc recentiores aliquot Botanographi Melochiam faciunt. Sed faciunt; non perficiunt. Antiquiores enim Corchorum Ocimo, vel convolutis foliis moro similem tradunt; quorum non nisi languidè quicquam in Melochiam convenit. Præterea Corchoro saporis insuavitas insignis fuit, ut etiam Theophrastus τὸν κόρκορον διὰ πικρότητα παροιμιάζεσθαι, Corchorum ob amaritudinem in proverbium abire scripserit. Quam no-

p. 189.

ZATARHENDI *Origanum Indicum*.

TA. LII.

notam ab hoc Ægyptiorum olere feriò teftor abeffe; quos ne braffícam quidem ob amaritudinem comediffe, fatis ex Plinio notum eft. Cæterùm planta hæc ad cubiti altitudinem incref- cit, caule tenuibus rarifque flagellis obfita. Folia circa laterum exortus corniculato quodam additamento recurvata funt, quo- rum extrema in purpureum cincinnifque contortum filamentum attenuantur. Fructus verè Ceratoides, fubluteis ftriis lineifque diftinctus eft. Ferculum ex decocta Melochia paratum omni- nò plebeum fapit, vifcidum, guftui fatuum, nifi à multo (ut folet) limonum fucco condimentum accedat.

Caput XXIX.

De Zatar hendi.

Zatarendi vel potiùs Zatar Hendi, Origanum Indicum apud Arabes denotat, non minùs odoram ob fuavitatem, quàm virium præftantiam cum Ægyptiis tum Syris plurimùm expeti- tum. Effigiem ejus genuinam Alpinianæ huic fubjungere libet, ex horto Illuftriffimi Nicolai Contareni depromptam: quem vi- rum fi Reipublicæ Venetæ decus, ordinis ampliffimi fplendo- rem, generofi ftemmatis ornamentum, & exemplar prifcæ Virtutis dixerim, nihil incomparabili ejufdem humanitati, perexiguum memoriæ pofteritatis, omnia veritati amorique lar- giturus fum. Adolefcit hæc eximia planta magnitudine peda- li, caulibus rectis fatifque firmis: cujus folia Amaraci habitu- dine tenella, mollique veluti lanugine refperfa tactui blandiun- tur. Rotunda quidem illa funt, in conum tamen leviter co- arctata, & excurrentibus in longitudinem fibris cum virore pal- lidula. Flofculos producit quamplurimos, niveo candore lactef- centes, qui per extrema caulium, inter numerofa foliorum capitula prominuli, onitidis Origani umbellam glomerato am- bitu propemodum expandunt. Jam Satar hendi hoc, linguam guftantium aromaticâ nec injucundâ acrimoniâ perftringens, Creticum Origanum odoris vehementiâ fuperat. In fonticis capitis affectibus, cum fenfuum motufque voluntarii nobiles

functiones improbâ mucedine vel imminuuntur, vel penitùs obruuntur, eximiè opitulatur. Stomachi vigorem excitat, solutisque tetro veneno vitæ præsidiis, gratum & efficax auxilium affert.

Caput XXX.

De Felfel tavil.

Felfel hoc tavil, sive piper longum, à nonnullis Ægyptiorum Felfel rumi, id est, piper Romanum appellari, miratus utique priùs fui, quàm certior factus sum, eos non à natali plantæ solo nominis rationem ducere; sed quia commeantibus huc Græcis, temperamenti frigidioris hominibus, vel ut condimentum in cibis, vel ut medicamentum in morbis præcipuè placeat, quos illi Romanos adhuc nuncupant. Est autem in maritimis Africæ locis planta satis frequens, ad binos ternosve cubitos altitudine producta: cujus effigiem, ut in fictili obviam habui, cùm ex Ægypto in Italiam contenderem, lubens exhibeo. Nascitur caulibus numerosis rotundis, juncea sanè specie; non eâ tenuitate quâ pictor eam expressit, sed crassitie ferè digitali. Cùm nonnihil increvit, promissis è caulibus ramis sylvosior pariter atque elegantior evadit. Iis incisis liquor emanat albidus, urenti piperis aut flammulæ acrimoniâ gustantis linguam impensiùs vexans. Folia promit, cùm temperatior anni constitutio, tenella, rara, vix menstruam ætatem ferentia. Diceres cum Iliadis conditore,

Ζεφυρίη πνείουσα, τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει,

Imò ea res effecit, ut planta hæc à peritissimo Imperato, cùm ob succi conditionem inter Tithymalos referatur, tum ob foliorum tenuem rarumque proventum ἄφυλλος nominetur: quamvis non desint qui eam Xabram aut Camarronum Rhasis arbitrentur. Jam florem fructusque prestolabar, cùm diutiùs in mari sævientis hyemis injuriis victa planta succubuit. Flores alias in summis caulibus albicantes producit, exserto capitato tubulo insignes, quibus dilapsis, inclusa membranoso folli-

FELFEL TAVIL,
Piper longum Ægyptium.

p. 190.

TA. LIII.

liculo femina fuperfunt. Caules ipfos jam arefactos, cùm opipare victurum, ferculis condiendis, Maurorum vulgus, adhibere confuevit.

Caput XXXI.

De Abfus.

Exigua hæc, fed elegans planta, non eodem flofculorum decore prodit: quos & nivei producit candoris, & dilutiore flavedine lactefcentes. Nec circa fummum tantùm caulem; fed etiam inter foliorum exortum difpofitos. Semen atro colore fplendidum parvis includit filiquis cicerum æmulis, & caulem fuum raris brevibusque fpinulis innocenter obarmat.

Caput XXXII.

De Sefamo.

E cerealibus quoque veterum celebre potiffimùm Sefamum, & Ægyptiis tum in cibo, tum in medicamentis ufitatiffimum eft, quod cum reliquis frugibus, poftquam arentes campos fcatebris fuis temperavit Nilus, celeri proventu furgens, filiquâ minimè fallaci cultorem fuum locupletat. Folia caulem inferiùs circumdantia latiora funt, & profundioribus incifuris ferrata, fuperiora vero integris oris anguftiùs patentia. Florem educat magnitudine eximium, cujus folia reflexis labellis intus albida, exteriùs violæ colorem induta, tenuique refperfa lanugine vigorem ætatulæ fuæ produnt. Siliqua non quaternis tantùm, fed quinis etiam fenisque lateribus angulofa, ftellatum occupans calycem, oblongum illud, pingue, flavefcensque femen inclufum cuftodit. Cæterùm Sefamum, inquit Theophraftus, veluti Erifymum, οὐδὲν ἅπτεσθαι δοκεῖ ζῶον, nullum videtur animal tangere, ob tetram faporis amaritudinem. Sed hæc

hæc de virefcente fcripfit Sefamo nobiliffimus fenex: non item eâ, quæ cœleftis caloris operâ maturitatem fuam adepta fuit. Oleum feminibus expulfum, κατ' ἐξοχὴν Zeid taib, id eft, oleum bonum Arabes nuncupant.

Caput XXXIII.

De Culcàs.

Colocafiâ, quam Colcàs nominant Arabes, ut nihil apud Ægyptios notius, ita nihil inter Europæos βοτανοφιλοῦντας controverfiarum veluti fenticeto afperiùs obfeptum. Horum alii plantam hanc veterum Ægyptiorum fabam effe contendunt, cujus radicem Diofcorides, Athenæus, Pliniusque, clariffimi fcriptores, Colocafiam olim appellatam prodiderunt. Atque huic rei argumentum adftruunt, foliorum in Ægyptia faba amplitudinem, quam Petafo Diofcorides, Plinius Perfonatæ foliis æquiparavit, Radicum item craffitiem harundinaceis majorem, quam antiquitùs, ut hodierni Colcas radicem, καὶ ὠμὴν, καὶ ἑφθὴν, καὶ ὀπτὴν, & crudam, & elixam, & affam, incolæ comederunt. Similes adeo facultatum temperamento, fimiles in paludofis Agypti locis proventu funt. Alii Colcas hodiernum Ari fpeciem conftituunt, non promifcuè quidem, fed illius, quod folia Theophraftus cava & cum latitudine Cucumeracea obtinere fcripfit. Quod Plinius inter bulbi genera retulit, Scyllæ proximum, foliis lapathi amplitudine, cujus radicem ob mollitiem Naturæ vel crudam comedi teftatus eft. Et defunt Hercules Colcas illi hodierno tot notæ, quas conftanter veteres fabæ Ægyptiæ tribuerunt. Nimirum arundinea, afpera, & ut Theophraftus loquitur, ἐπακανθίζουσα, Spinis fubhorrida radix. Flos quàm papaveris amplior, & rofeo colore faturatus, Caulis quaternis in longitudinem cubitis productus. Cum in hujus apice triginta veluti loculamenta in orbem difpofita vefparum orbiculari favo non diffimilia, quæ prominentes leviter fabas complexa funt. At deceptos in his omnibus notis veteres fuiffe non facilè mihi imponant recentiores.

p. 193.

COLOCASSIA. *Ægyptia florida.*

tiores. Scio fæcem fuam habere feculum illud prifcum; fed & hoc noftrum obtinere fuam fpumam. Non vidi toto quod in Ægypto exegi quinquennio, vel Florem, vel fructum, qui veterum Colocafiam referret: ecquid propterea negem ullibi gentium reperiri? Paucis in villis juxta Memphin, Heracleam, Pelufium, Alexandriam, confpectæ funt à Profpero Alpino, & à me, quas hic exhibemus, ex Ægypto plantæ. Hodiernum quidem Agyptiorum Colcas, Arorum generi lubentiùs adfcripferim, five plurium radicum concretione μακρόρριζον, & ampliatum; five fimplicius fit, & bulbacea rotunditate στρογγυλόρριζον appareat: potiffimùm bulbaceum hoc, quod radice, folliculo, fructu Aro montano, foliorum item immaculato virore, Aro vulgari par eft. Nec facultatum ulla hic contrarietas: languidior tantùm Ægyptio Colcas acrimonia, quam & montaneum illud Arum coctione deponet univerfam: nec tamen hoc qualitatem leve deliquium fpecierum diverfitatem parit.

Ad Cap. 33. De Culcas florido.

Ægyptiis Colocafiis hanc quoque fubjungamus, quæ inopinato partu in Profperi noftri Alpini horto fæcunda, bulbaceo ventre prætumida, eximium cultorem fobole rarâ, fed caducâ plufculum exhilaravit. Mirabantur illi Floræ candidati è fterili nympha progerminantem caulem, afparagi habitudine, teretem & in rectum emicantem, læto virore foliis circumpofitis fupparem. Apice in folliculum dilatabatur, à laxiore fundo fenfim adftrictum; qui bidui fpatio in longum dehifcens, inexpectatum curiofis oculis fructum expofuit, non tam vulgaris Ari piftillum, penicillumve, quam Ari Ægyptii minoris thyrfum, aut Arifari progeniem caudato imitamento exprimentem. Longitudine digitum minorem vixdum excedebat, craffitudine macropiperis modum acquirebat, candido pigmento decorus, & femineis undique veluti rudimentis obfitus fuit. Cæterùm ut repentinus fuit exortus, fic abortus. Jam enim triduum inter fpectantium plaufus exegerat, quando lethali correptus marcore cum indumento fuo periit, nihil cultori præ-

ter acre fui defiderium relicturus. Vifus & Neapoli, & Pifis hofpes hic rariffimus: fed oftendit fe tantum terris, nec ultro effe potis. Caufas, cur in Ægypto nec florem nec fructum det hæc velut iratâ Lucinâ producta planta, diligenter in Exoticis difputat Profper Alpinus; quem operæ eft adire ipfum, ne aliena fcrinia compilaffe videar.

Ad idem Cap. De Culcas.

Arum hoc Ægyptium exiguum, & temperamenti harmonia, & partium omnium conformatione præcedenti Colocafiæ cognatum, quidni huc inferamus? quod in hortulo integerrimi viri Cofmi Nerii Venetorum Pharmacopæi cultum, fæpiùs in urbe Cayro infpexi. Radice fundatur bulbaceâ, nucis Ponticæ mediocris amplitudine, quæ fibris tenuibus, copiofis, in terram nutricem demiffis, prompto germine ad vota coloni fui properat. Caulem erigit altitudinè ferè dodrantalem, albidum, crebris veluti lentiginibus maculofum. Eum folia complectuntur bina numero, vix ab Ari habitu quicquam mutantia; non lacteis Arifari venis infignita nec lituris nigricantibus fugillata; fed fimplici cum nervulis viriditate decora. Caulis tandem paulò erectior in vaginam panditur membraneam, Ari involucro fimilem, quæ paribus in longitudinem intervallis albis luteisque radiis elaborata confpicitur. Hac reclusâ fructus apparet, penicillo canino haud abfimilis, internè ventricofus, fenfim tamen verfùs apicem gracilior. Albo perfufus eft colore, fed quem circumfparfa thyrfo feminea veluti inchoamenta non parum luteo fuo obliterant. Qui fortè radices afferebat hortulanus, eas non minùs quàm Colocafiarum edules, & acriùs etiam pervigilem Veneri fuæ debentium opus promovere adfeverabat.

ARI Ægyptium minus.

TA. LV.

NYMPHAEA seu NUPHAR Ægyptium.

TA. LV

Caput XXXIV.

De Nufar.

Inter Iridis Ofiridisque complexus natum fpeciofum illud Nuphar, Ægyptia Nymphæa, celebris vetuftiffimorum auctorum fcriptis, Nilotica Lotus eft. Ejus hic effigiem, quæ compendiofo ambitu radicem, folia, florem, fructumque repræfentet, haud immeritò exhibendam arbitratus fum. Profper Alpinus eandem facit cum Europæorum Nymphæa. Differt tamen cùm à lutea majore, quæ radices in longum porrigit, tum ab alba illa vulgatiùs cognitâ, foliorum pauló contractiore magnitudine, & quod oras habeat levibus illis quidem, fed latis incifuris excavatas. Nervulis item copiofioribus pertexta: tum femina capiti papaveraceo inclufa, quam vulgaris Nymphæa magnitudine confpectiora poffideat. Quæ res facilè prifcos excufet Botanographos, qui Niliacam hanc à reliquis Nymphæis fejuxerunt. Qui florem, folia, radicem (prout nativâ magnitudine exfurgunt) curiofo dignatur afpectu, Profperi Alpini exoticis manum & oculos admoveat. Olim Ægyptiaci hujus Loti flos, ut auctor eft Heliodorus, triumphantium coronis intexebatur. Hodiè expreffus floribus & capite contufis fuccus Saccharo mifcetur, quod Arabes Sarbet Nuphar appellant, infigni tum refrigerandi tum humectandi vi præftans. Sarbet autem à ferab vel ferob deductum, communi nominis fignificatu quodcunque poculentum denotat: ab his quoque ferapii & firupi vox, in ufum falutaris fcientiæ, profecta. Paratur Sarbet faccharo in aqua diffoluto, quod evaporante fupra ignem liquore, cùm ad eam fpiffitudinem rediit, ut concrefcere denuo frigefactum queat, remoto jam ab igne fub concretionis initium fenfim Nymphææ probè depuratus admifcetur fuccus: ea tamen moderatione adhibitâ, ut largiore humiditatis acceffione coalitum non impediat. Eundem in modum ex limonum, citreorum, rofarum, & violarum fucco cum faccharo Sarbet fuum concinnant, cui lautio-

ris fortunæ homines, ſub hyemem, aromata ſuaviora, ambramque permiſcent.

CAPUT XXXV.

De Stratiote.

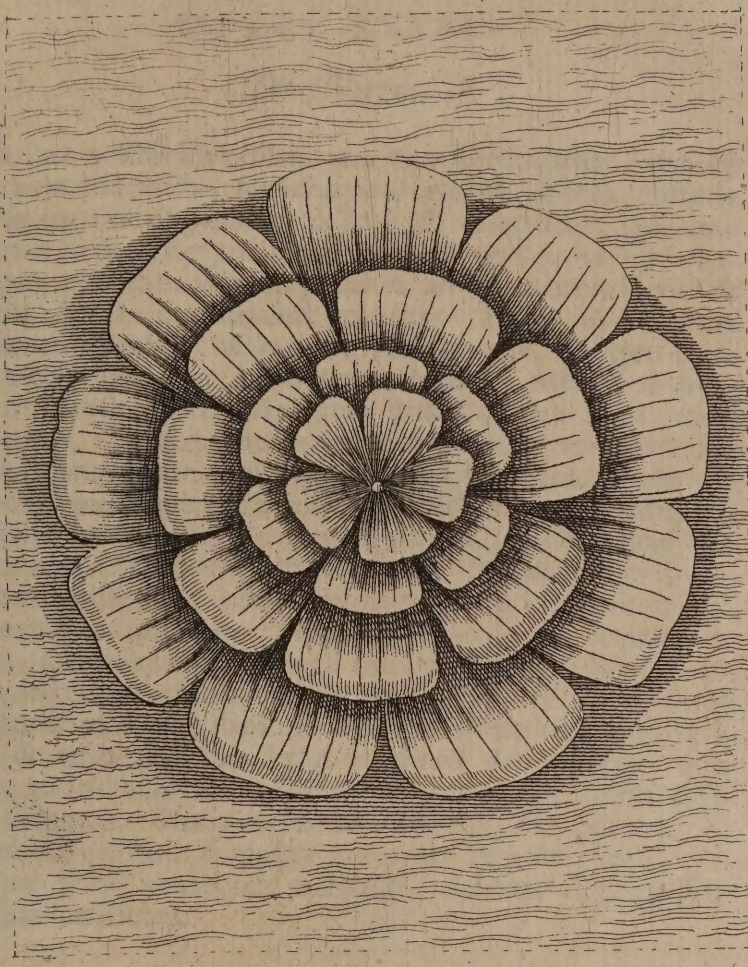
Jam ſexennium eſt, cùm ex Ægypto in Palæſtinam iter haberem adverſantibus navigationi ventis in Peluſiaco portu ſubſiſtens. Admiratus ex animo cultum amœnitatemque loci, omnia Nili ſui beneficio poſſidentis, quibus provocet, ut cum Marone loquar,

—— —— —— amœna vireta
Fortunatorum nemorum, ſedesque beatas.

conſpexi in ſtagnantibus circa proximas villas aquis plantam hanc, cujus Iconem Alpiniano Haij alem el maovi, id eſt, ſempervivo aquatico, ſubjicio. Eam quoque veterum Botanicorum Niliacam Stratiotem eſſe, abunde notis omnibus confirmamur: quamvis foliorum lineamenta diverſam præ ſe ferant figuram. Hæc Aizoo quidem, ſed majori illi, & arboreſcenti ſimilia diceres, ni majora multo forent, pariterque latiora. Surrecta pleraque videntur roſeoque conſeſſu ſtipata, & citra malæ ætatis diſpendium plicis in longitudinem rugisque non ineleganter criſpata. Circa exortum, ut ſolet, anguſtiora folia, paulatim deinceps dilatantur. Extremorum altero non in acumen exeuntia; ſed reflexis leviter oris pluſculum diducta ſunt: cætera dilutiùs vireſcentia verbaſci inſtar utrinque molliter hirſuta; quod in Icone pictor haud expreſſit. Flores, cùm Peluſium tranſirem (præceps enim jam menſis Julius erat) non obſervavi. Planta tota ſeſſili baſi Nilo incubat, &, ut loquitur Anazarbeus, ἐπινήχεται τοῖς ὕδασι χωρὶς ῥίζης, innatat aquis citra radicem: quamvis radicum vicem demiſſa terram verſus tenuiſſima fibrarum veluti filamenta ſuſtineant. At nomen ipſum Stratiotis, potiùs ab eximia ſanandorum vulnerum efficacia, quam naſcendi conditione ſortita fuit.

p. 196.

S T R A T I O T E S
Ægyptia Dioscorides.

TA. LVII.

CAPUT XXXVI.

De Papyro.

Imò hæc nobilis illa biblus, quæ vitæ humanitatem, ingenii præclara facinora, famofosque mortalium labores, victuris chartis memoriæ quondam pofteritatis refervabat, quæ ante repertas fruges Ægyptiis alimentum, ftragulas, navium contextum, vaforum utenfilia, florem ad coronandos Deos, & calceos horum facerdotibus præbebat. Hodiè ob ftrenuam incolarum inertiam, aliunde advectis chartis, Ægypto natales tantùm fuos, non æftimationem debet. Affurgit ab arundineis fibrofisque radicibus circa Nili ftagnantis ripas, caule numerofo, triquetro, non raro feptem cubitorum menfuram fpeciofâ proceritate cùm æquante, tum fuperante. Folia circa utrumque fcapi extremum, inferiùs ampliora, Sparganii, Cyperive inftar repanda, fupernè minora, quæ radiatum veluti calycem innafcenti jubæ fubjiciunt. Plinius caulem in gracilitatem faftigiatum, thyrfi modo cacumen includere fcripfit. Theophraftus ipfi κόμην tribuit ἀχρεῖαν ἢ ἀσθενῆ, comam inutilem, debilemque, fi reliquis cum partibus in comparationem defcendat. Utrumque tamen obtinet. Nam & denfo tot ftaminum ordine ftipatum caulis faftigium cæfariem exprimit, & circa fummum hujus prominuli florei apices, quas pictor non adumbravit, obligatum circumplicatâ hedera thyrfum effingunt. Radix velut in ufum ligni olim cedebat, fic tomentofa caulium medulla, in niveum reducta gluten, philyrisque porrò tenuiffimis compacta, chartam virginem fcriptoribus exhibebat.

CAPUT XXXVII.

De Cypero.

Cyperi plures species, & antiquis cognitæ fuerunt, & recentiorum industriâ porrò indagatæ sunt. Hinc præter radicum longitudinem & rotunditatem, foliorum latitudinem vel angustiam, saporis quoque tum amaritudo, tum dulcedo, odoris fragrantia, vel absentia, radicum item in cibis aptitudo vel ineptitudo, discrimen aliquod invexit. Sed rotundior ille, ampliorque de quo hic Prosper Alpinus, potissimùm κυπείρε nomen universo generi tribuit: quem, si tam saporis acumen, quam odori halitus suavitas commendet, non dubitant Antidotis miscere valetudinis humanæ providi tutores. Dioscorides optimam Cyperi radicem innuit, quæ è Cicilia, Syria Cycladibusque petebatur. Plinius non sine manifestâ intellectus confusione Cypirum à Cypero distinguens, Ægyptium hunc, inter laudatos Cyperos infimæ classis esse scripsit: quod ipsum tamen eximiæ ejusdem vires, & in obviis sensui qualitatibus præstantia facilè convellunt. Vidi his quoque locis cum Abdelavi seminibus sæpiùs venum circumferri Cyperi minoris edules, & avellanæ magnitudine dulces radices, quas Arabes Hab el selim nominant. Plantam ipsam Ægyptiam Theophrasti Malinathallam, seu Anthalium Plinii arbitrantur: quamvis in amœno Veronensium agro sedem pariter natalem invenerit.

CAPUT XXXVIII.

De Chatè.

Vulgatius Abdelavi genus, & in cibis magis consuetum, non raro insigni magnitudine adauctum in villis Ægyptiis deprehendi. Quâ parte ramo suo fructus adhæret, anguino flexu prius incurvatur, sensim deinde ventre gravido intumescens, versùs alterum extremorum denuò gracilescit. Sulcis tenui-

bus

p. 199.

LUFFA Arabum.

TA.LVI

bus in longitudinem interdum exaratus eft, cortice molli, tenui, maturoque jam fructu rufefcente; non eâ faporis gratiâ, ut lautiorum aliquis menfa ipfum dignetur. Liquor Batechæ el maovi fenfim à maturitate colliquata intus medulla colligitur, quem perforato cortice effufum, percolatum, faccharoque mixtum, æftuantes avidè hauriunt, non fine ventriculi, & jecoris evidenti noxa, fi quis eum immodeftiùs ingerat, ob refrigerandi, quâ pollet, vehementiam. Profper Alpinus Herniam, id eft, Hydrocelen, five aquofum fcroti teftiumque tumorem producere, non fine ratione fcripfit. Frequentiffimum aliàs hoc morbi genus Ægyptiæ plebi, ob Nili turbidioris ufitatum potum, cujus aquæ copiofo permixtæ nitro, quâ penetrando, quâ laxando, valetudinis hoc incommodùm accerfent. Sed & promptum eidem remedium eft, adacto per membranas fcroti & teftium phlebotomo, aquas conceptas compreffis hifce partibus elidere, poft temporis aliquot intervallum redituras: atque hæc paffim in balneis publicis aguntur. Meliorem affectus curam per medicamenta inftituunt Arabes, præmiffâ tamen aduftione per cylindrum lineum, circa cervicem & principium fcroti adminiftratâ. Sed hæc alibi explicatiùs perfequemur.

Caput XXXIX.

De Cucumere Ægyptio reticulato, feu Luffa Arabum.

Efculento cucumeri, quem Chatè nomine defcripfit Profper Alpinus, alterum addo, cibis quidem inutilem, partium tamen omnium elegantiâ fpectatiffimum. Arabs, in cujus horto propè Cairum urbem crefcebat, Luffam appellabat; mihi mirabilem ob plexum, quo femina inclufa circumdat, Cucumis Ægyptius reticulatus nuncupandus videbatur. Semina ad inclytum heroem Nicolaum Contarenum à me tranfmiffa, in ejus non rufticæ, fed plus quàm urbanæ Floræ amœniffimo pandocheo, plantam dederunt, quam hic expreffam contueare. Foliis induitur hifpidis, fufcam viriditatem pallore hinc inde

inde diluentibus: divifuris inæqualibus profundiùs laciniata, Bryoniæ, vel Balfaminæ potius folia mafcula æmulantur. Florem educat amplum, fpecie venuftum, languidam flavedinem, ftriatim inducto aureo pigmento, largiùs circum oras faturantem. Idem ftamina capaci finu plurima fubmittit, quibus appendices grandiufculos flaventefque connectit. Cæterùm inftructa numerofis capreolis planta, quaquaverfum reptabunda, proxima quæque cincinnis fuis implicat: fructum promit femipedalem, ab anguftò collo paulatim laxiùs tumente ventre gravidatum, fuperficie modò lævior, modò tuberculis paffim verrucofior. Cortice velatur tenui, ex obfcuro virore pro maturitatis gradu plus minufve flavefcente. Eum vel nulli, vel tenues faltem excavant fulci: in longitudinem tamen atris lineis eleganter infcriptus, à colli principio ad umbilicum veluti centrum fuum commeantibus. Cùm fructus benè maturus, cortice remoto, innumera in confpectum veniunt albicantia filamenta, fuccofiore medullâ ftipata: miro adeò ordine contexta omnia, ut planè fateri neceffum fit, non effe hoc rude, & tumultuarium opus; fed quod egregius artifex cogitaverit priùs, quàm fecit. Idque evidentiffimum evadit, cùm quis tabefactâ jam pulpâ fimplicem plexum infpicit. Sinum plexus hic triplicem efformat in longitudinem, in quo femina copiofa, candida, cortice nonnihil inæqualia, lactefcente verò medullâ Melonum æmula junctim affervantur. Ufus hujus fructus barbaro poffeffori fatis exploratus non erat. In balneis tamen publicis, dempto cum femine cortice, plexum filamentorum fucco fuo madidum tergendis corporibus adhiberi confirmabat; quorum cutem Morphæa fœdæque vitiligines infederunt, malum Ægyptio vulgo familiare. Reticulum ipfum qui diligentiùs tractaverit, lini macerati nerveis veluti fibris præditum agnofcet. An igitur, quemadmodum Æthiopes, & Indi, authore Theophrafto, è laniferis arborum pomis, aut Arabes (ut fubjungit Plinius) cucurbitis in arboribus genitis, lina parabant; ita ex hac plexu decenter arefacto malleo ftupario contufo corticatoque fimile fieri potuerit haud negaverim.

CA-

LUFFAE *Arabicæ* *Flos et Fructus.*

TA. LIX.

p. 201.

Gramen Stellatum Ægyptium.

TA. LX.

Caput XL.

De Neiem el Salib.

GRamini crucis, ſtellatum hoc Ægyptium adjungo, non minùs elegantiâ, quam viribus, generiſque ſocietate eidem cognatum, quod circa Heracleam oppidum ſive Roſſetum primùm conſpexi. Aſſurgit altitudine pedali, culmo rotundo, geniculorum aliquot internodiis diſtincto, circa quæ anguſta ſatis, & in acumen attenuata folia producit. Fulcitur radice firmâ, candicante, & ipſâ geniculis aliquot, quæ pictor haud delineavit, nodoſa; ſubdulci quadam acrimoniâ guſtum perſtringit. Calami in quinas ſenaſque paniculas dirimuntur, longitudine diſpares, Iſchæmo gramine breviores quidem, ſed longè denſiores, Averſâ facie in longum excurrente validâ carinâ, & porrectis à latere ſtatuminibus muniuntur, quibus ſquamatim compactilis ſpicea florum congeries, virore flaveſcente renidens ſuperiùs inſtrata eſt. Congenera itaque hæc gramina ſunt. Nec mirum ullum, in ſtellas aliquid abire poſſe, quum crucem tulit. Uſum item medicum eundem obtinent: quamvis calculis intra veſicam duratis frangendis vires pares non poſſideant. Qui lapidoſum aliàs veſicæ ſynagma citra ſectionem eduxerit, ut alibi Proſper Alpinus ſcripſit, in magna Ægyptiorum Memphi, quamvis curioſè inquiſiverim, neminem deprehendi. Hominem tamen religioſum à monte Sinai, calculos extra veſicam in urethrâ ſubſiſtentes, compreſſâ ſuppoſito digito veſicâ, & meatu urinario per immiſſum anſerinæ pennæ tubulum validè inflato, eoſdem extrorſum propuliſſe, ab ægris ipſis acceptum ſatis & cognitum habeo.

De Scorſonera Orientali.

Selectioribus Orientalium plantis hanc etiam accenſeas licet raram nobilemque Scorſoneram, in Palæſtina ac finitimis

Ægypti naſcentem: cujus ſemina ad Illuſtriſſimum Nicolaum Contarenum à me curata, ſub tam ſplendido cultore dicam, an floreæ voluptatis promo, alteroque hujus ſeculi Alcinoo felici partu germen exoptatum excluſerunt. Radice ſuſtinetur, ut reliquæ Scorſoneræ ſolent, longa, ſimplici, quæ pollicis craſſitudine vix diductior, crebris rugis ſulcatum corticem atrore quodam obfuſcat. Candida tamen intus eſt, quumque recens, lacteâ ubertim alimoniâ diffluit. Exſurgit à radice caulis ſingularis cubitum altus, gracili quidem habitudine, ſed firmâ, quem circumſtant rara, oblonga, gratum virorem cæruleo cœleſti permiſcentia. Horum inferiora latiora ſunt & ampliora, circum oras leviter ſinuoſa, tum quinis in longitudinem exeuntibus nervis diſtincta, ſuperiora magnitudine & æquatis ſenſim oris contractiora cernuntur. Cauli flos inſidet pulcherrimus, ſuaviter odorus, ſcutati nummi ambitu dilatatus ſaltem hyemem aſperiorem expertus non fuerit. In eo duplex foliorum ſeriès in ſtellam radioſve digeſtorum, quæ candorem ſuum purpuræ miſcent. Circa umbilicum ſaturatior purpuræ ſplendor eſt, è quo per longitudinem foliorum ad extrema leviter ſerrata, coloris ejuſdem crebræ lineolæ ducuntur. Erigitur ex umbilico floris tutulus purpurâ ſuâ decorus, à baſi verſus cacumen frequentibus plicis adſtrictus. Hunc circumſiſtunt ex intervallis duodena, vel etiam plura vallorum ſtatumina, ex cæruleo nigricantia, quorum extremum aureis capreolis utrinque retortis exornatur. Flori calix ſubjicitur oblongus ſquamatimque compactus, quo ſemina pariter oblonga molli potiùs copioſâqne lanâ, quàm pappo involuta reconduntur. Cæterùm, plantam ipſam Europeis Scorſoneris alexipharmacâ virtute minimè ſecundam eſſe, crebris graviſſimorum hominum experimentis, abundè patefactum eſt.

De Datura Ægyptia.

Solani varias ſpecies paſſim in Ægypto obſervare datur: nimirum Somniferum illud vulgatius, quod à baccarum forma nonnullis ϛρύχνον μελανοκέρασον dicitur: tum alterum Fruti-

co-

SCORSONERA Orientalis.

TA. LXI.

p. 203.

DATURA *Ægyptia*.

TA. LXII.

cofum, quod Stychnodendrum, & Amomum Plinio nominatur: tertium item pomiferum, diligentiùs in hortis excultum, cujus fructus oblongus, durus, ob fuavitatem inter cibos Ægyptiis receptiffimus: quartum denique, de quo paucis hoc Capite Profper Alpinus, cujus fructum ex communi fententia, Nucem Methel, plantam ipfam verum Diofcoridis Stramonium, pronunciat. Viri Clariffimi, ad feminis vim deliram pariter ac ftupefactoriam refpicientes, Solanum maniacum Theophrafti, & Hippomanem Cratevæ nuncupant, ab Ægyptio vulgo Datura vel Tatura appellatur. Ramum ejus, quem in Exoticis jamdudum expreffit Profper Alpinus, hîc quoque fubjiciemus. Eum ab Illuftriffimo Nicolao Contareno acceptum, tanti fecit vir humaniffimus, ut plantam hanc tam eximii Mecænatis nomine Daturam Contarenam vocaverit; probè fibi confcius; eam decentiùs, quàm olim titulis Regum flores, hoc nobiliffimo nomine infcribi,

Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Poffit diruere, aut innumerabilis
Annorum feries.

Ut Lyrici verba feriò ufurpem. Fundatur itaque Datura longâ craffaque radice, quæ fubrubro perfufa colore, odorantium capitibus gravedinofum Meconii halitum infpirat. Surgit ab ea caulis fingularis; fed amplus, ramifque plurimis porrò diremptus. Vidi quaternis, quinifque ferè cubitis adultum, totum rotundo fchemate, violæ obfcurioris ornatu fplendidè coloratum. Folia longis pediolis infiftentia, virorem fuum nigredinis aliquâ mifturâ obfcurant: quorum inferiora producta ampliùs, magifque dilatata, variis utrinque divifuris inæqualiter exafperantur. Florem producit, non vulgaris elegantiæ fpecimen, unicum odoræ fuavitatis in tota plantâ compendium. Hunc dentato calyce enixum, ab anguftiore cervice, medioque turgidulo ventre, tubuli inftar fenfim diducit. Foliis conftat modò fimplici, duplici modò, imò & triplici: quamvis hoc alterius additamentum videatur. Externâ facie purpuræ decorem induunt, internâ lacteo candore largiùs perfufi flores: omnium hoc proprium eft, ut refupinatis labris in lacinias ali-

 quot

quot dirimantur, quæ retortis ſenſim oris collectæ, velut in caudas attenuantur. Fructum edit plus minuſve rotundum, ſpinoſo horrentem cortice, nonnunquam innoxiâ ſcabritie æquabilorem, qui ſemina copioſa, flava primùm, tandemque palleſcentia complectitur, quorum tantùm rudimenta dempto cortice pictor in icone repræſentavit.

De Hyoſcyamo albo.

Hyoſcyamus albus Ægyptius, quem vulgari diſſimilem planè figurâ tradidit Proſper Alpinus, ipſus idem eſt, cujus hîc effigiem ex ejuſdem Exoticis depromptam exhibemus. Naſcitur cum Hyoſcyamo luteo juxta Pyramides Ægyptias, non minores illas, (quarum plures viſuntur) ſed majores tres circa Memphin urbem conſpicuas, immenſi laboris opera, & quæ non vanè Plinius regiæ pecuniæ vanam & inutilem oſtentationem judicavit. Exoritur à radice plerumque ſimplici, per fibras tamen craſſiores variè diditam, caule ſæpius unico, nonnunquam geminis ſurrectis, gracilibus quidem, ſed firmis. Hi pluribus deinde ramulorum brachiis multiplicantur, quibus mollis inſperſa lanugo canitiem ante ſenium addit. Per caules hinc inde ſparſa ſunt folia oblonga, ex mediocri latitudine in acumen deſinentia, vulgaris Hyoſcyami foliis longè minora. His pariter ex denſata veluti lanugine albicans tomentum, à pictore vix exprimendum, inſtratum eſt, oræque crebris inciſuris, dentium æmulis, propè medium imumque caulis, ſerratæ videntur. Flores circa ſummos caules, è caliculis ſuis emergunt, paulatimque ab anguſta cervice latiores, quina labella blandum in riſum diducunt. Exteriùs ſimplici candore nitens, interiùs admixtâ rubro flavedinis portione variegati. Dilapſis floribus, calycis hæredes ſemina ſuperſunt, alba, & puſilla; ſed quæ humorum, ac potiſſimùm ſanguinis impetum per venas uteri, ventriculi, pulmonum, efficaciter coërcent: dolorem item meningum, pleuræ membranæ, tum coli inteſtini graviſſima tormenta, mitigant.

De

HYOSCIAMUS albus Ægyptius. p. 204.

TA. LXIII.

p. 205. MYROBALANUS EL CHABUL *Ægypti*.

TA. LXI

De Myrobalano Chebulo.

Myrobalanos ſi non invenere primùm, ſaltem vetuſtioribus Græcis incognitos, primùm Europæis patefecerunt A-rabes, ſive eos ipſi poſſiderent, ſive aliunde facto cum exte-ris commercio reciperent, atque in uſum artis Medicæ trans-ferrent. Qui Ægyptum hodiè incolunt Arabes, cùm aliis mer-cibus per ſinum Perſicum & Erythræum advectos, ab Indis Orientalibus nanciſcuntur. Errant qui tot myrobalanorum ge-nera unius arboris fructus arbitrantur. Quamvis enim tam ar-bores, quàm myrobalani ipſi habeant, quo prunis conferri poſ-ſint; ingens tamen in foliis diſcrimen, cum alia lauro, perſi-co alia, alia ſalici, ſorboque comparentur. Sed major è my-robalanis Chebulorum æſtimatio, quos è Biſnagar, Camboia, Bengala navitæ frequentiùs advehunt. Horum arborem in Cayro urbe non procul à vico Veneto, in Beii cujuſdam Turci viridario ſæpiùs inſpexi, quem horti præfectus Dileg el chabul nominabat. Rami ab eo decerpti effigiem, accuratè ſatis de-lineatam, hîc contempleris. Adoleſcit autem arbor ſpecioſa magnitudine, pruno vulgari longè conſpectior, cortice lævi & pallidulo, materia verò caudicis albicante, nec inſuaviter odo-ratâ. Ramos exinde porrigit denſos, longitudine proceros, ad flexum ut obſequentes, ſic contra vim externorum contu-maces; in latera potiùs ſparſos, quàm in directum exeuntes. Spinis armantur longis, peracutis, firmis, perennantibus, quo-rum horridum agmen adſita propiùs folia plurimùm obumbrant. Horum verò bina communi petiolo inſidentia conjunguntur, à preſſula rotunditate obtuſiùs acuminata, nihil Perſicæ foliis, (quæ vulgo chebulis tribuuntur) figuræ cognatione devincta. Craſſitudo illorum mediocris eſt, è quibus quæ ſitu inferiora, ſuperioribus ejuſdem rami majora ſunt, intactis oris, ſecus quàm in Prunis & Armeniacis obtinet, nullas inciſuras admit-tentia. Fructus Chebulis Indicis ſimillimus exiſtit, eximiâ ma-gnitudine, à tenui cervice anguloſum in ventrem diductus, &

ex atrore quodam rubeus. Medium ejus nucleus obtinet oblongus, ſtriis & canaliculis elaboratus; cujus ſucculenta circumfuſa caro, non injucundo ſapore palatum afficit. Cæterùm ſaccharo conditos hoſce myrobalanos Byzantium mittebat poſſeſſor, quorum vires caput, & ventriculum, quâ purgandi, quâ corroborandi, non immeritis laudibus extollebat.

De Caſſab el darrir'.

Huc referre libet plantam Caſſab el darrir' dictam, quam Lib. 2. Cap. 7. Exoticorum, ſic deſcribit P. Alpinus. *Naſcitur hæc planta, ut relatione accepimus, in Ægypti locis humidis; etſi nos eo tempore, quo in ea provincia morati ſumus, planè latuerit: non minùs etiam in Judæa juxta lacum Geneſareticum vocatum, & in Syriæ multis locis. Semicubitalis, & amplior frutex eſt, ferens ab radice caulem longum geniculatum ferè, ex toto rotundum, cavum, intus habentem medullam albam, ut Sambucus, colore fulveſcentem, ex eoque ex oppoſito ramuli exeunt recti, geniculati, è quibus geniculis in cauliculo utrinque duo ramuli exeunt ſubtiles flores ferentes, magnitudine & figurâ florum in lutea Lyſimachia, a quibus ſuccedunt parvi folliculi, oblongi, in acutum deſinentes, nigri, ſemen nigrum & minutum continentes; folia verò bina in ſingulis caulium geniculis utrinque ex oppoſito poſita cernuntur, oblonga, lata, inferiùs in acutum deſinentia, ſine petiolis adhærentia, cernuntur Lyſimachia foliis ſimilia, ſed minora tamen. Radix eſt craſſa, longa, in acutum terminans. Hæc planta videtur ſimilis ex toto luteæ Lyſimachiæ. Caules iſtius plantæ craſſiores non ſuperant craſſitiem digiti minoris, intuſque cavitatem plenam habent medullâ, ut in Sambuco, quibus caulibus ſicceſcentibus medulla ipſorum plurimum ſiccata, ut calami cavi evadunt, fulveſcunt colore, ſunt geniculati, facile franguntur, intuſque habent medullarem ſubſtantiam albam, quæ in ore agitata lenteſcit, inodori ſunt, vel exigui admodum, neque ingrati, præſertim radix: lignum cum aliquanta acrimonia eſt amarum. Quibus notis ex toto caules ii craſſiores cùm conveniant cum Calamo aromatico à Dioſcoride deſcripto,*

CASSAB EL DARRIR.

TA. LXV.

p. 207.

BAMMIA *Muschata*.

TA. LXVI.

ſcripto, haud injuriâ omnes Ægyptii, & Arabes iis caulibus, calamis ferè ex toto ſimilibus, pro calamo aromatico uſi ſunt, ac vel etiam nunc utuntur. Hoſque calamos appellant Caſſab el darrir': ubique locorum in medicis officinis venales reperiuntur.

In Italia, Germania, Gallia, & in aliis provinciis non pauci Medicorum, & Pharmacopæorum, mordicùs tenent hos caules eſſe legitimum calamum, ad medicinæ uſum recipiendum. De quo cum accuratè ſcripſerimus in Quinto libro de Medicina Ægyptiorum ultimò edito, nihil hîc aliud dicemus.

De Ab el moſch, ſeu Moſch Arabum.

Planta ſeminis odorati fragantiâ Moſchum provocans, inter Ægyptios hodiè ſatis nota, Ab el moſch, & ſimpliciter Moſch, non Bel moſch, ſemen autem aſpiratione adaucta Hab el moſch, granum moſchi ab Arabibus nuncupatur. Surgit à radice multiplici copioſis quaquaverſum venulis diffuſâ, caule ſingulari, amplo, ſurrecto, cubitalem menſuram altitudine conſueta facilè ſuperans, qui juxta cum ramulis ſuis rotundus, ab ipſa protinùs infantia, albicantibus veluti pilis hiſpidus caneſcit. Folia impari magnitudine, ad contactum aſperæ, Bammiæ foliis non tantum majora; ſed profundioribus etiam laciniis circum oras & frequentibus ſinuoſa. His flores ſuccedunt aureâ flavedine decori, quinis in ſtellam diviſis foliis radiantes, productis ſinu ſtaminibus appendices aureos adjungunt. Floribus tandem fato rerum cedentibus ſeminum cuſtodes capſulæ ſeſe proferunt, rotundum ambitum inductâ nigredine obfuſcantes: in quibus illa tenuem ſuaviſſimumque ſpiritum prodigè exhalantia ſpermata conſervantur: puſilla quidem, ſed compacta, quæque in ſinum utrinque recurvata, levi amaritudine guſtantium linguam imbuunt. Quis uſus eſſet gratiſſimi ſeminis, haud ſatis compertum erat barbaris hominibus, qui id ſæpiùs, & copioſè mihi deferebant. Hoc interim abundè conſtabat, ſeminis leviter exſiccati pulverem Caovæ miſceri, ut roborandi capitis, ventriculi, cordiſque majorem ac-

quireret efficaciam. Sarbetis etiam intemperari ſalubri effectu, ab iis, quibus ſumptuum tenuitas ambræ moſchive uſum denegavit. Alii muliebribus impliciti curis, ſemina contuſa veſtibus intra bombacem infarciunt, ut ſuavi illo, ſi quis

Putor inhæreſcit membris, reprimatur odore.

De Braſſica ſpinoſa Ægyptia.

Eximiam, aculeiſque ſuis armatam plantam à P. Alpino Lib. 2. Exotic. Cap. 10. Braſſicæ ſpinoſæ nomine deſcriptam, non immeritò hîc inferimus. De qua hæc tradit. *Alias cùm in Ægypto eſſem credidi Braſſicam ſpinoſam uſque ex Æthiopia delatam fuiſſe, ſed cùm à quodam ſtirpium ſtudioſo audiverim ſponte natam, & in Ægypto, & Judæa, & in Syria conſpectam fuiſſe, in eam veni ſententiam; iſtam plantam Ægypti, & conterminarum provinciarum eſſe propriam. Hanc, dum viridis eſt, decoctam ex aqua Indigenæ comedunt. Mihi etiam poſtea quam ex Ægypto patriæ reſtitutus Venetiis ad medicinam faciendam commorabar, ex ſeminibus ab Ægypto procuratis, hæc planta, & nata, & feliciter aucta eſt, atque eò uſque etiam, ut flores produxerit, fructus verò perficere non potuit. Hæc planta creſcit cubitali altitudine, & ampliori etiam, multis ramis ab una radice fruticans, longis, rotundis, mollibus, braſſicæ colore craſſis, & firmis, à quibus innumeri alii cauliculi exeunt in alios ramulos, plures angulos ferè facientes, diviſi: in cauliculorum ſummitatibus fiunt plures tenues albæ ſpinæ, acutæ, juxta quas floſculi fiunt hyacinthi floribus ſimiles in rubrum albicantes, quorum unus ſolum in ramo ſingulo viſitur: à quibus fiunt fructus rotundi parvi, ciceris fructuum magnitudine, in acutum deſinentes, qui dum recentes ſunt guſtui non videntur injucundi, ſed ſiccati lignoſam duritiem, & duram contrahunt; intùs colore albicant, & exteriùs flaveſcunt. Hæc planta eſt foliacea, ut braſſica, multa folia ferens ab radice, & à caulibus, longa, craſſa, braſſicæ foliis ſimilia, quæ dum viridia ſunt videntur ſimilis ferè ſaporis, & guſtus eſſe. Folia, ut dictum eſt, dum vereſcunt decocta ex aqua, aut jure gallinaceo ferculi modo comedunt, atque etiam non minùs cruda itidem folia cum ſale. Mihi ignotum eſt, an apud ipſos alios uſus habuerit.*

De

BRASSICA spinosa Ægyptia. p. 208.

TA. LXVII.

p. 209.

LUPINUS Ægyptius silvestris.

TA. LXVIII.

De Lupino Ægyptio Sylveſtri.

Heracleam ſive Roſſetum Ægypti tranſiturus, circa ſepimenta villarum non uno loco natam hanc, cujus adumbratum ramum vides, plantam obſervavi. Eam non dubitavi Lupinum Ægyptium ſylveſtre appellare, cum ſativo illi, quod flore è cæruleo purpuraſcente præditum, reliqua habitudine fructuque cognatum deprehendiſſem. Alii rectè Lupinum Arabicum nominarunt. Nec ambiguum ullum eſt, in finitimis etiam Ægypto provinciis gigni, & Arabes per hoc ſeculum, mutatâ rerum memoriâ Ægypti incolas eſſe. Profper Alpinus in Exoticis Quinquefolium ſiliquoſum appellat, ſemine ab illuſtriſſimo Nicolao Contareno accepto, cujus munificentiâ, quemadmodum Alpini noſtri ſcripta in famam & ſeculum abierunt, ita felices Ponæ labores, & Clariſſimi Bauhini monumenta lætiùs vernant, quàm prata ipſa, ut cum Lucretio dicam,

quando ſpecies patefacta eſt verna diei
Et reſerata viget genitabilis aura Favonî.

Jam erigitur Lupinus hic à tenui, rectâ, parumque fibroſa radice, caule ſingulari, quique pedali altitudine ſurſum emicans, infernè luteus, ſuperiùs gratiore viriditate rotundam mollemque ſuperficiem colorat. Folia producit, cùm magnitudine, tum ſpecie diverſa: quorum quæ minora ſunt, trifolii faciem exprimunt, tenuibus petiolis ſubnixa: quo verò propiùs cacumen accedunt eò denſiora naſcuntur, & caulem undique proximo conſeſſu cingunt. Ampliora folia caulis inferiora potiſſimùm & media occupant, longiùs ab eodem recedentia. Pentaphyllum vulgatius æmulâ figurâ præ ſe ferunt, quinis laciniis altè diviſa, quamvis integræ oræ nullis inciſuris dentatæ conſpiciantur. Juxta ſuperiora & in apice caulis, inter foliola, facie triphylli prædita, ramuli exeunt, non ſedecim

tantùm, ſed plures numero, interdum etiam pauciores, longitudine pariter inæquales. Eorum ſinguli florem exhibent, tenui viridique calyce fultum, non uno, ſed quatuor foliorum concurſu productum. Aſſurgunt gracili, ſed in longum porrectâ cervice, inter ſe disjuncta folia: paulatim deinde ampliata, duobus veluti ſegmentis, currente per medium obſoleti coloris lineola compinguntur. Circa cervicem exortumque ſenſim violaceo colore imbuuntur, reliquo tamen corpore ſuaviter olida, lacteo nitore candent. A producto flore virgula protenditur, quæ rurſum flabelli inſtar quinis ſeniſque ſtaminibus, ſpadiceo colore tinctis, dividitur, quibus aurei tandem appendices annectuntur. Inter ſtamina ſingulari pedamento ſiliqua dependet, teres, exilis, utrinque in acumen attenuata, quâ ſemina perexigua, rotunda, nigricantia Lupino ſativo qualitatum diſpoſitione cognata, ſervantur.

De Sinapi marino Ægyptio.

Non vegetabilibus, ſed numinibus olim Ægypti annumeratum Sinapi marinum, Lib. 2. Exotic. Cap. 19. hunc in modum P. Alpinus expreſſit. *Plantam nobis ex ſeminibus ex Ægypto delatis natam in horto habuimus, quæ ex una radice longa, gracili, lignoſa, alba, caule unico, vel duplici, aſſurgit, rotundo, rubeſcente, pingui, macropiperis craſſitie obliquè ſurſum, & non rectè in aërem acto; qui hinc inde inæqualibus intervallis fert alios cauliculos in apice habentes flores cæruleos, ut in leucoiis, parvos, à quibus defloreſcentibus, ſuccedunt ſiliquæ, parvæ, tenues, oblongæ, in acutum deſinentes, quæ habent minuta ſemina rotunda, guſtui accerrima, ad rutæ odorem inclinantia. Folia hæc planta habet pauca, longa, & lata, utrinque foliolis oblongis, ordinatis, quinis, Senecionis, aut Cinerariæ modo crenatis, craſſis, pinguibus, & ſuccoſis, Crucæ colore, & quandoque rubeſcentibus. Tota hæc planta valdè acris eſt, & ad erucæ odorem aliquatenus inclinare*

SINAPI *Marinum.*

TA. LXIX.

p. 211.

CONVOLVULUS Ægyptius.

TA. LXX.

nare videtur. Similis nobis visa est erucæ marinæ Myconi, sed tamen ea non est, quoniam habet folia majora, & nihil in gustu amaritudinis præbet, sed solùm acrimoniam, quæ non rutæ esse videtur, sed sinapi, & cùm cætera notæ à Sinapi silvestri non abhorreant, Sinapi marinum esse idcircò credidimus. Neque Chebule etiam Serapionis esse poterit, cùm non habeat saporem salsum similem nitro, qualem saporem Chakilen habere, ex Abice Serapio expressit. Calida hæc planta, & sicca tertii ordinis ex valida acrimonia meritò esse videtur, omniumque maximè semina, quæ ob id erunt efficacissima, trita ex vino epota, ad movendam urinam, quò nimirum crassos humores incidant, extenuent. Audio etiam dari aquam stillatitiam ex tota planta prolectam ad movendam urinam, darique etiam ad flatulentos dolores, quamcunque corporis partem diu vexantes. Nonnulli folia, & germina, in acetariis edunt, atque etiam decocta, ad frigidum stomachum roborandum.

De Convolvulo Ægyptio.

Vix cultior in Ægypto hortus est, cui non ornamentum commodet Alexandrinis tapetiis conspectius, elegans hæc planta, quam, amœna potissimùm specie ducti, Om el hessen, matrem pulchram, Arabes nominant, Helxines sive convolvulorum ordini, à Prospero Alpino rectiùs adscripta, quamvis rudiusculè expressa. Fruticat à radice lignosa, longa, fibrataque, cortice pallido, nodulis innumeris scabro, quorum opera facili reptatu, adminucula omnia transcendens, quocunque trahes retrahesque sequetur. A caudice virgulæ exeunt numerosæ, & lentæ, sive umbraculum mediteris, hortensemque scenam, sive conchyliatis omnibus & belluatis venustiora parietum peripetasmata, cogites, prompto flexu ductoris arbitrium admissuræ. Folia longule productis petiolis insistentia, lætoque virore grata, septenis laciniis, profundè discriminantur, quarum inferiores additamenta quoque sua nactæ sunt. Sed

 præ-

præcipuum plantæ ornamentum flos eſt, quem fœcundo partu non ſemel quotannis producit. Is vulgatis convolvulis amplior, ſimplici folio è calyce propellitur. Collectus primum contractusque, donec reſupinis oris, ſi non ſuavem naribus halitum, ſaltem amœnam oculis cærulamque purpuram largiter explicet, radiato foliorum emblemate conſpicuus. Sinum obſcurior inumbrat color, in quo brevis exſurgens columella, lepidum caput innumeris ſtaminulis & appendicibus onerat. Flos diſcuſſis umbris à ſole expergefactus ſeſe dilatat: eodem in meridie inclementiùs radiante, collectis oris connivet: abeuntem ad Heſperios ſolem, hiulcis denuò labellis blandè ſalutat, reliquo deinde noctis nemini copiam ſui facturus. Tandem emerito flore capſulæ ſeſe proferunt, lini capitula æmulantes, in quibus terna vel quaterna ſemina, orobi magnitudinem haud ſuperantia, fuſca, leviterque lanuginoſa reconduntur.

De Maro Ægyptio.

Non omittenda hîc uſu multiplici nobilis planta, quam inter Exotica Lib. 2. Cap. 20. Mari Ægyptii nomine ſequentibus deſcribit P. Alpinus. *Naſcitur in Ægypti locis ſiccis & ſqualidis juxta ædificiorum rudera planta quædam odorata, quæ caulem unum ab radice promit cubitalem, & ampliorem etiam, geniculatum, colore albicantem, ex geniculis utrinque folio longo, craſſo, Hormino Sylveſtri, & magnitudine, & figurâ proximo, inodoro, ac ferè inſipidi ſaporis ſiccantis cum quadam levi adſtrictione, & lanugine alba, adeò ut ex ſingulis geniculis duo folia cernantur, æquè ex oppoſito poſita: & hoc obſervatur in parte inferiori ipſius caulis, in parte verò ſuperiori, ſcilicet à medio caulis ſupra, utrinque ex geniculis exeunt una cùm foliis ramuli graciles, breves, quadrati, qui utrinque in geniculis ferunt flores albos, Sclareæ ſeu herbæ Sancti Joannis floribus quam ſimilimos, qui unà cum ſuis foliolis gravem odorem, prævalidum, reſpirant, non tamen ingra-*

tum:

MARUM Ægyptium.

TA. LXXI.

tum: quibus ſuccedunt in ſuis parvis thecis oblongis ſemina parva, rotunda, braſſicæ ſeminibus ſimilia, acutum odorem reſpirantia. Cauliculorum omnium cimæ cum foliis, floribus, & cauliculis ſunt admodum odoratæ. In umbra ſiccatæ ſervantur ad uſum veſtium. Illis enim inſertæ ipſas tuentur à teredinibus atque odorem gratum inducunt. Siccati verò ii cauliculi validum odorem in ſuaviorem mutant. Unde flores, & ſemina calefacientis ſunt facultatis, digerentis, & reſolventis, uſumque folia, ſed præcipuè cimarum ad dolores frigidos, & flatulentos ex vino decocta, atque dolenti parti appoſita, mirificum præſtant. Item foliorum ſuccus ex aceto & melle ad panas ex facie delendas præſtat.

Ad finem Cap. XXXXIII.

Hic explicit Profperi Alpini de Plantis Ægyptiis labor, quarum ſelectiores, & quas Europæis minùs obvias exiſtimabat, huc præcipuè reduxit. Paucæ ſanè videbuntur, & quarum pars magna translatis ſeminibus in nobilioribus Italiæ hortis hoſpitata fuit. Imò paucas eſſe fateor, ſi veniant in comparationem earum, quas oculis uſurpare non licuit, quum praxeos Medicæ curis impliciti, neuter noſtrum ſerio ſtudio huic rei vacare potuerit. Denique paucas eſſe neceſſum eſt, quas, ut jam ante ſcripſi, paucis in locis, & plerumque velut in tranſitu vix conſtantibus oculis peregrinantes notamus. Quò laudabilius eorum inſtiutum eſt, qui digna curioſis ingeniis libertate ſecuri, minima omnia maximaque determinatis locis obſervando, rem herbariam utiliſſimis acceſſionibus auxerunt. Fecit hoc in Baldo ſuo, Apolline hoſpite digno Helicone, vir integerrimus Joannes Pona; fecit idem in Veneto littore Antonius Donatus, optimus & humaniſſimus Pharmacopæus; quorum uterque editis jam ſcriptis immortale decus, gratâ poſteritatis memoriâ conſecutus eſt. Sed è communibus plantis, quas in Ægypto naſci Proſper Alpinus ſcripſit, & illæ

illæ ſunt, quas è Byzantio huc transferunt Proreges, Turcarumque proceres: ſuntque Narciſſi & Hyacinthorum elegantiores aliquot ſpecies: quibus tamen in Ægyptio ſolo propagatis hoc accidit, quod Theophraſtus dudum prodidit, ut odoris ſi quam habent ſuavitatem ſenſin exuant. Aër enim, inquit, ὁμιχλώδης καὶ δροσοβόλος, caliginoſus & roſcidus exiſtit, Imò tantâ primùm aquarum ubertate, & calore deinde intenſiore, languida hæc corpora vehementiùs reſolvuntur. His accenſeas Amberboi Turcicum, decoram ex Jaceorum ordine plantam, quæ aculeatis foliis incana ſpinoſo capiti florem intexit, cyanoidem quidem, ſed amplitudine ſpecioſiorem, cærulo purpuraque mixtis imbutum, quem turbinatis involucris ornamenti gratiâ ſubnectunt, aliaſque hujus generis.

Poſt Similacem Aſperam.

Aſperæ Smilacis genera duo jam dudum rerum botanicarum ſtudioſiſſimi viri deſcripſerunt; quorum unum minùs ſpinoſum, brevioribus foliis, ex atrore quodam vireſcentibus præditum, quæ vel nullis, vel rariſſimis ſaltem aculeis obſita ſunt. Floſculi ſex veluti radiis ſtellati, carneo rubori albedinem ſuam miſcent; è quibus umbonis inſtar prominulus fructus, ætate jam maturus, dilapſis foliis, rubedinem ſuam nigredine permutat. Huic ſimilis illa, quam in Zacyntho repertam Proſper Alpinus expreſſit. Diſcrimen tamen in eo eſt, quod circa petioli acceſſum, folia ſinu deſtituta, nec in acumen altero extremorum producta ſint, nec capreolos proxima quæque implicantes ex alarum angulis proferat: quamvis radices ob natalis ſoli mollitiem Hiſpanis omnibus cùm magnitudine tum virium præſtantia non inferiores. Sed alteram illam aſperiorem Smilacem, cujus ſubjectam hîc effigiem vides, ſæpiùs mihi ſuppeditavit Nicolaus Contarenus, ille hoc ſeculo nobiliſſimus

Flo-

TA. LXXII.

Floræ ſacerdos, candidatus herbarum,
Quaſcunque Phœbus ſpectat, aut alit tellus
Non noſtra tantùm, ſed remota, ſed cuncta,
Quam Pontus ambit, aut Olympus involvit.

ut verè cum doctiſſimo Poetarum ſcribam. Hanc Smilacem non caule tantùm, ſed foliorum etiam oris extenſoque per medium eminentiore nervo aculeatam cernis. Viticulæ ex alarum ſinu plures proreptant, flores candidi racematim penduli, odore ſuaves: fructus item ætate provectâ rutilus, exiguis uvis Labruſcæ æmulus conſpicitur. Cæterùm, ut Proſper Alpinus feriò contendit, hanc ex Zacyntho Smilacem eſſe veram Hiſpanorum Salſam parillam, tam forma radicum, quàm viribus adductus; ita inter hanc, & Indicam ſive Peruanam, tum facultatum vigore, tum externæ figuræ lineamentis diſcrimen aliquod intervenire, curioſis rerum naturæ viris cognitum eſt. Vidi Lugduni Batavorum, ſub Clariſſimo Everhardo Vorſtio, præceptore meo, Indicæ Salſæ parillæ plantam natam, ab utraque aſperâ Smilace, foliorum brevitate, denſitate, ſinu, coloris obſcuritate, ſpinarum abſentiâ, non parum diſcrepantem. Notavit radicum quoque diverſitatem doctiſſimus Lobelius, qui ab uno radicis trunco amplo, ſtrumoſo, ſine geniculorum deinceps interventu, crebra illa valdèque prolixa radicis lora, cortice pulla, rugiſque ſtriata deducit. Talis perhibetur quæ ex Honduras provincia advehitur, natalis ſoli ingenio, Europæis Smilacibus, in profliganda Veneris lue, ſuperior.

Concluſio.

Hæc habui, mi Lector, quæ de Plantis Ægyptiis, amicorum hortatu, Proſperi Alpini libro ſubtexenda videbantur. Rudia illa dixeris, & ſoloci (ut Symmachus loquitur) filo

filo elaborata. Fateor ſanè talia eſſe: & dudum in his ſtudiorum primitiis cenſorium illud ſupercilium ferendum conſtitui. Quanquam ſi induſtriæ meæ inchoamenta quædam tibi primitùs exhibeo, nil eſt, cur exercitati roboris ἀποτελέσματα flagites. Næ tu quoque fruſtra es, ſi à ſcaturiente commodum fonticulo flumen exigis, ſub gelidis brumæ pruinis roſarum purpuram, ſub novella pampinorum umbra, muſtulenti autumni delicias quæris. Igitur æquum te mihi dabis, ſi quà vel calamus titubavit, vel officium memoria non fecit. Noſti quàm facile ſit, languentibus per occupationes oculis connivere. Denique, ut ex his quæ dedimus, colliges,

—— *non omnis fert omnia tellus.*

JOANNIS VESLINGII MINDANI, EQUITIS,

Et in Patavino Gymnasio Anatomiæ, & Pharmaciæ Professoris primarii,

OPOBALSAMI VETERIBUS COGNITI VINDICIÆ.

ILLUSTRISSIMIS, ATQUE EXCELLENTISSIMIS

VIRIS,

D. BAPTISTÆ NANIO.
D. PETRO FUSCARENO.
D. ALOYSIO VALARESSIO EQ.
D. MARCI PROCURATORI,

PATAVI ARCHILYCÆI MODERATORIBUS PRUDENTISSIMIS,

JOANNES VESLINGIUS S. P.

QUÆ in florentiſſimo Gymnaſio veſtro, à multis iam annis, rerum naturæ curioſiſſimi viri publicè tradiderunt, non ſimplici priſcorum auctorum lectione; ſed obſervatione propria ſæpius edocti, dum magno vitæ, ſumptuumque diſpendio, remotas ab Europæ complexu provincias luſtrarunt,

—— *medioſque fugam tenuere per hoſtes.*

Eadem a livore, & aſperſis litigantium contentione tenebris vindicata, ſiſtere vobis, Illuſtriſſimi, atque Ex-

cellentissimi Rectores, & ad judicii vestri solem examinare, tam officii mei ratio, quàm debita summis vestris meritis observantia postulabat. De Opobalsamo enim agitur, eximio medicamento; cujus stirpem impenso quondam studio, regiis hortis Palæstina colebat; nunc Arabia, mercium odoratarum fertilitate beata, patrio gremio feliciter fovet, atque educat. Perditam eam esse, vulgata dudum fama, etiam eruditis hominibus imposuerat. Donec e Veneta nobilitate tot clarissimi viri, qui Byzantio, Tripoli, Syriæ, & Cahiro subditis Serenissimæ Republicæ præfecti, salutarem Balsami lacrymam, in lucem postliminio reduxerunt, ut jam auspiciis horum, in urbe ipsa Venetiarum, non in Museis tantum illustrium civium; sed etiam publicis aromatum tabernis, longa annorum serie facile quærentibus obvia fuerit, atque etiamnum obvia nobis sit. Quo mihi major illorum ingratitudo videtur, qui rem a tot seculis Veneto beneficio orbi Europæo redditam, & potissimum a Prospero Alpino, Lycei vestri Professore quondam celeberrimo, scriptis abunde patefactam, ausi fuerunt obscurare iterum, & ab officinis medicis,

—— ultra Sauromatas, & glacialem
Oceanum

relegare. Idque dum Opobalsamo, partim notas assignant ejusdem naturæ penitus repugnantes; partim rarissimæ cujusdam, & ineffabilis fragrantiæ speciem induunt, nunquam tamen sensu narium ab iis perceptam. Itaque secutus vestigia doctissimorum hominum, contra instandum, & utilissimæ resinæ facultates ac substan-

ſtantiam, ex veterum, qui accuratiſſime pleraque complexi, monumentis revocandam eſſe duxi. Non tam ut ſtabilirem, quæ nobiliſſimis Venetorum Conſulibus, atque Anteceſſoribus meis, rata probataque fuere; quam ut Rei Medicæ præſidium aſſererem, in propulſandis funeſtarum ægritudinum periculis inſigni virtute pauciſſimis poſthabendum; quoque Mithridatis & Andromachi ſaluberrima antidota, ſine virium evidenti detrimento, carere non poſſunt.

Quicquid eſt, in paucularum chartarum anguſtias contractum, oculis veſtris ſummittere non dubitavi. Neque ingratum fore arbitratus donum, quod per ſe non magnum, pondus ab animo meo accipiet univerſum. Dedi enim, quod hoc quidem tempore optimum habui in omni literario meo proventu. Cætera benevolentia veſtra commendabit, qua me publicis, geminatiſque Gymnaſii veſtri muneribus admotum, non prompte minus ſuſcepiſtis; quam conſtanter hactenus, & liberaliter foviſtis. Neque aliud de vobis mente præcipere debui, qui, invicta virtute Atlantes, cœlum patriæ ſuſtinetis, omnia pro Juſtitia prudenter, pro communi civium ſalute ſtrenue, pro univerſa Republica pie geritis; quique inter graviſſima Senatus onera, hunc ſaltem laborum fructum conſecuti eſtis, ut vos non publici tantum conſilii clariſſima ſidera; ſed etiam Sapientiæ penetrale, perſugiumque omnis doctrinæ ſeculum hoc fateatur. Numen illud veneror, ut ſervet ampliſſima rei Venetæ decora, annorumque ſemper renaſcentium felici ſerie diutiſſime proſperet.

JOANNES VESLINGIUS
LECTORI SUO S.

ACtum, ut ajunt, haud immerito agere videar, quod post laudatissimum Prosperum Alpinum, Antecessorem meum, de Opobalsamo scribere voluerim. Illoque ipso, quod inclyta suaveolentibus sylvis Arabia producit, & in hanc usque lucem finitimis populis subministrat. Vix enim quicquam est, circa balsamici ligni, seminis, succique præstantis naturam, & actiones, vel intellectu difficile, vel sensibus obscurum, quod admota veluti clarissima face, non sic illustrarit, ut qui de tenebris adhuc, & caligine conqueritur, jure cum veteri dixerit Comico.

Τυφλὸν τὰ τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματα.

Scripserat P. Alpinus, tum ut Arti Medicæ desideratum aliquot seculis medicamentum restitueret, tum eorum expectationi satisfaceret, quorum intererat, historiam ipsam Opobalsami, salutaris scientiæ cultoribus iterum innotescere. Invitarunt autem optimum virum, præcipue doctores sui temporis pharmacopœi, ut Theriacam Mithridatumque composituri, (scilicet antidota quæ Opobalsamo deficiente non parum ab æstimatione pristina decedebant) palam factis legitimis ejusdem notis, & natali solo, deinde excellenti hac resina liberius uti, fruique possent. Miscuerunt igitur

tur Arabicum balſami ſuccum magnis alexipharmacis peritiſſimi quique, Veronæ Ioannes Pona, & Franciſcus Calceolarius, materiæ medicæ indagatores ſolertiſſimi. Bernardinus Cicala Brixiæ. Neapoli Ferrandus Imperatus, Rerum Naturæ ſcriptor indagatorque indefeſſus; Lucæ, Balthaſſar & Michael Campii, varia doctrina, artiſque pharmaceuticæ cognitione percelebres. Frequentius autem magnorum Hetruriæ Ducum lectiſſimi pharmacopæi: tandemque Romæ egregii viri, Vincentius Panutius, & Antonius Manfredus. Quorum hic Pharmacopolio præfectus, quod non tenui cenſu; ſed regiis impenſis, pauperum neceſſitati, inſtruxit Eminentiſſimus FRANCISCUS *Cardinalis* BARBERINUS: *beneficium illis exhibiturus, tanto magis cæleſte Deoque gratum, quanto propius divinam munificentiam, hoſtimenti nullius indigam, attingit.*

Ut mirari etiam ſubeat, utcunque paucis luſtris ab Alpini noſtri deceſſu exactis, iterum de Opobalſamo ſcribendum fuiſſe, impellentibus, tantumque non urgentibus pharmacopœis; quamvis ob cauſam occaſionemque omnino diſſimilem. Accidit enim, cum aliquot eorum Arabicam balſami lacrymam examinare conarentur, Proſperi Alpini fidiſſimo ductu, ſive Latini ſermonis inſcitia, ſive defectu libelli deſtituti, & vulgarium Dioſcoridis interpretum verbis inhærentes, ut circa liquoris balſamici ſubſtantiam, inhæſionem, maculæ inductionem, coagulationem, diſſolutionem, eos incurrerint paralogiſmos, ut rem incognitam damnare, falſi fictique inſimulare, non erubuerint. Graviore deinde affectuum impetu, ultra metam rectæ rationis abrepti, ſpreta clariſſi-

mo-

morum Medicorum ſententia, virorumque induſtriorum exemplis inſuper habitis, Advocatos ſibi quæſiverint, quibus hic potiſſimum ſcopus propoſitus, ut Proſperi Alpini candorem, ſi qua poſſent parte ſugillarent, virorum in cognitione Opobalſami verſatiſſimorum ſenſum, ac voces eluderent; fidem etiam eorum ſuſpectam redderent, qui propius natales Balſam terras acceſſerunt,

Eoaſque domos Arabum

Summa, quibus nihil magis curæ eſſet, quam ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, *reique, incognitæ ſibi, quidvis potius tribuere; quàm quod ejus naturæ hominum peritiſſimorum conſenſus detulit.*

Subverterunt tamen has machinas, ſolida doctrina, virtutumque omnium comitatu clariſſimi viri, Petrus Caſtellus, Baldus Baldus, Balthaſar Bonannus, Franciſcus Perla, publicis ſcriptis Opobalſamum pharmacopœis incognitum aſſerentes. Quibus hæc, quæ veritatis tuendæ ſtudio ſuffragatum ſummitto, tantum cedunt,

Puniceis humilis quantum ſaliunca roſetis.

In iis tamen hanc mihi præcipue operam ſumpſi, ut oſtenderem, nihil a P. Alpino de Balſami ſtirpe, lacrymæque præſtantis vel criteriis, vel facultatibus, literis divulgatum fuiſſe, quod non Dioſcoridis, inter veteres de Opobalſamo ſcriptores τελείως ἀριστεύοντος, *doctrinæ optime conſentiret. Peregrino deinde Pitorio me patefacerem, cui quæ de controverſo liquore teſta-*

testatus fueram, parum liquide constabant. Tuum erit, amice lector, æquiter omnia, & remoto, ut ditur, velo expendere, quum nobilis ea, de qua contentio est, resina, haud secus, quam priscum illud, sacrumque طبب كعبن, *ex aromatis suavibus compositum unguentum, Deo, bonæque Valetudini consecrata fuerit: quorum illum, atque hanc, ut propitiam habeas, ex animo voveo.*

IN VINDICIAS OPOBALSAMI

PERILLUSTRIS ET EXCELLENTISSIMI VIRI

JOANNIS VESLINGII,

EQUITIS,

Et in Patavino Lyceo Anatomen, & Pharmaciam in prima ſede profitentis,

ELOGIUM.

BAlſama odoratis demeſſa Orientis in oris
Sacrilegæ Solymis ſurripuêre manus.
Cortice diſſecto jam non Opobalſama ſudant,
Ulla nec in cornu gutta ſerena fluit.
Sic periiſſe putant pretioſum vulgo liquorem,
Partus Idumei qui fuit ante ſoli.
Hunc tamen in lucem revocat VESLINGUS apertam,
Nec ſinit in terris ligna beata mori.
Nempe iidem manant fragranti e ſtipite ſucci,
Ploratu quondam quos ſua planta dabat.
Eja age, vir ſapiens, tibi fac durabile nomen,
Ut longum durat Balſami amœnus odor.
Hoc Arabes, Indive ferant; tibi laudis odorem
Hic liber ultra Indos, ultra Arabaſque feret.

Scipio à Grandimonte.

Prima Palæſtinæ ceſſantia Balſama ferro,
VESLINGI calamo jam rediviva vigent.
Hæc Equiti dives Nilo dedit arma Cairus,
Hæc Latio Solymis ille trophæa tulit.
i dis plus oculis, quam famæ credimus uni:
Inde licet famæ ſit quoque nata fides.
Redde novo meritos victori Roma triumphos:
Innocuus t rbis præſtat in Urbe liquor.

Joannes Rhodius.

JO. VESLINGII
OPOBALSAMI
ANTIQUIS COGNITI
VINDICIÆ.

DUO ſunt, quæ res clariſſimas, uſuque maximas, ſpiſſa nocte involvunt. Incuria generis humani, & vana cura: quorum altera deſidiæ torpentis abortus eſt, altera prurientis ingenii morbus moleſtiſſimus. Diligentiæ quidem priſcorum acceptum ferimus, quod cùm alia, quorum poſſeſſio vitam nobis jucundam peperit, tum humanæ valetudinis præſidem artem, que paucarum olim herbarum ſcientia fuit, multiplici remediorum varietate locupletatam obtinemus. Nihil enim iis intentatum, nihil deinceps occultatum fuit, quod profuturum poſteris ſcirent. Conſumpſerunt inter experimenta ætatem, diuque virorum illuſtrium certamen viguit, ne quid emolumento ſeculorum conjunctum in obſcuro longiùs deliteſceret. Excitavit percepti beneficii magnitudo gratam poſteritatis memoriam, ut rerum utiliſſimarum inventores Deorum ſuperum numero miſcuerit, aut vitam eorum cognominibus repertorum effecerit clariorem. Meritiſſimo ſane jure. Quis enim eſt, ut Lucretii verbis loquar,

Qui valeat tantum dictis, ut fundere laudes
Pro meritis ejus poſſit, qui talia nobis
Pectore parta ſuo, quæſitaque præmia liquit,

ſine quibus nec vivere hominem facile erat, nec valere jucundum. At incuriæ, deſidiæque diſpar genius, quæ cum veterno ſuo ante ſepulta ſit, quàm ſepulta, ſuam pariter atque alienam ſalutem flocci facit, & ne parata quidem alieno ſtudio bona a-

vet cognoſcere. Radiantem igitur in gemmis naturæ majeſtatem ignorat, quia non metalla tantum montium; ſed obvias etiam terræ glebas intactas relinquit. E nuce nucleum non adipiſcitur, quia frangere putamina piguit. Eadem infelicitatem bonis artibus invexit, dum tradita veteribus ſalubrium præceptorum ſemina turpiter abjicit, ut neceſſum deindè ſit, inter nitentia priſcorum culta, infelix dominari lolium, & ſteriles avenas. Verè Theophraſtus communem præ cæteris, magiſque evidentem rerum in pejus deflectentium cauſam eſſe negligentiam, πάντα γὰρ ὡς εἰπεῖν ἀπαγριοῦται. Omnia enim per hanc veluti agreſtia fieri. Atque utinam hoc tantum; nunc imminuuntur etiam, peſſundantur, abolentur. Augent è contrario calamitatem frivolæ mortalium, vanæque curæ. Quas enim turbas non excitat petulca mens, cum extra mundi convexa peregrinatur, laſcivitque circa ſacros myſteriorum ignes: cum dementium Aloidarum inſtar, in arcem divinæ providentiæ irrumpit, tantò citiùs fulmine peritura, quantò propiùs culmen cœleſte acceſſit. Nec minus in rerum naturæ contemplatione malè curioſus animus deficit, cum relicta ſenſuum, & experimenti conſultiſſima via, tantum ſcabra quædam, & confragoſa ſibi objicit, aut ſpinas colligit, languidum acumen inutili ſubtilitate exercentes. Pejus operam ludit, cum ſententias tantum alienas venatur, vellicat, pungit, jugulat: ignarus facilius eſſe magnorum auctorum cogitata ſubvertere, quam opiniones proprias aliorum judicio committere, ῥᾶον εἶναι τὸ ἀποσκευάζειν τοῦ κατασκευάζειν. Peſſime omnium exorbitat, cum carpit quæ non capit, præſtantiſſimiſque auctoribus ſtuporem ſuum impingit: cum è tribunali & veluti roſtris pronunciat, de re nec fideli ſenſu, neque experientia cautâ ſatis expenſâ. Idque vel eo periculoſius, quo fœdius vel invidiæ, vel avaritiæ virus corruptis affectibus illevit. Hoc itaque præſide ſi petenda nobis ſuffragia ſunt, periit Balſamum, & pretioſæ ex eodem lacrymæ,

Quas ungue duro ſaucius quondam pluit
Aegyptius fragrante cortex vulnere.

Periit odora ſuavitate, virtutumque æſtimatione excellens medica-

cæmentum, adeoque virium ſuarum diſpendium incurrunt nobiliſſima veterum antidota, potiſſimùm illa quæ, ob θηρία quæ recipit, auxiliumque θηριοδήκτοις collatum, haud immeritò Theriacæ nomen ſortita eſt. Quorum illud, vereor ut in parentem Naturæ maximum optimumque injurioſum ſit: hoc in graviſſimis morbis periclitantium ægrorum diſcrimine conjunctum. Quamvis enim deleto imperii Romani nomine, Perſarum, Turcarumque violenta manu, quicquid Palæſtina aut religione venerandum, aut utilitate ſuſpiciendum poſſidebat, miſerabili exemplo peſſum iverit, nec diſſimile fatum propinquam Ægyptum preſſerit; adeoque non abs re mentes hominum infederit opinio, deletas pariter fuiſſe eximias Balſami plantas, quibus excolendis (ob lucrum quod in publicum exindè fiſcum redundabat) quamvis paucis in hortis, ſingularis impendebatur induſtria. Factum tamen eſt, mitigatis cœleſti benignitate calamitatibus, ut viri, pietate & genere inſignes, Palæſtinam atque Aegyptum peragrantes, commentariis itinerum, Balſami nomen, veluti Lethæis ereptum undis, hominum iterum memoriæ commendarint. Ipſi quoque proreges, rectoreſque provinciarum, principum Chriſtianorum legatis balſamicæ reſinæ ſuavitatem haud inviderint, ſecumque deinceps in patriam detulerint variarum ex Europa nationum nobiles præfecti, in Syria & Aegypto negotiorum cauſa degentium. Summam tamen opem, jam vulgi perſuaſione exempto rebus humanis Balſamo attulerunt viri, materiæ Medicæ ſtudioſi, qui poſthabitis vitæ, ſumptuumque diſpendiis, plantam Balſami, aut in horto Matahariæ Aegyptio cultam, aut ex recenti natam carpobalſamo viderunt, viſamque curioſè deſcripſerunt. Inter hos Petrus Bellonius Cenomanus, Franciſci Primi Galliarum Regis munificentia digniſſimus, qui cognoſcenda metallorum, plantarum, animantiumque natura veluti œſtro percitus, Græcia, Aſia minore, Syria, Aegyptoque perluſtratis, Balſami natale ſolum, plantæque germinantis habitum, & formam utiliſſimis itineris obſervationibus poſteris divulgavit. Notarat eandem in Aegypto Melchior Guilandinus, Boruſſus, eruditione, vegetabiliumque peritia ſeculi ſui

decus, quem, piratis Mauritanis ſubductum, dignum habuit ampliſſimus Venetus Senatus, quem in Patavino Gymnaſio Rei herbariæ præficeret. Natas è carpobalſamo plantas alebat in Creta Honorius Bellius, eximius Botanicus, quas Carolo Cluſio, alteri Belgarum Cratævæ, curioſè deſcribit. Palmam tamen in hoc ſtadio currentibus præripuit Proſper Alpinus Maroſticenſis, in Patavino Athenæo Guilandini ſucceſſor laudatiſſimus. Nam cum ſub Illuſtriſſimo Georgio Hemo, Venetæ nationis conſule, triennium ultra in Cahiro Aegypti medicinam faceret, plantas è recentibus Balſami feminibus natas, ſingulari animi voluptate coleret, allatumque quotannis Opobalſamum ad ſenſuum rectæque rationis trutinam diligenter expenderet, quicquid olim inter principes veterum botanographos, Theophraſtus & Dioſcorides fando acceptum, atque ex his alii porrò monumentis literarum conſignarant de balſami liquore, ad normam revocavit, hiſtoriamque totam diſcuſſis ambiguitatum nebulis in clara luce repoſuit. Jamque per Italiæ tractus peritia medicamentorum, & induſtriæ laude clariores pharmacopœi, adepti ex Arabia Opobalſamum & examine Medicorum præſtantiſſimorum probatum, multis ab hinc annis, omiſſo ſuccedaneo, regiis antidotis miſcuerunt. Secuti laudabile horum exemplum in urbe Roma Antonius Manfredus, & Vincentius Panutius, primarii, ſpectatæque fidei aromatarii, & allatum ex Arabia balſami liquorem, à præſide, conſiliariiſque clariſſimi collegii Medici, tum quatuor urbis archiatris, aliiſque ſimplicium medicamentorum peritiſſimis viris exploratum prius, ac laudatum, Theriacæ miſcuerunt. Poſtquam confecta eſſet fama ſalubritatis expetita plurimis antidotus, irruere ecce pharmacopœi aliquot, & permiſtum Theriacæ Opobalſamum, falſum fictitiumque clamantes, compoſitionem apud Pontificem Maximum infamare, & tanquam picea transfixi Pythonis ſanie corrupta fuiſſet, projiciendam, Vulcanoque tradendam expetere, partim invidia alienæ proſperitatis lividi, partim metu agitati, ne paratas domi ſuæ Theriacas vilior titulus, adeoque difficultas emptoris antiquaret. Amoliebatur frementium proterviam ſummus Anti-

tiftes, quæque fingularis ejus prudentia fuit, judices cognofcendæ caufæ viros delegit, quos faciendæ Medicinæ dexteritate, virtutumque omnium ornamentis præcipuè cognitos habebat. Docere voluit incautos, non theologam fed medicam effe controverfiam: neque litigiofis difceptationibus in Themidis foro implicandam; fed frequenti, fedulaque rerum ambiguarum infpectione, atque inter fe comparatione dirimendam. Imò non alios fibi quærere doctores pharmacopœos debere, quam à quibus materia componendorum ipfis præfcribitur, & ratio pariter modufque mifturæ præcipitur. At illos, archiatrorum fuorum auctoritate fpreta, jam in gurgitem contentionum detulerat turbidus animus, adeòque amiffo melioris confilii arbitrio, ne fine cortice deinde natarent, patrocinium Stephani de Gafparis Medici Romani impetrarunt. Hic autem in re fibi incognita, funditùs fubruenda, quantum veri, juftique finibus excefferit, unius Francifci Perlæ, Medici Romani, docta pariter, atque elegans differtatio, & phyficarum oppugnationum propulfatio, clariffimè demonftrat. Imò ne foli in hoc controverfiæ freto natarent Opobalfami delatores, tres item pharmacopœos Venetos ad fuffragium fibi ferendum impulerunt, quos cum Petrus Caftellus, in Mamertinorum Academia Sicula primarius rei Medicæ profeffor, acrius invaderet, eorumque Theriacis inclementer diceret, ne vox & latera deeffe viderentur, à Peregrino Pitorio Medico advocationem quæfiverunt. Qui dum ex virorum doctiffimorum fcriptis, Opobalfamum falfum, fictitiumque eruere conatur, Epiftolas quoque meas ad Baldum Baldum in Romano Gymnafio practicæ Medicinæ profefforem clariffimum, quarum una natalem hoc ævo balfami terram, illiufque varietatem retuli: altera, probatum ab ipfo Opobalfamum, legitimum teftabar, fic obvertit, contraque fenfum meum detorquet, ut me non legitimum, fed terebinthina vitiatum, & communi tantum Opobalfami nomine fubornatum fuccum afferuiffe perfuadeat. Huic ut paucis me declarem, partim Medicæ facultatis emolumentum exigit, cui remedii utiliffimi, de quo agimus, acceffio debetur; partim fides, quam prudentiffimis achiatris, in-

li-

liquoris accusati probatione ingenuè datam, pari constantia inviolatam conservabo, Aeternum illum bonorum omnium auctorem testatus, verique conscíam mentem, me nihil hic, vel amicitiæ, vel precibus dedisse; sed inscitia aliquot pharmacopœorum abjectum liquorem, jam ante inter Arabes à me sæpius observatum, & examinatum, postquam cunctis decenter notis exploraveram, verum, legitimumque Opobalsamum pronunciasse. Proponam autem prius quid annos ultra quinque, dum in Aegypto sub Illustrissimis viris Aloysio Cornelio, & Joanne Donato, Venetorum Consulibus, liberali stipendio medicinam feci, de Balsamo, ejusque liquore cognitum mihi fuerit, tum quod hic ipse receptum antiquitùs Opobalsamum sit, ex optimorum apud priscos autorum sententia, post eximium antecessorem meum, Prosperum Alpinum, brevibus subjiciam.

Est itaque plantæ Balsami natalis tellus Arabia, odorifera illa, dives, ac beatæ cognomine olim inclyta. Odorum enim ea circumfluit copia, ut fastidium incolis pariat assiduitas voluptatis, imo καρηβαρίαν, gravedinem inferat capiti, quam priscos Asphalti nidore & tragopogone discussisse refert Strabo, eosdemque reges suos παρὰ τοὺς κοπρῶνας, circa sterquilinia sepelivisse. Divitias accumularunt auri glebulis, Beryllo Smaragdoque junctis, quibus metalla in confiniis scatebant. Potissimùm verò desideratæ Europæis populis mercis ingenti pretio, qua juxta cum Indis, & Seribus, minima computatione, millies centena festertium millia, annis omnibus Imperio Romano adimebant. Beatam faciebat, ut seriò conqueritur Plinius, hominum etiam in morte luxuria, cum honori cadaverum acervatim congererent, quæ Diis per singulas micas dabantur. Excitabat hæc ejus felicitas, avidam apud summos dynastas, imperii dominiique sitim. Alexander Macedo, ab Indis redux, Arabiam sedem sibi regiam constituere decreverat, jamque illius invadendæ prætextus dabatur, utcunque levis, ἐπειδὴ μόνοι τῶν πάντων οὐ πρεσβεύσαιντο οἱ Ἄραβες, quod soli inter omnes, haud oratores misissent Arabes, summissionis aut amicitiæ nuncios. Vexabat eadem Augustum Cæsarem cupiditas, qui cum exercitu mittebat Aelium Gallum, ut regionem, & gen-

gentem perquireret, cum ſpem aleret certam, aut divitibus ſe amicis uſurum, aut hoſtes ſuperaturum intactis opum theſauris celebres. Nec voto tamen potitus Cæſar, quum Sylæus Nabatæorum legatus, patriæ, propriiſque rebus ſtudens, Aelium per ambages duceret, atque à præda quam inhiabat abduceret. Strabo incolas μέγιστον ἔθνος, gentem maximam non injuria appellavit. Equidem ruente jam mole ſua Romanorum imperio, quantum illius ex adverſo gloria ſe protulerit, notum eſt ex hiſtoriis. Conſtantem Byzantii imperatorem prælio profligarunt, Irenem, & Heraclium tributa ſibi pendere coegerunt, cum Syria, & Palæſtina primò, hinc Perſide, atque Aegypto potirentur. Sub Abdalla Duce Africæ maritima, ſub Muza Hiſpaniam domarunt, vix integro ſeculo magnis triumphis Europæ univerſæ formidabiles. Quamvis autem Tomumbejo ultimo Aegypti, Syriæque rege à Selimo Turcarum imperatore deleto, Arabes quoque ſub validam ejus manum conceſſerint, retinent tamen eximia priſcæ virtutis documenta. Duodeni anni ſunt, ex quo inſatiabilem proregum avaritiam exoſi, jugum Thracicum excutere auſi fuerunt; bis, dum in Aegypto perſiſterem, fruſtra bello petiti. Poſſederunt olim aromatum pretioſorum omne genus, ſedulo cum propinquis Indis, & Aethiopibus commercio. Potiſſimùm autem odoratis in ſylvis, collibus, montibuſque propriis, Myrrham, atque ex eadem contuſa modicè ſtillantem liquorem, veteribus ideò Stacten dictum. Maximè Olibanum, cujus primos omnium Arabes commercium feciſſe refert Plinius, tum بلسان Balſan ipſis dictam plantam, Græcis ſcriptoribus βάλσαμον, Balſamum. & ex ea collectam ſingularis ſuavitatis reſinam, quam دهن بلسان dohen balſan nominant, pingue quid ex balſamo, lentum, inungique aptum innuentes. Græci ſimpliciter Ὀποβάλσαμον, Opobalſamum nuncuparunt, ſive Balſami ſuccum, vocabulis deinceps à Latinis retentis. Naſcitur, non in παραλίοις maritimis tantum, ut Strabo prodidit; ſed etiam mediterraneis, editis, planiſque locis, ſine cultu, & cura hominum frequentiſſima. Ut Larimnum taceam, Straboni εὐωδέστατον θυμίαμα, ſuffimentum ſuaviſſimum, herbaſque alias in-

insigni fragrantia sensum narium demulcentes, quas ob habitum, moremque soli singularem, nobilis peninsula producit. Sedulam tamen Arabes ab omni ævo dederunt operam, ne stirpium apud se odoratarum notitia ad exteros pertingeret: idque palam est in solo ture, cujus licet maximum proventum ad provincias vicinas extruderent; arborem tamen ejusque cultum studiosè celabant, cum tanquam Numini sacram venerarentur, certisque tantum, ac religiosis familiis incisionem caudicis committentes, ne conspectum quidem ejus profanis indulgerent. Hinc ille circa turiferæ arboris faciem veterum scriptorum dissensus, aliis eam folio pyri, terebintho aliis, aliis lentisco similem tradentibus. Juba Rex, iis voluminibus, quæ scripsit ad C. Cæsarem Augusti filium, fama Arabiæ, ut loquitur Plinius, ardentem, eandem arborem intorti esse caudicis retulit, ramisque aceris Pontici; quæ omnia ex Arabia venientes legati incertiora fecerunt, utcunque virgis arboris in Italiam commeantibus. Nec minor veterum de Myrrha discrepantium sententiarum conflictus observatur. Arborem ejus Juba Olusatri similem tradidit, nonnulli Junipero compararunt. Folium quidam olivæ contulerunt: liquorem ipsum myrrhæ è turifera arbore prodire memorabant. Ut haud immeritò expressa Plinio vox sit: „Res in Arabia gessimus, & arma Romana in magnam ejus partem penetravere. C. Cæsar, Augusti filius, gloriam „indè petiit, nec tamen ab ullo, quod equidem sciam, Latino „facies arboris tradita est.„ Eandem in cognoscendo Balsamo difficultatem experti fuere veteres, cum jam ad Judæos, & Aegyptios translata planta, regiis tantum in hortis impenso studio coleretur. Hodiè, quando Christianos, non propter animi curiosi sagacitatem; sed religionis diffidium, hostili affectu persequuntur, quis speret, quicquam apud Arabes accuratiùs ab iis pervestigari posse? Vix Solymis liberius oculos circumtulisse advenæ Christiano impune sit; quantò minus in regione illa, quæ Mahometis incunabulis, & sepulchro, venerabilis præcipuè sectæ ipsorum habetur. Cœtus peregrinantium hominum, etiamsi communibus sacris addictorum, denos ultra dies apud se non ferunt; adeòque ne diutius subsistant, pu-

blico Setiffi edicto faceſſere jubentur. Primum Balſami plantas è patrio ſinu ad exteros detuliſſe ferunt, Sabæis Arabibus imperantem Reginam, cum eas Salomoni, ſapientiæ fama longè clariſſimo regi, inter alia pretioſa munera dono daret. Cujus rei cognitionem, etiam Joſephi Hiſtorici ævo, nondum memoria Judæorum temporis diuturnitas exemerat. Attamen erraſſe largiter Joſephum contendunt, quod imperatricem Sabæorum, γυναῖκα βασιλεύουσαν τῆς Αἰγύπτου ϗ τῆς Αἰθιοπίας, regnantem apud Aegyptios & Aethiopes mulierem ſcripſerit, quum neutra harum regionum aromatum divitiis, auri, gemmarumque metallis olim claruerit. Neque Aegyptus in اقاصي البوغي finibus terræ priſcis cognita ſit, unde reginam illam veniſſe perhibet ſcriptura. Neque Aethiopia, quæ in Africa ad Auſtrum, & Occidentem ſe porrigit, Balſami unquam productione celebris fuit. De Aegypto Joſephum difficulter excuſem; facilè de Æthiopia. Hujus enim nomen commune eſt locis omnibus ſub fervido Sole poſitis, quibus, ut Cari noſtri verba uſurpem,

Degunt nigra virum, percoctaque ſecla calore.

Itaque veri ſimile eſt, ad Aſiaticos reſpexiſſe Joſephum, non Africanos Aethiopes, quibus Arabes illi εὐδαίμονες haud accenſentur. In ſacris utique ſcriptis, Græci codices Imperatricem illam, βασιλίσσαν νότου, Reginam Auſtri deſignant; ſed Judææ reſpectu, idque communi Aethiopibus terrarum ſitu. Preſſiùs autem Arabum libri الملكة التيمن, meliket el tiamen, Reginam Tiaman, ſive Jaman nominant, qua appellatione etiamnum, Arabia Felix omnis, & præcipuè qua parte ad latus Mechæ dextrum ſe diffundit hodie gaudet. يمين Jemin enim dextram ſignificat. Iterum Arabibus Balſami ſtirpes ſubduxit Caitbejus, quibus hortum Aegyptium Mathariæ exornaret, Arabia tota bello domita, ut recentiore annalium fide perhibetur. Hunc proreges deindè Aegypti plures ſecuti, pro ut ſingulos aut curioſitas humani ingenii, aut omnia involandi aviditas impulit. Collectum è Balſamo ſuavem liquorem, ab antiquiſſimis ſeculis, ad Perſas, & Syros ante detulerunt Arabes, quam in Regios Palæſtinæ, atque Aegypti hortos planta recepta

fuit: adeoque nobile illud vulneribusque levandis expetitum צרי seri, quamvis communem resinæ significationem præ se ferat, à montibus Gilead (non semel annuentibus divinis literarum monumentis) aliis cum mercibus in Palæstinam asportatum, hoc ipsum ex Arabia profectum Opobalsamum fuisse, claris auctoribus persuasum est. Ibant ex Arabia Felici mercatores frequenter Damascum: nec longius a Sabæis ad ipsum Hierichuntis φοινικῶνα, seu palmetum, quàm dierum quinque iter, metitur Strabo. Cur autem Theophrasti ævo, & vigentibus imperii Romani rebus, Balsami curam susque deque habuerint Arabes, in obscuro vetustas premit. Probabile tamen est, cum & Theophrasto superstite, in Syriæ Palæstina studiosè jam excoleretur, & Cæsarum tempore Balsamum ferret fiscus, neque unquam numerosior ante planta fuerit: imò sic propagatos in Iudæa balsamiferos παραδείσους asserat Solinus, ut latissimis etiam collibus Opobalsamum exciperetur: adeoque ab Arabibus non amplius peteretur, aut operæ pretio merito vendi inter Aegyptios, Syrosque non potuerit, ab iisdem ad Persas, Indosque propinquos fuisse delatum. Quin, cum ex aliis odoratis mercibus abundè quæstus afflueret, contingere potuit, ut labori parum utili supersederint Arabes, qui tenui lentèque mananti lacrymæ, circa singulos ramulos sub ardenti sole colligendæ, atque abstergendæ impendendus erat, præsertim cum, auctore Strabone, ἀργοὶ καὶ ῥᾴθυμοι τοῖς βίοις, segnes essent Arabes, vitamque curis & molestiis sejunctam agerent. At mutarunt se deinde rerum memoriæ. Nam, ut superius memini, cum gravi bellorum turbine, tum Palæstina, tum Aegyptus affligeretur, jamque perditis cultoribus, alieno in solo non infeliciter hospitatæ Balsami plantæ, penitus periissent: excitavit iterum Arabes ad cultum pretiosæ stirpis, amissi proximis in provinciis Opobalsami desiderium. Longè verò magis, ex quo tempore crebris Lusitanorum, Belgarum, Anglorum, in sinum Persicum navigationibus, maximam partem in Europam avehuntur gemmæ, & aromata, quibus Syriæ, & Aegypti emporia quondam Arabes ditabant, indigenis mercibus, gummi, olibano, mirrhæ, balsamoque diligentiorem operam navant. Has quocunque pos-

poffunt pretio, Perfis, & Meccam, quotannis commeantibus mer-
catoribus divendunt. Concurrit in Ægyptum è variis imperii Tur-
cici regionibus, ingens hominum multitudo, ut ex veteri inftitu-
to, folennem verfus Meccam peregrinationem celebret, adeòque
جمل الكسعة deportationem veftis. Sic enim apellant ex
ferico viridi, auroque pictum undique velum, quod præter alia
ad Seriffum munera Byzantio mittit Imperator, ut Mahometis
in Medina fepulti monumentum cingatur. Init profectionem
Caravana, five cœtus peregrinantium, die decimo poft Rama-
dani menfis feftum, quadraginta in abitu tranfigens, totidem-
que in reditu. Defert fecum in Cahirum Aegypti veftem Ma-
hometis veterem, cujus pars Byzantium ad imperatorem remit-
titur cum muneribus; partem prorex Aegypti fumit, atque in-
ter proceres urbis dividit. Inter alias autem merces, & tex-
tiles è Xylo fericoque fubtiliffimos pannos, Opobalfamum affe-
runt mercatores, Balfamique fructus, & ramos. Simplici om-
nium, & conftanti affertione, a quo tempore Selimus Impe-
rator in Aegypto atque Arabia rerum potitus eft, nullo non
anno feftiva ea peregrinatione, tum præpotentibus Turcarum
monarchis, eorumque præfectis Opobalfamum à Seriffo trans-
mitti, tum in Mecca, & Medina, à quàm plurimis emptum,
in ampliffimi imperii urbes nobiliores deferri: quæ mihi qui-
dem, & quotquot jam diu exactis annis in Cahiro Aegyptio
degerunt Europeis hominibus certiffima funt. Ramuli Balfami
quos عود البلسان lignum Bafami, adeòque cum Græ-
cis ξυλοβάλσαμον appellant, teretes funt, & recti, nodulis inæ-
qualiter obfiti, externo corticis colore fubrubro, interno viridi, li-
gno candicante, medullofo, fuavem Opobalfami odorem artriti
fractique reddentes. Quamvis illius, dum fub inclementi fole
longo advehuntur itinere, multum ante refolvitur, quàm in
Aegyptum ramuli perveniant: plurimùm, antequàm in Euro-
pam: nifi recenter empti, ex Alexandrino portu fe-
cundantibus ventis citiùs adducantur. At fructibus, quos
حب البلسان, baccas Balfami, adeoque καρποβάλσαμον
nuncupant, fingularis eft magnitudine figura, coloreque cum
Terebinthi fructibus fimilitudo. Calyculo innituntur exili, à

totundo ventre in utrumque extremum leviter attenuati. Membrana velantur exterius nonnihil ſtriata, fuſcoque rubore decolorata, exili: reliquis indumentis denſioribus, ſub quibus ſemen aſſervatur, flaveſcente melleoque ſucco uberatum. Linguam guſtantis blando amarore atque acrimonia vellicant, & ſuavi Opobalſami halitu odoratum demulcent. Rugoſior ſeneſcentium facies, jamque exhauſto vetuſtorum liquore, ferè inanes intus folliculi deprehenduntur; jucundo tamen ſi terantur odore, conſumpti ſucci grata veſtigia diutius manifeſtant. Afferuntur hi fructus nonnunquam ſatis integri, ut non in Aegypto tantùm terræ commiſſi germina promant; ſed in hoc pariter inferioris Italiæ tractu, non ſemel plantas aliquot dederint Danioto noſtro, diligenti felicique ſtirpium exoticatum cultori, cum Illuſtriſſimi Dominici Mori Tarviſinum prædium, plantis lectiſſimis exonaret. Viderunt apud ipſum vegetam Balſami ſobolem, Eminentiſſimus Cardinalis Aldobrandinus, Petrus Aſſelinæus, & Gulielmus Sohierus, ille medendi peritia, hic Attica eruditione, florumque venuſtiorum ſtudio non è multis, manantem è folii decerpti pediculo fragrantem liquorem odorati. Conſpectum mihi optimæ notæ Opobalſamum, antequam in Orientales proficiſcerer provincias, Venetiis, apud Illuſtriſſimum & Excellentiſſimum Joannem Juſtinianum, nunc pro Sereniſſima Republica Veneta ad Ferdinandum tertium Rom. imperatorem legatum. Apud Pompejum Sprechium, virum optimum, atque inter Venetos aromatarios pertiſſimum. In Aegypto deinde apud Othomanum Abutalibem, Muſtafæ proregis vicarium, quod eo ipſo anno dominus à Seriffo Arabum dono acceperat. Reſina autem erat liquida flaveſcens, pellucida, odore ſupra terebinthinam, eximiaque ſuavitate grata. Sinceritatem ejus, an adhuc illibatam judicaret, cum ſciſcitarer, guttam liquoris, aquæ amplo in vaſe detentæ, inſtillabat, quæ momento diſparens, mox tenui atque albeſcente pellicula, ſuperficiem totam obducebat, quam cultri cuſpide iterum collectam educebat totam, ſpiſſiorem, inodoram, & manifeſto coloris diſpendio lacteſcentem. Frequentius porrò ſingu-

lis

ſis annis ex Arabia delatum in Cahiro vidi, & examinavi, præcipue facem prælucente Illuſtriſſimo civium Venetorum conſule, Aloyſio Cornelio, viro cum antiquitatum Aegyptiarum diligentiſſimo inveſtigatore, tum Opobalſami, quod ſæpius in patriam mittebat, acri pariter, ac docto cenſore. Deferebatur à mercatoribus in lagenis, quibus derepentè apertis, qui nares admovebant, prodeuntem à liquore acrem halitum, vix præ moleſtia ſuſtinebant. Hujus quod ſuperiora vaſculi occupabat, tenuius ſemper, liquidius, clariuſque notavi; idque ſejunctum a partibus reliquis, vitroque puro conſervatum, halitu mox gratiore ſe commendabat. Minus clarum, ac tenue, quod medio vaſis continebatur, eoque minus adhuc, quod fæcibus proximum, nidore quodam injucundo fragrantiam odoris violabat. Legitimum ſincerumque judicabatur Opobalſamum, cujus gutta aquæ indita, mox per ſummum ejus tenuem in telam expandebatur, ſtyli deinde acumine integrè recolligebatur, evidenti pallore lacteſcens: quod odorem cum allati recenter Balſami fructibus, & ramulis eundem ſpirabat, amarore, & mediocri acrimonia linguam guſtantis perſtringebat. Cujus gutta lacti inſtillata, per ſuperficiem celeriter diffundebatur, cumque ſtylo revocaretur, concreti ſecum lactis portionem ducebat. Denique veſte excepta gutta, quo primùm inſederat orbe perſiſtebat, neque in latum profundumque ſe ſpargebat, ſicque vel humida etiamnum, tepidâ ſubindè admotâ, frictuque leni tollebatur, vel ſiccata, digitorùm impulſu abſcedebat. Hoc non Veneti tantum noſtri; ſed Galli, Siculi, Angli, Belgæ, confidenter ſibi comparabant, cum non aliud, meliuſve foret, quod Theriacæ miſcebant Medici, qui in Moreſtano Cahiri pro imperatore Turcarum antidotum Andromachi componebant. Impellebat eos præcipuè quod ad virulentos ſerpentium morſus nihil efficacius pollere uno ore teſtarentur Arabes, apud quos frequentes eſſe has feras, ϗ δῆγμα ἔχοντας ἀνήκεστον, præter alios è verteribus, Strabo prodidit. Ad peſtilentis utique veneni vim, aut abarcendam, aut domandam, haud ſcio, utrum hoc ipſo, de quo loquor, balſami ſucco, inter magnates Aegyptios, vel uſu

ufu receptiùs, vel æftimatione majus quicquam fuerit, cum nullo non anno, vel Tunetenfium, vel Byzantinis triremibus, Alexandriam primò, deindè & propinqua in oppida, lues inveheretur. Affumunt, aut fimplicem liquorem, aut quod utilius eft, pulvere probati adverfus peftem medicamenti, largiore dofi permiftum. In publicum prodeunt, nares eodem, & pectus, five præcordia delibuti: adjectoque Agallocho, & ambra, hypoglottides parant, quas ore diutius circumferant.

Mihi quoque volupe fuit, cum medicinam inter Aegyptios facerem, grato hoc, & familiari proceribus medicamento, frequentius uti. Expertus autem fum eximium, & falutare, ad graves lienis, renumque obftructiones fummovendas: Ad impediendam, fiftendamque pulmonum putredinem maximè profuit, fyrupo fymphyti maculofi dilutum, & arteriæ afperæ crebro linctu infinuatum. Compertum mihi idem fucceffu fingulari, in Al Manfore equite Arabe, diuturno renum ulcere laborante, cum id florum hyperici, rofarumque pulvere denfatum, boli forma fumeret. Quantum purgandis, glutinandifve vulneribus Naturæ opitularetur, magnis experimentis, etiam in vulgo percrebuit: noruntque rem optimè ludiones Ægyptii, cum ftipem à plebe, horridioris fpectaculi motu facilius impetraturi, laterum, brachiorum, pedumque cutem, plurimis hinc inde fagittis fibi tranfigi patiuntur. In variis denique chronicis morbis quid præftet, & quibus in cuticulæ cura blandiatur, Profper Alpinus libro de Plantis Aegyptiis, pluribus complexus eft.

Hunc itaque tam excellentem liquorem, à Mauro fibi oblatum è Mecca redeunte, pretio admodùm tolerabili, emit in Cahiro vir honeftiffimus Cofmus de Nigris, per annos viginquatuor Venetæ nationis in Aegypto pharmacopœus, integritate vitæ & artis fuæ peritia infignis, quippè cui penitiffimè cognitum erat, hunc eundem effe Balfami fuccum, quem tot exactis annis clariffimi Venetæ, Gallicæque nationis confules, & eorum Medici, modis propofitis prius examinatum, patriæ proceribus, & amicis tranfmiferant. Venetias reverfo Cof-

mo,

mo, non opus erat de hac nobili merce, ſuſpenſa, ut aiunt hedera: protinus enim emptorem nactus eſt, à quo deinceps Antonius Manfredus, & Vincentius Panutius, pharmacopœi Romani, Opobalſamum hoc, in theriacæ componendæ uſum confecuti ſunt. His verò concinnata jam antidoto, quas turbas dederint invidi æmuli, tetigi ſuperius. Quorum ob pervicaciam factum eſt, ut tantum non projecti cum theriaca liquoris partem, opera reverendiſſimi Epiſcopi Tomaſini, Patavium ad me curaret Baldus Baldus, vir animi, ingeniique cultu laudatiſſimus. Poſtulabat, ut poſthabitis amicitiæ lenociniis, quid de liquore judicarem, libere, & confidenter proferrem.

Mihi nefas viſum eſt, æquiſſima petenti, obſequium haud præſtare, correptamque avidè, quamvis etiamnum familiarem oculis, naribus, & palato lacrymam, obviis mihi domi, & apud amicos, balſamicis reſinis comparavi, & poſtquam notis omnibus ad amuſſim exactis, animi ſententiæ reſpondere comperi, legitimum Arabici balſami ſuccum, ipſumque adeò cognitum antiquis Opobalſamum pronunciavi, & ob eandem tum ſubſtantiæ, tum qualitatum facultatumque rationem in præſenti publicè pronuncio, & obteſtor. Ut autem è ſolidis ducam fundamentis, idem eſſe Arabum, & quod priſcis innotuit Opobalſamum, Dioſcoridem veluti Cynoſuram ſequar, Galeno judice, τῶν περὶ ἰητρικὴν ὕλην σπουδασάντων οὐδενὶ δεύτερον, eorum qui circa materiam medicam verſantur, nemini ſecundum: eodemque auctore omnia perfectiſſimè complexum. Utpote, qui ſingulis notas addiderit, quibus probatiora a vilioribus maximè diſtingui poſſunt. Non deflexit ab hoc ſidere oculos Abenſina, inter Arabes ſive numine, ſive nomine verè quondam princeps: quamvis barbarus ejus interpres, plurima vitioſè Latinè tranſtulerit, nulla non interpolaverit, quædam negligenter omiſerit. Dioſcorides taque libri primi de materia Medica, capite decimo & octavo ſic infit,

Βάλσαμον τὸ μὲν δένδρον κατὰ μέγεθος λυκίου, ἢ πυρακάνθης βλέπεται.

Balſamum quidem arbor, ſecundum magnitudinem lycii aut pyracanthæ cernitur.

Natum apud Arabes Balſami nomen, apud quos nata planta, neque à Syris, Aegyptiis, Græcis veteribus, ac Latinis alteri propriè ſtirpi tributum fuit. Recentiores tamen, audaculi nominum uſurpatores, & alpeſtre ledum, & æmulos præcipuè Opobalſami liquores ab Indis petitos, & quicquid oras vulnerum efficaciter jungit, ſive ſimplicis naturæ ſuccus, ſive miſtus ſit, balſami nomine inſigniunt. Arborem aſſerit balſamum Dioſcorides, & ante ipſum Theophraſtus, ſed exiguam, & fruticis potiùs humilitate ſummiſſam, utpote, quæ Lycii aut pyracanthæ altitudinem, id eſt, pauculorum cubitorum menſuram haud excedat. Abenſina, قامتها قامة شجرة الحضض, altitudinis arbuſculæ Lycii tantum meminit.

Tale Arabicum noſtrum eſt, ut confirmant quotquot illud in natali terra conſpexere, adeoque verè Strabonis ſenſu φυτὸν θαμνῶδες, planta fruticoſa, ultra liguſtri, aut cytiſi adoleſcentiam ſeſe non extollens. Magnitudinem tamen variat, non alimenti ſolùm ubertas; ſed etiam cultus, atque; ut Theophraſtus ſuggerit, ἡ τῶν ῥάβδων τομὴ, ramorum amputatio: quum fieri nequeat, crebrius coercitis frondibus, ut ſatis ſeſe explicet plantæ germinantis impetus. Subjicit porrò Dioſcorides.

Φύλλα ἔχον ὅμοια πηγάνῳ, λευκότερα δὲ πολλῷ, καὶ ἀειθαλλέστερα.

Folia habens ſimilia rutæ, candidiora verò multo, & perpetuò magis virentia.

Comparatio foliorum balſami cum rutâ, optimè in Arabicam plantam expetit. Fundamentum ſimilitudinis, partim in ordine foliorum locatum eſt, partim magnitudinis diſparitate. Impar enim eorum conſeſſus eſt, ternorum, quinorum, ſeptenorum, tum extremum cauliculi ſui quod occupat, cæteris amplius eſt, à quo reliqua ex oppoſito ſe ſpectantia, quò remotiora ſunt, eò contractiora ambitu cernuntur. Forma ipſa foliorum à rutaceis aliena non eſt; rei tamen herbariæ periti

qui-

qui oculis uſurparunt ſingularem in ea cum terebintho, & lentiſco convenientiam deprehenderunt. Colorem in foliis rutæ multò candidiorem aſſerit Dioſcorides. Theophraſtus ſimpliciter ἔκλευκον, exalbidum: Abenſina اضربها الي البياض vergere ad albedinem ſcripſit.

Varietatem hanc coloris, & cultus parit, & locorum mutatio. Major equidem in ſylveſtri balſamo foliorum candor eſt: minor in hortos tranſlati. In Aegypto educati jam ſaturatior, magiſque lætus viror exiſtit: maximè illius, quod in Italiæ hoc tractu, è ſeminibus Danioto noſtro pullulavit. Diſcrimina eadem etiam propinquioribus è locis in hortos admiſſæ patefaciunt plantæ, erigerum, polium, verbaſcum, dictamnus Creticus, potentilla, medica marina, aliæque plures. Denique perennantibus magis foliis præditum eſſe balſamum, imò Theophraſto auctore ἀείφυλλον, dubium non eſt, climate Arabiæ perpetuo ſtirpium virori favente. Non indulget eum aliarum regionum acrior hyems: ut etiam in Aegypto viciniore, folia per Septembrem Balſamo defluxiſſe viderit Bellonius; ſed cujus nova jam cum foliolis germina juventæ ſpem redintegrabant.

Γεννώμενον ἐν μόνῃ Ἰουδαίᾳ κατά τινα αὐλῶνα, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ.

Genitum in ſola Judæa in quadam valle, & in Ægypto. Vallem hic intelligendam eſſe Hierichuntis, Strabone, Juſtino, & Joſepho auctoribus perſuademur. Erat ea montibus undique veluti muro, caſtriſque clauſa, & inſignem ob amœnitatem, ſylvarum palmas ferentium amplitudinem, cultumque duobus in hortis balſamum, digna Archelao viſa, quam ulterius regia ſede exornaret. In ea valle ſola balſamum fuiſſe, cum Theophraſto refert Dioſcorides, colligitque pretii inde magnitudinem Strabo, ὅτι ἐνταῦθα μόνον γεννᾶται: quoniam ibi ſolùm naſcitur. Neque implicat rem Joſephus, qui & Hierichuntis vallem balſami feracem ſcribit, & Engadinum agrum egregia complecti palmeta, & opobalſamum. Quamvis enim haud unum Engadi, & Hiericho locum deſignent; notum tamen eſt, ex D. Hieronymo, Euſebio, aliiſque claris auctori-

bus, in Hierichuntis aulone comprehenfum fuiffe Engadi vicum: Jofephumque adeò ab urbe præcipuâ Hierichunte balfami hortos defignaffe, quamvis duobus, nec multum tamen diffitis locis fejungerentur. Galeni tamen ævo, non una tantum in valle; fed diverfis Palæftinæ locis obvium fuiffe Balfamum, cùm & Sagadini meminerit, & ὄντων ἐν ἄλλοις χωρίοις Παλαιςίνης, eorum quæ in aliis Palæftinæ regionibus, credere par eft, fimul cum lucri cupiditate, plantæ colendæ ftudio crefcente.

In Aegypto etiam nafci balfamum addit Diofcorides, veroque fimillimum eft, à Ptolomæis, & potiffimùm Cleopatra, cum tefte Plutarcho Judææ regionem balfami feracem à M. Antonio triumviro in donum accepiffet, tranflatas in Aegyptum fuiffe plantas, in luxum, & delicias diffufæ mulieri, multis nominibus expetitas. Imò placuit earum cultus ad noftra ufque tempora, quoniam dominantibus in Aegypto Califfis, & præcipuè rem publicam adminiftrantibus hodiè proregibus, five Baffis, non è Palæftina quidem; fed Arabia frequenter repetitæ fuerunt. Abenfina Aegyptiam adeò nominat plantam balfamum, gignique tantum, ait, in loco عين له يقال الشمس, quem appellant oculum, aut fontem Solis. Imò illo ipfo, quem المطرية, locum luftrationis Chriftiani Aegypti indigenæ nuncupant, non tam ad corporis, quàm animi fcabitudinem expiandam, religione celebrem fontem exhibens, cujus falutaribus rivulis peregrinam hanc, nobilemque balfami ftirpem infigniter profeciffe, etiam adverfa Chriftianæ pietati pectora non diffitentur.

Periiffe autem in Palæftina jamdudum balfamum, publicæ magis fama divulgatum eft, bellis atrocibus cum ipfis hortis cultores perdentibus. Periit fanè frequentius in Aegypto, quia proregibus, qui paucis annis ad clavum imperii fedent, fæpe nihil minus quàm balfamum curæ eft: prefertim ex quo lignum ejus, & fructus, & liquorem copiofius Arabia fuppeditavit. Cæterùm quod olim de Palæftina Theopraftus, id de Aegypto multo magis accipiendum eft, fylveftre in ea Balfamum nufpiam repertum. Nec favet fatis plantæ regionis habi-

bitus, quippe quæ non collibus acclivis; ſed ab utraque Nili ripa in plantiem æquatur.

Διαφέρον αὐτὸ ἑαυτοῦ τραχύτητι, καὶ μήκει, καὶ ἰσχνότητι λέγεται γοῦν τὸ λεπτὸν, καὶ τριχῶδες τοῦ θάμνου, θεριστόν. Ἴσως, διά τὸ εὐχερῶς θερίζεσθαι ἰσχνὸν ὄν.

Præſtans à ſe ipſo aſperitate, & tenuitate. Dicitur itaque tenue & capillaceum fruticis, demeſſile; forſan quia facilè demetatur, gracile exiſtens.

Scribit eadem Abenſina, يختلف بالخشونة والطول والرقة præſtat, inquit, aſperitate, altitudine, & exilitate ſua; quamvis interpres Latinus verba hæc omiſerit. Atque hanc etiam in ramis Arabici Balſami varietatem facilè deprehendet, quicunque faſcibus illius Meccano itinere in Cahirum delatis, manus oculoſque admoverit: imò vel uno in faſce differentes amplitudine, aſperitate, atque exilitate frondes agnoſcet. Quamvis enim verè Theopraſtus, ὅσα τὴν οἰκείαν χώραν λαμβάνει, μᾶλλον δύναται, τὰ γένη διατηρεῖν: magis ſervare genera ſua poſſe, quæ familiarem ſibi locum nanciſcuntur. Aſperior tamen, etiam conſtante ſibi ſpecie, balſami habitus fuerit, ſi parcior aridam terram humiditas temperet, aut de tenuiore alimento plus juſto ſubducant, illa ut cum poëta loquar.

——— *æſtivi radiantia tela diei.*

Nutrimentum item æqualem ſicci humidique miſturam haud obtineat. Lætius balſami incrementum eſt, cum frequenti cultu, ſylveſtrem, ut ait Maro, animum exuit. Ἀθρωοτέρα γὰρ εἰργασμένων ἡ βλάστησις: plenior enim magiſque conferta cultorum germinatio.

Accedit etiam magnitudini pluſculùm, quotieſcunque ſucci plenum terræ altricis uber, jam rariorem, humidioremque materiam efficit. Exilius conſpicitur, & capillacea ſurculorum tenuitate facilem tonſuram admittit, quod minuta ſobole propagationem ſui conſequitur. Hoc robuſtioris pariter ſtirpis notam exhibet, nec ſylveſtrium moris adhuc oblitæ, quibus inter alia tribuit Theophraſtus, ἐν πολλοῖς εἶναι, καὶ μικρὰς τὰς μονίμους ἀρχάς: numeroſa obtinere, minuta germinum permanentium principia. Quæ verò Plinus hic de balſami ſpe-

ciebus adſtruit, optimè expendit Cl. Salmaſius, vir ſummus, quem in exercitationibus ad Solinum operæ eſt conſulere ipſum.

Τὸ δὲ ὀποβάλσαμον λεγόμενον ὀπίζεται ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν ἐκ τεμνομένου σιδηροῖς ὄνυξι τοῦ δένδρου· ῥεῖ δὲ ὀλίγον, ὡς καθ᾽ ἕκαστον ἔτος μὴ πλεῖον ἢ ἐπὶ τὰ χοέας συναθροίζεσθαι. Πωλεῖται δὲ ἐν τῷ τόπῳ πρὸς διπλοῦν ἀργύριον.

Opobalſamum verò dictum excipitur ſub canis ardoribus, inciſa ferreis unguibus arbore. Fluit autem modicum, ſic ut ſingulis annis non plus quam ſex aut ſeptem congii colligantur. Venditur in loco (quo naſcitur) argenti duplo.

Jam liquorem balſami proprium, quem communi ὀποῦ ſucci nomine compellatum innuit Dioſcorides, in quo cenſu habuerint veteres, optimè traditum eſt a Theophraſto. Nam cum propoſuiſſet inſitum plantis humorem, τῶν μὲν πάχος ἔχειν μόνον ὥσπερ τῶν ὀπωδῶν: τῶν δὲ καὶ δακρυώδη γίνεσθαι, καθάπερ ἐλάτης, πεύκης, τερεβίνθου, aliorum craſſitudinem tantum obtinere, ut in ſucculentis: aliorum etiam in lacrymæ modum gigni, ut abietis, pini, terebinthi, & ſimilium. His ſubjungit olibanum, & myrrham, quandoquidem & ipſa, inquit, lacrymæ ſunt: itemque βάλσαμον, καὶ χαλβάνην, balſamum & chalbanam, & ſi quid aliud tale. Hæc eadem εὔοσμα benè olentia ſcribit, utpote quæ πιότητά τινα, καὶ λίπος, pingue quid habent, & unctuoſum, exactiore coctione diſcuſſis partibus aqueis, à quibus odorati halitus obtunduntur.

Δάκρυον itaque ſive lacryma eſt balſami ſuccus, ſed lacryma pinguis, & oleaginoſa, adeòque ab ipſo protinus ortu, γάλακτι γλισχρῷ παραπλήσιος, lacti viſcido, ut refert Strabo, ſimilis. Imò reſina eſt opobalſamum, quam à gummi, (quod ipſum lacrymis pariter annumerat Ereſius ſenex) pinguior, & oleoſa magis ſubſtantia diſtinguit. Hinc reſinarum in modum, & oleo promptè miſcetur, & in flammam ignis contactu facilè ſeſe explicat. Dudum in lucernis adhibuiſſe opobalſamum veteres, & ex iis Eliogabalum perditæ prodigalitatis principem, auctor eſt Lampridius. Inter Chriſtianos item dynaſtas Conſtantinum imperatorem; ſed ſacros in uſus, & religionis ve-

venerationi dicatum. Abenſina, & cum eo recentiores Arabes omnes, elicitam balſami reſinam دهن dohen nuncupant. Qua voce, licet, ut ſupra ſcripſi, aliquid illini, injungique aptum exprimant, adeòque pinguem, & oleagineum liquorem: imo unguenta ipſa, ut balàninum, cyprinum, myrthinum, liliaceum, non erat tamen, cur interpres Latinus eam olei magis vocabulo deſignaret, quod زيت zeit, communi loquendi uſu; non dohen nuncupatur: idque etiam de Græca βαλσαμελαίου voce habendum eſt.

Hanc itaque ſubſtantiæ conditionem exactiſſimè refert his quem aſſerimus Arabici balſami liquor. Lacryma enim eſt; ſed reſinoſa, facilè tum oleo miſcibilis, tum inflammabilis igne. Non tantum poſtquam à genetrice planta depluit; ſed in ramulis etiamnum, & ſeminibus obhærens, γλισχρὴ, tenax, & lenta, quæque cum eliquata eſt, turbida viſciditate lacteſcens conſpicitur.

At liquor hic, primùm ipſius naturæ providentia hominibus innotuit, cum ſalutari quadam excretione ſucci redundantis onere ſe levaret, quemadmodum in picea, terebintho, lentiſco, ſimilibuſque conſuevit. Notavit rem inter priſcos auctores Theophraſtus, qui veluti myrrham, & olibanum; ſic opobalſamum etiam αὐτομάτως γίνεσθαι, ſponte fieri, tradidit. Id verò cum paucum admodùm, & lacrymas ſalutares expetentium deſiderio minimè ſufficiens ſit, ars, ſedula naturæ imitatrix, partim perita corticis inciſione, partim ſucculenti ſeminis expreſſione, partim caloris miniſterio liquorem proliciendo, majorem ejus copiam ſibi comparavit.

Inciſionem arboris balſamici declinante jam æſtate in Palæſtina, & Aegypto peractam fuiſſe memorat Dioſcorides,

—— *rapidos cum Syrius ignes*
Exſerit ——

Abenſina بعد طلوع الشعري poſt ortum canis id factum confirmat, tempore ſatis huic operi convenienti. Tolerabilior enim tunc circa plantam mora, cum ſpirantibus ab Aquilone jucundis auris, æſtus aeris miteſcit; cum ſuccus à ſole, dum circa Tropicum æſtivum verſatur, optimè concoctus, va-

li-

lidusque etiamnum calor est, qui spiramenta balsami laxet, & exsuperantem humorem ad exsudandum compellat. Non obligant se tamen Ephemeridum legibus Arabes. Nam cum stirpes balsami validas possideant, æstatem præterea sex mensium spatio productam, non semel; sed sæpius eas ad lacrymas fundendas incitant.

Percussas quoque in Palæstina ter omni æstate fuisse refert Plinius, cum major esset fucci colligendi aviditas. In Aegypto, vel mense Martio artificem plagam admiserunt. Nec summa tantum flagella petunt incisores; sed etiam stipitem, atque ut Theophrastus loquitur, ἢ τῷ ϛελέχη, ἢ τῷ ἄνω.

Instrumentum quo cortex balsami solvebatur, ungues fuisse ferreos, tradit cum Theophrasto Dioscorides. Abensina simpliciter بشرط بحديد vulnerari ferro scribit. Usi alias vitro antiqui, & ut Josephus testatur ὀξέσι λίθοις acutis lapidibus. Arabibus recepti sunt eburnei cultelli, ut minus penetrabile, minusque noxium vulnus faciant. Nec ferrum tamen odit natali in solo educata arbuscula. Ab eo enim quemadmodum superfluorum amputationem; sic plagam etiam, quæ clementi impulsu corticem tantum dividit, absque discrimine patitur. Itaque de validiore ferri vi, accipienda Taciti verba, & de vulnere quod in lignum, & medullam, adeoque vitalia adactum fuerit.

Facta corticis solutione, sequitur lentæ, tenuique ploratu manantis lacrymæ collectio, eaque non paucis ab illato vulnere diebus; sed ut Theophrastus meminit ὅλον τὸ θέρος, æstatis decursu toto. Stillantem à planta liquorem vasculis, & conchis parvis, ut ait Strabo, exceperunt veteres, defluentis ejusdem aut hærentis absterfionem lana perficientes. Abensina يجمع ما يرشح بقطنة colligitur, inquit, id quod exsudat gossipio. Faciunt idem Arabes, nec dubium munditer sic haberi, & inquinamentis minus obnoxium fieri.

Per seminis expressionem collectum olim opobalsamum, nec purum satis, nec sincerum fuisse, non difficulter persuadeat Plinius, qui misturam ejus cum stillatitio, adulterii crimine infamat. Recepta magis subsequentibus seculis opobalsami

per

per ignis operam collectio, ramuſculis & ſarmentis demeſſis, & aquæ incoctis. Prodidit eam dudum ex Arabibus ipſis Meſuè, clariſſimus Medicus, & Damaſco patria locis balſami naturalibus propinquus. Certiùs eandem afferebat, è primariis Cahiri Medicis, Ahmet Habibus Luſitanus, Cl. Ludovici Mercati olim auditor, qui repetita peregrinatione Meccam, & finitimas al Jamini provincias luſtrarat, & maximam liquoris partem elici ramis, frondibuſque plantæ (quo tempore plenior eſt, gemmuliſque prominentibus formoſior) demeſſis, conciſis, & contuſis. Demitti eos in vaſa ampla, aqua a ſubjecto igne jam calente plena: tumque leni decoctione, pinguem; acriumque ſuccum aquæ ſummum petere, quem cochlearibus curiosè ſeparatum, calentem adhuc vaſis lageniſque recondunt. Cum nihil amplius in aquæ ſuperficiem effertur, exemptam congeriem, ut ſuperſtes humidi reſinoſi portio, violenta compreſſione elidatur, torculari ſubjici. Qui decoctione blanda ſic eductus eſt liquor, eum poſtquam per ætatis veluti gradus ad vigorem pervenit, tum qualitatibus, tum agendi viribus ſtillatitio proximum eſſe; tenui tantum amariuſculi ſaporis, & fragrantiæ remiſſioris diſcrimine relicto. Sequioris autem conditionis commemorabat, quod à coctione frondibus expreſſum, valida coactione terreis ſimul partibus propulſis. Facilius denique, citiuſque ſic opobalſamum colligi, quam lento guttæ ploratu, non tam ob ſucci levitatem, quàm ejuſdem in ramulis etiam extremis foliorumque nervulis ſingularem ubertatem, ſecus atque in aliis plantis, reſinas propinquis in montibus eliquantibus, obtinere deprehendimus. Apud Indos, quid in odoratis hujuſmodi reſinis colligendis fiat, à Monardo jamdudum, aliiſque recentioribus proditum eſt.

Sed revertimur ad Dioſcoridem, qui de ſtillatitio locutus cum Theophraſto ἐκ εἶναι πολὺ τὸ ῥέον, non eſſe multum, inquit id quod fluit, cum ſingulis annis, non plures, quàm ſex ſeptemve congii colligerentur: quæ non immeritò Cl. Salmaſio mira videntur. Quamvis enim Alexandri Magni ævo, quo Theophraſtus vixit, in utroque Palæſtinæ paradiſo, quatuordecim hemichoeæ; id eſt, ſeptem congii annuo proventu

complerentur; vero tamen similius est, longè majorem ejus copiam fuisse Dioscoridis ætate, qui vel paulò ante Plinium vixit, vel eidem, ut eruditis quibusdam visum, σύγχρονος fuit, cum non Græcis tantum, & Asiaticis; sed Romanis, vigente jam cum imperio luxu, expeteretur: adeòque ex re ipsa lucri certitudo publicam magistratus curam excitaret, & Dioscoridem hic; nòn quid opobalsami annus tempore suo tulerit, sed quid Theophrastus scripserit, spectasse. Non minus suspectum est, cum de Aegyptio loquitur Abensina, interpretem Latinum quinquaginta librarum mentionem facere usque ad sexaginta, quod pondus parum abest a septem congiorum mensura, quam regiis Palæstinæ hortis cum Theophrasto adsignarat Dioscorides. Equidem summam hanc non determinat codex Arabicus Medicæus; sed apertè, ما يجاوز في السنة الرطلا, non permeant in anno aliquot libræ. Est autem retolo, Giggejo quidem libra duodecim unciarum; in hodiernis tamen Aegypti Fagamiis seu Aromatopoliis, pondus centum & quadraginta drachmarum. Itaque cum nihil hic determinatum agnoscam, hortique al Matahariæ non adeò laxum ambitum sciam, iterpretis vestigia nec sequor, nec assequor. Equidem Plinii ævo, abundantius apud Judæos opobalsamum provenisse, dubium ex eo non est, cum validiores, majoresque scribat tunc fuisse plantas, & ter omni ætate percussas. Largior item seculis sequentibus copia reperta est, cum ex Aegyptiis fundis, ut refert Anastasius Bibliothecarius, templa Romana centum & septuaginta Opobalsami libris, Constantini imperatoris beneficio fruerentur: quamvis probabilius sit, cum Aegyptus alendo balsamo parum idonea sit, neque alibi quàm intra Matahariæ conseptum plantam educaverit, assiduo cum propinquis Jamini populis commercio, liquorem illius prædiis Aegyptiis affluxisse.

Quid Arabes tandem? apud quos, licet odoratæ hujus resinæ annuam συλλογὴν, certa definiri mensura non liceat; insignem tamen eos opobalsami proventum hodiè possidere, tam emolumentum arguit ingens, quod ex locatis balsami arbustis ad Seriffum redundat; quam mercatorum multitudo, qui singulis an-

annis, in Persici, Turcicique imperii provinciis illud distrahunt. Ex eo verò minimum est τὸ αὐτόῤῥυτον, quod sponte naturæ laxato, ruptove cortice manavit: exiguum item tenuior stillatitii per incisionem educti portio, & veluti flos, regiis tantum, magnorumque procerum manibus destinatus. Major autem ejus, quod repetito caudicis frondiumque vulnere fluxit: præcipuè quod ignis ministerio comparatum, cujus maximam colligi partem Habibo auctori acceptum refero. Longè profectò ampliorem Opobalsami copiam Arabes promererent, si Europæorum stimulis ad culturam numerosarum stirpium ejus incitarentur. Nunc quandoquidem succedaneis antidota instruere usus obtinuit, adeoque paucissima Opobalsama expetantur, & cognoscantur, satis habent Arabes, si tantum odorati hujus succi colligant, quantum magnatibus satis est, & facilis emptor abducere denuò, venumque præbere potest. Oblatum illud tamen ultrò Venetis mercatoribus, sæpè cum in Aegypto degerem vidi, neque inopiam ejus incidisse memini, præterquam in publicis provinciæ turbis, quæ Anno clↄ. Iↄc. xxxi & sequentibus, Arabes & Seriffum involvebant.

Olim, ut cum Theophrasto refert Dioscorides, argenti duplo rependebatur, cum prodiga odorum voluptate deliniti mortales, non capillis tantum; sed toto corpore unguentis maderent: cum eadem in potus adderent, & in castris quoque miles, pulverulentas, custodiisque horridas aquilas unguentis corrumperet. At non ea Persas hodiè, Turcasque vexat insania, quibus in Valetudinis ferè commodum Opobalsama placent. Fœminæ cultus sui causa rarò eadem admittunt, Ligustro, Stibioque contentæ: non ignaræ, tunc se magis placere viris, cum minus olent. Defunctorum tamen honori aliquid Opobalsami datum novi, non corpori universo; sed locis putredinem spirantibus cum gossipio admoti. Moderatum itaque rei apud Arabes pretium, quæ nec avidè adeo diripitur, neque in numerosarum hodiè plantarum fœcunditate, postquam ignis opera addita est, adeò laboriosè, difficulterque conquiritur, ut Cosmus noster in Cahiro, cum fortè copiosiùs adferretur, mercatore pecuniarum indigo, libram opobalsami, scutato

nummo comparare ſibi potuerit.

Ἔϛι δὲ καλὸς ὀπὸς ὁ πρόσφατος τῇ ὀσμῇ εὔτονος, καὶ εἰλικρινὴς, καὶ μὴ παροξίζων; διδίετος, λεῖος, σύφων, καὶ δάκνων μετρίως.

Eſt autem bonus ſuccus, qui recens, odore validus, & ſincerus, & non ſubacidus, facile ſolubilis, lævis, adſtringens & mordens modicè.

Subjungit porrò Dioſcorides, quæ ſucci balſamici bonitatem, & virium adeò incolumitatem arguant. Ac primo quidem πρόσφατον laudat, ſive recentem. Optimo jure! quis enim haud fateatur calidiora eſſe, ſpirituumque pleniora, quæ ortui ſuo propinquiora ſunt? Nec tamen hic recentiſſimum, & à matre ſua etiamnum calentem laudat, quem veluti maris, terrarumque ingens intervallum nobis denegat; ita nec idoneam ſatis adverſus morbos operam præſtare poſſe conſtat, utpote qui περιττωματικώτερος, ut cum Ariſtotele loquar, partiumque nondum à colore inſito mitigatorum multitudine ἀκατέργαστος: turbidus adeó, & digeſtionis ulterioris indigus. Alexius Comicus eleganter,

Ὁμοιότατος ἄνθρωπος οἴνῳ τὴν φύσιν,
Τρόπον τίνα ἐϛι. Τὸν γὰρ οἶνον τὸν νέον.
Πολλήγ' ἀνάγκη καί τὸν ἄνδρα ἀποζέσαι
Πρώτιϛον, ἀφυβρίσαι, κἀπανθῆσαι, πάλιν
Σκληρὸν γενέσθαι ——

Similimam, inquit, hominis, & vini naturam quodam modo eſſe. Vinum enim novum, & hominem, valdè neceſſum eſt deferveſcere; primùm omnium ſordes & ſpumam ponere; tandem aſperum fieri. Idem in hac nobili reſina obtinet, quæ tunc demum nativam indolem exſerit, quando ingeniti caloris auxilio ſuperfluorum impedimenta abjecit, ut recens hic nobis ſit, non quod nuper collectum eſt Opobalſamum; ſed quod à peracta digeſtione qualitatum ſuarum perfectionem adeptum eſt, ex craſſo tenuius, ex turbido clarius evaſit, poſt albidum, & vireſcentem, aureum colorem induit.

Alterum, quod in liquore noſtro requirit Dioſcorides, eſt τῆς ὀσμῆς εὐτονία, odoris validitas. Hæc enim, Galeno judice, certum præſtantis integræque naturæ argumentum in medicamen-

mentis præbet, adeòque ſubſtantiæ aëriæ, & igneæ vigorem ſpondet. Acutiſſimus autem in ferveſcente odor eſt, quippe quem acris admodùm, & fervens halitus vehit: mitior jam digeſti: debilis, & obſcurior in eo, quem ὁ χρόνος ἄδικος ἰσχὺς iniqua temporis vis, ut Sotades loquitur, ſenectuſque labefactavit. De odore Opobalſami, nil adeò mirum prædicant, quos hic ſequimur principes auctores. Dioſcorides lignum ejus εὐώδες, benè odoratum ſcribit, ipſumque adeò ſuccum τῶν μύρων στύμμασι, ſpiſſamentis unguentorum addi. Galenus balſamum partium tenuium aſſerit ἕως τῆς εὐοσμίας, ad odoris uſque bonitatem. Inter Arabum proceres Abenſina الرائحة شبيهة بالسذاب ſpeciem odoris rutaceam pronunciat. Theophraſtus odoræ jucunditatis apud priſcos arbiter optimus, Ὀποβάλσαμον διαφορόν τι φαίνεται κατὰ τὴν εὐοσμίαν. Opobalſamum præſtans quid videri, odoris ſeu bonitate, ſeu vigore. Ramos item & fructus balſami, odore valdè ſeu grata, ſeu valida judicat. Neque Hercules injuria. Nam cum lacrymas arborum omnium reſinas fundentium, εὐόσμους bene odoratas appellaſſet, inter reſinas vero terebinthinam εὐωδεστάτην, odore gratiſſimam, quidni balſami liquor ipſi præſtans quid, & excellens viſum fuerit? qui utcunque terebinthinæ odorato halitu cognatus admodum ſit; fragrantiam tamen, etiam cum notæ optimæ non eſt, ſpirat omninò majorem, adeòque inter odoratas merces, in priſcis myropoliis eximiam. Priſcis dico, quibus apud Theophraſtum σπουδαιότατα τῶν μύρων, elaboratiſſima unguenta, Cinamomo, ſtyrace, nardo, amomo, cypero, myrrha, croco, iride, cardamomo, amaraco, loto, anetho, ſimilibuſque componebantur, adeoque opobalſamum, non optimis, & fragrantiſſimis; ſed vel mediocriter olentibus unguentis adulterari potuit, ut in Dioſcoride clarum eſt. Cumque non odore tantum jucundo placeret; ſed medendi quoque virtute, nulli antiquitùs cognito remedio opobalſamum cederet, quid miremur, ſcripſiſſe Plinium liquorem hunc ſuavitate, utilitate, pretioque tam inſignem, omnibus odoribus præferri? Flavium quoque Joſephum balſamum τῶν ἐν Ἱεριχοῦντι τιμιώτατον, rerum in Hierichunte obviarum pretioſiſſimum exiſtimaſſe? Non hæc tamen

impellere Clarissimum virum, Petrum Servium debuere, ut Opobalsamum laudatis hoc ævo præcipuis odoribus præferret, quibus locellos suos dum farcit delicatior sexus, non ineptè sibi videtur,

— ceu nectare poto
Efflare ætherei immortalia munera fucci.

Dissuadebit enim rem omnem quisquis discernendis odoramentis, non tantum rationis trutinam; sed benè temperatum quoque sensum attulerit. Mihi quidem selectius opobalsamum odoranti (odoratus autem sum frequenter) eximiam semper fragrantiam ingessit optimi olibani, myrrhæque ὀδόσμια superiorem. Non eam tamen, quam simplicis vel ambræ, vel moschi eminus perceptis odoribus prætulerim, quos gestantium corpori, aut vestimentis conciliant. Non jucundis Hermeticorum, qui hodiè, multis liquoribus: ne supra Sambac quidem Arabum, & Abel moschi seminum, quamvis magis obviorum, suaveolentiam extulerim. Habeat Opobalsamum limatissimo Theophrasti judicio præstans quid, & odore excellens, sed inter ὑγρότητας δακρυώδεις, lacrymales humiditates, quales abietis, pini, terebinthi, lentisci, olibani, myrrhæ, & si quas hujus ordinis alias Eresia Suada recenset, longè retro actis seculis cognitas.

Cæterùm odora fucci balsamici gratia, non eodem gradu sensui humano blanditur. Summam in eo perhibent, quem pollens viribus suis natura sponte exclusit, virtutum omnium perfecta collectione pretiosum. Validior item, magisque jucunda spirat in tenuiore, & puriore parte illius, qui ab artifici plantæ vulnere manavit: minor in crassiore, quæque cum fæcibus suis diutiùs colluctata. Suavissimus Opobalsami odor quem vegeta juventus spargit: languidus & immitis illius, quem senecta jam ætas confecit, vere Aristophani ὥσπερ βωμὸς, ἢ ἐργαστήριον τῶν κακῶν, velut ara, & ergasterium malorum. Norant etiam antiqui, majorem esse ejusdem fragrantiam, si lacryma semen præcessisset; à summis potius virgulis, quam imo caudicis prodiisset, iisque in aprico magis & collibus, quam umbrosis, & oriente sole aversis locis educatis. Gra-

tius

tius ſemper, & clarius Opobalſamum obſervavi, quod pedes, aut eques è Mecca attulerat; quam quod longo itineris tractu, cameli dorſo vehementiùs agitatum fuerat. Nec dubium mihi ullum; regionum quoque diverſitatem, odoris aliquod diſcrimen olim peperiſſe, quum Sagadinum Opobalſamum Aegyptio, aliiſque in Palæſtina naſcentibus Galenus prætulerit.

An autem idem Sagadinum Arabico noſtro, præſtantius odore fuerit, non facilè curioſis ingeniis dederim. Quamvis enim cum propinquis Indis aſſiduo commercio, non parum odoratæ mercis Arabes colligerent; propria tamen ſylvarum ſuarum odorifera fertilitate, nulli exteræ nationi quicquam invidebant: maximè Sabæi, apud quos, teſte Plinio, captis è mari & ſylvis quæ venderent, maximè opes Romanorum, Parthorumque ſubſidebant. Cum itaque balſamum eo loco ſponte natura producat, quo deliciis mortalium odoratis educandis, & perficiendis, tum ſolem habet faventem, tum uberem benignamque terram: quid hæſitemus, plantam hanc in eadem ſummam naturalium qualitatum perfectionem conſequi? De virtute, cujus experimentum nobis facere libuit, dubium nullum: qua veteris è Palæſtina opobalſami laudes, non implere tantum videtur; ſed etiam tranſcendere, ſi vires attendimus, qua peſtilenti contagio reſiſtit. Inficias tamen ire nolim, Opobalſamum Arabicum in patrio ſolo indiligentiùs aſſervatum, longoque rurſum itineris ductu, fervido ſoli negligenter expoſitum, citius lenteſcere, adeoque tum odoris fragrantis ἔκλυσιν, tum facultatum propriarum detrimentum incurrere poſſe.

Tertia bonitatis nota Dioſcoridi ſinceritas, εἰλικρίνεια; quâ non tam claritatem arguit, perfectioris digeſtionis comitem; quam ſubſtantiæ liquoris ſimplicitatem, rei alienæ ſubdolis miſturis adverſam. Hoc verò titulo, non illud ſolum accipimus Opobalſamum, quod ſtillatim planta ſuppeditavit; ſed etiam quod è frondibus ramuliſque ignis miniſterio comparatum eſt; ſaltem ut prius, nulla heterogeneorum acceſſione vitiatum ſit. Genuinus enim balſami ſuccus eſt, non ſecus atque arundinis ſuæ ſaccharum, ſubſtantia, qualitatibus, agendi-

que

que facultatibus idem, & viribus ipſis ſtillatitio proximus, ſi ritè artifex ignis opera uſus fuerit.

An genuinum item, ſincerumque ſit Opobalſamum, quod ſemina geniali ſucco adhuc turgidula ſuppeditant, ambiguum reddidere veteres, qui miſturam ejus cum ſtillatitio ex ramulis reprehenderunt. Ego ſimplicem eos purumque ſeminis liquorem abjeciſſe minimè exiſtimo, apud quos adulteratum habebatur, non quod integræ naturæ eſt; ſed quod alieni conſortio fœdatum. Equidem ſubſtantia illa pinguis, & aëria quæ ramulos imbuit, eadem eſt cum reſina quam complectitur ſemen: adeoque non temperamenti ſolùm; ſed etiam effectuum quos recenſet Dioſcorides, ratione ſimilis. Primam quidem præcipuamque agendi vim lacrymæ tribuit; proximam tamen ſemini. Non quia caloris minus ſpirituumque ſeminalis ſuccus poſſideat; ſed quia terreis involucrorum partibus impeditus, exſerere virtutem non ita poſſit. Verè Theophraſtus, ſemina κυριώτατα, καὶ πρῶτα τῆς φύσεως ἔργα, præſtantiſſima refert & prima naturæ opera, illiuſque τελειώσης, jam perfectæ, non intra rudimenta nobilium functionum balbutientis: quippe quæ non calidi tantum vitalis; ſed formarum ipſarum compendia ſint. Igitur ut ramuli recentes, ita ſucci plena balſami ſemina, ſiquidem Spagyricis laboribus exercitatum nanciſcantur artificem, Opobalſamum dabunt, tam ſuavi odoris halitu; quam virium excellentia ſaluberrimum, jurèque Ariſtotelis illud hic obtinebit, ἐπιτελεῖν τὴν τέχνην, ἃ ἡ φύσις ἀδυνατεῖ, perficere artem, quæ natura non poteſt.

Quartò, laudabilis Dioſcoridi balſami ſuccus ὁ μὴ παροξίζων, qui non ſubacidus. Quemcunque enim talem guſtus deprehendit, propriam temperamenti ſymmetriam non obtinet. Detrimentum hoc non una; ſed plures accerſent cauſæ: fitque cum liquorem planta per ætatem jam affecta tulerit, eundemque protinus ab initio ἐλλείψει δυνάμεως τοῦ πέπτοντος, languore facultatis coctricis haud perficit, aqueas frigidaſque partes, non diſcutientis, non reſolventis. Aut optimum alioquin ſuccum, difflata pingui & aëria ſubſtantia, fervor ambientis exhauſit. Denique vaſis ab Opobalſami vetuſti fæcibus non pur-

gatis,

gatis, recentes lacrymas sordidus cultor immiserit, vitiosam hanc qualitatem paulatim induit. Mihi quidem balsami succus, qui sapore sic affectus fuerit, haud dum observatus, crediderimque proniorem in hanc mutationem fuisse, quem Aegyptus olim, & Palæstina, temperatiores quam Arabia provinciæ, dedere. Commune quidem est, dum à recenti plo-ratu effervescit Opobalsamum, calorque insitus heterogenea dispellit, ut vasis reclusis, acrem admodùm, & acidum vaporem naribus propinquis ingerat, quam subsequens exactior concoctio sensim mitigat. At nævus, de quo auctor noster, non vigorem insiti calidi; sed labem ejusdem, & impotentiam arguit.

Quintum est, quod in bono balsami succo exigit Dioscorides, ut sit εὐδιάλυτος solvi facilis, aut liquari. Sic enim interpretantur vocem hanc, Attica eruditione viri principes, alias neque rei, neque auctori suo satis vindicandam. Hoc ipsum autem est, quod veluti sincerum deinde commendat idem Dioscorides, quodque aquæ, aut lacti inditum χεῖται ταχέως, funditur celeriter, & ut ex eodem hauserunt Arabes scriptores, Serapion, & Abensina, solvitur subitò بسرعة يتحلل. Neque abs re hanc probandi liquoris conditionem expressit Anazarbæus. Quisque enim ejusmodi est, sensum gustantium facili penetratione celeriter afficit, &, ut cum veteri loquar Poeta;

—— per caulas omne palati

Diditur, & raræ per plexa foramina linguæ.

Imò quod pluris est, gravibus in morbis expeditum, desideratumque virium suarum specimen præbet. Improbus itaque fuerit, quando potiore sui parte, spiritu scilicet, & calore destitutus, terrenoque impeditus lentore, nec facilè dilabitur, nec tenues corporis meatus subire valet.

Addit his bonitatis indiciis λειότητα, lævitatem Dioscorides. Etenim cum humiditates plantarum, ut jam ante propositum, alias simplici crassitudine consistere tradiderit Theophrastus, alias autem in lacrymæ modum gigni, Balsami succum non aqueis illis, sed pinguibus atque oleaginosis annumerat,

quorum proprium eſt, lævitatem rebus aliis, & lubricitatem inducere. Hoc itaque nomine liquorem innuit, etiamnum recentem, palatum, parteſque quas imbuit, pingui lubricitate lenientem. Sequioris verò conditionis, qui craſſior, & ſpiſſitudine nimia digitos ungentis difficulter ſequitur.

Poſtremò, laudabilis Dioſcoridi balſami ſuccus, ὁ ςύφων καὶ δάκνων μετρίως, qui adſtringit, mordetque mediocriter. Equidem cum nobilis hæc reſina, inimicum humano temperamento calorem non obtineat, guſtum non niſi blandè afficit, & modeſtè. At Dioſcorides ὀπὸν θερμαντικώτατον, ſuccum balſami maximè calefacientem conſtituit; ſed hac tenus, ut ligno, propriiſque fructibus conferatur. Nam ut in ligno parum, plus in fructibus caloris percipitur; ita plurimum ejus in ſucco dominatur. Optimè tamen Galenus, & hyperbolem Dioſcoridis veluti coercens, balſamum calefacere, & ſiccare exceſſu ſecundo ſcribit. Liquorem quidem ſubtiliorem eſſe partium, quàm ipſa planta, non adeò tamen calidum, quemadmodum quidem exiſtimarunt. Jam enim experientia ſatis cognitum erat viro diligentiſſimo, balſami ſuccum in nullo affectu, qui calore validiore indigebat, evidenter opitulatum fuiſſe, quod vim ægritudini parem non afferret. Inſiſtit præceptoris veſtigio Abenſina, cumque ligno ſimilem temperamenti normam adhibuiſſet, Opobalſamum ipſum, in principio calidorum tertii ordinis reponit, additque cum Galeno, ليس فيه من الاسخان ما يظن, non eſſe caliditamen in eo quam arbitrantur. Placidus igitur quâ mordicandi, quà ſtringendi in balſamico liquore effectus, quemque in ſenecta ætate vel exiguum exiguum exhibet, vel nullum.

Atque his bonitatis ſignis conſpicuum ſæpè obſervavi, quod etiamnum felix ejus proventu Arabia ſuppeditat Opobalſamum. Erat enim, quantum in tanto locorum intervallo fieri poteſt, virium ſuarum integritate recens, ſuavi adhuc odore validum, non heterogenei cujuſdam acceſſione adulteratum, clarum etiamnum, haud ſubacidum, facilè ſolubile, lævum, modicè adſtringens, & mordens.

Δολοῦται δὲ ποικίλως; οἱ μὲν γὰρ χρίσματα μίσγουσιν αὐτῷ, ὥςτε

σέ

τερεβίνθινον, κύπρινον, σχίνινον, σύσινον, βαλάνινον μετώπιον, μέλι, κηρωτὴν, μυρθίνην ἢ κυπρίνην ὑγρὰν λίαν.

Vitiatur autem per fraudem variè: sunt enim qui unguenta ipsi miscent, veluti terebinthinum, ligustrinum, lentiscinum, liliaceum, nucinum, metopium, mel, ceratum myrthinum, & ligustrinum valdè humidum.

Variè per improbos emptores corrumpi solitam balsami lacrymam, καὶ πολλὴν δέχεσθαι κρᾶσιν, multamque capere misturam, nec in Græcia adeo, nisi rarò, sincerum vendi, vetus Theophrasti querela est. Quid Dioscoridis deinde, aut Plinii ævo, cum ingeniosius disperdendis unguentis luxus, in tantum suaderet augere liquorem; Cum parum esset unguentum sumere, nibis die, terque, ne in corpore evanesceret, renovaretur. Cum expeterent homines, quibus singulas corporis partes, atque etiam vestigia pedum tingerent: transeunte fœmina odor invitaret etiam aliud agentes, metuque proscriptionis latentes proderet: denique parietes balinearum unguentis spargerent, & temperarent folia. Ridicula voluptate, etiam cum honestissima judicaretur. Fœtor, inquit Satyricus,

Nunquam non mortalis erit mortalibus, unde
Exierint, & quo tendant discetur odore.

Superabat tamen hominum perfidiam summorum principum studium: iidemque illi, qui herbarios suos in Creta insula alebant imperotores, per præfectos suos, quibus Aegypti, & Palæstinæ regimen commiserant, genuinum Opobalsamum ad antidotorum compositionem facilè consequebantur. Adeòque Galenus, inter optima alia quæ syntaxis nobilium medicamentorum exigebat, & mel Hymettium, & Opobalsamum Romæ olim obvium fuisse testatur.

Hodiè cum tanto ambitu non expetatur, non ea libido Arabes quidem vexat, ut salutarem lacrymam alieni fucci fraudulenta mistura vitient. At Cahirum postquam allata est, in amplissima urbe tot sycophantarum manibus distracta, non uno modo redditur deterior. Frequenter Cypria, Arabicave terebinthina miscetur, fraude, ut minus noxia, ita non difficulter cognoscibili. Sic enim affectum, non per stillas; sed

lento veluti fili tractu delabitur, odore debili, minusque suavi, turbidum aspectu, colore pallidius difficulter solubile, densando lacti ineptum, atque instillatum vestimentis, adhæsu tenaciore sese jungit. Memini, & oleum zacconis à perfidis hominibus hic usurpatum, quod veluti claritate, colorisque flavedine; sic vulnerum jungendorum efficacia, succi balsamici æmulum. Est autem zaccon in Hierichuntis planitie nascens pruni species, folio angusto, & spinoso, fructu myrobalano citrino simili, ex quo contuso, vinoque prius irrorato, Arabes, & qui Solymis commorantur religiosi viri oleum dictum exprimunt. Dolus tamen facilè detegitur. Nam nec odor in illo, qui cum Opobalsamo vel comparatione dignus sit, nec lactis portionem ullam cogit, quamvis sapore asperum, & adstringens. Innatat liquorum aqueorum summo olei instar communis, vel stipatum, vel in radios concussu distractum. Laneis vestibus inditum, sese latius diducit & profundiùs insinuat, vixque eluendam iisdem maculam impingit. Itaque permistum Opobalsamo, tum fragrantiam ejus minuit, tum reliquis omnibus notis induit, quibus per olea & unguenta corruptus balsami succus, à Dioscoride mox describetur. Tentatum idem oleo ex Mauritania, quod plurimorum annorum decursu spissius redditum, consistentia, colore flavo, vulnerumque levandorum efficacia, lacrymæ balsamicæ aliquantum simile. Cæterum cum aliis indolis suæ signis ab eadem plurimùm discrepet, vel mediocriter in Opobalsami δοκιμασίᾳ versatus, vitium additum agnoscet.

At veteribus in magna unguentorum aviditate, major adulterii libido fuit, eratque obscurissimum vitium si terebinthinum miscerent, aut lentiscinum: manifestius si mel, cujus sapor latere non potest: evidentissimum si liquida cerata: nequissimum item Plinio si gummi adderent. Pro cerato autem ligustrino, cur, Pliniana imitatione, ceram Cypriam verterit Latine Ruellius, causa nulla fuit. Optimè Abensina Dioscoridis sententiam expressit, cum balsami liquorem depravari scriberet, cerâ in oleo ligustrino soluta, بشمع يذاب في دهن الحنا. Ligustrum enim communiter el hennà, Arabibus dictum. Plu-

res

res etiam Opobalſami fraudes ſe didiciſſe profitetur Galenus, & per quas vel peritiſſimis imponi potuerit; ſed quas, hominum impoſturas veritus, in publicum proferre non ſuſtinuerit. Tales ex pini, terebinthi, abietis, piſtacei ſtillaticiis liquoribus, oculata manus facilè concinnabit. Tutus nihilominus ab errore fuerit, quiſquis in his technis conſilium Galeni ſequetur, & non ſimplici auctorum lectione contentus, velut ἐκ βίβλων ἐργάτης, in locis, quibus Opobalſamum lectiſſimum obvium eſt, non ſemel: ſed ſæpius illud examinabit. Qui partem optimi liquoris, vel ipſe indè ſecum detulerit, vel per amicos ſpectatæ fidei, ſibi conquiſiverit: denique alias hoc nomine celebres lacrymas, cum ſincero illo comparaverit, non de manifeſtis minus qualitatibus, quam agendi viribus ſolicitus. Melius de poſteritate meretur Dioſcorides, qui ſigna proponit, quibus adulterantium dolos deprehendamus. Pergit enim, &

Ἐλέγχεται δὲ δυσχερῶς ὁ τοιοῦτος. Ἐπισταγεὶς γὰρ ὁ ἀκέραιος εἰς ἐριοῦν ὕφος, καὶ ἐκπλυνθεὶς, κηλῖδα οὐ ποιεῖ, οὐδὲ σπίλον. Ὁ δὲ δεδολωμένος προσμένει.

Arguitur autem facilè qui talis. Inſtillatus enim ſincerus in laneum pannum, & elotus, maculam non facit, neque notam: qui verò dolo vitiatus, immanet.

Diſcrimen itaque primum ſinceri opobalſami, & olei unguentiſque corrupti, quod ſincerum veſtibus inſtillatum, lotione ſic auferatur, ut macula, veſtigiumque non amplius oculis obſervetur. Contrarium enim obtinet in vitiato, quia veſtimentis exceptum penitiùs ſe inſinuans, & diffundens, vix delebilem lotione maculam exprimit. Hæret itaque pura lacryma, & quo ſuſcepta primitùs fuit orbe, perſiſtit; mox ſi calido eluatur, eximitur prorſus, & aboletur: ſi relinquatur, diſcuſſa parte tenuiore, minor indies evadit, jamque ſiccior ob calorem ambientis, etiam digitorum impulſu facilè reſolvitur, & ſeparatur, nulla ſuperſtite ſui nota. Promptiſſimè tamen lotione tollitur opobalſamum, quod a recenti ploratu tenuius: non ita facilè quod viſciditatem majorem adeptum eſt. Optimè ſuggerente Theophraſto, τὴν γλισχρότητα ἀντιληπτικὴν εἶναι: viſciditatem apprehendendi vim obtinere: longè difficiliùs abſce-

 dit

dit ſuccus, qui plurium annorum decurſu, terebinthinæ lentorem acquiſivit. Quamvis per ætatem ſpiſſior liquor, cum ejus gutta minus adhuc laneum textum ſubeat, reſiccatus deinceps, nullo negotio diſpellatur, neque indicium ſui proferat. Abenſina paucis; ſed abunde ad mentem Dioſcoridis, فـانه ينقي لا يفعل المعيب quando eluitur (qui ſincerus eſt) non parit maculam. Nam quæ ſubjicit in Latina verſione interpres, de conſervanda ſoliditate ejus in aqua, & ablutione à goſſipio, ſive Cotto ut ſcribit, textus Arabicus non habet.

Pejus implicuit Ruellius eos, qui cum fontes ipſos Pedacii accedere non potuerint, rivulis ejus jam turbidis, labra rigarunt. Nam cum allata Dioſcoridis verba Latinè tranſtuliſſet. „Merus (balſami ſuccus) in laneam veſtem fuſus, neque maculam facit, neque ſi eluatur notam relinquit; vitiatus autem inhæret. „Hæc, totidem verbis in vulgarem ſermonem verſa, dederunt auſam exploraturis opobalſamum, ut ſibi perſuaderent, non inſtillandum id eſſe per ſingulas guttas, ſed liberali manu largius infundendum: imo craſſum ex lana, villoſumque centonem, eodem penitiùs imbuendum. Sic denique exceptum liquorem, maculam facere non debere; ſed totum in ſpiritum, ſuavemque halitum diſſolutum petere cœlum, neque exuvias corporis, aut reſiduum ex ſe nævum relinquere. Poſtremo, illibatæ ſubſtantiæ ſuccum non inhærere: ipſumque adeò Proſperum Alpinum, cum Opobalſamo Arabico ad metam hic conſtitiſſe, utpote quod abſolvere planè ab inhæſionis crimine vix potuerit.

Sed hæc nihil ad Dionyſium. Quid enim apud Dioſcoridem noſtrum clarius, quàm ἐπίϛαξιν requiri balſamicæ lacrymæ, non ἐπίχυσιν, ut ſtilletur ſupra laneam veſtem, non ut effundatur, cùm eam in probationibus ob pretii magnitudinem largiùs prodigere minimè deceret: excuſationemque adeò Ruellius nullam hic inveniat. Multò minus, quod inconvenienti metatheſi, τλὼ ἔκλυσιν, elotionem, quam Dioſcorides præmittit, à maculæ inductione ſejunxerit, retuleritque ad vocem σπίλου. Unde inſedit animis diſceptantium opinio ſincerum

Opo-

Opobalſamum maculam non parere. Sed miſſo ex alieno παρορά-ματι profectò errore, adſevero maculam induci veſtimentis, etiam ab optimi nobiliſſimique Opobalſami gutta. Qui enim ſecus fieri queat? cum ſpiſſitudinem obtineat hic ſuccus, & colore quem obtinet proprio ſe repræſentet, ad quem delendum veteres lotionem exigunt. Hoc igitur ipſum eſt, quod Dioſcorides reſpexit', ſcilicet elui poſſe a ſincero opobalſamo cotractam maculam, quam qui ſine ablutione totam in ſpiritus abire contendunt, illi palàm cum Ariſtophanæo Socrate, ἀε-ροβατοῦσι, ambulant in aëre.

Cæterùm quæ maculæ, eadem & inhæſionis ratio habenda. Neceſſe enim eſt ſuſceptam lanea veſte lacrymam inhærere, quæ tota pinguis per naturam, tota viſcida exiſtit: eoque tenacius inhærere, quo lentor ejuſdem per ætatem magis increvit. Attamen quicquid ejus adhæſit, non dilatabit ſeſe, & majore indies fœditate olei inſtar diffundet. Non ſic permanebit, quin adhibita lotione expurgari queat. Atque hoc ſignum, quo ab oleis omnibus intactum ſe demonſtrat opobalſamum, in Arabico puro clariſſimè refulget, utpote cujus macula, ſiquidem recentior liquor fuerit, ſimplicis calidæ contactu facilè tollitur. Neque aliter de hoc gnoriſmate judicavit Proſper Alpinus, utique poſtquam debito modo & tempore factis exprimentis cognoverat, delebilem eſſe incorrupti ab oleis opobalſami nævum. Nam ipſum quod attinet pannum, Arabes quidem è lino, ſerico, goſſipio, piliſque caprarum contextum, promiſcuè in lacrymæ probatione uſurpant, nec dubium, facilius eam ſic abſcedere: quamvis etiam in laneo ſinceritatis fidem exhibeat.

Γάλακτι δὲ ἐπισαγεὶς πήγνυσι τοῦτο, ὅπερ δεδολωμένος οὐ δρᾷ.

Lacti verò inſtillatus denſat illud, id quod dolo corruptus non efficit.

Ac ſiccis quidem corporibus inditum opobalſamum, hoc ſpecimine ſinceritatem ſuam tuebitur. Subjungit porrò Dioſcorides, quid liquidis inſtillatum præſtet idem, & primo immiſſum lacti. Refert itaque ſimplicem balſami liquorem lac cogere, idque vitiatum haud efficere, eximia ſanè & ſingulari ſibi

ſibi facultate. Nam veluti propoſito jam indicio, juxta cum aliis lacrymatis, reſinoſiſque ſuccis, ab oleorum miſtura inta-ctum ſe convincit; ita lactis condenſatione propriam magis naturam, indolemque manifeſtat. Hæc verò condenſatio, non de coagulatione propriè accipienda eſt, qua lac per admi-ſti coaguli particulam, veluti gelu vinctum hæret, figiturque totum; ſed de ſpiſſatione & condenſatione partium lactis, opobal-ſamo concreſcenti propinquarum, quam cum Proſpero Alpino, debilem, imperfectamque coagulationem haud immeritò nomina-re libet. Equidem compactionem illam, quæ coaguli facultatem æ-quaret, etiam in recenti admodùm, optimoque balſami liquore nunquam factis experimentis cognovi, quamvis haud exiguam lactis portionem cogeret. Nec veterum quiſquam hanc coa-guli energiam, opobalſamo literarum monumentis tribuit, aut ratio aſſignavit ulla. Quomodo enim pares afferant compin-gendi vires, quæ tam diſſimilis ſunt naturæ? Miſcetur enim la-cti coagulum promptiſſimè, utpote eidem homogeneum, & Ariſtotele quoque finitore, Γάλα ἔχον ἐν ἑαυτῷ πῦρ, lac habens in ſe ignem. Itaque factu facillimum eſt, cum ſale ſubtiliſſi-mo, ſpirituque πηκτικῷ familiarem ſibi ſubſtantiam quaqua ver-ſum penetrent, eamque ſibi alligent undique,

—— *ut liquefacta coagula durent.*

At non ea balſamicæ reſinæ conditio eſt, quæ pinguis, & acri-a, nihil magis quàm rerum aquearum conjugium aſpernatur: adeòque lacti comminùs inſtillata, non illi ſe miſcet; ſed ce-leri motu per ſummum ejus explicita, tenuem veluti in telam di-ducitur, tumque partim frigidi contactu, partim exhalante repentè ſpiritu debilitata, ſi quid roboris ſupereſt, quo cogat, aut denſet, in propinquas ſibi lactis partes tantum diffundit. Neque adſtringendi facultas, ſub qua concretionis opera plu-rimùm proficit, ſingularem in Opobalſamo ἐξοχὴν ſortita eſt, quam optimo illi non niſi mediocrem Dioſcorides adſcri-bit.

Accedit, eundem uſurpare verbum πήγνυσθαι, cui optimè re-ſpondet Arabicum illud اجماد: eoque non ſimpliciter τὸ ἐμ-πιτυάζειν, coaguli inſtar congelare; ſed latioris ſignificati com-

ple-

plexu, quamcumque compactionem, concretionem, condensationemque passim Græci scriptores exprimunt. Aristoteles, πᾶν τὸ ὡρισμένον, καὶ τὸ συνεστηκὸς, ἢ μαλακὸν, ἢ σκληρὸν, ταῦτα τῇ πήξει εἶναι. Rem omnem, ait determinatam, & consistentem, aut mollem, aut duram, concretione talem esse. Cumque de particularibus sermo est, πήγνυσθαι τὸ μέλι ὑπὸ ὕδατος, spissari densarive mel ab aqua: τὸ ὀπτόμενον κέραμον πήγνυσθαι ἐξιόντος τοῦ ὑγροῦ coctum fictile compingi exeunte humido. Utitur eodem frequentius Theophrastus, cumque de resinosis loquitur liquoribus, non eandem, inquit, omnium esse horam τῆς ἐντομῆς, καὶ πήξεως, incisionis, & concretionis: copiosiorem esse item humidi fluxum, in iis, ὧν αὐτόματος ἡ πῆξις quorum sponte facta est condensatio. Denique hunc ipsum, de quo agimus balsami succum, Strabo, ἀναλαμβανόντα εἰς κογχάρια λαμβάνειν πῆξιν, receptum parvis conchis, acquirere spissitudinem scribit. Quæ cum ita sint, & vel in optimi opobalsami gutta, mira illa coaguli vis nec sit, nec persistere queat, qua subditi lactis magnam quantitatem parva mole veluti congelat, atque immobilem efficit, nec Dioscorides, atque Avicenna, quicquam ejus sigillatim exprimant, non est quod Plinium, multa hic ἀκυρολόγως proferentem, de propriè sic dicto, perfectoque coagulandi effectu interpretemur.

Causam condensationis qui communiter expendunt, ad partium lactis balsami succo subjectarum exsiccationem, cum Aristotele respiciendum monent, qui verè sanguinem fibris carentem, ἢ πήγνυσθαι ὅτι οὐ ξηραίνεται, non concrescere dicit, quia non siccatur: ipsumque πήγνυσθαι ξηραίνεσθαι πῶς, concretionem esse exsiccationem quodammodo, sive ea manifestam humidi consumptionem excitet, sive ἄδηλον διαπνοὴν & imperceptibilem. Efficit eam tam calor, quam frigus. Calor quidem humorem absumendo; frigus calorem expellendo, cum quo pars humidi tenuior pariter faceffit. Neque obscurum est, utrumque obtinere in balsamico liquore, qui calore suo portionem lactis tenuiorem discutit, eodemque mox exhalante; prævalente jam frigido siccoque elemento, partem propinquam lactis cogit, ipsumque pariter concrescit. Optimè Her-

metici πῆξιν corporum naturalium, insito iisdem sali, tanquam propiori causæ tribuunt. Accipiendum autem hic sal γενικῶς, pro substantia misti terrea, à calore plurimùm attenuata, per quam aptitudinem consequitur, promtè & ipsum concrescendi, & aliena quoque corpora, quibus humore, spirituque mediantibus communicatur, similem in modum afficiendi. Ita saccharum, chalcanthum, nitrum, discusso per quem diluebantur humore supervacuo, tum ex se coagulantur, tum ea quibus condimentum præbent, densant secum, atque indurant. Hoc ipsum itaque Opobalsamo congenitum sal, dum evaporat odoratum ejus sulphur, concrescit, sibique conjunctas affinitate naturæ lactis partes colligit, ac constipat.

Cæterùm hanc densandi lactis proprietatem, non eodem semper vigore possidet balsami resina. Potentius agit quæ recentior, quia terreas partes concretionis auctores, calor vix dum rerum potitus, in ordinem haud redegit, atque ut cum Chymicis loquar, Mercurius spiritusve acidus, salium subtilissimorum vehiculum, nondum ab insito sulphure satis domitus. Debilior actio est, cum acquisita humidi nimia visciditate, vires suas expedire terreæ partes nequeunt: lentoque jam phlegmate, veluti compedibus induta salia, ὁρμὴν naturalem, impetumque non promunt. Major autem hæc cogendi lactis potentia, in Syriaco veterum Opobalsamo fuerit, an in Arabico nostro fit, non satis liquet, cum alterius defectu comparatio facultatum fiere nequeat. Mihi probabilius, Syriacum his viribus præcipuè polluisse, cum in temperatiore productum climate, partium frigidarum plusculùm possideret, nec clementior calor spiritum salium hospitem immoderatiùs exigeret.

Actio ipsa condensationis, haud iisdem absolvitur monumentis temporis. Celerior est, cum tenuior balsami liquor, adeoque solutu promptior, viribusque penetrandi instructior. Tunc enim vix peractâ ἀποζέσει, nondum cœnum suum à cœlo distinxit, spiritusque digessit, salibus tartareis aspersos. Tardiùs ergo fit concretio, quum per causas contrarias mora fit.

Aben-

Abenſinæ interpres vetus, experimentum, inquit, olei balſami eſt, congelatio lactis, ſtatim, cum ſuper illud deſtillatur. At codex Arabicus Medicæus, particulam, ſtatim, non habet, ſed δλαῤῥήδλω, دهنه اجماد اللبن اذا قطر منه علي لبن Pinguedo ejus cogit lac, quando ſtillat ab eo ſuper lac.

Ἔτι ὁ ἀκέραιος ἐπιχυθεὶς γάλακτι ἢ ὕδατι χεῖται ταχέως, καὶ γαλακτοῦται, ὁ δὲ δεδολωμένος ἐπιπλεῖ καθάπερ ἔλαιον συστρεφόμενος ἢ διαχεόμενος ἀστεροειδῶς.

Amplius qui ſincerus, infuſus lacti aut aquæ funditur celeriter, ſitque lacteus: at per fraudem vitiatus innatat ſicut oleum, converſus, & diffuſus in modum ſtellæ.

Tandem quid communiter aquæ & lacti inditum præſtet Opobalſamum ſincerum, perſequitur porrò Dioſcorides. Hic verò effectus tanti eſt apud Arabes, ut vel eo ſolo evidenter ſe proferente, indubitatæ bonitatis liquorem emptoribus ejus ſpondeant. Ac primùm quidem ſincerum balſami ſuccum, aquæ aut lacti immiſſum, celeriter fundi ſcribit; quibus ex amuſſim reſpondent Abenſinæ verba, يتحلل بسرعة ſolvi cum celeritate, ut momentum rationis vix habeat interpres Latinus, cur receptiſſima verbi ſignificatione poſthabita, non ſolutionis; ſed miſtionis in aqua & lacte meminerit, quo ſenſu dum ab orbita veri non parum ſecedit, ducit etiam ſecum in plexus, quotquot in eandem ſententiam concedunt: quibus opinionem peperit, jungere ſeſe intimè lacti & aquæ opobalſamum: eademque viribus ſuis undique imbuere, id quod a veritate alieniſſimum eſt. Quamvis enim hoc dem, promptè miſceri aliis, quæ facilem admittunt ſolutionem; id hactenus tamen conceſſerim, ut ſint ὁμοιομερῆ, quæ coire debent, & ſubſtantiæ cognatione invicem devincta. At ea lacti, & aquæ cum Opobalſamo non intercedit. Nam cum hoc aëriæ, ſpirituoſæque ſubſtantiæ plurimùm poſſideat, lac & aqua frigidioris elementi viribus prævaleant, difficilis ſemper, & infirmus concurrentium nexus eſt. Itaque ſi cominus aquæ aut lacti balſamica gutta admoveatur, non mergitur, non miſcetur; ſed ſimul atque utrumvis contingit, in ſummo ſeſe æquore diffundit, ac dilatat. Ex alto ſi deſtilletur eadem, pondere ſuo abrepta

mergitur quidem; fed mox fuperficiem repetit, atque in eam fe expandit.

Funditur ergo pinguis hæc lacryma; fed funditur ταχέως celeriter. Quamvis enim refinofi liquores alii, per aquæ fuperficiem fefe explicent; nullus tamen, vel antiquitus, vel hoc primùm ævo cognitus, tam expedito, tamque cleri motu, aquæ lactifque fummum occupat. Conferantur finceri ac recentis opobalfami, tum ex abiete, pino, & terebintho refinarum in aqua & lacte expanfio, patebitque clariffimè, quàm

—— nil tremulis facere artibus hædi
Confimile in curfu poffint, & fortis equi vis.

Tanta enim in diffolutiònis velocitate differentia eft, ut balfamici liquoris guttula recens, momento quafi temporis diffundatur, quo refinæ reliquæ non nifi lento paffu prorepunt. Accedit huic celeri folutioni amplior dilatatio, cum vel unica opobalfami lacryma, cyatho fatis capaci receptam aquam, tenui pellicula totam obvelet. Cur autem aqueis liquoribus inditum hoc medicamentum celeriter disjiciatur, non fatis, fateor, explicitum eft. Vero tamen fimillimum videtur, cum recentis hujus fucci colliquatio, nulla vel arte, vel agitatione indigeat, fieri eam ob motum partium fpirituofarum & calidarum, naturali diffidio contactum aqueorum averfantium. Hæ, dum velut è centro per radios ad circumferentiam abripiuntur diducunt ilicet, diftrahuntque fecum liquorem ipfum, cui amico naturæ fœdere conjunguntur. Itaque deminuitur hæc actio, cum in eodem, ut poeta loquitur Carus,

—— minutatim vires, & robur adultum
Frangit, & in partem pejorem liquitur ætas.

Abfcedunt enim paulatim ea, quæ Hippocrates ὁρμῶντα σώματα nominat, ficque lentore fuo præpeditus fuccus, ad expanfionem redditur difficilis: maximè fi robore fuo jam defectum Opobalfamum, aquæ aut lacti intenfius frigidis inftilletur.

Cæterùm diffolutionem balfamicæ refinæ, excipit ejufdem condenfatio, cujus ratio præcedentibus jam expofita. Huic conjungit Diofcorides τὸ γαλακτῶδες: lacteum fieri: fignum e-

xi-

ximium, quodque ſucci concretionem pari velocitate comitatur. Nam ſimul atque in membranulam hic extenſus eſt, non aureus amplius, non flavus; ſed manifeſto pallore decolor conſpicitur. Tunc verò ſtyli cuſpide recollecta gutta, (nam colligi diſſoluta integrè poteſt) etiam evidentiore candore lacteum ſuccum exprimit. Nec deeſt mutationi ratio. Nam ut in humano corpore, florem naturalis coloris leve ſpirituum deliquium carpit, & per ægritudinem aliquam repente ingruentem, nitor ille,

Ac fulgor teneris qui radiat genis
Momento rapitur ——

Ita hic aureum Opobalſami ſplendorem ſpirituoſi ſulphuris efflu-xus lacteo pallore commutat.

Habet itaque hæc lacryma, ut præ reliquis hactenus cognitis reſinis celeriter ſolvatur, ampliter dilatetur, & coloris etiam citam inſignemque mutationem ſubeat. At igne elicitum è juniperi baccis oleum, ſimili facultate præditum conſpicitur, cum celeri motu ipſum quoque per aquam diffundatur: inventique à curioſis hominibus liquores, qui tum lactis aliquid cogere, tum aquis infuſi lacteum candorem æmulari cernebantur. At hæc non efficiunt, ut vel balſami liquores diverſos nobis præbeant, aut in genuina lacryma ſuſpectam integritatis fidem reddant: facilèque patimur, junctim poſſidere Opobalſamum, quæ in aliis ſeorſim occurrunt, & ſingula. Sint enim quorum maculæ promptè lotione tolluntur; quæ lac coagulant, quæ celeriter in aqua liquantur, quæ colore lacteſcunt: imò quæ manantibus tam à temperamento, quàm à tota, ut cum Galeno loquar, ſubſtantia facultatibus paria præſtent. Opobalſamum tamen aliud genuinum habendum non eſt, quàm reſinoſus ex ipſa balſami planta ſuccus. Qui probus utique fuerit, ſi viribus ſuis etiamnum pollet, adeoque ſuavem ligni fructuumque ſuorum odorem ſpirat, linguam mordicando atque adſtringendo mediocriter afficit. Sincerus item, ſi maculam pariat lotione delebilem, lac cogat, denique aquæ aut lacti immiſſus celeriter fundatur, extendatur, albeſcat.

Subjungit porrò Dioſcorides ſuccum balſami, dolo vitioſum, olei inſtar innatare, converti, atque in ſtellæ modum expandi. Confirmat idem, & verbis propemodùm iiſdem Abenſina, cum ſcribit,

المغشوش يطفوا مثل الزيت ويجتمع او يتفوق فيصير بمنزلة الكوكب Innatat (adulteratus) ſicut oleum, & ſummum occupat, idque fit ſimilitudine ſtellæ. Nam cum recentis legitimique Opobalſami gutta quaquaverſum exporrigatur, occupetque celerrimè oram vaſis omnem, haud reperit quo ſe proferat ulterius, adeoque nullis diſtractum radiis, ſimplici continentis corporis ambitu definitur. Ne ſenio quidem languidior balſami liquor olei volutatus in aqua exhibet. Nam in frigidam conjectus petit fundum; in calidam, modicè dilatatur: in fervidam miſſus, diſcuſſis ilicet ſpirituoſis reliquiis, vix diſſolvi amplius poteſt. Memorabile item quod addit hic Dioſcorides,

τῷ μὲν τοι χρόνῳ ὁ ἀκέραιος παχυνόμενος ἑαυτοῦ χείρων γίνεται. Πλανῶνται δὲ οἱ νομίζοντες τοῦτον ἀκέραιον ἐπιςαγέντα ὕδατι χωρεῖν εἰς βάθος πρῶτον, εἶτα ἀναπλεῖν διδιάχυτον.

Cum tempore verò ſincerus craſſefactus, ſe ipſo deterior fit. Hallucinantur autem qui exiſtimant, hunc ſincerum ſuper aquam ſtillatum, petere fundum prius, deindè ſurſum meare, facilè ſolubilem. Refert eadem ex auctore noſtro Abenſina, totidemque verbis,

يغلط من يظن ان الخالص اذا قطر علي الما يغوص اولا في عمقه ثم انه يطفوا عليه وهو غير منحل

Errat qui exiſtimat ſincerum, cum ſtilletur ſuper aquam deſcendere primùm in fundum, deinde remeare ſuper eam, eſtque hic ſine ſolubilitate, ac bonitate. Purum itaque balſami ſuccum, ætatis melioris decurſu jam craſſefactum, fieri deteriorem, verè nimis, ac feriò fatetur Dioſcorides, ut Crateti vetuſtiſſimo Comico meritò applaudendum ſit, qui

Ὁ γάρ χρόνος μ' ἔκαμψε τέκτων οὐ σοφὸς.
Ἅπαντα δ' ἐργαζόμενος ἀσθενέςερα.

Me, inquit, tempus incurvavit, faber haud bonus, omnia quippe efficiens imbecilliora.

Qui-

Quid igitur? non incolumes permanent in genuina balfami refina notæ illæ a Diofcoride nobis commendatæ, quibus indolem ejus ad veri obruffam exigimus? Ita iis fane videatur, qui propofita junctim figna, pro differentia nobis objiciunt, εἰδοποιὸν fpeciem rei conftituentem, quæ Porphyrio præceptore, ἄλλο, οὐκ ἀλλοῖον, alium, non diverfum efficiat Opobalfamum, non magis admittat & minus, non ætatis, temporifque mutationibus obnoxia fit, ut varietas quidem in calorem, faporem, odorem, innatationem, aliafque notas cadere queat, non queat in maculæ delebilis productionem, lactis concretionem, celeremque liquationem. Sed hæc plura funt, & majora, quam ut iis capiendis Opobalfamum par effe poffit. Nam cum liquor hic non fit in æternarum fubftantiarum cenfu, quibus, ut verè docuit Ariftoteles, τὸ ἐνδέχεσθαι καὶ εἶναι μηδὲν διαφέρει, effe & potentia non differunt; fed propter communem caducis materiæ labem, corruptioni fubjectum. Neceffum eft, ut in fe ipfo habeat, cujus ductu poft exortum fuum abeat ad occafum, & fortuitorum etiam occurfu rapiatur eodem. Quemadmodum autem optimum factum, collectis balfamici fucci facultatibus & affectionibus, ab aliis eundem curiofè diftinguere, cujus non fecus ac de plantarum partibus aliis fenfit Ariftoteles, οὐκ ἔστιν ἀκριβὴς ὁ λόγος, non eft fatis exactè cognita fubftantiæ ratio; fic iniquum eft, qualitates naturales, quæ feorfum fpectatæ, ne propriæ quidem funt, in formarum effentialium ordinem redigere.

Sed revera in nobili hac refina, nihil eft quod vim temporis, adeoque ætatis effugiat: nihil quod locorum, cultufque varietate, mutationem accidentium non admittat: ut quæ coloris, odoris, faporifque difcrimen invehunt caufæ, varient pariter, intendant, remittant qualitates, actionefque reliquas. De craffitie, per quam finceriffimi alioquin fucci conditio redditur deterior, fatetur Diofcorides. At hanc duo confequuntur; adhæfio fcilicet in pannis pertinacior, quæ deinceps elotionem fecum trahit operofiorem: tum folutionis, expanfionifque difficultas, veluti in allatis fuperius abundè expofitum. Neque aliter de lactis condenfatione fentiendum eft, five hanc

hanc viri docti a temperamento deducant, five totius naturæ viribus acceptam referant. Nam terreæ partes, acquifita per fenectutem humidi vifciditate illaqueatæ, quò fe exporrigant, tanto minus reperiunt, quanto major fpiffitudo liquorem compingit. Nec conftantiores hercules funt, manantes à tota fubftantia facultates, ut crebrò nimis in alexipharmacis, catharticis, aliifque pretiofis medicamentis experimur, & falutaris fcientiæ parens ἐμπειρία dudum detexit. Credant itaque Diofcoridi citra exceptionem fidei probatiffimæ tefti: credant Abenfinæ, qui difertè,

للعتيق فلا قوة له الا وهي قوة يسيرة

In condenfato antiquo, non eft, inquit, robur partium, quod fit robur efficax: fciantque balfami etiam puriffimi liquorem, per varios ætatis cafus, quamvis externus fortuitorum impetus non accedat, notis quotquot obtinet omnibus, varium fe præbere, atque, ut cum Ariftotele loquar, ἀορίστως ἔχειν.

Porrò explodit Diofcorides errorem eorum, qui fincerum quidem; fed longiore tempore craffefactum Opobalfamum prius fundum petere arbitrabantur, deinde furfum remeare, facilèque diffolvi. Nam quodcunque hujus conditionis eft, aucto jam frigidioris elementi pondere, fertur deorfum, etiamfi non eminus; fed comminus aquæ inditum fuerit; & citra validum projicientis impulfum. Tum verò, fi partibus aëriis non dum penitùs deftitutum, languide, tardèque furfum nititur, tardè folvitur, nec tenuem undique in telam panditur; fed olei inftar, intra exiguum orbem coercitum, innatat. Quod fi fpirituofis partibus fortior concretio vim extremam intulerit, non furfum contendit, perque fummum aquæ deducitur; fed in fundo perfiftit, &, ut Pythagorei olim fentiebant, ἐν Διὸς φυλακῇ, in Jovis carcere.

Sed hic Plinius nobis in pleno curfu remora objicitur, qui fuccum balfami probatum in aqua fidere, fcriptum reliquit. Hunc Saladinus fequitur, & Setus, & quotquot pofthabito fubftantiæ Opobalfami examine, fimplici auctorum affertione ducuntur

—— *ceu nervis alienis mobile lignum.*

Mihi quidem Plinius etiam inter eximios fcriptores locum fuum

ſuum retineat ; minimè tamen Dioſcoridi atque Abenſinæ in materiæ medicæ πραγματεία ἔμπροσθεν ὥσπερ αὐτῶν γέγραπται καλῶς: ἀλλὰ ὥσπερ ἁπάντων οὕτως οὐδὲν) multa vetuſtiores (de ſimplicibus medicinis) benè ſcripſiſſe; neminem tamen omnium æquè benè de omnibus. Alter ingenio, judicioque princeps, quemadmodum de ſalutaris ſcientiæ præceptis; ſic de remediorum uſitatiorum facultatibus, non minus probanda eddit, quàm

Pythia quæ tripode ex Phœbi, Lauruque profatur.

Quærant, per me licet, viri docti, quo diſſentientem Plinium, cum præſtantiſſimis auctoribus in gratiam reducant. Ego mille mendis, erroribuſque fœdato ſcriptori manus haud commodo, cujus maculis delendis, ſe vix parem agnoſcit eruditorum phœnix, Salmaſius. Dioſcoridi noſtra præter experientiæ certiſſimam fidem abundè patrocinatur ratio, quæ pinguem aëriamque lacrymam, quamdiu nativam ſervat indolem, ſummum aquæ occupare debere, (niſi externa vis deorſum cogat) tam ſuperantis elementi viribus; quàm recentium omnium reſinarum exemplo, penitiſſimè convincit. Igitur maculam oleorum inſtar non facere, lac denſare, celeriter diffundi, olei inſtar haud innatare, propoſitæ a Dioſcoride balſamicæ ſinceritatis notæ, cum in Arabico ſimplici dohen baleſan, quamdiu provectioris ætatis vitio nondum exhauſtum eſt, optimè omnes ſe manifeſtent, neceſſario relinquitur, eundem omninò eſſe cum illo, quem veteres agnoverunt, ſuavem è Palæſtina, pretioſumque balſami liquorem.

His expenſis pergit ad Xylobalſami, & Carpobalſami, adeòque ligni fructuumque balſami examen: & lignum, inquit, quod Xylobalſamum vocant, probatur recens. Enim vero de junco, calamoque aromatico quod ſcripſit Theophraſtus, παρακμάζειν ταχὺ, citò à vigore ſuo deſciſcere, de balſami ſurculis meritò fatendum, qui niſi recentes ſint, ob facilem partium tenuium diſſolutionem, quas tum fervidius Arabiæ clima, tum ſub acriore ſole longius deindè iter imminuit, conceptæ de ſe virtutum expectationi, Europæis raro ſatisfacere poſſunt. Addit laudari λεπτόκαρφον, ſurculo tenui præditum.

Hoc enim ipsum illud est, ut superius explicitum; cujus vegeta magis natura, nec dum cultu diuturniore effœminata, quodque succo meliore perfusum, Πυῤῥὸν, εὐῶδες, τραχὺ, πνέον ὀποβαλσάμου, suave olens, rufum, asperum, idque externa corticis scabritie: denique Opobalsamum spirans, quia sic indicium exhibet certissimum propriæ stirpis, roboris item præsentis, & unguentis apud veteres nobilioribus aptum erat, quibus incoquebatur. Prostant hi opobalsami surculi, notisque allatis optimè respondentes, in Venetis, Siculis, Hetruscis, & Massiliensium emporiis, iique probatissimi, si in Cahiro emantur recentes, & expeditior deinde ex Aegypto, breviorque vento secundo navigatio contigerit.

Fructus præterea sive carpobalsami, necessarium incidisse usum refert Dioscorides, quoniam & unguentis adhibebatur, & immiscebatur antidotis. Eligendum autem monet ξανθὸν, sive id rufum interpretemur, sive flavum. Nam externo folliculi ambientis colore, surculis rubentibus fructus similis est; & intrinsecus, membrana succum melleum propiùs asservante, flavescit. Plenum denique, cum non corticum, sed inclusi potissimùm succi gratia carpobalsamum expetatur. Quamvis autem possibile non sit, ut idem ex Arabia in Europam transmittendum, desideratam ab utilissimo succo plenitudinem exhibeat, validis causis discussioni ejusdem incumbentibus, secus quam olim contigit, cum in Palæstina, atque Aegypto, Græcis, Italisque hominibus obvium esset. Satis tamen in tanta locorum intercapedine, probabilis existimandus fructus balsami, qui nondum penitùs exsuccus, & arefactus deprehenditur; nec odore adeò proprio, saporeque destituitur.

Jungit Dioscorides plenitudini carpobalsami amplitudinem & pondus. Subest enim utrique horum major odorati succi copia, qui veluti in minore fructu minor; sic in leviore quoque magis absumptus est. Magnitudinem ipsam haud exprimit Anazarbæus, disertè verò Theophrastus, παρόμοιον τερεβίνθῳ, ἢ μεγέθει ἢ σχήματι ἢ χρώματι, assimilem terebintho tradidit, magnitudine, figura, colore. Similem magnitudine: nam cum è duabus terebinthi fœminæ generibus, altera lentis specie

fru-

fructum edat, altera fabæ, priori utique non ineptè carpobalſamum comparaveris. Similem quoque retulit ſchemate fructum, quo ad rotundam ſe figuram componit. Similem denique colore, qui in extima membrana rufus apparet. Porrò carpobalſamum guſtu mordax commendat Dioſcorides, & πυρουῦ, fervore ſive acrimonia linguam feriens; ſed μετρίως, moderatè: quam vocem malè interpretes a guſtabili qualitate ſemotam, conjungunt odori. Nam ſuccus balſami, quamvis Dioſcoridi θερμαντικώτατος, maximè calefaciens dicatur; blanda tamen per ſe cùm adſtrictione, tum mordacitate guſtantem afficiat: blandius idem præſtiterit fructus, qui agendi viribus δευτέραν δύναμιν, ſecundariam potentiam adeptus eſt. Tandem Opobalſamum redolere fructus debet, quoniam hoc involucris ſeminis largiùs, quàm reliquis partibus plantæ natura congeſſit: unde neque ita facilè diſſipabilis in eo fragrantia, nec debilis obſervatur, veluti in ſurculis, ſole acriore extenuatis. Neque adeò abs re Theophraſtus, εὐῶδες σφόδρα καὶ τοῦτο, καὶ μᾶλλον τοῦ δακρύου, carpobalſamum benè odorum & ipſum eſſe prodidit, & magis quàm lacrymam, utpote quod exquiſitius ab inſito calore ſubactum liquorem, ſpirituque plenum contineat: quamvis accuratiſſimus ſenex de prælmaturo, admodumque recenti balſamico ſemine intelligendus ſit.

Cætera viſum quidem Galeno fuit, lignum fructuſque balſami adulterio haud obnoxia eſſe: monet tamen ingenuè Dioſcorides, quid callidi olim impoſtores hic quoque auſi fuerint. Nam aſportari, inquit, è Petra oppido ſemen hyperico ſimile, quo carpobalſamum vitiatur, cognoſcique fraudem, quod illud majus ſit, inane, ἀδύνατον, facultate, viribuſque deſtitutum, πεπερίζον τῇ γεύσει, ſapore piperis. Cum verò non percepiſſet Dioſcorides, quid eſſet, quod per fraudem ſubſtituebatur; ſed cui id ſimile fuiſſet, exiſtimarunt viri doctiſſimi, aut terebinthi ex Arabiæ Petra delati ſemen ſubſtitui potuiſſe, quod veluti genuino carpobalſamo colore, figura, magnitudine; ſic lenticulari hyperici ſiliquæ diſſimile non eſt: aut ex eadem regione ſylveſtris balſami fructum ſupponi. Quorum

alterutrum si ita fuit, innoxia sanè fraus extitit, ob naturæ, virtutumque inter hæc singularem conjunctionem.

Sequitur naturalium affectionum descriptionem, actionum particularium explicatio, variisque in morbis profligandis utilitates summæ. Hanc etiam inter veteres optimè omnium, & diligentissimè recenset Dioscorides, cujus vestigia pari passu Abrabum princeps pressit. Orditur autem à liquore, cui δύναμιν ἐνεργεστάτην, vim efficacissimam tribuit, utpote qui maximè calefaciat. Hoc verò qua ratione determinandum sit, habito ligni, fructuumque respectu, satis superius ex Galeni, & Abensinæ sententia declaravimus, Inter particulares effectus, absterfionis meminit, τῶν ἐπισκοτούντων ταῖς κόραις, eorum quæ tenebras pupillis offundunt. Quo nomine, licet innuere videatur sordium remotionem, exterius è regione pupillæ ceratoiden oculi tunicam obfuscantium: interpretandus tamen etiam de discussione excrementorum pituitosorum, circa uveæ membranæ oras, & in ipsa pupilla obhærentium, cumque visionis discrimine spissitudinem acquirentium. Imò, quid velit hic Dioscorides optimè declaravit Strabo, cum Opobalsamum τὰς ὑποχύσεις, ἀρχομένας, καὶ ἀμβλυωπίας suffusiones incipientes & hebetudinem oculorum solvere scribit. Apponitur oculi affecti palpebris, molli linteolo illitum: cumque medicamenta hypochymati exactius convenientia, nón solùm tenuius humidum discutere debeant; sed etiam crassefacta attenuare, atque indurata remollire; balsamica substantia tàm calore suo, quam pinguibus resinosisque partibus, malo oculorum enarrato modis omnibus egregiè opitulatur, saltem incipiens sit affectus. Nam quæ pedem jam fixit ægritudo, sine chirurgia tolli nequit. Addit Strabo, eandem λύειν τὰς κεφαλαλγίας θαυμαστῶς, solvere mirè capitis dolores. Neque enim obstat, quod scripserit idem, Arabes suaveolentium rerum usu stupore corripi, qui graveolentium adhibitione removendus sit. Etenim

Est modus in rebus, sunt certi denique fines.

Ultra quos, citraque, vel saluberrima remedia vertuntur in perniciem. Rectè Hesiodus.

Πάν-

Πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίη δ' ἀλεεινή.
Juvat autem Opobalſamum, qua aſſumptum, qua exterius admotum. Aſſumptum, quia redintegrata cibi digeſtione, vaporum ad caput aſcenſus minuitur; admotum verò, quia collectos vapores diſcutit, & reſolvit. Matricis refrigerationibus porrò mederi teſtatur Dioſcorides, cum Cerato adhibitum roſaceo, menſtrua mulierum, ſecundinaſque ducere, & extrahere fœtus, quæ partim calori, qui recentiore adeoque tenuiore ſucco magis penetrabilis, partim ſuavi ejuſdem halitui, quo uteri expultricem roborat, accepta ferenda ſunt. Rigores illita ſolvit, facta vaporum putridorum diſſipatione. Ulcera ſordibus fœda purgare, chirurgis cognitiſſimum eſt. Per os item acceptum Opobalſamum ventriculi facultatem concoctricem adjuvat, cietque urinas, undè inter calculos minuentia, eaque ſelectiora dudum inclaruit: quippe, quod non tantum penetrabili calore ſynagmata ſive concreta lapidoſa diſjungat; ſed contractam renum debilitatem, ſiccitatemque, unguinoſo madore temperet, & corrigat. Exhibetur hunc in finem utiliſſimè boli forma, quemadmodum in uſu terebinthinæ conſuevimus, anonidis, aut lithoſpermi pulvere ſubactum. Convenit anhelóſis, atque, ut inferius meminit Dioſcorides ὀρθοπνοικοῖς, ægrè nec niſi recta cervice ſpiritum ducentibus; quorum bronchis impacta lenta pituita, cum non ſimplicem tantum exſiccationem poſtulet; ſed validam etiam abſterſionem; ipſi præterea pulmones à putredine vindicandi ſint, vix erit medicamentum, quod in hoc ſymptomate ſublevando, Opobalſamo præferamus. Sumitur ad ſcopum hunc conſequendum per os, radicum helenii pulvere permiſſum, & linctu pariter aſperæ arteriæ inſinuatum, oleo prius amygdalarum dulcium ſolutum. Exhibuerunt idem veteres in lacte, iis qui aconitum hauſerant, ocyſſimum venenorum, & quod non vanè è ſpuma Cerebri natum fabulati ſunt. Quin & à vipera demorſis: neque, alia hercules cauſa, quod balſamicum liquorem optimis quibuſvis antidotis permiſcuerunt. Quamvis etiam acopis addiderint, id eſt, medicamentis laſſitudinem, colorumque mo-

Mm 3 le-

leſtias eximentibus, & malagmatis ſive indurata præter naturam emollientibus.

Verùm ut δραςικωτάτην δύναμιν, vim efficaciſſimam Opobalſamo; ſic proximam potentiam fructui ſive carpobalſamo tribuit Dioſcorides. Hoc igitur, præter enarratos effectus omnes, quos præſtat, etiam pleuriticis, peripneumonicis, tuſſientibus, potu datum benè facere ſcribit. Non tamen exiſtimandum conferre poſſe, cum validæ inflammationes pleuram, pulmoneſque inſederunt; ſed cum his, aut quieſcentibus, aut remittentibus, purulenti ſinus expurgandi ſunt, corruptela partium inhibenda, facileſque ἀναχρέμψεις, ſive expectorationes accelerandæ. Accedit ex iiſdem utilitas iſchiadicis, epilepticis, & vertiginoſis, quotieſcunque immodicè ſuccreſcens phlegma, partim abſumendum, partim ad ureterum ductus derivandum, cerebrumque ipſum Hippocrati τῆς ὑγρῆς μετρόπολις, ſiccandum, & corroborandum fuerit.

Poſtremò, lignum balſami quamvis minimum virium ſortitum ſit, uſu tamen haud aſpernandum eſſe concludit Dioſcorides. Etenim adverſus cruciatus, alvique tormina, tum cruditates, & venenatos ſerpentium morſus auxiliari teſtatur, ex aqua decoctum, & potum. Imò βοηθεῖν τοὺς σπωμένους, juvare contractos: nam ſive morbum frigidior nervoſarum partium intemperies invexerit, ſive Hippocrate auctore ingentes πληρώσιες, ἢ κενώσιες, repletiones aut inanitiones, utique tam calore ſuo profecerit medicamentum, quo frigus inimicum oppugnat, & ſuperflua diſcutit, quàm reſinoſa ſubſtantia qua convulſa relaxat. Capitis item vulneribus, cum Iride ſicca aptum Xylobalſamum tradit, idque non de cutaneis tantum; ſed gravioribus, adeòque oſſium, meningum, ipſiuſque cerebri diviſionem inferentibus, habendum eſt. Nam ut ex auctore patet, arefacti Xylobalſami pulverem iridi miſtum, denudatis capitis oſſibus, & in quibus τῶν λεπίδων ἀναγωγή, ſquamarum eductio procuranda, uſurparunt. Conſuetum id aliàs priſcis Chironibus fuit, qui contuſorum oſſium ſeparationi ſtudentes, ex ariſtolochia, corticibus radicum panacis, Olibano, iride Illyrica ſiccos pulveres, tum aliis, tum cranio præcipuè læſo inſpergebant,

bant, cephalicos ob hoc ipſum appellatos, ſuadente pariter hoc auxilium medendi præceptore Galeno. Inutiles quidem eos judicat vir clariſſimus Ludovicus Septalius, ſi ex Magati ſententia rarò vulnera detegantur, calor partium naturalis foveatur, decenſque puri collecto exitus paretur. Attamen haud rarò contingit, ut inſignis partium fauciatarum debilitas, adeoque purulentæ ſordis ingens proventus, & ob ſitum vulneris decliviorem effluxus excrementorum difficilis, majus ab exſiccantibus pulveribus propoſitis præſidium efflagitet; efficacior tamen, & evidentior etiam oſſibus læſis Opobalſami profectus eſt. Utor eo, dum hæc ſcribo, in puero, cui temporum os dextrum ex lapſu, duplici fiſſura graviter læſum erat, feliciſſimo ſucceſſu. Nam poſtquam exiguo, ſtellatoque terebello oſſe perforato, viam aperuiſſem coërcito ſubtus puri, liquoris Arabici tepidis aliquot guttis, pini lacryma dilutis, & vulneri inditis, partium contuſarum ſeparationem, carniſque regenerationem, facili opera natura conſecuta fuit. Subjicit his omnibus Dioſcorides, ſpiſſamentis unguentorum Xylobalſamum eſſe adhibitum, neque id ſanè inconvenienter. Cum terrea ſiccaque ſui portione bibere liquidiora potuerit, ſimulque denſare, & ſuavi etiam halitu gratiam unguentorum vel fovere, vel augere.

Hæ tam præſtantium facultatum dotes, cum in Arabici balſami liquore, non tam meis, quam Aegyptiorum, Arabumque crebris pariter, ac certis experimentis clariſſimè refulgeant: cum notas etiam tam bonitatis, quam ſinceritatis eaſdem ad amuſſim exhibeat; plantam denique genitricem, natura, atque habitu eandem ſortitus fuerit, quam nobiliſſimi auctores deſcripſerunt, quiſquis illum genuinum veterum opobalſamum hauddum agnoſcit, eum palam eſt, aut ſenſuum aut rationis impotentem eſſe. Judicarunt idem, præter allegatos initiò. J. C. Scaliger, E. Cæſalpinus, G. Fallopius. I. Coſtæus, C. Cluſius, M. Lobelius, P. Mattheolus, viri materiæ medicæ cognitione hoc ævo principes.

Cæterùm, ut olim antidotos celebriores componentibus, non rarò propter paucitatem deerat hæc gratiſſima reſina; ſic etiam ho-

hodiè, ob caufas fuperiùs adductas, & ingentem Theriaces in tot urbibus componendæ quantitatem, pauciffimis fufficit. Cogitarunt itaque viri falutis publicæ ftudiofi, quid opobalfami deficientis locum vicefque fubire poffet. Aptiffimum judicantes, quod eidem fubftantiæ ratione cognatum, quod facultatibus, vel omnibus, vel faltem præcipuis proximum exiftit. Galenus fummorum principum judicio, in antidotis componendis accuratiffimus, abfente balfami lacryma myrrham ftacten adoptabat. Fuit hæc, ut difertè protulit Theophraftus, ἐκ τῆς σμύρνης κοπτομένης ἔλαιον ῥέον, ex lacrymata recenter myrrha, jamque concreta pars tenuior, ejufdem contufione, & expreffione eliquata. Dicitur oleum, quia fluida, oleique lentore prædita deprehendebatur: ftacte item, διὰ τὸ μικρὸν στάζειν, quod paulatim ftillaret: quemadmodum refiduum ejus in offas convolutum, myrrha ficta, σμύρνη πλαστή. Mifcebatur quidem aliàs myrrha Theriacæ; ftacten tamen Opobalfamo fuccedaneum conftituit rei medicæ iiaftaurator, quandoquidem hæc, pofitis partium craffiorum impedimentis, tam refinofa fubftantia, quam temperamenti harmonia, & actionum omnium æmula virtute, balfami liquorem proprius attingebat. Nec fugiebat medendi præceptorem, quod aucta myrrha, myrrhinus odor antidoto conciliaretur, (qui difplicuit Oddo) quia balfamicarum virium acceffionem potiùs; quàm odoris confueti mutationem aliquam refpiciebat. Imitabimur Galeni diligentiam, fi myrrham felectiffimam vini fpiritu folutam, femotis prius terrenis fecibus, fpirituque caloris artifici gradu iterum abftracto, ad liquidioris refinæ modum, habitumve revocemus. Incedunt eadem cum Galeno via, qui cognitas hoc ævo præcipuas refinas opobalfamo vicarias conftituunt. Tales ex Indiis allatæ funt Tolytana, & Peruana lacryma, quarum utrique, propriis appellationibus pofthabitis, vulgus mercatorum balfami nomen fecit. Præftantior ex his Tolutana, quam Pino fimilis arbufcula, vulnerato cortice fundit, tam odora fragrantia, quàm virtutum omnium explorato fpecimine Arabum opobalfamo valdè cognata. Eligenda, quæ aurei adhuc coloris, faporis haud ingrati, Jafmini fuaveolentiam quodam-

dammodo ſpirans, nondum valdè condenſata; ſed quæ putaminibus nucum Indicarum modicè calefactis promptè effluit, quibus incluſa plerumque mittitur in Europam. Harum quoque defectum ſupplere liquidas, & fragrantes lacrymas, quas è tenellis terebinthi, abietis, piſtacei, pinique ramis, laxatus peritâ manu cortex, vernantis anni tempore promit, nemo dubitabit, qui juſtis ponderibus, tam ſubſtantiæ cum opobalſamo, quàm facultatum conſenſum examinabit: licet è terebintho Cypria flavus liquor, arte Hermetica prolicitus, cum ſit calidior, tenuiorque ejuſdem pars, Meſue, Fallopio, Renodeo, Lobelio, viris in æſtimanda ſimplicium medicamentorum natura peritiſſimis, dignus viſus fuerit, quem deficienti Opobalſamo ſubſtituerent. Ad vires magis excellentes reſpexerunt, quàm temperamenti, & facultatum ſimilitudinem, qui deſtillatum è baccis juniperi, lauri, mace, caryophyllis aromaticis oleum, aut è ſeminibus citri & nuce myriſtica expreſſum, balſami reſinæ ſubmittendum judicarunt: quorum tamen hoc, quemadmodum ſtillatis oleis temperatius, odore ſuavius, paratuque facilius; ita clariſſimorum virorum punctis, calculiſque magis receptum eſt. Fructui balſami cubebas in Commentariis ſupponit P. Matthiolus, cl. Alaymo ſurculis illius utriuſque lauri corticem. Vix tamen carpobalſamo, maturis terebinthi fructibus, & Xylobalſamo vegetis ejuſdem ramulis, quicquam ſimilius obvium habemus.

Hæc ſunt, mi Peregrine Pitori, quæ pro declaranda Dioſcoridis ſententia de balſamicæ reſinæ tam natura, quam facultatibus, in Patavino Sereniſſimæ Reip. Archigymnaſio, variarum nationum auditores publicè docui: adhibita etiam in examen illa ipſa, quam pharmacopœis aliquot patrocinaturus rejicis; quam miſtæ, larvatæ, falſæ, factitiæque titulis proſcribis. Aſcendere tribunal voluiſti, quod diu ſub Auguſto Cæſare corruiſſe memorat Dio, ſpretaque lege Clodia, tanquam reo provocationem ademturus, egiſti cenſuram; quodque iniquius, de re neque inſpecta diligentius, neque experimentis tibi cognita. *Solis, inquis, ex Cl. Baldi dictis, quaſi per cuniculum quendam, ad totam hanc labefactandam doctrinam irrepere, & ex*

ſcripturis elicere veritatem mihi propoſitum eſt, quando non amplius experimentum haberi poſſit. Avidi enim non minus medici, quàm pharmacopæi, pretioſa antidota componendi, ilicet atque Venetias adductus eſt liquor, Theriacas pararunt, omneque protinus diſſipavere reſiduum. Atque utinam intra cenſoriam gravitatem, & modeſtiæ fines, quam verbis tuis tibi quidem tribuis, contineri potuiſſes, aut innatæ mentibus humanis caliginis meminiſſe, quam exordio libelli inducis. Nunc irrumpis, & laudatum à prudentiſſimis, doctiſſimiſque Urbis archiatris balſami ſuccum *tanquam perſonatum generoſiſſimis auſis te propulſare præfaris, atque à cunctis exſulem Europæ provinciis, ad Capitolinam tandem arcem, veluti ſecuriſſimum periclitantis auxilium, & delinquentis aſylum confugientem, ab ea dare præcipitem, jamque tædioſam lucis ſarcinam ſuſtinentem, merita laceratione diſperdere.* Mox *puſillum te bellatorem ſcribis, & cum robuſtiſſimis hoſtibus manum conſerere non pertimeſcere, ut parmam albam illuſtri hoc facinore delineare poſſis.* In progreſſu poſita clava, & leonino exuvio, viris præſtantiſſimis, B. Baldo, & P. Caſtello effuſè blandiris, quorum huic ſummam doctrinam, ingenii mirandam oſtentationem, & præclara merita: illi charitatem, maximamque pietatem tribuis, quod approbarint, & defenderint liquorem, quem ceu falſum, larvatumque diſperdis, & exulare jubes.

Campios non minus varia doctrina; quàm materiæ medicæ notitia laudatiſſimos, commendationem, inquis, mereri, quod ſenſum ſuum, licet non verè, liberè tamen, & ſincere propoſuerint; quamvis in ſcriptis eorum, ubi tenebræ tuæ fuerint, ne verbo quidem innuas. Nec juvat, te cenſore, ſinceritas, & libertas ulla Joſephum Donzellium, Franciſci Perlæ teſtimonio, ſimplicium medicamentorum inveſtigatorem ſolertiſſimum, quem ſolum inverſo pollice damnas, quoniam *auctoritati tantum quorundam confiſus, rationem, & experientiam dimiſerit, & de ignotis ſibi pronunciare non puduerit.* At verò Pitori, dum aliorum dictis, ſcriptiſque totus intentus, hanc tantum cenſuræ tuæ excuſationem affers, quod excell. virorum allerta, vel infirma, vel à judicio tuo aliena ſint: dum de re tibi non perſpecta,

fpecta, alienum affers experimentum, non tuum, quas tibi compedes ipfe fabricaris, quove flammeolo pudori tuo confulueris, tute videas. Sufpicionem quoque moves malæ caufæ, quod fententiam judices de medicamento delato nondum tulerint. At ea penitus vana eft. Quis enim cum Menandro nefcit, ἄγειν πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνον, veritatem in lucem extrahere tempus? moramque hanc non crimen in re; fed cognitionis difficultatem arguere. Cæterum abfolverunt Opobalfamum viri, qui maximè de natura ejus atque optimè judicare potuerunt, in quorum fuffragiis haud dubito clariffimos arbitros pariter acquiefcere: quorum hic fingularem imitari prudentiam debebas, quod in materia non omnibus modis fibi perfpecta, Hippocraticum illud feriò fequendum exiftimarint, μηδ' εἰκῆ, μηδὲ παρορᾷν. Exceffus denique improbati à te Opobalfami, tam emptores, quàm affertores. Illos quia fibi comparaverint id, quod ex meis dictis commune balfamici liquoris nomen præ fe tulerit: hos, quia probaverint fuccum, in cujus diftinctione cum verum à falfo cernendum, etiam peritiffimos quofque falli potuiffe, fateatur Galenus. Te interim extra peritiffimorum difcrimen ponis, dum affumpto non Diofcoridis, ut reris; fed interpretis filo, jam explicitum te labyrintho, jam ignorantiæ monftrum jugulaffe fcribis, perfectæque notitiæ portam reperiffe non dubitas: nempè quia lippos hic arbitraris clariffimos Urbis archiatros; te folum

—— tam cernere acutum,
Quàm aut aquila, aut ferpens Epidaurius.

Quibus coloribus cum etiam cæcutienti fatis exprimas, quos affectus ad hoc tribunal attuleris, quaque animi moderatione cenforium officium peregeris, parcam ego operæ, & expreffum parma tua facinus, fiquidem publicæ luci exponere placuit, æternum effe facilè patiar.

Tangam igitur in fcripto tuo ea præcipuè, quæ P. Alpinum, celeberrimum antecefforem meum, meque propius fpectant. *Immerguntur*, ais, *ævi noftri doctiores innumeris difficultatibus, dum non contenti his quæ Europa quotidiè fubminiftrat, Opobalfamum, antiquis pretiofiffimum, noftris defideratiffimum fuccum,*

Nn 2 *huc*

huc usque advocant, *ex Arabia*, *&c.* Sed immergantur, Pictori, difficultatibus, non submergantur; imò enatent, atque ex alto illo rerum naturalium educant nobiles veluti uniones, quibus rem medicam locupletent, & augeant, publico bonæ Valetudinis commodo. Quos stimulos generosis, doctisque animis in hoc studio gloria tantum non admovit? In exemplum venit poëta Carus, qui, causas physices accuratiùs investigaturus,

Non me, inquit, animi fallit, quàm sint obscura, sed acri
Percussit thyrso laudis spes magna meum cor,
Et simul incussit Musarum in pectus amorem.

Nec inanes fuisse laudabiles conatus, ostendit ex utriusque Indiæ mercibus, utilium medicamentorum ingens accessio. Veteres utique pharmacis Europæis contenti non fuere, sed, undecunque cœlestis favor ostendit ad morbos remedium, grata manu sumpserunt.

Ού θέμις ἐστι ἀπόβλητι θεῶν ἐρικύδεα δῶρα.

Ne Theriacam quidem magna parte Europæeis præsidiis instruxerunt; sed exoticis ex Asia, Aphricaque petitis. Alebant in Creta rizotomos suos Imperatores, qui non dictamnum tantum,

Puberibus caulem foliis, & flore comantem
Purpureo ——

Sed etiam scordium, chamadrin, marrubium, obvias Italiæ plantas, cistellis plenis urbi submittebant. Facti rationem affert Plinius, quoniam invaserat animos persuasio infinito præstare quæ in Creta nascuntur, iis quæ tellus alibi producit, quantumvis ejusdem generis. Diligentiam igitur antiquorum æmuletur necessum est, quisquis eorum inventis frui volet, vitandisque difficultatum scopulis viam eandem ineat, quam vestigiis suis illi expresserunt. Chiragogum hic optimum è priscis se præbet Galenus, atque in hoc ipso, quem contemnis, eximio succo. Nam in ejus exquisitiore cognitione, cum fraudibus, & technis adulterantium vix explicare se posset, profectus in Palæstinam ipse fuit, ut cultam regiis in hortis plantam videret, & illa:

—— *odo-*

— odorato ſudantia ligno
Balſama —

Particulam indè liquoris ſumptam, ſemper ſecum babuit, ſpurio, legitimoque dignoſcendo veluti regulam. Itaque inclamat etiam hodie ſtudioſis, præcipuum eſſe in materiæ medicæ cognitione, eam videre ipſam, nec ſemel; ſed frequenti inſpectione, quale ſit optimum obſervare. Fugiendum eſſe Pamphili inſtitutum, qui quas non viderat herbas ſcriptis divulgarat. Ridebat olim id hominum genus Heraclides Tarentinus, & præconibus ſimilimum ferebat, qui formam, ac notas fugitivi mancipii, licet nunquam viderint, voce tamen ſua publicant: fierique, ſi forte is quem præconio indicarunt propè adſiſtat, eum tamen ut non agnoſcant, At, inquis, ex Arabia advocant Opobalſamum antiquis petioſiſſimum, noſtris deſideratiſſimum ſuccum.

Advocandum autem ex Arabia nunc eſſe, fateris ipſe, quippe quæ natalis ejuſdem tellus, & ex qua tot jam ſeculis repetitum fuit, quicquid in Imperatorum principumque manus pervenit, quod genuini opobalſami titulo peritiſſimus quiſque dignatus eſt. Scio, inimicam eſſe, & infeſtam Chriſtiano nomini regionis hujus gentem, adeòque aleæ periculoſæ plenum opus, curioſius quicquam in ea ſcrutari. Nec profectò tanti eſt, abjectis Chriſtianæ profeſſionis inſignibus, niveo turbine caput impedire, Mahometanumque ſimulare, ut conſtet balſamicum ſuccum, vulnerato cortice, an ignis opera barbari colligant. Subſtiti ergo in propinquis Aegypti emporiis, quibus nullo non anno, quod melius, deteriuſve opobalſamum, quod ſimplex, aut miſtum, haud difficulter diſcere potui. Fecerunt idem inclyti viri, quorum induſtriæ notitiam & uſum eximii hujus medicamenti debemus. Advocabimus igitur ex Arabia Opobalſamum, & injuſtis ereptum poſſeſſoribus, in rem noſtram vindicabimus. Sumemus à profano populo ſanitatis curandæ auxilia, à quo thura accipere non dubitamus, quæ damus Deo.

Cur pretioſiſſimum antiquis Opobalſamum fuerit, expoſui ſuperius, tuis cur id deſideratiſſimum ſcribas, mirari ſubiit, in ea

ea urbe, quæ aſſiduo cum Syris, Aegyptiiſque commercio, apud nobiliſſimos civium copiam ejus haud contemnendam ſemper obtinuit, ſemper obtinebit, ut minimè tibi deſperandum jurè exiſtimes, ab Excell. Aemylio Pariſano, quod aſſerere voluit Opobalſamum, in urbe Veneta poſſe demonſtrari. Mihi id paucis menſibus in ea degenti, antequam orientales provincias cogitarem, optimæ notæ conſpectum fuiſſe jam ante affirmavi, certuſque ſum, apud aromatarios diligentiores obvium eſſe. Obſervavi id in eadem urbe, paucis antequam hæc prælo ſubjicerentur menſibus, laudabile, ſatiſque copioſum, quod Illuſtriſſimus Antonius Capellus, Venetæ nationis olim in Aegypto conſul in patriam ſecum attulerat: quodque meritò à Clariſſimis Romanis archiatris laudatum, dignumque habitum fuit, ut omiſſo ſuccedaneo, per Antonium Manfredum, virum in componendis veterum antidotis accuratiſſimum, Theriacæ denuo miſceretur. Poſſident idem in hac Patavina civitate, pharmacopæi primarii omnes, & in Muſeis ſuis, viri Cl. Io. Dominicus Sala, & Guilelmus Soiherus, quod à Matthia Rom. Imperatore, Lignicenſis princeps dono olim acceperat. Quamvis omninò fruſtra ſit, quicunque in Opobalſamis, temporis diuturnitate jam plurimùm denſatis, recentis liquoris notas, & experimenta præſtolatur.

Pejus illud eſt, quod non immeritò a quibuſdam dubitari refers, an veri balſami lignum ad nos, & ſemina ferantur. Sed dubitent homines, qui paralogiſmis ſuis impliciti mentem exporrigere nequeunt. Ego plurimùm utriuſque quotannis ex Arabia delatum conſpexi, ex quo Venetis, Belgis, Anglis, Gallis in Cahiro degentibus, æqua ſemper emendi poteſtas fuit. Hoc ipſo quo ſcripſi anno, tam ſemina, quam ramulos genuini balſami, etiamnum probos, & odoratos Venetiis accepi; quos inter auditores, cum publicè naturam horum & egregias facultates explicaſſem, diſtribui. Cur autem inſitam odoris ἐυτονίαν, adeòque virium ſuarum robur non adeò longo tempore ſuſtineant, in præcedentibus expoſitum eſt. Sed hæc ut non tam eam, quàm graviſſimorum virorum, qui ſe legitimum balſami lignum fructuſque, vidiſſe teſtantur, auctoritate tibi perſua-

suaderi tandem pateris; ita *licentiosum nimis fore*, & *temerarium scribis*, *talem ac tantam ejus copiam constituere*, *qualis & quanta quotidiè in officinis visitur*, *nec verum à falso*, & *à falso factitium separare*. De quorum altero, sententiam tuam libens amplector, & ἀκρίβειαν in examinandis hujus generis liquoribus laudo. Quæcunque tamen hic secerni queunt, eum optimè cum Galeno distincturum affero, qui non tantum notas à veteribus traditas in eorum libris peritè & curiosè expendit; sed confirmatum multiplici inspectione sensum, & judicium pariter adhibet.

De copia illa Opobalsamorum, quam in officinis vis quotidie videri, judicent viri exercitati, Arabicæ, propriéque sic dictæ balsami plantæ liquores sint, an ex Indicis resinis odorati fucci. Equidem Opobalsami Arabici recentis, cum illa scriberes, non copiam in officinis Venetis; sed inopiam fuisse, satis à te proditum est, cum testeris, liquorem, tibi quidem abjectum, *ilicet atque in urbem adductus*, *à medicis non minus quàm pharmacopolis*, *antidota pretiosa componere cupientibus*, *avidè coemptum*, & *residuum ejus omne dissipatum fuisse*. Concedam interim, optimi quidem illius; sed annosi, jamque obsoleti ex Arabia Opobalsami Venetiis apud proceres, & illustres cives, urbisque aromatarios, majorem quam in ulla Europæ civitate quantitatem haberi, diversis temporibus ex Aegypto aut Syria allati, quod ipsum tamen ob ætatis vitium, speciei suæ ordine expellere, & nomine gentilitio privare, vel tuis verbis licentiosum foret, ac temerarium. Abundare autem posse Arabes, pretiosa veteribus lacryma, nemini obscurum est, cum abundent ejusdem genetrice planta quæ tam actis ab radice germinibus, quam ex fœcundo semine, facilem sui propagationem admittit. Aegyptii paucis lustris calami sacchariferi cultu tantum profecerunt, ut jam non suos; sed Byzantium, & Venetias insigni sacchari proventu instruant: fieri idem posse de balsami succo, si cura similis & studium accedat, ambiguum non est.

Itaque nec in Prosperum Alpinum satis æquus es, virum optimè hic, maximèque promeritum. Duo enim sunt quæ objicis,

cis, *ignorantiam veteribus ignoranter eum attribuisse; succum deindè tibi desideratissimum, adeò trivialem constituisse, ut cuilibet habendi facultatem concesserit.* Utrumque Pitori parum circumspectè. Nam veterum scriptis siquis cum oculis animum acriter advertit: si quæ de balsami planta, surculis, succo, seminibusque Justinus, Pausanias, Solinus, Tacitus, Plinius tradidere, prudenter examinat, tam dissona, frontibusque adversis pugnantia, in argumentum ignorantiæ non trahit, illi parum liquidè constare potest,

quid distent æra lupinis.

Illos ipsos rei herbariæ summates scriptores, arbusculæ balsami faciem integram exactiùs haud cognovisse, minimè obscurum est, Theophrastus enim quæ de balsamo scripsit, aliena fide retulit: adeoque historiam ejus his orditur, παραδείσους εἶναι φάσι δύο μόνους, hortos esse ajunt duos tantum: quemadmodum capite præcedenti de Casia & cinnamomo, περὶ δὲ κινναμώμου, καὶ κασίας ταῦτα λέγουσι de casia & Cinnamomo hæc dicunt. Dioscoridem autem palam est, Theophrastum auctorem sequi. Quamvis enim sese plurima δι' αὐτοψίας, sive inspectione propria observasse profiteatur, quædam tamen ἐξ ἱστορίας συμφώνου, ex historia consentiente se deprompsisse, non diffitetur.

In altero quod objicis, quis P. Alpini mentem, etiam per sparsam à te nebulam haud intuetur? Dederat opobalsamum Magnis Hetruriæ ducibus, observantiæ suæ monumentum & pignus. Itaque nil humile, nil abjectum in trivio de re sentiebat, cujus Virtutem scriptis quoque opere maximo extulerat. At cuilibet, inquis habendi facultatem concessit. Cui verò bono id non sit bonum? & vel cum Crasso aliquo de munificientia contendat Prosper noster. Concessit autem exteris omnibus, annis sexaginta jam exactis, in Aegypto secum degentibus. Hodie an major in Cahiro, & Alexandria balsamicæ hujus resinæ copia reperiatur, affirmare non ausim: præsertim cum jam ab annis tredecim in tumultus exarserint Arabes, concusso quo premuntur, Scythico jugo, si non excusso. Tum verò quid fieri amet, &

— *quo*

— *quo diſcordia cives*
Perducat miſeros —

in aperto eſt omnibus. Ut contingere poſſit, etiam Byzantii primatibus aliquando non ſuppetere, quod in re populi tranquilla repertu non difficile erat. Ad dynaſtas imperii Turcici, quantum olim Opobalſami pervenerit, ſatis Alpinus indicavit. Mitti enim imperatori tres quatuorve libras ſcripſit, Aegypti proregi libram, præfecto ſeu duci peregrinantium ſemilibram, quæ tum ab ipſis, tum in amplis ipſorum gynæceis, quam cito diſperdantur, in compitis Cahiri notum eſt.

Sed præter longinquitatem regionis balſamiferæ, cauſam alteram litium & errorum affers, quod medici veſtri ab antiquis doceri nolint. Mihi tamen, Pitori, certum eſt, optimum quemque, & eruditiſſimum veſtrorum, doctrinam antiquorum haud aſpernari: nec transfugam hic ullum eſſe in aliena caſtra, niſi qui λαβὴν τῆς φιλοσοφίας, anſam philoſophiæ, ut Xenocrates olim ajebat, capere nequit. Cæterum, quandoquidèm è priſcis illis doctoribus, ſi Galenum excipias, vix aliquis eſt, qui viventibus oculis, vel plantam balſami, vel ſuccum ejus in Palæſtinæ viridariis uſurpavit, laudo quam maximè, quod Ariadnen tibi ſequendam proponis Anazarbæam, cujus filum tanquam probatiſſimum omnium, unicè Galenus nobis commendat, planèque confirmor, ſaltem id dextrè teneas, evaſurum te dolos illius tecti, & monſtrum debellaturum τῆς ἀγνοίας.

— *miſtumque genus, prolemque biformem:*

Nunc altius diſcurſus, ut ais, tui fundamenta jacturus, non Plinium tantum, vix à Virbio ſaluti reſtituendum, Dioſcoridi jungis; ſed etiam Sethum, & Saladinum, auctores, qui diverſa, imò contraria Dioſcoridi ſcribendo, quid aliud agunt, quam rupto quo regebas veſtigia filo, in laborem ut abducant, & errorem inextricabilem.

Proponis ex Proſpero Alpino primùm Opobalſami veri qualitates; quas cum tempore mutabiles vocas, atque ex his odorem, ſaporem, colorem, & in craſſitie aut tenuitate ſubſtantiæ modum. De odore ſatis habes, ſi ſcribas, thure, & tere-

binthina præſtantiorem eſſe, cætera non multum de eo te ſolicitum. At ſecus in hoc odoratorum examine egit Galenus, qui Caſiam, & Cinnamomum exploraturus, inter neceſſarias præcipuaſque notas odoribus intentus fuit. Equidem roſas, androſæmum fœtidum, anonidem luteam, dictamnum, caryophyllos, ſcrophulariam, coſtum hortenſem, inter mille plantas proprius odor facilè manifeſtat: neque id ſolùm cùm integritatem, aut bonitatem reſpicimus, ut videri vis; ſed quoties inveſtigamus, & quærimus ipſas.

At hanc, inquis, *provinciam, tanquam optimè ſuperatam*, Stephano de Gaſparis te concedere. Fruſtra Pitori. Quàm vellem non ſuperaſſet; ſed cum P. Alpino, proprium Opobalſami odorem deſignans, in majore thuris, & terebinthinæ fragrantia, qua par erat moderatione, perſtitiſſet, quam veluti per gradus inſiti caloris vigor, ejuſdemque diſſolutio, intendit, ac remittit. Nunc contra ſenſum peritiſſimorum hominum, contra ſententiam tuam, ridiculâ penitùs hyperbole, rei, juxta tecum cum ſcriberet incognitæ, ſuavitatem affingit, non Indicis tantum odoratis mercibus majorem; ſed ut verbis ejus utar, ambra, moſco, zibeto, belzoino, & *quacunque re odorata, quæ in noſtro hemiſpherio ſeu à natura produci ſeu ab arte conſtitui poteſt*. Hoc tibi quidem probatiſſimum ſit aſſertum, hæc maximè miranda doctrina: ego Stephanum intra ſenſus, ac rectæ rationis gyrum revocandum, viris doctiſſimis libens permitto. Neque illum tamen apertè tibi adverſari perſpicis. Totam enim Opobalſami naturam in odore ponit, adeòque indelebilem ab eo vim exiſtimat: tu ne quidem inter ſigna, ſuccum hunc ab aliis diſtinguentia, odori locum relinquis. Ille infectionis abſentiam, condenſationem lactis, celerem diſſolutionem, & lacteſcentiam, non propria Opobalſami attributa; ſed ipſius balſamici *odoris germina, & immediatos effectus* pronunciare ſuſtinuit. Tibi nihil magis cordi, & curæ eſt, quàm ut ex iiſdem attributis differentiam extruas ſpecificam, quæ Opobalſamum ab omnibus, ut loqueris diverſi generis ſuccis diſtinguat: & in quam magis minuſque non cadat: quorum hoc quantum abeat à vero, ſuperius expendi.

Inter

Inter notas probi Opobalfami cum Diofcoride requiris, ut ad acorem non vergeat, cui rei ratio conftat evidentiffima. Cave tamen exiftimes, vetuftatis tantum id vitium. Nam quodcunque vegetæ naturæ Opobalfamum, fine caufarum externarum gravioribus injuriis ad fenectam ætatem pertingit, aciditatem nec guftanti manifeftat, neque odoranti. Præterea, fcripfi ad Cl. Baldum, balfamicum liquorem lac non nifi debiliter coagulare; imò ne hoc quidem præftare, nifi recens; nifi fpiritu acidulo etiamnum prægnans fuerit: quorum poftremum fic te accepiffe conjicio, ut notam ex eo collegeris, inter malas haud infimam, *quaque mediante*, ut fcribis, *Diofcorides, non optimum expertus fuiffet Opobalfamum; fed peffimum.* Mihi verò Pitori nunquam in mentem venit, ut exiftimarim, Opobalfamum recens optimæque notæ, quodque acido adhuc fpiritu præditum affero, fapore acidum effe, quem potiùs abeffe debere, feriò cum Diofcoride contendo. Equidem, quod fugere te non decet, feparat infitus calor, fubjectæque materiæ domitor, vaporis fpecie fubftantiam aqueam tenuem, particulis aëriis terreifque fubtiliffimis permiftam, quam fpiritum Hermetici, & Mercurii nuncupant. Hanc reclufis quibus liquor continetur vafis, qui naribus haurit, acrem percipit, atque evidenter acidam: imò & fapore talem, fiquidem arte exceptus halitus in fubftantiam priftinam refolvatur. Effundunt hunc fpiritum copiofè, refinæ omnes recentes, & præcipuè dulces fucci, cùm efferveſcunt, ut in mufto, melle, pomorumque fucco notiffimum eft; falva tamen faporis dulcedine, quamdiu penes calorem ingenitum victoria fteterit. Eundem quâ pyrotechnia tum ex refinis fuccifque dictis, tum ex miftis corporibus cunctis educere liceat, paffim in tyrociniis fuis inculcant al Kimiæ magiftri. Hoc itaque volui, & in recentis optimique balfami liquore, fupereffe adhuc, tenuem hanc acidulamque fubftantiam, celerioris penetrationis, majorifque condenfationis præcipuam caufam, quamvis faporem ipfe acidum non obtineat, quamdiu penes infitum calorem dominium viget.

Porrò τὸ ὀξίζειν Diofcoridis, cum interprete per facilem dilutionem exprimis, addifque rationem rei prorfus adverfantem:

nempe quia tunc facillimè cum aqua misceatur, forsan arrepto verbo, quod contra mentem Abensinæ imprudenter interpres pro solvitur, invexit. Te verò scire decet, quæ facilè diluuntur solvunturque, promptitudinem quidem misturæ sortiri; non omnia tamen omnibus sic affecta misceri. Liquor de quo agimus resina est, sive Theophrasti verbis, ὀπὸς δακρυώδης πιότητα ἔχων.

Affers ex additamentis etiam translatorum nomen levitatis, cum λειότητος signanter meminerit Dioscorides: quorum hoc, ut lenitatis, & lubricitatis nomine capias facilè permittitur; non item ut levitatis, cujus sensus aliorsum tendit.

Sed hæc minoris æstimationis: accedis mox *ad facultates illas, quæ ut pudicissimam Opobalsami naturam valent revelare, neque in se ipsis mutationem ullam à loco, à tempore, à planta & ætate recipiunt.* Mirabar sanè Pitori, cum hæc legerem, diuque ambiguum mihi fuit, an hæc dum aliò mentem sensusque divisas, calamo excidissent, nisi eadem, utcunque mutatis verbis, ante, retroque repetita cognovissem. Dum inquiro, quæ illa non mutabilium qualitatum syndrome, *Omni, soli, & semper Opobalsamo conveniens*, notas adducis Dioscoridis, quibus liquorem hunc unguentis admistis vitiatum, à sincero distinguit. Verùm in rem caducam, communes rebus caducis affectiones expetere, notius est, quàm probatione ulla ut indigeat,

— redolent semper sua flumina pisces,
Hi fatuas stagni, salsas illi æquoris undas.

Quapropter quod scribis *Busbequii Opobalsamum, à Cæsareis Medicis in dubium versum fuit, quod omnibus non ad amussim notis legitimo responderet, licet certo certius ex illo esse sciret, quo in Matabariæ hortis collecto, ab Hali Bassa donatus fuerat: talis defectus non cadebat in maculam; sed vel in calorem, vel in crassitiem, odorem, supernatationem, vel in alias notas:* tam facilè nego veritati consentaneum esse, quàm tu chartis id committere potuisti, totamque differentialem illam (ut verba tua referam) notarum syndromen, ex inhæsione, coagulatione, celeri fusione, & lactescentia Opobalsami factam, non minus ex loci, temporis,

ris, ætatiſque mutatione, varietatem ſubire affirmo, quàm colorem, odorem, ſaporem, & alias his cognatas qualitates. Et ſubire quidem neceſſariò, quia cauſæ mutationem afferentes ſunt neceſſariæ. Nam cum affectus non inficiendi, lac denſandi, celeriter ſe diffundendi, temperamentum liquoris ejuſque ſyſtaſin perpetuò comitentur, utrumque autem, partim ob inſiti caloris in humidum ſibi ſubditum inceſſibilem actionem: partim aëris ambientis reciprocas noxas, mutari neceſſum ſit; neceſſum pariter fuerit, & ea mutari, quæ temperamentum, & habitudinem ſubſtantiæ conſtanter ſequuntur. Rem ipſam abundè nimis patefaciunt, quotquot hoc ævo, atque antiquitùs cognitæ fuerunt, odoratæ pingueſque lacrymæ, in quarum claſſe Opobalſamum Arabicum, nemine veterum prohibente conſtituo.

Sed ô bone, quàm in te Menandri illud monoſtichon convenit.

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα, τ' ἀληθῆ λέγει.

Nam dum fateris, *facultates illas non inficiendi, lac cogendi, &c. nullam in ſe ipſis mutationem recipere, niſi quatenus craſſitiem ſuccus ſeneſcens acquirit, & ob difficiliorem ejuſdem diſſolutionem, tardiores quoque hujuſmodi effectus reddit:* quid aliud prodis, quàm magis minuſque admittere has Opobalſami notas, atque ut tardiores, ſic languidiores indies fieri; tandem etiam languidiſſimos, cum ſpiſſitudo liquoris ſic increvit, ut liquiditatem ſuam amiſerit Opobalſamum, quamvis optimum puriſſimumque extiterit. Memini recentioris, & ſinceri hujus ſucci portionem, vaſculo vitreo incluſam, cum in calidiore cubiculi angulo detineretur, intra annuum ſpatium, acquiſito lentore notabili, gnoriſmata Dioſcoridis propemodùm exuiſſe omnia. Hoc itaque cenſuræ tuæ temperamentum adhibe, & quotieſcunque Arabica hæc reſina, in tanto locorum intervallo, fortuitorum injuriis quàm plurimis expoſita, non omnibus notis qualitatum facultatumque ſuarum integritatem exhibet, non larvis protinus induendam & præcipitandam exiſtimes: denique non infectionis, coagulationis, diſſolutionis &c. notas; ſed etiam ſingularem ejus odorem, tum ſaporem, coloremque in

examen adhibeas, quorum etiam in vetuſtiſſimo balſami ſucco veſtigia non difficulter agnoverit, quicunque in recentis Opobalſami theoria pluſculùm ſe excercitaverit.

Mones tandem ex Oddo & Matthiolo, ab artificialibus nomine tenus Opobalſamis, & *venalibus illis, maximè cavendum eſſe pharmacopolis, neque ea prius emenda, quàm omnia exactè experimenta ex Dioſcoride, aliiſque probatis auctoribus repetita fuerint.* Utrumque autem libens tecum amplector, eòque magis quo major hodiè cognatarum Opobalſamo reſinarum, in pharmacopoliis Europæis copia reperitur. Attamen experimenta ſic capienda ſunt, ut non repugnent rei ipſius naturæ, neque adeò ſenſui tum veterum, tum recentiorum, qui diuturna inter Arabes mora notitiam balſami exactiorem acquiſiverunt. Doctores item & interpretes non agant, qui docendi ipſi, quique Dioſcoridis, veterumque Græcorum ſcripta, nec legere poſſunt, neque intelligere.

Pergo ad cenſuram tuam, qua negas Opobalſamum verum, ac ſincerum fuiſſe, quod à Priore, & Conſiliariis Clariſſimi collegii Medicorum urbis Romæ, tum quatuor ejuſdem archiatris approbatum, theriacæ miſcuerant Manfredus & Panutius, primarii, peritiſſimique pharmacopœi. Hanc verò triplici ſtabilire tibicine conaris, *rationis, experimenti, atque auctoritatis. Rationem adducis, quoniam non omnibus differentialibus notis ab auctoribus aſſignatis convenit, eamque probatam remanere ſcribis, tum ex ſupra à Te dictis, tum ex infra dicendis,* videlicet experimento pharmacopœorum, quibus advocationem quæris, & veteris juſtitiæ proceſſu. Quæ ſuperius à te dicta ſunt, cum expendo, video partim ſententias te carpere doctiſſimorum virorum, B. Baldi, & P. Caſtelli; partim fidem adimere teſtibus, qui juxta cum illis contemptum à te liquorem, genuinum ex Arabia Opobalſamum aſſeverarunt. Mihi quidem, Pitori, propoſitum non eſt, cauſam agere virorum præſtantiſſimorum, tam rei medicæ theoria, quàm ſolida virtute ſpectatiſſimorum: multo minus proterviam eorum extollere qui frontem iis obvertere voluere. Tritum nimis eſt, etiam Andabatas ex pugna quæſiviſſe gloriolam, jamque ab anti-

antiquissimis seculis Theocrito monitore,

Ὗς ποτ᾽ Ἀθηναίαν ἔριν ἤρισε —

Illud tamen exploratum habeas, non alios in Opobalsami à te damnati examine, diligentius Prosperi Alpini orbitam pressisse, quàm memoratos eximios Medicinæ professores. Nec meliorem te auctorem nactum fuisse, per quem in succi balsamici cognitionem venires, cujusque doctrinam substerneres tuis fundamentis.

At, inquis, de essentia probati liquoris valdè dubius est Cl. Baldus, quum indecisum reliquerit, per incisionem corticis, an decoctionem frondium elicitus sit. Fateor Pitori, dubitasse virum prudentissimum, nec sine ratione dubitasse, cum non simplici tantum lacrymæ ploratu; sed etiam ignis opera Opobalsamum colligi accepisset: maximè cum monitus à me fuisset, in asserto liquore præstantioris, & defæcatioris Opobalsami odoram suavitatem, non adeò exactè deprehendi. Ea enim res effecit, ut cum optimi & perfectissimi succi ideam animo subjiceret, non omnia ad amussim huic nostro conveni-re fateretur. Nunc, cum diminutæ nonnihil fragrantiæ causam planè accidentalem agnoverim, discussis ambiguitatum nubeculis, virum præstantissimum securum esse volo de hac cura, neque ipse dubitandi amplius causam ullam habeo, per incisionem balsamicæ stirpis comparatam esse resinam, quam cum doctissimis archiatris, theriacæ miscendam duxeram. Collectionis autem modus, cum essentia suaveolentis cujusdam lacrymæ tibi minimè confundendus est, cujus existentiam qui consensu gravissimorum testium confirmarat, essentiam amplius in dubium vocare nullatenus poterat. Quod si tenebras hic objectas exire voles, è limine scholarum metaphysicarum facem mutuabis.

Properas ad differentiales, ut vocas, notas, inter quas primum & principale experimentum constituis, maculam post ablutionem haud relinqui, & cui adeò confidere quosdam scribis, ut ex eo solo habeant de adulterato judicium. Sed habeant, Pitori, quicunque sunt, & tibiam, talumque arbitrentur, ubi rectè sentientes jugulum. Profectò Arabes, qui mercium

cium indigenarum peritiores ſunt æſtimatores, non à maculæ ſublatione; ſed guttulæ in aqua & lacte celeri diſſolutione, δοκιμασίαν Opobalſami ordiuntur, & præcipuum in ea integritatis ſpecimen collocant. Hos te potius ſequi par eſt, quam quos in ſucci hujus natura cognoſcenda, ſenſus & exactior ratio deſtituit. Jam de improbato à te opobalſamo ex animo teſtor, experimentum de macula fide optima ſuſtinuiſſe, meque laneo craſſoque panno, non impactum quidem; ſed inſtillatum hunc liquorem, in loco calido, aqua ſimplici calida ſic abſtuliſſe, ut notam ſui nullam relinqueret. Neque ambigo, viris inclytis idem obſervari potuiſſe, ſi balſami recentiorem lacrymam ritè pannis eluere tentaſſent. Rectè interim Dioſcoridem cum Proſpero Alpino interpretantur, qui referunt, Opobalſamum ob reſinoſæ ſubſtantiæ viſciditatem inhærere quidem veſtimentis; oleoſam tamen maculam, quæ profundius inſideat, latius indies ſeſe ſpargat, denique lotioni pertinaciſſimè reſiſtat, minimè producere, idque in rejecto tibi ſucco pariter evidentiſſimum fuit.

Jam poſthabito P. Alpino, potiùs Matthiolo, in materia medica exercitatiſſimo, ſtandum eſſe ſcribis, quia Opobalſamum ſe vidiſſe aſſerit, quod omnibus notis ab antiquis adductis reſponderit. Apage cum inerti hoc livore, cum iſta ingratitudine, o Pitori! Proſperum enim Alpinum notis omnibus legitimum Opobalſamum, non frequenter ſolùm vidiſſe, poſſediſſe, dynaſtis dono obtuliſſe; ſed etiam balſamicæ ſtirpis, plantarumque exoticarum cognitione, longè Matthiolo quamvis laude applauſuque poſterum digno præſtitiſſe, non ego; ſed monumenta illa loquuntur, quibus orbi jam Europæo notiſſimus, viam terit æternitatis. At quod in Franciſci Calceolarii theriaca tanquam legitimum Opobalſamum probarat Matthiolus, quodque ut genuinum laudat Carolus Cluſius à Jo. Pona ſibi donatum, atque celeritate ſolutionis, lacteſcentia, guttæ collectione, odoriſque privati criteriis examinatum, hoc ipſum fuiſſe, quod à rupe Tarpeia præceps dare minitaris, teſtatur Franciſcus Pona, Joannis filius, vir eruditiſſimus, & inter ævi hujus Machaones, ut feriò cum Homero loquar,

πολ-

πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Alterum experimentum, quod in lactis condenſatione poſitum, laudato ab archiatris liquori defuiſſe putas, quoniam imperfectè, neque univerſum cui inſtillabatur lac coagulaverit. Te verò quis antiquorum docuit, pauculas Opobalſami guttas vas lacte plenum integrè perfectèque condenſare debere? nullus profecto. Nec modum igitur ex iiſdem facultatis ſtatuere potes, quem ſilentio prætereunt, nec in re vim agendi determinare, cujus differentias, cum cenſoriam ſumeres auctoritatem, nulla dum experientia præceperas. At Opobalſamum quamvis optimum, paucis guttis lac copioſum, ut arbitraris, afficere non poteſt. Nam ut ſcripſi jam ante, lacti nullatenus miſcetur; ſed in ſuperficiem tantum ejus celeriter explicatur. Tunc verò pari velocitate, exhalantibus cum calore ſpiritibus, partibuſque tenuioribus diminutis, non niſi in propinquas ſibi lactis partes agere poteſt, idque vel eò debilius fiet quo fuerit ætate provectius. Denſaſſe autem proximas lactis partes, proſcriptum à te Opobalſamum, certò, clarèque mihi compertum eſſe, confirmo.

Venis ad experimentum tertium, de celeri ſolutione, quàm negas in improbato tibi ſucco, conſpectam fuiſſe, quia lacti, aut aquæ permiſtus haud fuerit. Sed nihil tale in reſinoſam, pinguemque lacrymam convenire poteſt, nec motu, atque agitatione perfici in recenti, nedum vetuſto: ut in oleoſis aliis aquæ conjunctis, etiam pueris unguentariorum notum eſt. Nec Dioſcorides noſter miſtionis vocem ullam uſurpat, cujus filum, arrepto interpretis Abenſinæ alieno vocabulo, ſine piaculo non amiſiſti.

Duo tamen ſunt quæ objicis. Expanſionem ſuper aquam, ſuccis reſinoſis, qualis terebinthina, facilè accidere, adeoque *communem eſſe*; *non differentialem notam*. Plinium item, & ex eo Sethum, & Saladinum retuliſſe, optimum etiam Opobalſamum petere fundum. In quorum priore, largior tibi reſinoſis liquoribus communem eſſe ſupra aquas ſui dilatationem: modum tamen in Arabica lacryma, ab omnibus hactenus depreheñſis, diverſum eſſe refero. Nam vel guttula hujus recenti-

or, in tantum se exporrigit, in quantum vix integra terebinthinæ drachma: deindè momentanea velocitate eò diffunditur, quò terebinthinæ portio, non nisi tardè pertingit. Itaque non simplex super aquas dilatatio; sed τὸ ταχέως χεῖσθαι, celeriter fundi, Opobalsamum nostrum ab aliis discriminat, ut cum Dioscoride præcedentibus expositum. Atque hoc ipsum est, non olei more innatare, aut superficiem in stellam radiósque sesé explicare. Id verò cum spreti a te balsami liquor habitio à me, virisque clarissimis examine, optimè præstiterit, meritâ laude privandus non fuit, Alterum ex Plinio quod affers, vel tua confessione, non de recenti, adeòque viribus integro Opobalsamo; sed propter partium tenuiorum dissipationem, ad omnia deterius reddito, habendum est. Itaque, cum de priore quæstio nobis sit, misso Plinio, quantumvis egregio scriptore, Aristotelis illud sequemur, ὅσιον εἶναι τῆς φιλίας προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν, sanctius esse amicitiæ, auctoritati, veritatem anteferre.

De lactescentiæ experimento, quod Opobalsamum à te rejectum evidentissimè sustinuit, rem pariter suspectam reddere conaris, dum & resinaceis aliis communem esse scribis, neque extra aquam tantum; sed intra considerari debuisse, Hic verò, quemadmodum passionum, affectionumque communionem inter resinas, jure tecum admitto; sic illud ingenuè moneo, nullam hactenus cognitam resinam, adeò repentè, latèque super aquam explicari, nullam adeò celeriter, insigniterque lactescere, quam hæc ipsa, quam Arabicum balsamum fundit lacryma. Cæterum intra aquam, vel extra, coloris mutationem quisquam consideret, nihil difficultatis exhibet, vel ambiguitatis. Certum enim est, quam styli cuspide recolligimus guttulam, jam ante pallorem induisse lacteum, quàm aquâ eximeretur.

Tandem ad testes procedis, quorum partem tacito, ut ajunt, pede præteris. Baldassarem, & Michaelem Campios, tum Josephum Donsellum, non expensis eorum scriptis, simplici plaga absolvis. Me præcipuè, & celeberrimos viros, Aemylium Parisanum, & Joannem Narpium in quæstionem advocas, quia datis literis missum nobis Opobalsamum, verum le-

legitimumque teſtati fuimus: & ſententiam ea in re noſtram ideò flocci facis, quia nec conſtare nobis, nec uniformiter loqui tibi videmur. At ego perlectis eorum literis, hoc unum conſtanter eos mecum aſſerere ſentio, verum, legitimumque fuiſſe Opobalſamum, quod archiatri Romani theriacæ indendum ſuaſerant. In cujus ſententiæ confirmationem, diverſis eos rationibus uſos haud nego; nego pugnantibus uſos, aut contrariis.

Me quod attinet, adducis prioris epiſtolæ meæ ad Cl. Baldum partem, verbis cùm tranſpoſitis, tum diminutis, in hunc modum. *Quod ad Aegypti proregem militumque præfectum, in donum ex Arabia mittebatur, quantitate exiguum. At non ejuſdem conditionis erat, quod communiter balſami nomine venditabant Aegyptii. Alterum nempè decoctione elitum, alterum plus & minùs terebinthina, ſimilibuſque reſinoſis admiſtum, cujus longè major proventus, cujus, ſi ſeriò conſtet ex Arabia Cahirum, & hinc Venetias adductum eſſe, &c.* AT EGO SENSUM MEUM SIC EXPRESSERAM. *Non ejuſdem equidem conditionis erat, quod communi Opobalſami nomine venditabant. Nam ad Aegypti proregem, militumve præfectum, quod mittebatur, tenuius obſervavi, odore ſuavius, colore ex citrino albicans, quantitate exiguum. Reliquum ut copioſius, ita pretio parabilius, idque cùm æſtimatione, tum bonitate rurſus diverſum. Nam vel purius erat, atque ex plantæ ramis, fructibuſque ignis opera elicitum; priori tamen, & ſyſtaſi, & odoris fragrantia, & virium pariter incolumitate cognatum, quo in dyſpnœa, pulmonumque putredine, tum dyſuria, & vulneribus felici ſucceſſu uſum: vel terebinthina ſimilibuſque reſinoſis, plus aut minus permiſtum, cujus major longè proventus, &c. Quod veſtris Opobalſami nomine Venetiis tranſmiſſum eſt, ſi Alexandriæ, vel in Cabiro emptum, atque illac ex Arabia vicina allatum eſſe ſeriò conſtet, non temerè pharmacopœis rejicijendum fuerit, &c.*

Hic aſſignare me ſcribis, notas ab antiquis valdè diverſas, & locum etiam in crimine ponere. At hic, Pitori, valde erras. Nam neque notas explicare Opobalſami propoſitum meum eſt, neque affero quicquam, quod vetuſtis ſcriptorum mo-

numentis haud consignatum sit. Meminerunt enim, & sponte naturæ eliquati liquoris, & innoxio corticis vulnere eliciti: atque hujus quidem tum sinceri, tum adulterati, particulariter admista terebinthina, ut superius expositum. Parari idem artificiosa molitione, dudum inter Arabes scriptores Mesue prodidit. Atque utcunque hæc non sint. Quis unquam prohibuit, veteris doctrinæ censum, accessione utilium observationum augere, quantumvis diversorum; cum non unum nobis limitem ipsi designaverint, per quem eamus. Non domini nostri; sed duces fuerunt, adeòque non præripuerunt posteris quæ inventis adjicerent; sed aperuerunt. Taceo quæ de loco subjicis, quoniam Opobalsamum ex Arabia, & Cahiro accersendum seriò contendo. Non enim aliud huic succo natale solum, nec me, teque fugit, variantibus pro climatum intervallo, rerum generabilium causis,

—— quas leges, æternæque fœdera certis
Intulerit natura locis, ——

Illud nos maximè omnium collidit, quod ex Epistolarum mearum altera ad Cl. Baldum, probare conaris, damnatam à te balsami resinam, ex infimo esse genere à me designatorum: adulterari potuisse, denique artificialem non naturalem esse concludis. Scripseram autem quæ sequuntur. *Habui tandem à Clarissimo Tomasino, quem proximis spondebas literis balsami liquorem, cognovique simul atque odorem hausi, illum ipsum esse, quem in Aegypto Venetis nostris, reduces ex Arabia mercatores venum exhibent. Hoc præcipuè τεκμηρίῳ puritatem ejus asserentes, quod aquæ indita guttula, protinus in pelliculam sese explicet, iterumque styli cuspide commota, colligi tota queat, ob tenuissimi spiritus deliquium pallidior: reliquas indolis notas, ætate plus minusve provecta, facilius obscurari. Quibus eò libentius suffragitum ivi, quo major succo, cum recentis carpabalsami sapore, & odore cognatio fuit, in quo, ut cum Hermeticis loquar, τὸ ἔμφυτον θεῖον, innatum sulphur, sensuum fidem evidentius provocat. Igitur, quamvis transmissus mihi balsami liquor, spontaneæ concretionis lacrymam suavitate non referat; quocunque tamen artificio sit elicitus, legitimum balsami antiquis cogniti succum, adeoque Opobalsamum*

mum judico, etiamrum Arabibus doben baleſan, unguen balſami dictum, &c.

Hic verò quid clarius eſt, quam de induſtria te quæſiviſſe lacunas, quibus eximium naturæ munus deturpares, bacchanalia vixiſſe, cum ſimulares Curium. Complexus enim ſum: communi Opobalſami nomine, non illud tantum quod terebinthina permiſtum; ſed etiam purius, adeòque vel inciſo cortice lacrymatum, vel ignis miniſterio plantæ ramulis, fructibuſque ſubductum: imò optimum omnium, & defæcatiſſium, quamvis huic κατ' ἐξοχὴν, & proximè opobalſami nomen conveniat, mox ſincero non defæcato: minus adulterato. Quare cum id ipſum quod rejeciſti purum afferam, legitimum, & antiquis cognitum opobalſamum, licet id ſub communi ſtirpis ſuæ nomine complexus fuerim, facilè animadvertiſti, non id infimæ claſſis eſſe me voluiſſe; ſed naturæ, viriumque integritate, vel optimo proximum conſtituiſſe.

Adulterari idem facilimè potuiſſe putas, admiſto vel thure, vel terebinthina: ſaporem etiam, odoremque fructuum balſami, & frondium adminiculo conciliari. Ego fieri hæc omnia poſſe minimè ambigo: factum autem fuiſſe in hoc noſtro, cui præcipitium minitaris Opobalſamo, conſtanter nego, pernego. Nulla enim penitùs nota defuit, nulla facultas, quibus indolem genuinæ ſubſtantiæ, ſimpliciſque naturæ patefacere debuit. Obſervaſſe me quidem profiteor, quod recentius, tenuius, clarius, odoratius, quale id quod tempeſtivè fæcibus ſuis ſejunctum, purius deindè concrevit. Hoc tamen ipſum de quo litem agitas, claritate, tenuitate, odore ſupra terebinthinam præſtantiore, quamvis longa itineris ambage copioſis fæcibus innataverit, abunde ſe mihi tale præbuit, ut id legitimi, veri, probique Opobalſami Arabici nomine privare & fama, nefas exiſtimaverim.

Cæterum de naturali balſami ſucco quæſtionem eſſe ſcribis, non artificiali. Tanquam verò naturalis eſſe definat, & liquor rei proprius, qui artificioſa quadam ratione eidem ſubductus eſt. Veteres utique optimum illum circumſpectâ valde, & perita inciſione eliciebant, quod adhibita ferri vi, ut lo-

quitur Tacitus, pavescerent venæ. Plinius incidentis manum artifici temperamento libratam refert, nequid ultra corticem violaretur. Ita Solinus, plantam artifici plaga vulneratam fuisse scribit. Hæc animo obversabantur meo Pitori, cum scriberem, *quocunque tamen artificio sit elicitus, legitimum balsami antiquis cogniti succum esse*, & artificiosum educendi modum in utroque spectabam, tam qui diviso frondium cortice ploravit; quàm qui caloris synergia collectus est. Scio, majoris esse operæ, atque adeò pyrotechniæ non ignobile specimen, resinosum hunc succum, partibus terreis, aquosisque sejungere. Eundem tamen, ut artis est, separatum, neque additamentis heterogeneorum ullis vitiatum, haud minus naturalem balsami liquorem assero; quàm picem abietis, vel piceæ: saccharum harundinis, melleo succo farctæ: quàm naturales sunt plantæ, quas blando hypocausti calore, & arbitrariis irrigationibus, ad vigorem floremque perducimus: quàm naturales sunt pulli, quos sine matrum incubatu, miti furnorum calore Aegyptii ovis suis excludunt. Μιμεῖται ἡ τέχνη τὴν φύσιν, imitatur naturam ars, inquit Aristoteles; & quicquid illa viribus suis haud assequitur, innixa naturæ fulcris ars, æmula organorum applicatione perficit, & consummat.

Te duo sunt quæ involvunt: primùm, quod hermetica analysi collectæ balsami lacrymæ, valdè à natura sua diversæ sint, atque alteratæ vi ignis: de quo cum Plinio dubitas, plura ne pariat, an perdat. Alterum, quod Cl. Petrus Castellus, hanc quæ Vulcani beneficio peragitur balsami extractionem, in dubium vocet. De primo si tacuisses Pitori, te credidissem in artificiosa mistorum dissolutione, de qua Plinio sermo non est, saltem mediocriter versatum. Nosti diversum esse ignis effectum, si gradus caloris diversus est. Hunc autem rebus in elementa sua dirimendis, convenienter adhibere, non idiotæ, sed artificis periti munus est. Quemadmodum & ἐμπυρεύματος sive stilaginem corrigere, si qua per ignem validiorem contracta fuisset, ut abundè te docebunt, qui hæc enchiremata scriptis, & opere profitentur. In altero, facilè permitto doctissimum virum sensu suo abundare. Diversum enim iisdem in rebus tenere,

re, quos jucundo foedere ftudiorum cummunio junxit,

Id licuit falva femper amicitia.

Audita tantum de artificiofo balfami apparatu refero, non vifa, quæ tamen, cur probabilia mihi vifa fuerint, tetigi fuperius. Convenire nos in eo perfpicis, quod abjectum tibi liquorem, genuinum & fincerum Opobalfamum veterum agnoverimus: nec fufpectum mihi amplius, an corticum ftirpis artifici plaga elicitum fuerit.

Secundum cenfuræ tuæ fulcimentum eft, examen Opobalfami nobis probati, factum è tribus Aromatariis, qui illud *turbidum, inodorum, infuave, maculam relinquens, non coagulans, parum lactefcens, minus liquefcens, in fuperficie fe ad inftar terebinthinæ diffundens: adeoque inane, falfum variifque mifturis refertum judicarunt.*

Mallem ego Pitori, æftimationi bonorum hominum confuluiffes, & factum ipfum prudenti potiùs filentio involviffes; quàm in publicam lucem, & eruditi feculi cognitionem protuliffes. Palàm enim eft, judicium de Opobalfamo ex Diofcoridis notis ferre non poffe, qui naturam ipfius rei perfpectam non habet, quique nobiliffimi fcriptoris fontes integros haud acceffit; aut ea faltem non cognovit, quæ Profper Alpinus, ut hærentes in hoc plexu dirigeret, de balfamo, ejufdemque lacryma literis divulgavit. In quorum neutro cum examinatores illi feriò fibi conftiterint, aufi tamen fuerint, rem à clariffimis doctiffimifque medicis jam probatam, damnare & conviciis profcindere, & veluti è Parnaffo datis literis, facram Apollinis, Mufarumque fedem illotis pedibus inquinare, quo pacto excufes, videas; ego delendo huic nævo fpongiam reperio nullam.

Quod fi tamen pharmacopœis in materia medica cenfenda locum deberi contendas, oppono tribus illis, ex Veneto aromatariorum collegio plures, qui contrarium tuentur. Oppono Jofephum Donzellum, materiæ Medicæ accuratam cognitionem, merito laurus philofophicæ brabeo illuftrantem. Baldafarum item, & Michaelem Campium, pharmacopœos integritate fidei artifque fuæ peritia minimè inferiores. Imò collegium phar-

ma-

macopeorum Neapolitanum universum. His enim missa liquoris portio, quem solum vertere jubes, verum legitimumque Opobalsamum habitum fuit: quibus subscripserunt Domæ, ex iis qui diutius inter Arabes degerunt, Joannes Molinus, linguarum orientalium interpres, Baptista Valtrotus, & Marcus Avamtius Chirurgus, præsentem in urbe liquorem explorantes. Quanquam parum obest approbato nobis Opobalsamo, quod illud aliquot pharmacopœi non cognoverint: quin summa potius accedit æstimatio, quod occasione commotæ litis, viderint, examinarint, laudarint, viri quos nunc fovet Italia, artis Medicæ gloria, rerumque naturalium cognitione præstantissimi. Et è publicis quidem professoribus, Clar. Petrus Castellus, Joannes Manelphus, Baldus Baldus totius Ecclesiastici status Archiater, & Alexander Menchinus. E practicis celeberrimis, Marius Schipanus regni Neapolitani protomedicus generalis. M. Aurelius Severinus seculi hujus Chiron alter, Baldasar Bonannus, Paulus Zacchias, & Joannes Nardius, monumentis literarum, &

—— *fama super æthera noti.*

Quibus album adjecit calculum Illustrissimus eques, Cassianus de Puteo, non tam splendore natalium, fortunæque muneribus; quàm cognitis physices lectissimis arcanis, & hominum eruditiorum patrocinio paucissimis comparandus. Ab his, quod cum Stephano de Gasparis dissentire volueris, nil detrahit quidem rei laudatæ: utrumque tamen vestrum ex animo velim ὑγιαίνειν.

De fæcibus sive misturis, quas in fundo vasis superfuisse scribis, non est quod vel suspicionem moveas corrupti succi, cum optimum etiam, & quàm accuratissima incisione elicitum olim Opobalsamum, fæces suas deposuerit, ut ex Galeno inter veteres docemur.

Tandem ultimum censuræ tuæ fundamentum inducis, & *unam præ omnibus aliis auctoritatem te afferre scribis, quæ sicut in dubium verti non potest, ita controversi liquoris naturam perbellè manifestare valet. Hanc esse processum ab Illustrissimo veteris Justitiæ magistratu formatum, inque eo constare Cosmum de Nigris,*

vas

vas liquore ſub opobalſami nomine plenum, a Mauro quodam Me-cha redeunte accepiſſe, ſingulis pro qualibet libra argenteis impenſis, & mercatoribus Venetis ad quatuor coronarum inſigne vendidiſſe : indè illum tam pretioſum ſuccum Romam deduxiſſe, quem ex Veſlingii dictis, plus minuſve terebinthina, aliiſque rebus permiſtum, communi Opobalſami nomine venditabant Aegyptii.

Hic verò Juſtitiæ veteris proceſſus, quid de Opobalſami natura tibi manifeſtarit neſcio: hominibus ſanè, qui cum Menandro διπλῆν ὁρῶσι, planè manifeſtat nihil. Niſi, quemadmodum jam ante modum collectionis, ad eſſentiam balſamici liquoris pertrahere fruſtra conabaris, ita nunc ad naturam ejuſdem exiſtimes pertinere, quis vendiderit, quis emerit, & quanti. Quis denuò ſibi comparaverit, & venum dederit. Illud approbato viris eximiis ſucco abunde favet, quod ex Arabia delatus, à Coſmo de Nigris emptus, vendituſque fuerit, viro cognoſcendis Arabum odoratis mercibus, componendiſque medicamentis exercitatiſſimo, quem ob probitatem, fidemque tot annis compertam, Illuſtriſſimi viri Joannes Donatus, & Antonius Barbadicus, etiamnum cœleſti favore ſuperſtites, Aegypti quondam conſules, clariſſimique Senatus ornamenta, in amore, & inter familiares habent.

At libram, inquis, integram argenteo nummo comparatam eſſe. Quid tum verò? Mihi ſanè juxta cum doctiſſimis archiatris ſatis conſtitit, genuinum, & probum fuiſſe, quod vilius emptum eſt Opobalſamum. De Mauri venditoris facto non laboramus. Dextrè rem acquiſiverit; an ſiniſtrè. Inſcitia ejuſdem nobilem liquorem proſtituerit; an manciparit, & extorſerit pecuniarum indigentia. Immotum interim eſt, non ideò naturam ſuam exuiſſe Opobalſamum, quoniam vilius emptum eſt. Quemadmodum colorata Europæorum vitra, non ideò vitra eſſe definunt, quia pretioſis Indorum gemmis, ac mercibus ſæpè permutantur. Cætera quæ Juſtitiæ veteris proceſſui ſubjungis, technas potius tuas; quàm quodvis aliud manifeſtant. Nihil enim vel dictum a me, vel ſcriptum de hoc, quem exulare præcipis ſucco, quum intra vendentium manus detineretur; neque alium poſtquam vidi, viſumque examinavi, quam

cognitum antiquis, & legitimum Opobalsamum vel dixi, vel scripsi.

Plura non adtexo, satis enim habui, viris egregiis, qui dudum in pulvere hujus circi sudarunt, potiùs applaudere, quàm pugnata jam pugna ventilationem ordiri. Doctos autem & prudentes materiæ medicæ pervestigatores monitos velim, ne Arabicæ balsami lacrymæ fragrantiam ultra captum veterum extollant; sed notas è fontibus Dioscoridis petitas, eidem sic applicent, ut resinosi liquoris naturæ, substantiæque non repugnent: denique non tam cultorum defectu; quàm incuria hominum nobis subductam, in usum antidotorum, si non communium; saltem eorum quæ proceribus aut principi suo paraturi, studiosè revocent. Philemonis illius memores,

Ἐὰν οἷς ἔχωμεν τοῖσγε μηδὲ χρώμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητοῦμεν, ὧν μεν διὰ τύχην,
Ὧν δὲ δι ἑαυτοὺς ἐσόμεθ' ἐστερημένοι.

Si quæ habemus, iisdem haud utimur, quæque non habemus quærimus: aliis nos per fortunam sumus, aliis per nos ipsos privaturi.

Noi

Noi Reformatori del Studio di Padoa

HAvendo veduto per fede del Molto R. P. Inquiſitore del S. Officio di Padoa, che nel Libro intitolato Joannis Veſlingii Opobalſami Veteribus cogniti Vindiciæ, non ſi trova coſa alcuna contra la Sante Fede Catolica, inparimenti per atteſtationi del Segretario Noſtro, non vi ſi trova coſa alcuna contra Principi & buoni coſtumi, concedemo licenza, che ſia ſtampato, dovendoſi oſſervar quanto per legge in propoſito di ſtampe, con conditione che non ſia venduto ſe prima non vien preſentato uno per la Libreria publica, giuſta la parte dell'Eccell. Senato de 2. Decemb. 1622. In quorum fidem, &c.

Venetia a' 3. di Novembre 2643.

{ Batiſta Nanni Reff.
{ Pietro Foſcarini Reff.

Aluiſe Querini Seg.

Joanni Veſlingio Equiti, Viro clariſſimo, Aloyſius Quirinus S. P.

VIndicias tuas Opobalſami veterum, contra recentiorum quorundam inſcitiam vidi, legi, & approbavi. Veſlingii enim ſunt, hoc eſt, doctiſſimi viri, qui ſcientias omnes callet, & in his ſtudoſiſſimè ſummo poſterorum fructu ætatem conſumpſit. Laudent ii qui profitentur tanta hæc, cum illa deguſtarint, palatoque ſuaviſſima experimento comprobarint. Quare quantò citius effice ut edantur, &c.

Die 16. Octobris 1643.

OPus cui titulus Joannis Veſlingii Opobalſami Veteribus Cogniti Vindiciæ, quod fuit examinatum ab Excell. D. D.

Joanne Cottunio, & Octavio Ferrario, cujus initium, Quæ in florentissimo, &c. Et finis, Laboremus, &c. fuit pro impressione Paduæ visum etiam & approbatum sup. Die, & anno, cum nihil contra fidem, Principes, seu bonos mores in ipso reperiatur.

Ita est, ego Fr. Antonius Vercellus à Lendenaria
Inq. Generalis Paduæ.

ERuditissimum hoc opus Præclarissimi, & Excellentissimi Joannis Veslingii Equitis, & in Patavina Universitate Botaces, & Anatomiæ Primarii Professoris, Hortique Medici Præfecti; cui inscriptio, Opobalsami Vindiciæ, Ego Joannes Cottunius diligentissimè, ac summa cum voluptate perlegi. Nec quicquam in eo reperi à Catholica pietate morumve probitate devium. Quin verò doctrinæ soliditate, & singulari elegantiæ candore ita ubique est firmatum, atque inspersum, vt per manus, & ora doctorum hominum volitare mereatur. In quorum fidem, &c.

Joannes Cottunius
Philos. primi loci ordinarius
qui supra.

REverendissimi P. Hæreticæ pravitatis Quæsitoris jussu, Vindicias Opobalsamo ab Joanne Veslingio Viro Clarissimo latas legere, pretium fuit. Quo in opere, non modo nihil occurrit quod Christianum lectorem moretur, aut turbet, quodque politica torvitas secus dictum interpretetur: sed suus superis honos constat, qui in eo succo quoddam immortalitatis simulacrum posuerunt: nec indignatur superis æqua potestas Regium liquorem in ordinem privati usus cogi, qui omnem seculi morumque tabem procul habebit. Patavii VII. Kal. Novembris MDCXLIII.

Octavius Ferrarius,
Eloquentiæ, & Græcæ linguæ
Prof. ordinarius.

IN-

INDEX RERUM &c.

IN

PROSPERI ALPINI

ET

JO. VESLINGII

Libros de Plantis Ægypti.

A.

INDEX.

ve-

INDEX.

I N D E X.

Sy-

IN-

INDEX SECUNDUS,

SIVE

INDEX

MEMORABILIUM IN VINDICIIS OPOBALSAMI &c. JO. VESLINGII.

A.

quando

Jose-

Ca-

aqueis

R.

S.

an